

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

İLKÖĞRETİM GÖRSEL SANATLAR ÖĞRETİM PROGRAMININ
ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gül Nihal PEKDAĞ

Balıkesir, 2011

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

İLKÖĞRETİM GÖRSEL SANATLAR ÖĞRETİM PROGRAMININ
ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gül Nihal PEKDAĞ

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Nevin SAYLAN**

Balıkesir, 2011

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüzün Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı'nda 200812509008 numaralı Gül Nihal PEKDAĞ'ın hazırladığı "İlköğretim Görsel Sanatlar Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi" konulu YÜKSEK LİSANS tezi ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca 27.12.2011 tarihinde yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda tezin onayına OY BİRLİĞİ ile karar verilmiştir.

Başkan Prof. Dr. Nevin SAYLAN
(Danışman)

İmza

Üye Yrd. Doç. Dr. Kemal Oğuz ER

İmza

Üye Yrd. Doç. Dr. Saadet MALTEPE

İmza

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylarım.

13.01.2012

Enstitü Müdürü

Doç. Dr. Zübeyde GÜNEŞ YAĞCI

ÖNSÖZ

Görsel sanatlar dersi; öğrencilerin sanattan zevk alan, sanatı içselleştiren, bilinçli, estetik zevke sahip ve eleştiri yapabilen nesiller olarak yetiştirmesini amaçlamaktadır. Yapılandırmacı yaklaşımı esas almış ve “öğrenci merkezli” eğitim modeline göre hazırlanmış yeni görsel sanatlar dersi öğretim programı 2006-2007 eğitim-öğretim yılından itibaren ilköğretim okullarında uygulanmaya konmuştur. Yeni uygulamaya konan bir öğretim programının sorunlarının olacağı muhakkaktır. Yeni bir öğretim programının etkililiği ve yeterliliği hakkında karar verebilmek için en sağlıklı bilgiler, programların uygulayıcısı olan öğretmenlerden edinilebilir. Öğretmenlerin program hakkındaki düşünceleri, programı ne derece benimsedikleri, programda gördükleri eksiklikler ve programı uygularken yaşadıkları sıkıntıların tespit edilmesi program geliştirme çalışmaları açısından önemlidir. Buna karşılık, yeni görsel sanatlar dersi öğretim programını konu alan çalışmaların azlığı söz konusudur. Bu noktalardan hareketle, bu çalışma ile ilköğretim 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programının öğretmenlerin görüşlerine göre değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu çalışmadan elde edilecek sonuçların ve bu sonuçlar doğrultusunda geliştirilecek önerilerin; program geliştirme uzmanlarına, bu konuda çalışma yapacak araştırmacılara ve görsel sanatlar dersi öğretmenlerine faydalı bilgiler sunacağı düşünülmektedir.

Bu tez çalışması süresince her türlü desteğini esirgemeyen, büyük bir sabır içerisinde bilgi ve deneyimlerini paylaşan ve rehberliğiyle bu araştırmanın gerçekleştirilmesinde büyük yardımları olan değerli hocam, tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Nevin SAYLAN’a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Değerli görüşleri ile çalışmama katkılarda bulunan jüri üyeleri Yrd. Doç. Dr. Kemal Oğuz ER ve Yrd. Doç. Dr. Saadet MALTEPE hocalarıma teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisans eğitimimde aldığım derslerle yaşamıma anlam katan bölümümüzün değerli hocalarına ve yardım ve desteklerini esirgemeyen bölümümüzün araştırma görevlilerine teşekkürlerimi sunarım.

Araştırmanın veri toplama sürecine gönüllü katılan Balıkesir il merkezindeki ilköğretim okullarında görevli görsel sanatlar öğretmenlerine ve gerekli izinleri veren Balıkesir İl Milli Eğitim Müdürlüğü mensuplarına şükranlarımı sunarım.

Araştırma süreci boyunca sonsuz sabır ve anlayışıyla yanımda olan ve desteğini sürekli hissettiğim anneme ve çoğu kez onlarla geçirmem gereken zamandan çaldığım biricik oğullarım Poyraz Yankı ve Harun'a ve bu tezin hazırlanması sürecinde desteğini hiç eksik etmeyen sevgili eşim Bülent PEKDAĞ'a teşekkürlerimi sunarım.

Gl Nihal PEKDAĞ

ÖZET

İLKÖĞRETİM GÖRSEL SANATLAR ÖĞRETİM PROGRAMININ ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

PEKDAĞ, Gül Nihal
Yüksek Lisans, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Tez Danışmanı: Prof. Dr. Nevin SAYLAN
2011, 165 sayfa

Bu çalışmada; yapılandırmacı yaklaşıma göre hazırlanmış ve 2006-2007 eğitim-öğretim yılında uygulamaya konulan ilköğretim 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaca ulaşmak için, öğretmenlerin görüşlerinin mezun olunan yüksek öğretim programı, hizmet içi eğitime katılım durumu ve meslekteki hizmet yılı değişkenlerine göre farklılık gösterip göstermediği; programın güçlü ve zayıf yanları, program uygulanırken karşılaşılan sorunlar ve uygulamaya konulan öğretim programının ne şekilde değiştirilmesi ve geliştirilmesi konularında öğretmen görüşlerinin ve önerilerinin neler olduğu belirlenmeye çalışılmıştır.

Betimsel araştırma modelinin kullanıldığı bu araştırmanın evrenini, 2009-2010 eğitim-öğretim yılında Balıkesir ilindeki ilköğretim okullarında görev yapan 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise, 2009-2010 eğitim-öğretim yılında Balıkesir il merkezindeki 29 ilköğretim okulunda çalışan 42 görsel sanatlar öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırma verileri, 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programı hakkında öğretmenlerin görüşlerini belirlemeyi amaçlayan 57 madde ve 4 açık uçlu sorudan oluşan bir anket formu ile elde edilmiştir. Anket formunun öğretmenlere uygulanması ile elde edilen verilerin istatistiksel analizinde SPSS 12.0 paket programı kullanılmış ve t-testi ve tek faktörlü varyans analizleri yapılmıştır. Açık uçlu soruların analizinde ise, betimsel analiz tekniği kullanılarak öğretmenlerin görüşleri çözümlenmiş, frekans ve yüzde değerleri ile ifade edilmiştir.

Araştırma bulgularından elde edilen sonuçlara göre; görsel sanatlar dersi öğretmenlerinin 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programı hakkındaki görüşleri olumlu olmakla birlikte, programın bir takım eksikleri olduğu öğretmenler tarafından belirtilmiştir. Mezun olunan yüksek öğretim programı ve hizmet içi eğitime katılım değişkenleri bakımından öğretmenlerin program hakkındaki görüşleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın bulunmadığı, buna karşılık meslekteki hizmet yılı açısından öğretmen görüşleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olduğu tespit edilmiştir. Öğretmenler, programın zayıf yanları hakkındaki düşüncelerini ve programı uygularken karşılaştıkları sorunları; programda önerilen etkinlik örneklerinin ve ölçme araçlarının yetersizliği, programdaki konuların uzun olduğu, programın uygulanmasının zor olduğu, sınıfların kalabalık olduğu, ders saati süresinin azlığı, atölye, araç-gereç, materyal ve malzeme eksikliği şeklinde ifade etmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Sanat Eğitimi, Görsel Sanatlar Dersi, Öğretim Programı, Öğretmen Görüşleri

ABSTRACT

EVALUATION OF THE PRIMARY SCHOOL VISUAL ARTS CURRICULUM ACCORDING TO THE TEACHERS' VIEWS

PEKDAĞ, Gül Nihal

Ms. Thesis, Department of Educational Sciences

Adviser: Prof. Dr. Nevin SAYLAN

2011, 165 pages

The aim of this study was to evaluate the 6th grade visual arts curriculum based on constructivist approach which has been put into practice for the first time in 2006-2007 according to teachers' views. To achieve this purpose the differences in views with respect to variables such as the teachers' graduation program, in-service trainings participation and years of office has been investigated. Also, the teachers' views about the strong and the weak aspects of the curriculum, the difficulties in implementing the curriculum, and teachers' suggestions to change and improve the curriculum have been determined.

The population of this survey research comprised 6th grade visual arts course teachers who officiate in public primary educational schools of National Ministry of Education. The study was carried out during the 2009-2010 educational year with a sample consisted of 42 visual arts course teachers from 29 elementary schools in the Balıkesir central town. Research data were gathered by a questionnaire including 57 likert type items and 4 open-ended questions. Data gathered from likert type items were analyzed with SPSS 12.0. Statistical procedures as independent samples t-test and one-way analysis of variance were used. The answers of open-ended questions were analyzed and organized using descriptives such as frequencies and percentages.

The results of the study generally underlie positive teachers' views about the 6th grade visual arts course curriculum. Also some missing aspects in the curriculum were stated by the teachers. There was no statistically significant difference between teachers' views about the visual arts

curriculum with respect to variables such as the teachers' graduation program, in-service trainings participation; while a statistically significant difference was found with respect to years of office variable. The teachers' views about the weak aspects of the curriculum and the difficulties in implementing the curriculum were categorized as following: a few examples of teaching and learning activities and measurement scales/tests; the lengthy topics; difficulties while put into practice because of crowded classes and few teaching hours per week; shortage of art workshops, course materials and supplies.

Key Words: Arts Education, Visual Arts Course, Visual Arts Curriculum, Teacher Views

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
ÇİZELGELER LİSTESİ.....	xiii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xvi
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Problem Cümlesi.....	4
1.3. Alt Problemler.....	4
1.4. Araştırmanın Amacı.....	5
1.5. Araştırmanın Önemi.....	5
1.6. Varsayımlar.....	8
1.7. Sınırlılıklar.....	8
2. KURAMSAL ÇERÇEVE.....	10
2.1. Program.....	10
2.2. Öğretim Programı.....	12
2.3. Programın Öğeleri.....	13
2.3.1. Amaçlar.....	14
2.3.2. Hedefler.....	15
2.3.3. Davranışlar.....	16
2.3.4. İçerik.....	17
2.3.5. Öğrenme Fırsatları.....	18
2.3.6. Değerlendirme.....	19
2.4. Program Geliştirme.....	20
2.5. Program Değerlendirme.....	25

2.6. Sanat.....	28
2.7. Sanat Eğitimi.....	31
2.7.1. Görsel Sanatlar Eğitimi.....	37
2.7.2. Müzede Sanat Eğitimi.....	39
2.8. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı.....	42
2.8.1. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının Vizyonu.....	44
2.8.2. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının Özellikleri.....	44
2.8.3. Görsel Sanatlar Dersi Programının Temel Yaklaşımı.....	45
2.8.4. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının Yapısı.....	46
2.8.4.1. Görsel Sanatlar Dersinin Genel Amaçları.....	46
2.8.4.2. Görsel Sanatlar Eğitiminin İlkeleri.....	47
2.8.4.3. Temel Beceriler.....	48
2.8.4.4. Öğrenme Alanları.....	49
2.8.4.5. Kazanımlar.....	50
2.8.4.6. Etkinlikler.....	51
2.8.4.7. Açıklamalar.....	51
2.8.5. Görsel Sanatlar Dersinde Öğrenme ve Öğretme Süreci.....	52
2.8.6. Görsel Sanatlar Dersinde Ölçme ve Değerlendirme.....	52
2.8.7. Görsel Sanatlarda Öğretim Yöntem ve Teknikleri.....	53
2.9. İlgili Araştırmalar.....	53
3. YÖNTEM.....	60
3.1. Araştırmanın Modeli.....	60
3.2. Evren ve Örneklem.....	61
3.3. Veri Toplama Aracı.....	64
3.4. Veri Toplama Süreci.....	66
3.5. Verilerin Analizi.....	67
4. BULGULAR.....	70
4.1. Nicel Analiz Sonucunda Elde Edilen Bulgular.....	70

4.1.1. Programın Kazanımları Hakkında Öğretmen Görüşleri.....	70
4.1.2. Programda Önerilen Araç-Gereçler Hakkında Öğretmen Görüşleri.....	74
4.1.3. Programda Önerilen Etkinlik Örnekleri Hakkında Öğretmen Görüşleri.....	77
4.1.4. Programda Önerilen Ölçme Araçları Hakkında Öğretmen Görüşleri.....	81
4.1.5. Program Hakkında Öğretmen Görüşleri.....	84
4.1.6. Öğretmenlerin Program Hakkındaki Görüşlerinin “Eğitim Durumu” Değişkenine Göre Karşılaştırılması.....	87
4.1.7. Öğretmenlerin Program Hakkındaki Görüşlerinin “Mezun Olunan Yüksek Öğretim Programı” Değişkenine Göre Karşılaştırılması.....	88
4.1.8. Öğretmenlerin Program Hakkındaki Görüşlerinin “Hizmet İçi Eğitime Katılım Durumu” Değişkenine Göre Karşılaştırılması.....	95
4.1.9. Öğretmenlerin Program Hakkındaki Görüşlerinin “Meslekteki Hizmet Yılı” Değişkenine Göre Karşılaştırılması.....	103
4.2. Nitel Analiz Sonucunda Elde Edilen Bulgular.....	115
4.2.1. Programın Güçlü Yanları Hakkında Öğretmen Görüşleri.....	115
4.2.2. Programın Zayıf Yanları Hakkında Öğretmen Görüşleri.....	116
4.2.3. Programı Uygularken Karşılaşılan Sorunlar Hakkında Öğretmen Görüşleri.....	118
4.2.4. Programın Geliştirilmesi Hakkında Öğretmen Görüşleri.....	120
4.2.4.1. Programın Kazanımlarının Geliştirilmesi Hakkında Öğretmen Görüşleri.....	120
4.2.4.2. Programda Önerilen Araç-Gereçlerin Geliştirilmesi Hakkında Öğretmen Görüşleri.....	122
4.2.4.3. Programda Önerilen Etkinlik Örneklerinin Geliştirilmesi Hakkında Öğretmen Görüşleri.....	124
4.2.4.4. Programda Önerilen Ölçme Araçlarının Geliştirilmesi Hakkında Öğretmen Görüşleri.....	126
4.2.4.5. Görsel Sanatlar Dersi Hakkında Öğretmenlerin Önerileri.....	127
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	130
5.1. Sonuçlar.....	130

5.2. Öneriler.....	141
5.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler.....	141
5.2.2. İleriki Araştırmalara Yönelik Öneriler.....	142
KAYNAKÇA.....	143
EKLER.....	154

ÇİZELGELER LİSTESİ

		<u>Sayfa No</u>
Çizelge 1	Araştırmanın Örneklemi Oluşturan Okullar ve Öğretmen Sayıları.....	62
Çizelge 2	Araştırmanın Örneklemi Oluşturan Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Kişisel Bilgileri.....	63
Çizelge 3	Hizmet İçi Eğitime Katılım Durumu İle Meslekteki Hizmet Yılı Arasındaki İlişki.....	64
Çizelge 4	Anketin İkinci Bölümündeki Her Bir Program Boyutunda Yer Alan Maddeler ve Madde Sayıları....	65
Çizelge 5	Ankette Kullanılan Derecelendirme Ölçeğinin Puanlanması ve Aritmetik Ortalamaların Puan Aralıkları.....	68
Çizelge 6	Altıncı Sınıf Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının Kazanımları Hakkında Öğretmen Görüşleri.....	71
Çizelge 7	Altıncı Sınıf Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programında Önerilen Araç-Gereçler Hakkında Öğretmen Görüşleri.....	75
Çizelge 8	Altıncı Sınıf Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programında Önerilen Etkinlik Örnekleri Hakkında Öğretmen Görüşleri.....	78
Çizelge 9	Altıncı Sınıf Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programında Önerilen Ölçme Araçları Hakkında Öğretmen Görüşleri.....	82
Çizelge 10	Altıncı Sınıf Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı Hakkında Öğretmen Görüşleri.....	85
Çizelge 11	Öğretmenlerin Programın Kazanımları Hakkındaki Görüşlerinin Mezun Olunan Yüksek Öğretim Programına Göre Karşılaştırılmasında T-Testi Sonuçları.....	88
Çizelge 12	Öğretmenlerin Programda Önerilen Araç-Gereçler Hakkındaki Görüşlerinin Mezun Olunan Yüksek Öğretim Programına Göre Karşılaştırılmasında T-Testi Sonuçları.....	90
Çizelge 13	Öğretmenlerin Programda Önerilen Etkinlik Örnekleri Hakkındaki Görüşlerinin Mezun Olunan Yüksek Öğretim Programına Göre Karşılaştırılmasında T-Testi Sonuçları.....	91

ÇİZELGELER LİSTESİ – devam

	<u>Sayfa No</u>
Çizelge 14 Öğretmenlerin Programda Önerilen Ölçme Araçları Hakkındaki Görüşlerinin Mezun Olunan Yüksek Öğretim Programına Göre Karşılaştırılmasında T-Testi Sonuçları.....	93
Çizelge 15 Öğretmenlerin Program Hakkındaki Görüşlerinin Mezun Olunan Yüksek Öğretim Programına Göre Karşılaştırılmasında T-Testi Sonuçları.....	95
Çizelge 16 Öğretmenlerin Programın Kazanımları Hakkındaki Görüşlerinin Hizmet İçi Eğitime Katılım Durumuna Göre Karşılaştırılmasında T-Testi Sonuçları.....	96
Çizelge 17 Öğretmenlerin Programda Önerilen Araç-Gereçler Hakkındaki Görüşlerinin Hizmet İçi Eğitime Katılım Durumuna Göre Karşılaştırılmasında T-Testi Sonuçları.....	97
Çizelge 18 Öğretmenlerin Programda Önerilen Etkinlik Örnekleri Hakkındaki Görüşlerinin Hizmet İçi Eğitime Katılım Durumuna Göre Karşılaştırılmasında T-Testi Sonuçları.....	98
Çizelge 19 Öğretmenlerin Programda Önerilen Ölçme Araçları Hakkındaki Görüşlerinin Hizmet İçi Eğitime Katılım Durumuna Göre Karşılaştırılmasında T-Testi Sonuçları.....	101
Çizelge 20 Öğretmenlerin Program Hakkındaki Görüşlerinin Hizmet İçi Eğitime Katılım Durumuna Göre Karşılaştırılmasında T-Testi Sonuçları.....	102
Çizelge 21 Öğretmenlerin Programın Kazanımları Hakkındaki Görüşlerinin Meslekteki Hizmet Yılına Göre Karşılaştırılmasında One-Way Anova Sonuçları.....	103
Çizelge 22 Öğretmenlerin Programda Önerilen Araç-Gereçler Hakkındaki Görüşlerinin Meslekteki Hizmet Yılına Göre Karşılaştırılmasında One-Way Anova Sonuçları.....	106
Çizelge 23 Öğretmenlerin Programda Önerilen Etkinlik Örnekleri Hakkındaki Görüşlerinin Meslekteki Hizmet Yılına Göre Karşılaştırılmasında One-Way Anova Sonuçları.....	108

ÇİZELGELER LİSTESİ – devam

		<u>Sayfa No</u>
Çizelge 24	Öğretmenlerin Programda Önerilen Ölçme Araçları Hakkındaki Görüşlerinin Meslekteki Hizmet Yılına Göre Karşılaştırılmasında One-Way Anova Sonuçları.....	112
Çizelge 25	Öğretmenlerin Program Hakkındaki Görüşlerinin Meslekteki Hizmet Yılına Göre Karşılaştırılmasında One-Way Anova Sonuçları.....	114
Çizelge 26	Altıncı Sınıf Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının Güçlü Yanları Hakkında Öğretmen Görüşleri.....	115
Çizelge 27	Altıncı Sınıf Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının Zayıf Yanları Hakkında Öğretmen Görüşleri.....	117
Çizelge 28	Altıncı Sınıf Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programını Uygularken Karşılaşılan Sorunlar Hakkında Öğretmen Görüşleri.....	118
Çizelge 29	Altıncı Sınıf Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının Kazanımlarının Geliştirilmesi Hakkında Öğretmen Görüşleri.....	120
Çizelge 30	Altıncı Sınıf Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programında Önerilen Araç Gereçlerin Geliştirilmesi Hakkında Öğretmen Görüşleri.....	122
Çizelge 31	Altıncı Sınıf Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programında Önerilen Etkinlik Örneklerinin Geliştirilmesi Hakkında Öğretmen Görüşleri.....	124
Çizelge 32	Altıncı Sınıf Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programında Önerilen Ölçme Araçlarının Geliştirilmesi Hakkında Öğretmen Görüşleri.....	126
Çizelge 33	Altıncı Sınıf Görsel Sanatlar Dersi Hakkında Öğretmenlerin Önerileri.....	128

KISALTMALAR LİSTESİ

<u>Kısaltma</u>	<u>Açıklama</u>
f	: Frekans
N	: Örneklem
p	: Anlamlık Düzeyi
S	: Standart Sapma
$\bar{X}$	: Aritmetik Ortalama
%	: Yüzde
sd	: Serbestlik Derecesi
Bkz	: Bakınız
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
TDK	: Türk Dil Kurumu
SPSS	: Statistical Package for Social Sciences
One-Way Anova	: Tek Faktörlü Varyans Analizi

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Bu bölümde problem durumu, problem cümlesi, alt problemler, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, varsayımlar ve sınırlılıklar hakkında bilgiler yer almaktadır.

1.1. Problem Durumu

Çağımız bilimsel ve teknolojik gelişmelerin hızla değişim gösterdiği bir çağdır. Bu değişim; sosyal, kültürel ve ekonomik alanlarda köklü değişikliklere neden olmakta ve toplumsal yaşantıyı etkilemektedir. Bu değişimin sonucunda eğitim, önemli bir araç olarak karşımıza çıkmakta eğitim sistemlerinin de yapı, içerik ve yöntem boyutlarında yeni gelişmelere uyarlanması gerekmektedir. Çağın koşullarına uygun olarak eğitimin dayandığı temeller yeniden değerlendirilmekte; yapı, içerik ile öğretme-öğrenme ve değerlendirme süreçlerinde de yeniliklere gidilmektedir. Her iki yılda bilgi birikiminin ikiye katlandığı düşünülecek olursa, geleneksel yöntem ve tekniklerle üçüncü bin yılın kurtarılamayacağı açıktır (Selçuk, Kayıtlı ve Okut, 2002, 13). Bilgi çağı nedeniyle yaşam boyu öğrenmeye duyulan gereksinim, geleneksel öğrenimin yetersizliğini ortaya çıkarmakta ve eğitimde reformu gerekli kılmaktadır (Arslan, 2000, 2).

Günümüz dünyasında bilgiye verilen önem her geçen gün artmakta, bilgiyi üreten ve kullanan toplumlar hızla gelişme göstermektedir. Bilgiyi üretemeyen ve kullanamayan toplumlar ise gelişmiş dünyanın kendilerine verdikleriyle yetinmek zorunda kalmaktadırlar. Bir toplumun gelişmesi ve ileri gitmesi bilgiyi üreterek ve kullanarak daha büyük gelişmeleri sağlayan nesillerin yetiştirilmesine bağlıdır. Bu açıdan eğitim ve öğretim sürekli ileri giden toplumların vazgeçilmez vasıtalarıdır. Dünya hızla değişmekte bilgi ve teknolojide çok önemli gelişmeler yaşanmaktadır. Bu bakımdan ülkemiz

insanlarının sürekli gelişen ve ilerleyen bilgi ve teknolojiyi kullanabilen bir niteliğe sahip olabilmesi için eğitim ve öğretim programlarının çağın gerektirdiği şekilde Türk Milli Eğitiminin hedefleri doğrultusunda geliştirilmesi vazgeçilemez bir zorunluluktur (Akkuş, 2008, 1).

Gelişmekte olan ve Avrupa Birliği'ne girme çabaları içinde olan ülkemizde tüm öğretim kademelerinde bir yandan eğitimin biçimsel ve nicelik yönünden yapılanması sürdürülürken, bir yandan da eğitimin niteliğinin yükseltilmesi, öğretim programlarının ve ders kitaplarının çağdaş eğitim anlayışı çerçevesinde yeniden düzenlenmesi çalışmaları son yıllarda hız kazanmıştır. Çağın gerektirdiği nitelikli insan özelliklerine sahip bireyleri yetiştirebilmek amacıyla ülkemizde geniş ölçekli bir program geliştirme çalışması başlatılmıştır. Bu bağlamda, Milli Eğitim Bakanlığında, bilimin yöntemlerini ve düşünce sistemini kavratmayı hedefleyen, öğrenci merkezli aktif eğitimi etkin duruma getirmek için önemli adımlar atılmaktadır. Eğitimin en önemli öğelerinden olan öğretim programlarından başlayarak, ders kitapları, öğretim yöntem ve tekniklerinde vb. alanlarda öğrencileri bu hedeflere ulaştıracak boyutta pek çok düzenleme yapılmaktadır (Karabulut, 2002, 39).

Sanatın ve sanat eğitiminin gerekliliği sonucunda bugüne kadar 1948, 1968 ilkokul, 1951, 1962, 1971 ortaokul ve 1992 ilköğretim programları geliştirilmiştir. Günümüz şartlarında ise yeniden yapılandırılan eğitim sistemimizin öğretim programları kapsamında, görsel sanatlar dersi öğretim programının oluşturulmasına ihtiyaç duyulmuştur (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2006a, 4). Bu nedenle Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi'nin Ekim 2006-2589 sayısında, 11.09.2006 tarih ve 351 sayılı kararı ile Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 11.09.1992 tarih ve 287 sayılı kararı ile kabul edilen "İlköğretim Resim-İş (1-8. Sınıflar) Dersi Programı"nın 2006-2007 öğretim yılından itibaren 1., 2., 3., 4., 5. ve 6. sınıflardan başlamak üzere kademeli olarak uygulamadan kaldırılması kararlaştırılmıştır. Bunun yerine "İlköğretim Görsel Sanatlar (1-8. Sınıflar) Dersi Öğretim Programı"nın 2006-2007 öğretim yılından itibaren 1., 2., 3., 4., 5. ve 6 sınıflardan başlamak üzere kabulüne karar verilmiştir (MEB, 2006b, 1144). Ders saatlerinde bir değişiklik yapılmamasına karşın daha önceleri "Resim-İş" olarak bilinen bu dersin adı, yeni ilköğretim programında "Görsel Sanatlar" olarak

değiştirilmiştir. Dersin adının değiştirilmesindeki en önemli etmenlerden biri, günümüz koşullarının yarattığı çoklu uyarıcılar doğrultusunda, böylesine yoğun amaçları olan bir sanat eğitimi disiplininin yalnızca “Resim-İş” adıyla beklenen amaçları karşılayamayacağıdır (Türkkan, 2008, 10). Çağdaş eğitim anlayışında, öğrenci yaşantıları merkeze alınarak ve öğrenciye zengin yaşantı imkânları sunularak, duygusal, bilişsel, kültürel ve toplumsal yönlerden yeterince donanımlı bireylerin yetişmesi hedeflenmektedir. Bu hedef doğrultusunda, öğrenci merkezli eğitim anlayışına göre hazırlanmış olan yeni görsel sanatlar dersi öğretim programında ders içerikleri, öğrenme alanları ve etkinlikler yeniden düzenlenmiştir. Ayrıca, sanat eğitimi geçmişte olduğu gibi yalnızca usta-çırak ilişkisine dayanan ya da salt uygulamaya yönelik eğilimlerden uzaklaşarak sanat tarihi, sanat eleştirisi, estetik gibi disiplinleri uygulama boyutuyla birleştirmenin yanı sıra inceleme, anlama, anlatma, yazma, görme, dinleme, tartışma gibi öğrenme biçimleri de yeni görsel sanatlar dersi öğretim programı içine alınmıştır (Mamur, 2004, 1).

Yeni hazırlanmış bir programın planlandığı biçimiyle uygulanması durumu çok ender olarak gerçekleşmektedir. Yeni hazırlanan programlar, program geliştirme uzmanları açısından teorik olarak uygun görülebilir; ancak uygulama koşullarına uygun olmaması durumunda programın uygulamada başarılı olma şansı çok zayıf olmaktadır. Bu nedenle, yeni programların uygulamada başarılı olup olmadığının belirlenmesine gereksinim vardır (Aşkar ve diğerleri, 2010, 1). Programdaki aksaklıklar ve eksiklikler giderildikçe diğer bir deyişle program geliştirildikçe eğitimin niteliğinin artması beklenir. Bu nedenle program, niteliği ve etkililiği hakkında karar vermek için çeşitli yöntemlerle program değerlendirme sürecine tabii tutulmaktadır. Özellikle uygulamaya konulan yeni bir öğretim programındaki aksaklıkların ve eksikliklerin belirlenmesinde öğretmenlerin görüşlerinin alınması gerekmektedir (Erden, 1998, 5; Güneş, 2007, 3). Programın yenilenmesiyle eksik kalan yanların ya da oturmamış kısımların olması çok normaldir. Daha iyinin elde edilebilmesi ve eksiklerin giderilebilmesi için programın uygulayıcısı olan öğretmenlerin görüşlerinin alınması gerekmektedir (Demirel, 2008, 173; Sönmez, 2005, 9; Tekişik, 2005, 2). Bu amaçla, çalışma kapsamında, “görsel sanatlar dersi öğretmenlerinin yeni görsel sanatlar dersi öğretim programı hakkındaki görüşleri” araştırma konusu olarak seçilmiştir.

1.2. Problem Cümlesi

Bu araştırmada; “Balıkesir il merkezindeki ilköğretim okullarında görev yapmakta olan görsel sanatlar dersi öğretmenlerinin 2006-2007 eğitim-öğretim yılında uygulamaya konulan 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programı hakkındaki görüşleri nelerdir?” sorusuna cevap aranmıştır.

1.3. Alt Problemler

Araştırmanın alt problemleri şu şekilde sıralanmıştır:

1. Öğretmenlerin 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programının
  - a) kazanımları hakkındaki görüşleri nelerdir?
  - b) araç-gereçleri hakkındaki görüşleri nelerdir?
  - c) etkinlik örnekleri hakkındaki görüşleri nelerdir?
  - d) ölçme araçları hakkındaki görüşleri nelerdir?
2. Öğretmenlerin 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programına ilişkin görüşleri,
  - a) eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
  - b) mezun olunan yüksek öğretim programı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
  - c) hizmet içi eğitime katılım durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
  - d) meslekteki hizmet yılı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
3. Öğretmenlerin 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programının
  - a) güçlü yanları hakkındaki düşünceleri nelerdir?
  - b) zayıf yanları hakkındaki düşünceleri nelerdir?
  - c) uygulanmasında karşılaştıkları sorunlar nelerdir?
  - d) geliştirilmesine ilişkin görüş ve önerileri nelerdir?

1.4. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, ilköğretim 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

1.5. Araştırmanın Önemi

Gelişmiş ülkelerin çoğu, okullaşma, alt yapı ve eğitim harcamaları bakımından ileride olduğu halde, sosyal ve ekonomik alandaki yapısal değişimler, demokrasi ve yönetim kavramlarındaki farklılaşmalar ve teknolojiye bağlı değişimler doğrultusunda, eğitim sistemlerini sürekli değiştirerek gelişmelere uyum sağlamak için eğitim sürelerinden okul türlerine ve eğitim programlarına kadar her alanda reformlar yapmaktadırlar (MEB, 2005, 3). Çünkü eğitim her zaman insanların ve toplumların kendilerini yeniden inşa etmelerinde önemli bir araç olmuştur. Gelecekte de toplumların varlıklarını sürdürebilmeleri ve söz sahibi olabilmeleri, çağın gereklerine uygun olarak düzenlenmiş eğitim sistemi ile mümkün olacaktır. Eğitimin değişim karşısında beklenen işlevini yerine getirebilmesi, toplumun beklentilerine uygun teknik ve yöntemler geliştirmiş olmasıyla yakından ilgilidir. Bu doğrultuda eğitim, değişimin gerçek anahtarıdır (Doğan, 2004, 147).

Geleneksel anlamda eğitilmiş insan denildiğinde okuma yazma bilen, aritmetik bilgileri olan kişi anlaşılmalıdır. Bilgi toplumunda ise eğitilmiş insan, kendisi ile ilgili değişim ve gelişmeleri takip edebilen, yaşama uygulayan, sorgulayan, yaratıcı, gelişime açık, bilgi teknolojilerini aktif olarak kullanabilen kişi anlamına gelmektedir. Bilgi toplumundaki eğitim anlayışı doğrultusunda eğitim programlarının, öğrencilerin bireysel farklılıklarına cevap verebilen, eleştirel ve yaratıcı düşünme, iletişim, bilgi teknolojilerini kullanma, problem çözme gibi becerileri geliştirebilen nitelikte hazırlanması ön plana çıkmaktadır. Serbest düşünen ve tartışabilen bireyler yetiştirmek için eğitimde çocuklara daha fazla düşünme, tartışma ve araştırma ortamı sağlanmalı ve eğitim programları da bu doğrultuda düzenlenmelidir (Arslan ve Eraslan, 2003, 105).

Türkiye'nin de içinde bulunduğu gelişmekte olan ülkelerin bilgi toplumu olma yolunda yeni bakış açıları kazanmaları gereksinimi giderek artmaktadır. Çağdaş uygarlık düzeyine çıkmayı hedef olarak belirlemiş bir ülke olan Türkiye, bilgi toplumuna uyum sürecini yaşamaktadır. Bilgi toplumuna geçiş süreciyle, Türkiye'deki eğitim sisteminin de yeniden yapılandırılması zorunlu hale gelmiştir. Türk Eğitim sisteminde, değişik zamanlarda öğretim programlarının yeniden yapılandırılması gündeme gelmiştir. Cumhuriyet'in ilanından sonra 1924, 1926, 1936, 1948, 1962 ve 1968 yıllarında ilköğretim programlarında çeşitli değişiklikler yapılmıştır. 1997'de zorunlu temel eğitimin 8 yıla çıkarılmasıyla birlikte ilkokul programı (1-5. sınıflar) ve ortaokul programı (6-8. sınıflar) birleştirilerek sekiz yıllık ilköğretim programı oluşturulmuştur. Fakat bu programların bir bütün olarak yeniden yapılandırılması sağlanamamıştır (Korkmaz, 2005, 419).

Son yıllarda dünyada eğitimde yapılandırmacı yaklaşıma ilginin arttığı görülmektedir. Ülkemizde de Milli Eğitim Bakanlığınca öğretim programları geliştirme çalışmalarında yapılandırmacı yaklaşım temele alınmıştır. Uzun yıllar öğretim programlarında yaşanmakta olan sorunları ortadan kaldırmayı, çağdaş, bilimsel, eleştirel, yaratıcı düşünen, sorunlara çözüm üretebilen, öz güveni yüksek bireyler yetiştirmeyi hedefleyen ve yapılandırmacı öğrenme yaklaşımını temel alan yeni öğretim programlarının hazırlanması çalışmaları ülkemizde 2000'li yıllarda başlamıştır (Açıkgöz, 2003, 60). Talim Terbiye Kurulu, dünyada ve Türkiye'de yaşanan gelişmeler doğrultusunda ilköğretim ve ortaöğretim için yeni öğretim programları geliştirmiştir. İlkokul ve ortaokul mantığına göre düzenlenmiş olan parçalı program anlayışı yerine, programlar sekiz yıllık kesintisiz ilköğretime uygun hale getirilmiştir (Kutlu, 2005, 64). Yapılandırmacı yaklaşımı esas alan ve "öğrenci merkezli" eğitim modeli üzerine kurulu yeni bir görsel sanatlar dersi öğretim programı hazırlanmıştır. 2006-2007 eğitim-öğretim yılında uygulamaya konulan yeni görsel sanatlar dersi öğretim programı, öğrencilerin sanattan zevk alan, sanatı içselleştiren, bilinçli, estetik zevke sahip eleştiri yapabilen nesiller olarak yetiştirmesini amaçlamaktadır. Görsel sanatlar öğretiminin bu amaçlara ulaşmasını sağlayan ve öğrencilere görsel sanatlar öğretiminde kılavuzluk eden görsel sanatlar öğretmenlerinin öğretim programını nasıl değerlendirdikleri son derece önemlidir.

Yeni bir program ne kadar emek ve maddi kaynak harcanarak hazırlanmış olursa olsun basılı materyal olarak değeri, ancak uygulamadaki başarısı ile ölçülebilir (Varış, 2005, 23). Yeni uygulamaya konan bir öğretim programının sorunlarının olacağı muhakkaktır. Öğretim programının etkililiği hakkında yargıda bulunmak ve programdaki aksaklıkların hangi öğeden ya da öğelerden kaynaklandığını belirlemek, gerekli düzenlemelerin yapılmasına olanak sağlamaktadır (Erden, 1998, 7). Bir öğretim programının etkili ve verimli olabilmesi, o programın iyi hazırlanması ve sürekli olarak değerlendirilmesi dolayısıyla geliştirilmesi ile mümkündür. Değerlendirme işleminin yapılmasında ise program uygulayıcılarının aktif bir biçimde katılımının sağlanması büyük önem taşımaktadır. Çünkü çağdaş program geliştirme anlayışı, hazırlanan bir programın masa başında değiştirilmesini değil, eğitim sürecine etkide bulunan tüm koşulların sürekli bir biçimde geliştirilmesini esas almaktadır. Bir öğretim programının etkililiği ve yeterliliği hakkında karar verebilmek için en sağlıklı bilgiler, programların uygulayıcısı olan öğretmenlerden edinilmektedir. Çünkü öğretmenler programın gerekçesini, tüm öğelerini ve bu öğelerin işleyişini yakından gözlemleyecek kişilerdir (Ornstein ve Hunkins, 1998, 136). Öğretmenlerin program hakkındaki düşünceleri, programı ne derece benimsedikleri, programda gördükleri eksiklikler ve programı uygularken yaşadıkları sıkıntıların tespit edilmesi program geliştirme çalışmaları açısından önemlidir.

Yapılan bu çalışma ile, ilköğretim okullarında 2006-2007 eğitim-öğretim yılında uygulamaya konulan 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Görsel sanatlar dersi öğretim programı 2006-2007 öğretim yılından itibaren ilköğretim 1., 2., 3., 4., 5. ve 6 sınıflardan başlamak üzere kademeli olarak uygulanmaya başlanmıştır. Sanat eğitimi araştırmacıları için bu gelişme yeni bir araştırma ortamı oluşturmaktadır. Ancak konu ile ilgili literatür incelendiğinde, görsel sanatlar dersi öğretim programı ile ilgili çalışmalara pek rastlanmadığı (Baş, 2009), literatürde yer verilenlerin (Gürdal, 2007; Kahraman, 2007; Metan, 2007) ise sınıf öğretmenleriyle çalışıldığı belirlenmiştir. Yapılan bu çalışma ile görsel sanatlar dersinin gerçek uygulayıcıları olan görsel sanatlar öğretmenlerinin 6. sınıf programıyla ilgili görüşlerinin alınması, mevcut problemlerin ortadan kaldırılmasına yönelik

çözüm önerilerinde bulunulmasına katkı sağlanacağı ve literatüre faydalı bilgiler sağlanacağı düşünülmektedir. Ayrıca, bu araştırmada elde edilen sonuçların, Milli Eğitim Bakanlığı ve program geliştirme süreci içerisinde çalışan yetkililere bakış açısı sağlayacağına ve programın yeniden düzenlenmesi ile ilgili ileriye dönük yapılacak çalışmalara kaynaklık edeceğine inanılmaktadır. Program geliştirme sürekli ve dinamik bir süreçtir ve program geliştirme çalışmalarının etkinliğinin artırılması, uygulama sonucu ortaya çıkan görüş ve önerilerle mümkündür. Esas uygulayıcılar olan öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda programın aksayan yönlerinin belirlenmesi, program geliştirme aşamasında ve daha sonraki aşamalarda gerekli düzenleme ve geliştirme çalışmalarının yapılmasına olanak sağlayacak ve programın daha etkili bir şekilde uygulanmasına katkı getirecektir.

1.6. Varsayımlar

Bu araştırmada, aşağıdaki temel varsayımlardan hareket edilmiştir.

- Seçilen örneklem grubu, araştırmaya veri sağlamada ve evreni temsil etmede yeterlidir.
- Veri toplama aracı olarak kullanılan anket, amaca hizmet edici niteliktedir.
- Araştırmaya katılan öğretmenler, anket sorularına kendi görüş ve düşüncelerini yansıtacak şekilde doğru yanıt vermişlerdir.

1.7. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

- 2006-2007 eğitim-öğretim yılında uygulamaya konulan 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programı ile sınırlıdır.
- Veri toplama aracı olarak kullanılan anket formundaki sorularla sınırlıdır.

- 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programı hakkında görsel sanatlar dersi öğretmenlerinin 2009-2010 öğretim yılı içindeki görüşleri ile sınırlıdır.

- Balıkesir il merkezindeki 29 ilköğretim okulunda görev yapmakta olan 42 görsel sanatlar dersi öğretmeni ile sınırlıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde araştırmanın amacına ilişkin kuramsal çerçeveyi oluşturan; program, öğretim programı, programın öğeleri, program geliştirme, program değerlendirme, sanat, sanat eğitimi, görsel sanatlar eğitimi ve müzede sanat eğitimi ile ilgili bilgilere, görsel sanatlar dersi öğretim programının tanıtımına ve görsel sanatlar dersi öğretim programı ile ilgili yapılan araştırmalara yer verilmektedir.

2.1. Program

Genel olarak program kavramı; bir işin veya bir fiilin zaman, mekân, şahıs ve sıralama bakımından, göstereceği seyirle ilgili düzenlemeyi ifade eden basılı kağıt anlamına gelmektedir. Ayrıca, belli bir konuya ilişkin çalışma yolunu veya biçimini gösteren plan veya ileride yapılacak işlerin sırasını ve kapsamını gösteren belge anlamını da içermektedir (Alaylıoğlu ve Oğuzkan, 1976, 882). Diğer bir tanıma göre program kavramı, “yapılacak bir işin bölümlerini, bölümlerin sırasını, her bölümün nasıl yapılacağını ve yapılış zamanını gösteren tasarı” anlamındadır (Türk Dil Kurumu [TDK], 2005, 1627).

Yirminci yüzyıla kadar program kavramı, öğretmenler tarafından düzenlenen ve öğrenciler tarafından öğrenilmesi gereken dersler, konular veya konu-alanları olarak ifade edilmiştir (Saylan, 1995, 5). Bilimsel bilgi ve öğretme-öğrenme süreci ile ilgili bilgilerdeki değişiklikler ile okul çalışmalarını öğrencinin yaşamına ve sosyal hayatın değişen şartlarına bağlama ihtiyacı 20’nci yüzyılın ilk yıllarında program tanımında önemli değişikliklere neden olmuştur. Böylece, program kavramı, çok çeşitli şekillerde tanımlanmaya başlamıştır (Saylan, 1995, 5-6).

Bazı program yazarları, program kavramını yaşantılar olarak belirtmişlerdir. Caswell ve Campbell (1935) programı, “öğretmenin rehberliğinde, öğrencilerin geçirdiği tüm yaşantılar” olarak tanımlamışlardır (Aktaran: Saylan, 1995, 6). Doll (1970) ise programı, “okulun kontrolünde öğrencilerin sahip olduğu tüm yaşantılar” şeklinde ifade etmiştir (Aktaran: Saylan, 1995, 6). Bazı program yazarları ise, programın daha çok planlanan yönleri üzerinde durmuşlar ve programı bir öğretim planı olarak düşünmüşlerdir. Tyler’e (1957) göre program, “eğitimin amaçlarına ulaşmak için, okul tarafından planlanan ve yönetilen öğrencilerin tüm öğrenmeleridir” (Aktaran: Saylan, 1995, 6). Programı yetişek olarak adlandıran Ertürk’e (1998, 14) göre program, “belli öğrenci grubunu belli bir zaman süresi içerisinde yetiştirmeye yönelik düzenli eğitim durumlarının tümüdür”. Sönmez (2005, 18) ise programı, “kişide gözlenmesi kararlaştırılan hedefleri, bunları gerçekleştirecek düzenli eğitim ve sınav durumlarını içeren bir bütün” olarak tanımlamıştır. Saylor ve Alexander’a (1974) göre program, “genel amaçlara ve bunlara bağlı özel hedeflere ulaşmak için, belirli bir gruba hizmet eden bir okulun sunduğu öğrenme fırsatlarının planıdır” (Aktaran: Saylan, 1995, 7).

Program alanındaki uzmanlar uygun bir program tanımı arayışı içinde, program kavramını farklı anlamlarda kullanmışlardır. Fidan (1985, 20) programı, “hedefleri gerçekleştirmek üzere planlanan faaliyetlerin uygulamadaki görünümü” olarak tanımlarken, Özçelik (1987, 4) ise programı “öğretme-öğrenme sürecinde nelerin niçin ve nasıl yer alacağını gösteren bir kılavuz” olarak ifade etmiştir. Hesapçıoğlu’na (1994, 74) göre program, “öğretim faaliyetlerinin düzenlenmesi, yürütülmesi ve değerlendirilmesi ile ilgili evrelerin ve lüzumlu hususların önceden tasarlanması ve tespit edilmesidir”. Varış (2005, 18) program kavramı, “belli bir konuya ilişkin olarak çalışma yöntemini, tavrını veya şeklini, ileriye ait yapılacak işlerin sırasını ve kapsamını gösteren belge” olarak tanımlamıştır. Saylan (1995, 12) ise program kavramı, “insanoğlunu bireysel veya grup halinde mümkün olduğu kadar çabuk, ekonomik ve yeterli bir şekilde eğitme yollarını belirlemek amacıyla planların seçilmesi, düzenlenmesi ve kanıtlanmasıyla ilgili bir çalışma alanı” olarak tanımlamıştır. Bu çalışma alanı içinde çeşitli tasarılar

hazırlanmakta ve eğitim sisteminde işe koşulmaktadır. Bu tasarılarından biri de öğretim programıdır.

2.2. Öğretim Programı

Öğretim programı, “genellikle belli bilgi kategorisinden oluşan ve bir kısım okullarda beceriye ve uygulamaya ağırlık tanıyan, bilgi ve becerinin programın amaçları doğrultusunda ve planlı bir biçimde kazandırılmasına dönük bir programdır” (Varış, 2005, 14). Demirel (2008, 6) öğretim programını, “okulda ya da okul dışında bireye kazandırılması planlanan bir dersin öğretimiyle ilgili tüm etkinlikleri kapsayan yaşantılar düzeneği” şeklinde tanımlarken, Özçelik (1998, 4) ise öğretim programını, “bir dersle ilgili öğretme-öğrenme sürecinde nelerin, niçin ve nasıl yer alacağını gösteren bir kılavuz” şeklinde açıklamaktadır. Büyükkaragöz ve Çivi (1999, 198) ise öğretim programını, “belli bir öğretim basamağındaki çeşitli sınıf ve derslerde okutulacak konuları, bunların amaçlarını, her dersin sınıflara göre haftada kaç saat okutulacağını ve öğretim metotlarını, tekniklerini gösteren bir kılavuz” şeklinde tanımlamaktadır.

Öğretim programı eğitimin içerisinde belli bir öğretim basamağında yer alan derslerin amaçlarını, içeriğini, ayrılacak süreyi, yaşantıları ve değerlendirmeyi içine alan planlanmış çalışmalardır. Öğretim programları ülkemizde belli eğitim kademelerinde öğrenilmesi istenen ders konularını, zaman ve süre öğeleri dikkate alınarak, belli eğitim kademesinin ve okul tipinin amaç ve ilkeleri doğrultusunda düzenlemektedir. Öğretim programı, okulların amaçlarına bağlı, bireylerin ihtiyaçlarının giderilmesi ve kabiliyetlerinin geliştirilmesi maksadıyla düzenlenmiş bir takım bilgi ve faaliyet listesidir (Varış, 2005, 14). Senemoğlu (2005, 38), okullarda istendik öğrenmelerin gerçekleşmesini sağlayan ya da istendik öğrenmelerin oluşmasına rehberlik eden kişilerin öğretmenler olduğunu; öğretmenlerin geçerli öğrenmeleri planlı bir biçimde gerçekleştirmede kullandıkları temel aracın ise öğretim programları olduğunu belirtmektedir. Öğretim programları, eğitimin etkili ve verimli olmasını sağlamak amacıyla hazırlanmaktadır.

2.3. Programın Öğeleri

Aykaç ve Başar (2005, 344), eğitim sisteminin temel değişkenlerinden biri ve insan yetiştirme projesi olarak da nitelendirdikleri programın, 4 soruya verilen cevapları kapsadığını belirtmektedir. Bu sorulara verilen cevaplar, programın öğelerini oluşturmaktadır. Bu sorular şunlardır:

1. Yetiştirilecek bireylerin sahip olması gereken istendik özellikleri nelerdir?
2. Bu özellikler hangi yaşam bilgilerini, becerilerini, kısaca hangi konuları kapsamaktadır?
3. Bu özellikler bireylere nasıl kazandırılabilir?
4. İstendik özelliklerin bireyde oluşup oluşmadığı nasıl anlaşılabilir?

Yukarıdaki sorulardan birincisi “amaçları”, ikincisi “içeriği”, üçüncüsü “öğrenme-öğretme sürecini”, dördüncü ise “değerlendirmeyi” işaret etmektedir. Demirel’e (2008, 5) göre programın öğeleri hedef, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve değerlendirmedir. Erden de (1998, 7) programın öğelerini benzer şekilde ifade etmiştir. Bunlar, hedefler, kapsam, eğitim durumları ve sınav durumlarıdır. Özçelik (1987, 148) ise program öğelerini hedefler, davranışlar, öğrenme-öğretme durumları ve sınav durumları olarak belirtmiştir.

Hesapçioğlu (1994, 75) etkili bir program kapsamında dört ana öğenin bulunması gerektiğini vurgulamıştır.

1. Amaçlar, ilkeler, açıklamalar.
2. Ders konuları, konuların düzenlenmesi, ders dağıtım ve haftalık çalışma çizelgesi.
3. Öğretme-öğrenme süreçleri, öğretme-öğrenme yöntemleri, teknikleri, ders araç ve gereçleri.
4. Değerlendirme.

Programın öğeleri konusunda diğer farklı görüşler de mevcuttur. Örneğin, Taba (1962) ve Herrick (1965) programın öğelerini amaçlar, hedefler, içerik, öğrenme yaşantıları ve değerlendirme olarak belirtmişlerdir (Aktaran: Saylan, 1995, 28-36). Sönmez de (2005, 18) program öğelerini beş grupta toplamıştır:

1. Bireyde bulunması istenilen özellikler, yani hedefler.
2. Hedeflerin göstergesi olan davranışlar.
3. İçerik ve konunun örüntüsü, yani üniteler.
4. Her davranışı, öğrencilerin her birine kazandırılacak eğitim durumları.
5. Her davranışı, her bir öğrencinin kazanıp kazanmadığını, kazandıysa ne derecede

kazandığını yoklayan sinama durumları.

Böylece, Sönmez programın beş temel ögesini hedefler, davranışlar, içerik, eğitim durumları ve sinama durumları olarak belirtmiştir. Saylan (1996, 82-83), programın öğelerinin belirlenmesinde birey, toplumsal koşullar, öğrenme teorileri, okulun yapısı, kaynaklar, ekonomik koşullar, bilim adamlarının fikirleri, araştırma sonuçları, psikologların görüş ve önerilerinin dikkate alınması gerektiğini ifade etmiş ve program öğelerini amaçlar, hedefler, davranışlar, içerik, öğrenme fırsatları ve değerlendirme olarak belirtmiştir (Saylan, 1995, 52).

Programın yapısını anlayabilmek, program öğelerinin özellikleri bilmeyi gerektirmektedir. Program öğelerinin özellikleri ile ilgili alan yazının incelenmesi sonucunda elde edilen bilgiler, bu çalışma kapsamında veri toplama aracı olarak kullanılan anket sorularının oluşturulmasına rehberlik etmiştir. Böylece, programı oluşturan öğeler ve onların özellikleri hakkında bilgi sahibi olunması ile öğretmenlerin program hakkındaki görüşleri derinlemesine ortaya konulabilmektedir. Programın öğeleri ve onların özellikleri ile ilgili bilgiler aşağıda sunulmaktadır.

2.3.1. Amaçlar

Eğitim, bir veya bir dizi amaca ulaşmak için yapılmaktadır. Amaçlar eğitim sürecine giren kişinin davranışlarında, dolayısıyla kişiliğinde meydana gelmesi istenilen farklılaşmaları belirlemekte, eğitilen kişinin kazanması gereken davranış ölçütlerini ortaya koymakta ve eğitim sürecinde ne öğrenileceği ve nasıl öğretilmesi hakkında eğitimcilerle rehberlik etmektedir. Amaçların gerçekleştirilme derecesi ise eğitimin etkililiğinin göstergesidir (Fidan ve Erden, 2001, 9).

Sönmez (1999, 41) amaçların, genel anlamıyla varılmak istenen son nokta olarak tanımlanabileceğini, eğitimde amaçların ise, kişide gözlenen kararlaştırılan istenilen özellikler olarak ele alınabileceğini belirtmektedir. Amaçlar, eğitime tabi tutulan bireyde eğitim sonucunda görülmek istenen tutum ve davranışlar olarak tanımlanmaktadır. Amaçları operasyonel öğrenci

davranışları olarak ifade etmek gerekmektedir. Ancak bu şekilde öğrencilere kazandırılmak istenen davranışlar anlaşılır bir biçimde ifade edilmiş olmaktadır. Aksi halde, amaç ifadeleri programda uygulamadan uzak, sadece sıralanmış ifadeler olarak yer almaktadır (Demirel, 2004, 31-34).

Amaçlarda davranışın alanı (bilişsel, duyuşsal, devinişsel) ve düzeyi belirtilmeli, davranışın hangi koşullar altında gerçekleştirileceği gösterilmeli ve davranışın nitelik ve nicelik yönünden özellikleri ifade edilmelidir. Amaçlar açık ve belirgin, kolay anlaşılabilir, gözlenebilir, gerçekçi, davranışa dönük, değerli, mali yönden ulaşılabilir ve birbirleriyle tutarlı olmalıdır (Doğan, 1982; Aktaran: Saylan, 1995, 44). Amaçlar eğitim sürecine rehberlik etmektedirler. Bu nedenle toplumun eğitim felsefesiyle, özellikleriyle, değerleriyle, ihtiyaçlarıyla ve idealleriyle tutarlı, bireyin temel ilgi, ihtiyaç ve özelliklerine uygun ve gerçekleştirilebilecek nitelikte olmaları gerekmektedir (Saylan, 1995, 52).

Amaçlar, eğitim etkinliklerinin temel dayanağıdır. Amaçlar belirlenmeden programın diğer öğeleri işe koşulursa, yapılacak bu çalışmalardan sonuç alınamaz. Program geliştirmede, öğrenci davranışlarında yapılmak istenen değişiklikler, değerlendirme verileri ışığında ve bilimsel olgulara dayanarak, amaçlar olarak belirlenmeli ve diğer aşamalar bunu izlemelidir (Varış, 2005, 94).

2.3.2. Hedefler

Hedef, "planlanmış ve düzenlenmiş yaşantılar yoluyla kazandırılması kararlaştırılan, davranış değişikliği ya da davranış olarak ifade edilmeye uygun olan bir özelliktir" (Ertürk,1998, 24-25). Bu özellikler; bilgiler, yetenekler, beceriler, tutumlar, ilgiler ve alışkanlıklardır (Demirel, 2008, 105).

Hedefler, amaçlar doğrultusunda geliştirilirler. Davranışların, içeriğinin, öğrenme fırsatlarının belirlenmesine, değerlendirme ölçütlerinin açıklanmasına hizmet etmektedirler (Saylan, 1995, 52-53). Ertürk (1998, 56) hedeflerin doğrudan gözlenemediğini, bu yüzden hedeflerin davranış olarak ifade edilmeleri gerektiğini belirtmiştir. Bilişsel, duyuşsal ve psikomotor

nitelikteki hedeflerin kazanılması için davranışların bilinmesine ihtiyaç duyulmaktadır (Özçelik, 1987, 90). Hedefler, hem öğrencide geliştirilecek davranışın çeşidini, hem de davranışın uygulanacağı yaşam alanının içeriğini belirtmelidir. Böylece, hedeflerin davranış ve içerik elemanlarına sahip olmaları gerektiği vurgulanmaktadır (Tyler, 1950; Aktaran: Saylan, 1995, 26).

Hedefler;

1. çağdaş topluma yapıcı bir şekilde katılmak için öğrencinin öğrenmesi gereken önemli noktaları belirtmelidir.
2. ilgili içerik açısından eksiksiz olmalıdır.
3. kurumun eğitim felsefesiyle tutarlı olmalıdır.
4. öğrenci ile ilgili olmalı veya öğrenciye anlamlı gelmelidir (Tyler, 1976; Aktaran: Saylan, 1995, 26).

Hedefler amaçlarla tutarlı, açık, kesin, kapsamlı, sınırlı, aşamalı, birbirleriyle tutarlı, birbirlerini tamamlayıcı ve destekleyici, gözlenebilir, ölçülebilir ve ulaşılabilir nitelikte olmaları gerekmektedir. Hedefler bilgi, beceri, tutum, ilgi gibi doğrudan kazanılması ve gözlenmesi mümkün olmayan özellikleri belirtmektedirler (Saylan, 1995, 53). Hedeflerin temel fonksiyonları, “neyin kapsanacağını, neyin vurgulanacağını, hangi içeriğin seçileceğini, hangi öğrenme yaşantılarına önem verileceğini ve neyin değerlendirileceğini” açıkça ortaya koymaktır (Taba, 1962; Aktaran: Saylan, 1995, 38).

2.3.3. Davranışlar

Davranışlar, hedeflerin gözlenebilir ifadeleridir (Saylan, 1995, 53). Hedeflerin göstergesi olan davranışlar; hedef alanını kapsamalı, aralarında binişiklik olmayacak şekilde sınırlı olmalı, öğrencilerin bireysel farklılıklarını dikkate almalıdır (Ertürk, 1998, 56-57). Davranışlar; ilgili olduğu hedefin niteliklerine uygun, öğrencinin ilgi ve ihtiyaçlarına uygun, açık, anlaşılır, yalın, kapsamlı, sınırlı, gözlenebilir, ölçülebilir ve bir özelliği içerir nitelikte olmalıdır (Saylan, 1995, 53).

2.3.4. İçerik

Sönmez (2005, 108) içeriği, “amaçlanan davranışları kazandıracak biçimde ünite ve konuların düzenlenmesi” olarak tanımlamaktadır. İçerik, eğitim amaçlarına göre belirlenen bilgi, beceri ve tutumların planlı bir şekilde bir araya getirilmesiyle oluşan konular ve aktiviteler bütünüdür. Varış’a (2005, 114) göre içerik, “olguların ve olayların ezberlenmek üzere ansiklopedik bir şekilde bir araya getirilmesi değil, yaşam alanlarının anlam taşıyan bölümlerinin aktif bir çabayla düzenlenmesidir”. Saylan’a (1995, 53) göre içerik ise, “davranışın uygulanacağı yaşam alanı kapsamıdır”. Erden (1998, 22), öğretim sürecinde öğrencilere kazandırılacak bilgilerin içeriği oluşturduğunu belirtmektedir.

Eğitim sisteminde en acımasızca uygulamalara maruz kalan boyut içerik boyutudur. Geçmişteki uygulamalara bakıldığında, içerikle ilgili değişikliklerin programa konu ekleme ya da konuları programdan çıkarma biçiminde yapıldığı görülmüştür. Diğer taraftan içerikte daha çok olgusal bilgilere betimsel olarak yer verildiği görülmüştür. İçerik temel kavram ve ilkeler etrafında yapılandırılmaktadır. Bilgilerin doğrusal ve hiyerarşik olarak ele alınması yerine, temel fikirler etrafında yapılandırılmış ağlar olarak ele alınması gerekmektedir. Bu ağlar, kavramlar, olgular, genellemeler ve işlemsel bilgilerdir (Koç ve Demirel, 2004, 178).

Amaçlar belirlendikten sonra onların kazandırılmasında içerik seçimi çok önemlidir. İçeriğin seçimi ve düzenlenmesi önemli bir çabayı gerektirmektedir. İçerik ögesinin belirlenmesinde programda belirlenen amaçlara ulaşabilmek için “ne öğretilim?” sorusuna yanıt aranmaktadır. İçerik seçiminin bilimsel bilgiler doğrultusunda yapılması önemlidir. İçeriğin belirlenmesinde en önemli noktalardan birisi, programın amaçları ile tutarlık boyutudur. İçerik belirlenmiş amaçlara ulaşmak için bir araçtır (Varış, 2005, 114).

İçerik; toplumsal fayda, bireysel fayda, öğrenme ve öğretim, bilgi bütününde işgal ettiği yer kriterlerine göre incelenip seçilmelidir (Varış, 2005, 155-157). Ayrıca, içerik seçimi bilimsel ölçütlere göre amaçlar paralelinde

yapılmalıdır. İçerik seçimi ile ilgilenen eğitimcilerin aşağıdaki sorulara yanıt aramaları gerekmektedir:

1. İçerik doğrudan doğruya amaçla ilişkili mi?
2. İçerikte yer alan bilgi bilimsel açıdan doğru mu?
3. İçerik özel bir alanla ilgili ve güncel mi?
4. İçerik iyi organize edilmiş ve sistematik mi?
5. İçerik öğrencilerin önceki öğrenmeleri ile kaynaşıklık sağlıyor mu?
6. Öğrenciler içerikte yer alan bilgiyi uygulayabilir veya kullanabilir mi?
7. İçerikte yer alan bilgiler işe vuru mu?
8. İçerikte yer alan konularda öğrencilere yeterince materyal sunuluyor mu?
9. Konuların temel ayrıntıları etkili bir şekilde gösteriliyor mu?
10. İçerikte önemli görülen noktaların tekrarı yapılıyor mu? (Demirel, 2004, 35).

İçerik; hedef ve davranışlara uygun, çok sayıda hedefin gerçekleştirilmesine olanak sağlayıcı, öğrencinin ilgi ve ihtiyaçlarına uygun, öğrencinin yaşantılarına uygulanabilir, sosyal ve kültürel gerçeklerle tutarlı, kapsamlı, sınırlı, geçerli, önemli ve öğrenilebilir olmalıdır (Saylan, 1995, 53). Seçilen içeriğin programın hedefleri ile tutarlılığının yanı sıra, çeşitli ölçütlerinin de bulunması gerekmektedir. Bu ölçütler; kendi kendine yeterlilik, anlamlılık, geçerlilik, yararlılık, ilgililik, öğrenilebilirlik ve ekonomiklidir (Demirel, 2004, 35).

2.3.5. Öğrenme Fırsatları

Öğrenme fırsatları, içerikle davranışların birleştirilmesidir. Öğrenme fırsatları; davranış ve içerik öğelerini kapsamlı, öğrencinin ilgi ve ihtiyaçlarına uygun, öğrenciyi tatmin edici, onu ileri seviyeye götürücü, ucuza mal edilen, istenmeyen ürünleri ortaya çıkarmayan, mevcut koşullara ve olanaklara uygun ve birbirleriyle tutarlı ve kaynaşık olmalıdır (Saylan, 1995, 53-54). Mackenzie (1950) öğrenme yaşantılarının hedeflere, sosyal gereksinmelere, öğrenciyeye ve içeriğe uygun olması gerektiğini belirtmiştir (Aktaran: Saylan, 1995, 27). Öğrenme yaşantısının istenilen davranış değişikliğini meydana getirebilmesi için, hedefe götürücü olması, öğrencinin ihtiyacını giderici olması, istenen ürünü vermesi, ürünün kalıcılığını

sağlaması, kısa sürede, az emek ve masrafla birden fazla davranışın öğrenilmesini sağlaması gerekmektedir (Özçelik, 1987, 94).

Öğrenme yaşantıları davranışların kazanılmasını sağlayan bir araçtır (Özçelik, 1987, 94). Amaçlanan davranışların öğrenciye kazandırılması için gerekli uyarıcıların düzenlenip işe koşulması gerekmektedir. Bu süreçte yapılacak etkinlikler amaç ve içeriğin özelliklerine göre değişebilmektedir. Bu aşamada yapılan etkinlikler genel olarak amaca göre içeriğin yapılandırılması; öğrenciye verilecek ipucu, düzeltme, pekiştirme ve dönütlerin belirlenmesi; öğrenci etkinliklerinin planlanması; kullanılacak araç, gereç, strateji, yöntem ve tekniklerin belirlenmesi gibi dersin amaçlarını gerçekleştirmeye yönelik düzenlenmiş bütün çalışmalar olarak sıralanmaktadır (Sönmez, 2005, 125).

2.3.6. Değerlendirme

Değerlendirme, eğitim sürecini tamamlayan ve eğitim sürecinin ayrılmaz bir parçasıdır. Değerlendirme, öğrencide amaçlanan davranışların kazanılıp kazanılmadığı hakkında bir yargıya varma işidir. Eğitim sonunda elde edilen ürünlerin amaçlara uygun ve yeterli olup olmadığı değerlendirme işlemi ile anlaşılmaktadır (Fidan ve Erden, 2001, 13). Bireylerin öğrenme düzeyleri ölçme araçları kullanılarak ölçülmekte ve sonuçta bir yargıya varılmaktadır. İşte bu yargı da değerlendirmedir (Balcı ve Tekkaya, 2000, 42).

Tyler (1950) değerlendirmeyi, "öğrenme yaşantılarının arzu edilen sonuçları çıkarıp çıkarmadığını keşfetme süreci" olarak tanımlamıştır (Aktaran: Saylan, 1995, 26). Değerlendirme, arzu edilen özelliklere veya davranış değişmelerine ulaşma derecesini belirlemek amacıyla devamlı işe koşulması gereken önemli bir öğedir (Ertürk, 1998, 107-122; Sönmez, 2005, 322; Varış, 2005, 253). Programın diğer öğeleriyle tutarlı, anlaşılır, güvenilir, geçerli, bütüne yönelik ve sürekli olmalıdır (Saylan, 1995, 54).

Değerlendirme boyutunda en önemli ölçüt, programda yer alan amaçlara ne ölçüde ulaşıldığıdır. Bu yolla, öğrencilere kazandırılmak istenen

davranışların kazandırılıp kazandırılmadığı ölçülmektedir (Demirel, 2004, 155). Her davranışı yoklayan bir ölçme aracı ya da test maddesi ile davranışın öğrenilip öğrenilmediğini ortaya çıkarmak olası görülmektedir.

Öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerini, öğrenme güçlüklerinin neler olduğunu, öğretimin ve öğretim materyallerinin etkililiğini belirlemek, öğrencilerin gelişimlerini izlemek, onların gelişimlerine yönelik geri bildirimlerde bulunmak ve programın yeterliliğini belirlemeye yönelik bilgi sağlamak için eğitimde değerlendirme önemli ve zorunlu bir ihtiyaçtır (Öztürk, 2011, 1). Değerlendirme öğrencilerin tanınması, öğrenmelerin izlenmesi ve öğrenme düzeylerinin belirlenmesi amacıyla yapılan tüm işlemleri içermektedir (Özçelik, 1987, 23). Öğretimin etkinliğini ve verimliliğini gözden geçirmek amacıyla değerlendirme yapılmaktadır (Saylan, 1995, 44).

Programın amaçlarına ulaşma dereceleri çeşitli ölçme araçları ile saptanmaktadır (Erden, 1998, 8). Ölçme ve değerlendirme araçları sayesinde amaçlar ve beklenen davranışlar yeniden gözden geçirilmekte, eksik öğrenilen konular belirlenmekte ve buna göre planlama yapılarak, öğrencilere doğru ve etkili geri bildirimler verilmektedir. Bu şekilde öğrencilere daha etkili rehberlik yapılabilmekte ve belirlenen öğretim yönteminden, öğrenme ortamından, dersin içeriğinden ve diğer faktörlerden kaynaklanan ve öğrenmeyi olumsuz etkileyen değişkenler belirlenip denetlenebilmektedir. Bunun yanında, öğrencilerin hangi konuyu ne derece öğrendiği, hangi konuların öğrencilere yeniden aktarılması gerektiği ve derse ayrılan sürenin uygunluğu değerlendirme sonunda anlaşılabilir (Eğri, 2006, 26).

2.4. Program Geliştirme

Çağımıza damgasını vuran gelişim ve değişim gibi kavramlar sonucunda ortaya çıkan yeni yaşam ve düşünme biçimlerine uyum sağlamak, toplumsal gelişim ve değişimin ancak etkili eğitim sistemi ile mümkün olabileceğine inanan; akılcı, üretken, aydınlanmacı, yaratıcı, toplumsal sorunlara sahip çıkan ve çözüm üreten bireylerin yetişmesine bağlıdır. Bu gerekçelerle, çağa uyum sağlayacak etkili bireylerin yetiştirilmesi önem kazanmaktadır. Etkili bireylerin yetiştirilmesi, etkili eğitim

programlarının oluşturulmasına bağlıdır. Bu da, eğitim programlarının, sürekli ve koşullara uygun bir gelişim içinde olmasını gerektirmektedir. Çeşitli alanlardaki dinamizm eğitim programlarının da dinamik olmasını gerektirmektedir. Eğitim programlarındaki dinamizm, objektif süreçlerle yönlendirilerek, bireyleri toplumun istekleriyle tutarlı biçimde ve standartlarda yetiştirmek mümkün olacaktır. Eğitim programlarının çağın koşullarına yanıt verebilecek ölçütlerde düzenlenmesi ve geliştirilmesi, sürekli, kapsamlı ve bilimsel bir sistemle yapılmasına bağlıdır. Bu nedenle program geliştirme, eğitim sistemi içinde önemli bir yere sahiptir (Varış, 2005, 16).

Öğrenen bir birey, eğitsel çevresindeki dinamizmden etkilenmekte ve sürekli olarak değişmektedir. Eğitsel çevredeki bu dinamizmin programlara yansması beklenmektedir. Örneğin; öğrenilen bilginin yapısı, bilim ve teknolojide meydana gelen çok hızlı değişmeye paralel bir şekilde gelişme gösterirken, programın bu gelişmeyi yansıtmaması program uygulamalarını olumsuz yönde etkilemektedir. Bu sebeple, program geliştirme devamlılık arz eden bir süreçtir (Selvi, 2006, 183).

Programların geliştirilme amacı, çağın gerektirdiği insan niteliklerinin tanımlanmasıdır. Bu nitelikler bir çerçeve içinde düzenlenmekte ve sistemli hale getirilmektedir. Programlar, nitelik olarak daha iyi olacak şekilde geliştirilmekte ve bu gelişmeye paralel olarak eğitimin niteliğinin de artması beklenmektedir. Eğitimde program geliştirmenin temelinde, sosyo-kültürel ve bilimsel-teknolojik dinamizmin, her geçen gün daha nitelikli insan gücü gerektirmesi yatmaktadır. Program geliştirme, düzenlenen programın masa başında değiştirilmesi, bazı konuların çıkarılması veya yenilerinin yamanması değildir. Bir süreç olan program geliştirme, eğitim süreci ile ilgili olan bütün koşulların, bireylerin, ders kitapları ve araçların sürekli olarak geliştirilmesidir (Varış, 2005, 16).

Varış (2005, 17) program geliştirmeyi, "gerek okul içinde, gerekse okul dışında, Milli Eğitimin ve okulun amaçlarını etkinlikle gerçekleştirmek üzere düzenlenen içerik ve etkinliklerin uygun yöntem ve tekniklerle geliştirmesine yönelik koordine çabaların tümü" olarak tanımlamaktadır. Feyereisen, Fiorino ve Nowak'a göre program geliştirme, "zaman, yer, materyaller, ekipman ve personel elemanlarını düzenli bir şekilde koordine etmek için yapılan çevreyi düzenleme planıdır". Program geliştirme sürecinde yapılan faaliyetleri dikkate

alan Good ise program geliştirmeyi, “okul sistemine uygun bir programın geliştirilmesi, uzman görüşleri altında çalışan komitelerin organizasyonunun sağlanması, öğretimin genel ve özel amaçların belirlenmesi, program materyallerinin, ğretim materyallerinin, ğretim metotlarının ve değerlendirme biçiminin seçimi, resmi ğretim programlarının hazırlanması ve hazırlanan bu eğitim programının adapte edilmesi” şeklinde açıklamaktadır (Aktaran: Yüksel, 2000, 3-4). Senemoğlu’na (2005, 34) göre program geliştirme, “ğretim programının tüm öğelerini daha etkili ve yeterli hale getirme sürecidir”. Demirel (2008, 5) ise program geliştirmeyi, “eğitim programının hedef, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve değerlendirme öğeleri arasındaki dinamik ilişkiler bütünüdür” şeklinde tanımlanmaktadır. Programın ğeleri birbirlerine bağlı ve etkileşim halindedir. Bu öğelerden biri diğerlerinden etkilenmekte aynı zamanda diğerlerini de etkilemektedir. Örneğin, ğrenme-öğretme süreçlerinde yer alacak bir değişme veya lme değerlendirme sisteminin değişmesi programın diğer öğelerini de etkilemekte ve değişmesine neden olabilmektedir. Bunun sonucunda sistemin tamamı bu durumdan etkilenmektedir. Eğitim programlarının yapısal öğelerinin birbirlerine bağlı ve etkileşimli olduğu düşünüldüğünde, bu öğelerden yalnızca birine ağırlık vermek yanlış bir uygulama olacaktır. Yapılacak yeniliklerin bu öğelerden birinde veya birkaçında yapılacak ekleme veya ıkarmalardan çok, eğitim alanında yapılan araştırmaların bulgularından yararlanılarak yapılmalıdır. Bilimsel ölçütlere göre yapılacak olan değişiklikler programın tüm öğeleri göz önünde bulundurularak yapılmalıdır. Ancak, bu yolla yapılacak değişiklikler, programın sürekli gelişmesini sağlamaktadır (Savage, 2003, 201).

Erden (1998, 4) program geliştirmeyi, “eğitim programlarının tasarlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi sonucunda elde edilen verilere göre yeniden düzenlenmesi süreci” olarak tanımlamaktadır. Küçükahmet (2001, 21) ise program geliştirmeyi, “hazırlanmış programın, uygulamada araştırma sonuçlarına göre devamlı olarak geliştirilmesi” olarak ifade etmektedir. Bu bağlamda program geliştirme bitmeyen bir süreçtir. Eğitim programı ne kadar titizlikle hazırlanırsa hazırlansın tam olarak bitmiş bir program yoktur. Programlar her defasında yeniden değerlendirilmeli, gözden geçirilerek düzenlenmelidir. Programın geliştirilmesi yani

iyileştirilmesi, program geliştirme sürecine müdahale etmek ve aksayan yönleri belirlemektir. Bu nedenle program geliştirme süreci; programın (i) tasarlanması, (ii) uygulanması, (iii) değerlendirilmesi ve (iv) yeniden düzenlenmesi aşamalarından oluşmaktadır (Erden, 1998, 4).

Ralph W. Tyler (1950) program geliştirmeyi; hedeflerin saptanması, öğrenme yaşantılarının seçilip düzenlenmesi ve öğrenme yaşantılarının etkililiğini, yani amaçlara ne derece ulaşıldığını ortaya koyacak şekilde değerlendirmeyi içine alan bir döngü olarak görmektedir (Aktaran: Mersinligil, 2002, 47). Tyler (1950) program geliştirme sürecini dört soru ile açıklamaktadır:

1. Okul ne tür eğitim amaçları geliştirme gayreti içinde olmalıdır?
2. Bu amaçları gerçekleştirmek için ne tür eğitim yaşantıları sağlanacaktır?
3. Bu eğitim yaşantıları etkili bir şekilde nasıl düzenlenebilir?
4. Bu amaçların gerçekleştiği nasıl tespit edilebilir? (Aktaran: Korkmaz, 2006, 8).

Taba (1962), Tyler'ın program geliştirme modelini genişleterek bu sorulara başka maddeler eklemiştir:

1. Öğrenci gereksinimlerinin tespiti
2. Amaçların belirlenmesi
3. İçeriğin seçilmesi
4. İçeriğin düzenlenmesi
5. Öğrenme yaşantılarının seçimi
6. Öğrenme yaşantılarının düzenlenmesi
7. Nelerin nasıl değerlendirileceğinin belirlenmesi (Aktaran: Mersinligil, 2002, 48).

Program geliştirme sürecinde cevaplandırılması gerekli unsurlar şu şekilde belirtilmektedir:

1. Eğitim hedefleri neler olmalı, yani öğrencilere hangi davranışlar kazandırılmalıdır?
2. Kendilerinde bu davranışların gelişmesi için öğrenciler hangi yaşantıları geçirmeli, yani hangi eğitim durumlarında bulunmalıdırlar?
3. Bu durumlar nasıl örgütlenirse istendik öğrenci davranışlarını geliştirme bakımından en verimli olur?
4. İstendik davranışların isabetlilik durumlarında (istendik davranışları geliştirme yönünden) etkinlik derecesi nedir?
5. Dördüncü sorunun ışığında mevcut yetişekte (programda) ne gibi değişiklikler gereklidir? (Sezgin, 2000, 4-5).

Yüzyıllar boyunca insanoğlu, program geliştirmenin bilimsel bir konu olduğunu düşünmemiştir. Çağın gereklerinin artması, insanoğlunun öğrenmesi gereken alanların fazlalaşması ve çağın donanımlı bireylerle daha

iyi yaşanılabilir olacağı fikri, programların üzerinde hassasiyetle ve uzmanlarınca durulması gerektiğini göstermiştir (Dilmaç, 2008, 13). Özellikle ülkemizde 1990'lı yıllara gelindiğinde Milli Eğitim Bakanlığı program geliştirme ve değerlendirmeye ayrı bir önem vermeye başlamıştır. Program geliştirme süreci iyi bir ekip çalışmasıdır. Bu süreç, kendi içerisinde sistemli bir şekilde bazı bölümlerden oluşmaktadır. Bunlar; hedeflerin belirlenmesi, içeriğin belirlenmesi, öğrenme yaşantıları ve değerlendirmedir. Diğer bir deyişle, “neyi”, “nasıl”, “ne zaman” ve “ne kadar” sorularının cevabıdır (Demirel, 2004, 49-50).

Program geliştirme, sistemli bir şekilde ve araştırmalara dayalı olarak yapılması gerektiği için, bilgi, beceri ve uzmanlık gerektiren bir süreçtir. Bunun için, bir ekip çalışmasına ihtiyaç vardır. Eğitim programlarının, hem toplumun büyük kesimini ilgilendirmesi, hem de program geliştirmenin oldukça kapsamlı ve karmaşık olması, program geliştirmede geniş ölçüde katılımı gerektirmektedir (Yüksel, 2000, 6). Program geliştirme çalışmaları için oluşturulacak çalışma grubunun, programın hazırlanması, uygulanması, değerlendirilmesi ve geliştirilmesinde sürekli görev yapacak bir komisyon olması gerekmektedir. Bu komisyonda görev alacak kişiler, programı geliştirecek alanın uzmanları, öğretmenleri ve eğitimcileri olmalıdır (Demirel, 2008, 69). Programın gelişme sürecinin daha etkili olabilmesi için, programla ilgili teorisyenlerin, araştırmacıların ve özellikle uygulama ile ilgilenenlerin sürece katılması gerekmektedir. Bu, Türkiye’de bütün okullarda, öğretmen, öğrenci ve diğer ilgili kişilerin program geliştirme ile ilgilenmeleri anlamına gelmektedir (Varış, 2005, 30).

Program geliştirme eğitim ve öğretimin amaçlarını çağın gerektirdiği nitelikte yerine getirmek üzere yapılan, koordineli çalışmaları içerisine alan sistemli bir süreçtir. Bu süreç her zaman eğitim öğretimi daha iyi nasıl yaparız sorusuna cevap niteliğindedir (Akkuş, 2008, 7). Kısaca program geliştirme, “program öğelerinin, çağın ve toplumun ihtiyaçları doğrultusunda düzenlenmesidir” (Kaya, 2008, 12). Uygulanan programlar bilim ve teknoloji ile toplumdaki değişmelere göre yeniden düzenlendikçe, eksikleri giderildikçe yani programlar geliştirildikçe eğitimin niteliği de artacaktır (Erden, 1998, 10). Toplumsal değişmeler ve gelişmeler programların da dinamik olmasını ve sürekli geliştirilmesini gerektirmektedir. Çünkü yaşanan gelişmeler

yetiştirilecek insan tipinin tanımını değiştirmektedir. Toplumların gereksinim duyduğu insan tipinin yetiştirilmesinde, uygulanan eğitim programlarının rolü büyüktür. Bu durum eğitim programlarının işlerliğinin kontrol edilmesini ve aksaklıkların giderilmesini zorunlu kılmaktadır (Öztürk, 2008, 74).

Bir eğitim programının ideal olarak ulaşmak istediği nokta ile gerçekte ulaşabildiği nokta arasındaki fark ne kadar küçükse, program o düzeyde başarılıdır (Demirel, 2004, 31). Değişimin sürekli olduğu düşünülürse, ideal bir programın yakalanıp sürekli kullanılması da pek mümkün değildir. Bu yüzden program geliştirme, süreklilik gerektirmektedir. Diğer bir deyişle, bir program çok iyi hazırlansa bile, değişim karşısında bir süre sonra yetersiz kalmaktadır. Bu sebeple, hazırlanan programın, sürekli değerlendirilip eksikliklerinin giderilmesi gerekmektedir. Program geliştirme, bir ulusun geleceğini biçimlendirmesinde, çağa uygun insan tipini yetiştirmede önemli bir yere sahiptir. Bilim ve teknolojiye sürekli yaşanan değişim, eğitim programlarına yansıtılmalı, bundan dolayı eğitim programları sürekli değerlendirilerek geliştirilmelidir (Ayten, 2006, 19).

2.5. Program Değerlendirme

Program değerlendirme, genel anlamda, uygulanmakta olan bir programın ne derece etkili ve yeterli olduğunun tespit edilmesi ve programda yapılabilecek değişikliklere ve yeniliklere ilişkin öneriler getirilmesidir (Yıldırım, 1999, 59). Bir programın başarılı olabilmesi için tüm öğrencilerin programda amaçlanan hedeflere ulaşmış olması gerekmektedir, ancak bu her zaman gerçekleşmeyebilir. Bu nedenle, programın uygulanması sonucunda, yetersiz kalan ya da ters işleyen öğelerin olup olmadığı, varsa aksaklıkların programın hangi öğelerinden kaynaklandığını belirlemek ve gerekli düzeltmeleri yapmak amacıyla programın değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda değerlendirme, programın etkililiği hakkında; (i) veri toplama, (ii) verileri ölçütlerle karşılaştırıp yorumlama ve (iii) etkililik hakkında karar verme basamaklarından oluşmaktadır (Demirel, 2008, 177). Erden (1998, 10) program değerlendirmeyi, gözlem ve çeşitli ölçme araçları ile programın etkililiği hakkında veri toplama, elde edilen verileri programın

etkililiğinin işaretçileri olan ölçütlerle karşılaştırıp yorumlama ve programın etkililiği hakkında karar verme süreci olarak tanımlamaktadır. Ertürk (1998, 107) program değerlendirmeyi, “program geliştirmenin son ve tamamlayıcı halkası olarak eğitim hedeflerinin gerçekleştirme derecesini tayin etme süreci” olarak ele alırken, Demirel (2008, 176) ise “programın etkililiği hakkında karar verme süreci” olarak ifade etmektedir.

Program değerlendirmenin sağladığı başlıca yararlar şu şekilde sıralanmaktadır:

1. Mevcut eğitim ve öğretim faaliyetlerinin ıslahına yardım eder.
2. Eğitimcilerin hedeflerini yükseltmelerini sağlar.
3. Öğrencileri daha ileri öğrenmeye doğru güdüler.
4. Öğrencilerin sonraki öğrenme yaşantılarının neleri içermesi gerektiği konusunda eğitimciye ışık tutar (Ertürk, 1998, 110).

Program değerlendirme, genelde programa dayalı eğitim kaynaklarını kabul etme, değiştirme ya da ortadan kaldırma kararının verilebileceği bilgileri içermektedir. Değerlendirme sonuçları program geliştirme uzmanlarına programa devam etme, gözden geçirme ya da yeni bir aşamaya geçme konusunda bilgi vermektedir. Bunun yanı sıra karar vermede, sonuç çıkarmada ve programla ilgili kararları bilgiye dayandırmada program geliştirme uzmanına yetki vermektedir (Demirel, 2008, 177). Aynı zamanda program değerlendirme, öğretim etkinlikleri ve süreçlerini çağın gereklerine uygun olarak düzenleyerek, eğitimde verimin artmasını da sağlamaktadır. Bu özellik program değerlendirmenin en önemli fonksiyonlarından biridir. Program değerlendirme; değerlendirmenin yapılış amacına, programın özelliğine, değerlendirmeyi yapan kişinin görüşüne göre farklı yol ve yöntemler izlenerek gerçekleştirilebilmektedir.

Programın etkililiği hakkında karar verebilmek için programın uygulanması sürecini gözlemek ve bu sırada bilgi toplamak gerekmektedir. Yani programların uygulanma sürecine bakılmadan değerlendirilmesi yapılamaz (Ertürk, 1998, 107). Bir program hakkında doğru kararların alınabilmesi, bu kararların dayanaklarının bilimsel çalışmalarla araştırılmasına ve uygulamaların değerlendirilmesine bağlıdır. Kâğıt üzerinde çok tutarlı ve nitelikli görünen bir program uygulamada çeşitli sorunlar yaratabilir. Bu nedenlerle, problemlere kesin çözüm yolları bulmak için

programın değerlendirilmesi kaçınılmazdır (Erden, 1998, 9). Program değerlendirme, program geliştirme faaliyetlerinin temelini teşkil etmektedir. Programlar gelişigüzel geliştirilemez. Programların geliştirilebilmesi için değerlendirilmesi gerekmektedir. Programların değerlendirilmesi sonucunda varsa eksik görülen yönler belirlenebilir ve düzeltilebilir. Bir eğitim programı ne kadar iyi hazırlanırsa hazırlansın iş görürlük derecesi sürekli araştırılmalıdır. Bu bağlamda eğitim programlarının uygulanmasıyla elde edilecek sonuçlar ışığında değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu da sürekli bir kalite kontrolü zorunlu hale getirmektedir. Değerlendirme, bir eğitim programını olduğu gibi kabul etmeli mi, programda bazı değişiklikler yapmalı mı, yoksa programı uygulamaya devam etmemeli mi gibi konularda karar verebilmek amacıyla bilgi toplamayı sağlar (Ornstein ve Hunkins, 1998, 154).

Yeni bir program hakkında; program geliştirme uzmanlarının, programla ilgili alan uzmanlarının, öğretmenlerin, öğrencilerin, okul yöneticilerin, müfettişlerin, velilerin ve sivil toplum örgütlerinin görüşlerinin alınması gerekmektedir (Demirel, 2008, 188). Öğrencilerin gelişim düzeylerine uygun olmayan, ilgi ve ihtiyaçlarına cevap vermeyen bir program, yalnızca öğretimi başarısız kılmakla kalmamakta aynı zamanda öğrencinin gelişimini de büyük ölçüde olumsuz etkilemektedir. Uygulamaya konulan yeni bir program, öğrenci ve öğretmenlere ışık tutacak nitelikte olmalıdır. Programların sınıflarda uygulamasından sorumlu olan öğretmenler, programın etkililiğini ve verimliliğini kontrol eden kişi konumundadır. Öğretmenlerin, programların uygulamadaki etkililiğine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi program geliştirme sürecine katkı sağlayacaktır çünkü öğretmenler program geliştirmenin önemli öğelerinden birisidir. Ayrıca, öğretmenlerin görüşlerinin öğrenilmesi, uygulamaya konulan programın amacına ulaşip ulaşmadığının belirlenmesi açısından da önemlidir. Program üzerinde gerekli düzeltmeler yapılarak eksiklerinin giderilmesi, eğitimin kalitesinin artırılması bakımından önemlidir (Erden, 1998, 58).

2.6. Sanat

Sanat, insanlık tarihinin her döneminde var olan bir olgudur. İnsanlığın geçirdiği evrimler yaşama biçimlerini, yaşama bakışlarını, sanat biçimlerini ve sanata bakışlarını değiştirmiş, her dönemde ve her toplumda, sanat farklı görünümde ortaya çıkmıştır (Artut, 2006, 3). “Sanat nedir?” sorusuna verilecek tek bir cevap sanatı sınırlamaktan öte bir şey olmamaktadır. Sanatın insanın duygu ve düşünceleriyle oluşan ve gelişen bir olgu olduğu düşünülürse sanattaki değişimin insandaki değişime paralel olduğunu düşünmek de yanlış olmamaktadır. Bu, doğal olarak sanatın tanımında bir değişim ve belirsizliği getirmektedir. Sanatın ne olduğu konusu çağlara, toplumlara, üzerinde durulan sanat alanına göre bazı değişiklikler göstermektedir. Sanat, insani bir faaliyettir ve insanı etkileyen her şey, sanatı da etkilemektedir (Ergün, 2008, 1).

Sanat, göreceli yönü ağır basan esnek ve çok kapsamlı bir kavramdır. Sanatın bütün anlamları içinde barındıran tek bir tanımını yapmak mümkün değildir (Balcı ve Say, 2003, 7). Sanat, açık bir kavram olduğu için tanımında sanatçılar, eleştirmeler, sanat tarihçileri, sanat bilimcileri ve sanat felsefecileri anlaşamamaktadır. Gerçekten de her dönemi, kültürü, sanatçıyı, ekolü, sanat türlerini kapsayacak bir tanımda anlaşmak imkânsız görünmektedir (Boydaş, 2004, 1). Sözcük olarak sanat, “bir işi ustası gibi yapma ve yapılan işin de, çıkan ürünün de usta işi olması” anlamını taşımaktadır (Erinç, 2004, 19). Tarihsel süreç içerisinde sanatın anlamı ve tanımı ile ilgili farklı görüşler de mevcuttur. Thomas Munro’ya göre sanat, “doyurucu estetik yaşantılar oluşturmak amacıyla dürtüler yaratma becerisidir” (Artut, 2006, 16). George Santana’ya göre ise sanat, “objektivasyon yoluyla zevk vermedir” (Boydaş, 2004, 6). Tolstoy sanatı, “kendinde canlandırdıktan sonra aynı duyguyu başkalarının hissedebilmesi için hareket, ses, çizgi ve renk sözcükleri ile ifadesi” olarak tanımlamıştır (Erbay, 2000, 5). Dewey sanatı, yaşama can veren bir deneyim olarak ifade etmiştir. Bu, yaşayan organizmaya yaşadığını anımsatan, insanın yaşamında en önemli yeri alan bir olgudur (Kırıçoğlu, 2002, 47). Kant’a göre, sanatın kendi dışında hiçbir amacı yoktur. Onun tek amacı kendisidir. Sanat, yaşamı insanileştiren bir olgudur (Artut, 2006, 18).

Sanat, temelde tarihsel özelliği olan ve toplum tarafından yapılandırılmış görsel bir dilin karmaşık bir şeklidir (Grigg, 2004, 39). Sanat, hiç kuşkusuz bir haz alma aracıdır ama bir bilgilenme aracıdır da. Dünyayı anlama ve anlamlandırma sürecinin bir parçasıdır (Oktay, 1995, 19). Sanat, kendi kişisel deneyimlerimizin bir sonucudur (Gamble, 2001, 25). Sezginin ve anlatımın birliğidir (Deryakulu, 2001, 46). Sanat, bütün insanların konuştuğu bir dildir, o rakamlar ve harfler kadar önemli olan bir semboller sistemidir (Dickinson, 2011, 1). Evrensel bir iletişim aracıdır (Bigalı, 1999, 6). Sanat, bireyin kendini ifade edebilmesi ve dolayısıyla kendini fark edebilmesinde başvurduğu en etkili ifade aracıdır (Artut, 2006, 111; Erinç, 2004, 160). Duygu ve düşüncelerin ifade aracıdır (Boydaş, 2004, 10). Sanat; insanların duygu, düşünce ve izlenimlerini çizgi, renk, biçim, ses, söz ve ritim gibi araçlarla güzel ve etkili bir biçimde, kişisel bir tarz ve yaratıcılıkla ifade etme çabasından doğan bir etkinliktir (Aytaç, 1981, 12). Bugün, sanatın duygusal ve düşünsel etkileme gücüne sahip oluşu daha belirleyicidir (Artut, 2006, 27).

Sanat, insanlık tarihi kadar eski, insanla var olan bir olgudur. Sanatın temelinde insana özgü olan güzeli arama duygusu vardır (Balcı ve Say, 2003, 7). Sanat, bu anlamda güzeli yaratma çabasıdır (Balcı, 2005, 13). Sanat, güzel ile uğraşır. Güzeli göreceli bir kavramdır. Kendi içinde tutarlı bir bütünlüğü taşıyan şey çirkin, acı verici, iğrendirici bile olsa estetik açıdan güzeldir (Artut, 2006, 94). Çoğu kez ve çoğu toplumda sanat yapmanın yarattığı estetik yaşantı; korkutma, tiksindirme, irkiltme boyutlarına sahip olabilmektedir. Örneğin, ilkel toplumların ya da Azteklerin sanatları “güzel” olmaktan uzak olduğu gibi, bunu amaçlamış olduklarını kanıtlayacak bir ipucu da yoktur. Doyurucu bir estetik yaşantı, mutlaka güzellik etkisi oluşturmak zorunda değildir (Sözen, 2005, 208).

Sanat, bireyin sosyal ilişkilerini ayarlamasını, işbirliği ve yardımlaşmayı, doğru seçme ve ifade edebilmeyi, bir işe başlayıp bitirme sevincini tatmayı, üretken olmayı sağladığı için gereklidir (Yolcu, 2004, 91). Sanatın gerekliliği şu maddelerle daha da iyi anlaşılmaktadır:

1. Yaratmak, haz duymak ve bunları paylaşmak için içimizde doğal bir yetenek vardır. Sanat içimizdeki bu tabii yetenekten fışkırr.
2. Sanat günlük hayatın kalitesine katkıda bulunan insan deneyimlerini besleyen biricik hayati alandır.

3. Hepimiz fiziksel, duygusal, zihinsel ve ruhsal bir dünyada yaşarız. Sanat, insanın gelişim halkalarına etki eden duyarlılığı besleyen çok önemli bir kaynaktır.
4. Sanat tecrübelerin ifade edilmesi, değerlendirilmesi, tekrar gözden geçirilmesi gibi biçimlerin hem duygusal hem de somut bir yoludur.
5. Sanat, içinde yaratıcılık bulunan biricik deneyimimiz için ortam hazırlar.
6. Sanat, çağlar boyu insanlığın geçirdiği değişiklikleri, evrensel büyümeleri aydınlatır.
7. Sanat sürekli bir araştırma ve deneme imkânı hazırlar.
8. Sanat hepimize aittir. Sanat, hayatımızın gerekli ve vazgeçilmez bir bölümüdür, o herkes için gereklidir (Boydaş, 2004, 7-8).

Sanat, insan yaşamının vazgeçilmez öğelerinden biridir. Birey duygularını, düşüncelerini, arzularını, heveslerini, seslerle, çizgilerle, hareketlerle, özgürce dile getirerek ifade edebilir (Şen, 2005, 343). Birey kendini ifade ettiği oranda özgürleşmekte ve gelişmektedir. Özellikle özgüven oluşumunda sanatın birey üzerindeki olumlu etkisi tartışılmazdır. Sanat sadece estetik amaçlarıyla değil, eğitici ve öğretici amaçları da bu anlamda düşünülmeli gereken önemli bir konudur (Artut, 2006, 111). Sanat, insanın kültürel yaşamının, kişisel deneyimlerinin en kapsamlı alanıdır. Sanatın bu anlamda kişiye kazandıracığı değerleri başka hiçbir alan ya da deneyim kazandıramamaktadır (Kırıçoğlu, 2002, 47). Sanatı sadece duygusal rahatlama ve haz duyma alanı olarak görmemek gerekmektedir. Sanatın çok yönlü, kültürel, iletişimsel, bilgilendirici, aydınlatıcı ve davranış geliştirici işlevi onu yine çok yönlü ve önemli kılmaktadır (Kırıçoğlu, 2002, 7).

Sanat, sanatçı ile izleyen arasında, toplumlar arasında ve bunların da ötesinde çağlar arasında bir iletişimdir. Öyle ki, reel dünyanın yok edici kurallarını aşarak binlerce yıl öncesini günümüze ulaştırmaktadır. Bugün geçmişin biliniyor ve yargılanıyor olması sanatın erişilmez gücüne bağlıdır. Çünkü sanat, kültürlerin biçim almış, somutlaşmış bir anlatımıdır; dünü anlattığı gibi bugünü de anlatmaktadır. Hiç kuşkusuz yarınları da anlatmaya devam edecektir (Ünver, 2005, 3). Sanat her yeni kuşağı bir önceki kuşağa bağlayan, dolayısıyla insanlığın sürekliliğini sağlayan önemli alanlardan biridir. Bu işlevini, yeni kuşağı birçok açıdan bilgilendirerek, eğiterek, donatarak yapmaktadır. Onların “Ben kimim? Nereden geliyorum? Ne yapmalıyım?” gibi sorularına cevap vermelerine yardımcı olan sanat, böylelikle kuşaklar arasındaki değişimi ve gelişimi sağlayan önemli bir

güdüleme aracı olmaktadır. Sanat, eski bakış açılarının yeni görüşlerle karşılaştırılmasını sağladığı gibi, var olan düşüncelerin özgün açıklamalarını da sunmaktadır (Özsoy, 2003b, 19).

2.7. Sanat Eğitimi

Sanat eğitimi kavramı, 19. yüzyılın başlarında Avrupa'da ortaya çıkmıştır. 19. yüzyılın yarısından sonra ise, önce endüstrileşme sürecinde başta giden ülkelerde olmak üzere geniş kitlelerde etkisini göstermiştir. Belli yöntemlerle ve özel amaçlarla ayrı bir disiplin alanı olarak daha sonraları eğitim sistemi içerisinde varlığını göstermiştir (Etike ve Kurtuluş, 2002, 341).

Sanat eğitimi, eğitim ile sanatın değişik konumlarda, değişik boyutta ve değişik ağırlıkta bir araya geldiği bir alandır. Çevreyle ilk tanışma, görme, algılama, adlandırma ve düzenleme ile başlayan sanat eğitimi daha sonra ürün verme ve bu üründen tat alma olarak gelişmektedir. Okul düzeyinde ise, sanatsal-estetik bilgi ve deneyimlerin çocuca, gence, yetişkine bir sistem içinde kazandırıldığı bir alandır. Burada artık sanat; ürünü, tarihi, eleştirisi ve estetiği ile öğretilen ve öğrenilen bir ders olma durumundadır (Kırıñoğlu, 1992, 85). Dar anlamıyla sanat eğitimi, görsel sanatların eğitimi ve öğretimiyle ilgilenmektedir. Bu öğretimin kapsamı içinde, pratik sanat etkinlikleri, sanat yapıtı inceleme, sanat tarihi ve estetik yer almaktadır. Dahası, sanat eğitimi, araç-gereç ve işlik donanımı ile öğretim programları, çalışma düzeni, değerlendirme gibi yöntemsel konuları da içermektedir (Kırıñoğlu, 2002, 3).

Sanat eğitimi denince akla genellikle plastik (görsel) sanatlar gelmektedir. Oysaki sanat eğitiminin içerisine okullarda verilen müzik, edebiyat, drama, tiyatro, halk kültürü, vs. derslerde girmektedir. Görsel sanatlar eğitimi ise resim, heykel, mimarlık, sinematografi, tekstil, grafik, seramik, fotoğraf gibi geniş bir alanı kapsamaktadır. Bundan hareketle okullarda sanat eğitiminin gerekliliğinden bahsederken sadece görsel sanatlar dersi değil sanatla ilgili tüm derslerin öğrencinin kendisini ifade etmesinde, yaratıcılığının gelişmesinde gerekli olduğuna değinmek gerekmektedir. Bugünkü anlamıyla sanat eğitimi, öğrencilerin estetik

duyarlılığını geliştiren, kendi ilgi ve yeteneklerini ve önemli olabilecek görsel gerçekleri tanımalarına yardımcı olan, sosyal becerilerini geliştiren ve üreten bireylerin oluşmasını sağlayan bir eğitim sistemidir (Gökaydın, 2002, 21).

Sanat eğitimi, insanlara kendi yaşantıları yoluyla amaçlı ve yöntemli olarak belirli sanatsal davranışlar kazandırma ya da insanların sanatsal davranışlarını kendi yaşantıları yoluyla amaçlı ve yöntemli olarak değiştirme, dönüştürme, geliştirme ve yetkinleştirme sürecidir (Uçan, 2002, 3). Güzel sanatların tüm alanlarını ve biçimlerini kendine konu alan, kuramsal ile uygulamalı çalışmaları bir arada yürüten, okul içi ve okul dışı yaratıcı sanatsal etkinliktir (San, 1987, 138). Sanat eğitimi; bireyin görsel, ruhsal ve estetik yönlerini ve yaratıcılığını geliştirmeye çalışan etkinlikler bütünüdür (Özsoy ve Mercin, 2003, 303). Sanatın yaşamdaki yerini ve önemini kavratacak biçimde düzenlenmiş belli programlar aracılığı ile çeşitli dallarında beceri de kazandırabilecek uygulama çalışmaları ve sanatsal yaratma olgusunu tanıtmaya yönelik bir eğitim sürecidir (San, 2004, 5). Sanat eğitimi; bireyin duygu, düşünce ve izlenimlerini anlatabilmek, yeteneklerini ve yaratıcılığını estetik bir düzeye ulaştırabilmek için yapılan eğitim etkinliklerinin tümüdür (Türkdoğan, 1984, 14). Sanat eğitimi, bir zevk ve duygu eğitimi olmanın ve güzel biçimler yaratmanın yanı sıra yeni, özgün, çağdaş düşünceler üretmeyi öngören bir yaratıcı zihinsel etkinlikler süreci olarak da görülmektedir (San, 1984, 6).

Sanat eğitimi bir çeşit organizasyon işidir. Görsel algılamayı gerektiren bir takım teorilerle öğrenciyi çeşitli maddeler (malzemeler) kullanarak düşüncelerini somut şeylere dönüştürmeye, buluş yapmaya alıştıran, el, göz ve beyin koordinasyonunu geliştiren bir süreçtir (Gökaydın, 2002, 19). Sanat eğitimi, insanın sanatla ilintilerinin biçimlendirilmesidir. Bu durum, sanat sevgisini, sanata içten gereksinim duyulmasını; sanatın anlamı, özgül değeri ve imgesel dili ile ilgili anlayışın gelişimini içine almaktadır (Kagan, 1993, 203). Sanat eğitimi, insanın düşünce eylemi içinde duyarlılığın gelişmesi açısından her alandaki eğitimin tamamlayıcısıdır (Tansuğ, 1982, 177). İnsanın genel eğitimi bir bütünlük içerisinde düşünüldüğünde, sanat eğitiminin genel eğitimin bir parçası olarak kabul edilmesi gerekmektedir. Ancak, sanatın bir özgürlük ve bireysel yaratıcılık olgusu olduğu dikkate

alındığında ise, sanat eğitiminin kendine özgü çok özel yasalarının ve ilkelerinin varlığı da kuşkusuzdur (Alakuş, 2002, 20).

Elliot W. Eisner, sanat eğitiminin amaçsal yaklaşımlarını şöyle sıralamıştır:

- *Entelektüel gerçekçilik için sanat eğitimi*: Kişiler arası iletişimi, yaratıcılığı, öğrenme isteğini artırır.
- *Sosyal gereklilik için sanat eğitimi*: İşbirliğini artırır, kişiye kendini ifade edebilme ve doğruyu seçebilme yeteneği kazandırır.
- *Kişisel gereklilik için sanat eğitimi*: Kişinin fiziksel, ahlaksal, estetiksel, heyecansal gelişmesini sağlar.
- *Üretimsel gereklilik için sanat eğitimi*: Kişinin kendini değerlendirmesini sağlar, üretime katkıda bulunur (Aktaran: Erbay, 2000, 16).

Sanat eğitimi, temelde sanatsal etkinlik ve etkileşimler yoluyla bireylerin ve toplumun, içinde yaşadıkları çevreye ve ortama olabildiğince duyarlı olmalarını sağlamaya, söz konusu çevre ve ortamla çok yönlü, kapsamlı ve yararlı bir etkileşim içine girebilmelerine, estetik gereksinimlerini karşılamaya, beğenilerini geliştirmeye, yaratma ve yorumlama güdülerini doyurmaya, kendilerini sanatsal alanlarda da gerçekleştirmelerini, yaşamlarını daha anlamlı duruma getirme yolunda sanattan en iyi biçimde yararlanmalarını mümkün kılmaya yöneliktir (Buyurgan ve Buyurgan, 2007, 12). Sanat eğitimi bireylerin kişilik gelişiminde ve topluma uyum sağlamasında önemli bir yer tutmaktadır. Sanat eğitimi aynı zamanda estetik beğeni ve estetik algı açısından gelişmiş bireylerin yetiştirmesini de amaçlamaktadır. Çevre bilinci ve estetik duyarlılığı gelişmiş olan birey, sanat eğitimi sayesinde çevresindeki olayları daha iyi görebilmekte ve görsel kirliliğe karşı daha duyarlı yaklaşmaktadır. Sanat eğitiminin temel amacı bireyi sanat yoluyla eğitmektir (Ayaydın, 2010, 240).

Sanat eğitiminde amaç, ne öğrencilere kuru bilgilere dayalı kurallar öğretmek, ne de sanatın zanaat yönüyle ilgili el becerileri kazandırmaktır. Asıl amaç, gözleme dayanan düşünme eğitimi yapmak ve doğa-yaşam-sanat bütünselliği içinde çocuğu eğitmektir. Yaratmanın, var olmanın ve nesnelere arasındaki biçimsel güzelliklerle işlevsel ilişkileri sezabilmenin mutluluğunu yaşayan birey, kendine güvenen, karar verme yeteneğiyle özgür, toplumsal ilişkilerde paylaşmayı bilen, düzensizliklerden rahatsız olan birey olarak da çevresini güzelleştirmek isteyen bir varlık olarak gelişmektedir. Aksi durumda

birey, yaşamın zenginliklerini tanımayan, doğaya uzak, bulduğu ile yetinen, eleştiriyi unutmuş, yaşamın başka alanlarına ilgisiz, mesleği ile ilgili bilgi ve becerilerden başka sermayesi olmayan, yaşamın anlamını kavramadığı için yaşamından haz duymayan, tek boyutlu bir varlıktır (Gençaydın, 1993, 5-6).

Sanat eğitimi, kişiye estetik yargı yapabilmeyi öğretmeyi amaçlar ve aynı zamanda yeni biçimleri algılamayı, kendini doğru biçimde ifade edebilmeyi öğretir. Sanat eğitiminin amacı, sanatçı yetiştirmek değil; her öğrenciyi yaratıcılığa yönlendirip, öğrencinin bilişsel, devinışsel ve duyuşsal yönlerden gelişmesine katkıda bulunmaktır. Sanat eğitimi, bireyin bireysel ve sosyal gelişimine katkıda bulunur. Bunun yanı sıra estetik beğenin oluşmasında, iletişim kurmada, evrensel değerlerin tanınmasında çok önemli bir rol üstlenmektedir (Gel, 1990, 303; Kırıçoğlu, 2002, 3; Uçan, 1997, 14). Sanat eğitimi bireyleri yalnız duyum ve duyguları açısından zenginleştirmekle kalmaz, onları çağın değişim sürecinde yaşadıkları topluma ve tüm dünyaya uyum sağlayacak bir yapıya kavuşturur. Öte yandan ait oldukları toplumun üyesi olarak kendi kültür ve sanat değerlerine sahip çıkmaya, evrensel değerleri korumaya, paylaşmaya dolayısıyla uluslararası etkileşime olanak vermektedir. Ayrıca diğer disiplinlerle karşılaştırıldığında sanat eğitiminin bireyin gelişim sürecini hızlandıran, güçlendiren bir rol üstlendiği de görülmektedir (Gel, 1993, 62). Sanat eğitiminin orijinal buluşlar ve gözlem yapmayı sağladığı, kişisel çabaları desteklediği, pratik zekâyı geliştirdiği, el becerisini arttırdığı bilinmektedir (Kırıçoğlu, 2002, 1).

Sanat ve çocuk birbirini tamamlayan, sürekli değişen ve gelişen dinamik bir olgudur. Çocuğun sanatsal etkinlikleri, onun bir çeşit düşünme dilini oluşturmaktadır. Çizme, boyama, yırtma, biçimlendirme gibi karmaşık süreçlerde çocuk, kendine göre anlamlı bir bütünlük oluşturarak deneyim kazanmaktadır. Bu tür etkinlikler sonucunda çocuk, yalnızca bir sanat ürünü ortaya çıkarmakla kalmaz, onu tanımaya yarayan önemli ipuçlarını sunarak kendisini anlatmaktadır (Artut, 2006, 187). Sanat eğitimi ile çocuk hem ruhen hem bedenen olgunlaşmaktadır. Sanat eğitimi bütün öğrencilerin, bir imgenin ve sembol yüklü bir dünyanın anlamını çözebilmeleri ve onu anlayabilmeleri için çeşitli becerilerini geliştirmelerine yardımcı olmaktadır (Sezer, 2001, 3). Sanat eğitimi, çocuğun yaratıcı güç ve kültürel birikimlerini açığa çıkararak onların estetik duygu ve düşünce potasında çok yönlü gelişmelerini esas

almaktadır. Gelecekte sanata ilişkin ön yargıları kıran, sanattan anlayan, duyarlı, özgür düşünceli entelektüel birey olarak yetiştirmelerini hedeflemektedir. Özellikle ilköğretimde çocuk, doğası gereği yeniliklere, değişkenliklere ve duygusal gelişimlere yatkın yapısıyla üretkenliğe ve yaratıcılığa en açık olduğu dönemi yaşamaktadır. Bu nedenle sanat eğitimi, öğrenci için kendini dışa vurma, içinde yaşadığı çevreyi, ortamı tanıma, bir değer olduğunun bilincine vararak, katılımcı, sorgulayıcı, yaratıcı potansiyel bir güç olarak kendisini hissedebilmesi ve geliştirilmesine fırsat tanıyan son derece etkili bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır (Artut, 2006, 307).

Sanat eğitimi, sadece çocuğa yönelik değil, herkese yöneliktir. Bu anlamda kişiye içsel dünya zenginliği kazandırmayı sağlamakta, kişiyi imgelemler kurmaya yöneltmektedir. Kişi, sanat eğitimi yoluyla bakmak yerine görmeyi, duymak yerine işitmeyi, kısaca öze inmeyi öğrenmektedir. Çünkü sanat eğitimi içsel zenginlik ve duyarlılık eğitimidir. Sanat eğitimi, bireyin doğa ve nesnelere ilişkin bilgisini artırmaktadır. Sanatsal bir sorunla karşılaştığında, bilgi birikimini, deneyimlerini, sezgilerini yaratıcılığını ve hayal gücünü kullanarak çözüm üretme olanağına sahip olmaktadır. Çalışmasını tamamladığında kendisine olan güveni artmaktadır. Kazandığı sorun çözme yaklaşımlarını günlük yaşamda kullanabilmektedir. Sanat eğitimi, çocuğun geniş anlamda gelişmesini içeren en güvenilir ortamdır. Çocuk bu ortamda kendi temposu paralelinde, doğal eğilimlerini uygulamakta, kendi deneyimlerini kullanmaktadır (Gökaydın, 1998, 3). Sanat çalışmasıyla çocuk kendi doğal yaratıcılığını canlandırmakta, karmaşık ve rekabetçi toplumun ihtiyaçlarını tanımaktadır (Buyurgan ve Mercin, 2005, 24).

Sanat eğitiminin genel amaçlarını şöyle sıralamak mümkündür:

- Sanat aracılığı ile iletişim kurma olanağı verir.
- Görsel okur-yazarlık kazandırarak kültürel bir bakış açısı edinilmesini sağlar.
- Eleştirel ve analitik düşünme becerilerinin gelişimine katkıda bulunur.
- Algılama ve ayırt etme yeteneklerini geliştirir.
- Analiz ve sentez yaparak eleştirel düşünme becerilerini geliştirir.
- Sanat eserlerine karşı ilgi ve duyarlılıkların geliştirilerek sanat eserlerinden haz alınmasını sağlar.
- Sanatın çeşitli yöntem ve tekniklerin kullanımıyla kendini ifade etme yollarının keşfedilebilmesini sağlar.
- Kendi kültürünü olduğu kadar öteki kültürleri öğrenme ve değerlendirme olanağı

verir.

- Sanat etkinliklerinin ve yaratıcılığın doğasının tanınmasını ve benimsenmesini sağlar.
- Araştırmacı, inceleyici ve sorgulayıcı bir kimlik kazandırır.
- Kazandığı özgün ve yaratıcı anlayışın yaşamının tüm alanlarına transfer edilerek sağlıklı ve özgün bir kişilik oluşturulmasına yardımcı olur.
- Sanata ilişkin teknik bilgi ve beceri kazanmasını sağlar.
- Kendini ifade edebilmede sanatsal dilin kullanılabilmesini sağlar.
- Güzeli ve estetik değerleri tanımayı ve seçmeyi öğretir.
- Duygu, düşünce ve imgeleri bir ürüne dönüştürmede yaratıcı davranış kazandırır.
- Sanatsal yaratmanın hazzını tattırarak bireye bir değer olduğunun bilincini ve güvenini yaşatır.
- Çok ve gerçek sanat yapıtı görmek, bu yapıtlardaki değerlerin özümsemesini ve bir değer birikimine sahip olmaya olanak verir. Bu birikim yeni yapıtlar olarak yaratıcı bireylerce geleceğe aktarılır.
- Kültürel ve toplumsal gelişmede katılımcı birey olunmasına olanak verir (Artut, 2006, 96; Erbay, 2000, 19; Gençaydın, 1993, 4-8; Keser, 2005, 294; Kırıçoğlu, 2002, 48-51; Ünver, 2005, 41).

Sanat eğitimi kişinin çok yönlü gelişimini, önce tarihini ardından kendisini tanımasını ve öğrenmesini sağlamaktadır. Sanat eğitimi yoluyla kişiler düşüncelerini rahatça ifade edebildikleri için bir anlamda özgürleşmektedirler. Bütün bu ve benzer kazanımlar düşünüldüğünde sanat eğitimi yalnızca yetenekli olanlara değil bütün bireylere verilmesi gereken bir eğitimidir (Mercin ve Alakuş, 2007, 17-19). Schoemaker'in (1998, 40) dediği gibi, "sanat varolmak için harika bir yerdir". Bu anlamda sanat eğitimi, okul içi ve okul dışı öğretim programlarıyla birlikte, hayat boyu uygulanması gereken bir ihtiyaç olmaktadır. Bu ihtiyacın, bireylerin eğitim bütünlüğü içerisinde mutlaka karşılanması gerekmektedir. Bu durum, sanat eğitiminin sadece yeteneği olan bireylere değil, her bireye verilmesinin gereğini ortaya koymaktadır. Çünkü "sanat eğitiminin amacı ne salt sanatçı yetiştirmek, ne de salt öğrencileri yaratıcı yapmaktır" (Stokrocki ve Kırıçoğlu, 1996, 3). Yapılan bir araştırmada Amerika Birleşik Devletleri'nde sanat eğitiminin 137 mesleğe temel teşkil ettiği ve "Her çocuğun yaratıcı gücü vardır. Sanat eğitimi herkes için gereklidir" ilkesinden hareket edildiği görülmektedir (Gel, 1990, 303).

Sanat eğitimi yalnızca sanatçı yetiştirmeye, yetenekli kişilerin geliştirilmesine dönük biçimde değil, aile içinde başlayan ve yaşam boyunca

değişik aşamalarda topluma sindirilmesi gerekli bir süreç olarak düşünülmelidir (Aydın, 2008, 17). Uygar ülkeler sanat ve sanat eğitimi öncelikli bir sorun olarak ele aldıklarını, insanlarına okul öncesinden başlayarak yaşamın sonuna kadar sanat eğitimi ortamları hazırlamış olmakla göstermişlerdir (Aydın ve Alakuş, 2009, 65). Sanatçının başarı düzeyi, toplum düzeyi ile yakından ilgilidir. Üst düzeyde algılayıcı, duyarlı bir kitlenin varlığı sanatçıyı yeni sanatsal üretilere yönlendirmekte ve bu alandaki dinamizmi sürekli canlı tutmaktadır. Öyleyse sanat eğitiminin önemli amacı, sanatçı yetiştirme yanında estetik duyarlılığı olan bir toplum oluşturmaktır (Ünver, 2004, 157). Sanat eğitimi, genel ve tümel eğitim ve öğretim içinde genişlikle, yaygınlıkla yer alması gerekli bir disiplindir (San, 2004, 25).

2.7.1. Görsel Sanatlar Eğitimi

Görsel sanatlar; resim, heykel, mimarlık, grafik, endüstri tasarımı, uygulamalı sanatlar, sinematografi, fotografi, moda tasarımı, bilgisayar sanatı gibi oldukça geniş bir alan olarak nitelendirilmektedir (Kırıçoğlu, 2002, 7). Görsel sanatlar eğitimi yakın zamana kadar yanlış olarak bilindiği gibi, sadece yetenekli öğrencilere özel olan ya da öğrencileri dinlendirmeyi hedef alan bir eğitim etkinliği değil, içinde bilişsel, duyuşsal ve devinişsel öğrenmelerin olduğu bir eğitim-öğretim alanıdır (Ayaydın, 2010, 242). Görsel sanatlar eğitimi, bireyin kapasitesi ölçüsünde duygusal ve sosyal gelişimine katkıda bulunma sürecidir. Görsel sanatlar eğitimi, sanatların yasa ve tekniklerini kullanarak bireye estetik kişilik kazandırmayı hedefleyen bir eğitim alanıdır (Aykut, 2006, 34).

Görsel sanatlar eğitimcisinin, öğrencilerin her birini sanatçı yapmak gibi bir amacı olmadığını anlaşılması epey zaman almıştır (Aykut, 2006, 36). Amaç, çocuğun doğuştan getirdiği güçleri çok küçük yaşlarda tanıyıp sanatsal yönde geliştirmektir. Bu gücü yeteneğe dönüştürme yolunda çocuğa görmeyi öğretmek, görsel ayrımsama kazandırmak, yaşantılarını sanatsal bir forma dönüştürmek, gereci beceri ile kullanarak anlatımsal bir bütünlüğü yaratmayı öğretmek görsel sanatlar eğitiminin amaçlarındandır. Görsel sanatlar eğitimi çocuğu sanatçı olarak yetiştirmeyi amaçlamamaktadır.

Önemli olan çocuğu düşünsel, algısal ve duygusal yönlerden geliştirebilmektir (İlhan, 1999, 347). Görsel sanatlar eğitiminin amacı, bireyin sanat ve kültür alanlarında yetişmesi ve bilinçlenmesidir. Öğrencinin analiz ve sentez yeteneğini (seçme, ayıklama, birleştirme, yeniden organize etme) ve eleştirel bakış açısını geliştirmesine katkıda bulunmaktır (Buyurgan ve Buyurgan, 2007, 24). Görsel sanatlar eğitimi, tüm bireyleri daha çocukluktan başlayarak kültürel açıdan yetiştirdiği; sezgileri, akıl yürütmeyi, hayal kurma ve beceriyi doğru bir şekilde geliştirdiği, çok ve çeşitli bir okuryazarlığı basamak basamak inşa ettiği için yararlıdır. Görsel sanatlar eğitimi aynı zamanda algılama ve düşüncenin çok çeşitli yollarını, temellerini öğreterek öğrencilere yardım etmektedir (Özsoy, 2003b, 51). Çocuğun kişiliğinin gelişmesinde, kendine güvenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Atölye derslerinde paylaşma, sorumluluk, düzen, malzemeyi kullanma konusunda bilinçlendirmektedir (Buyurgan ve Buyurgan, 2007). Görsel sanat eğitimi sürecinde; algılama, bilgilenme, düşünme, tasarlama, yorumlama, ifade etme ve eleştirme davranışları estetik ilkeler doğrultusunda sanatın dili kullanılarak edinilmektedir (Aykut, 2006, 34).

Görsel sanatlar eğitimi genel eğitimin bir parçası olarak görülmele birlikte kendine özgü, kendine özel eğitimi, yöntemi ve teknikleri olan bir alandır (Artut, 2006, 187). Görsel sanatlar eğitiminde kullanılan yöntemler çok çeşitli yollarla sınıflandırılmaktadır. Bu sınıflama genellikle: (i) eğitmenin tutumuna göre uygulanan yöntemler, (ii) teknik özelliklere göre uygulanan yöntemler, (iii) kullanılan malzemeye göre uygulanan yöntemler ve (iv) bireysel özelliklere göre uygulanan yöntemler olarak sınıflandırılmaktadır (Erbay, 2000, 39).

Görsel sanatlar eğitiminde öğrenme; “sanat tarihi”, “estetik”, “sanat eleştirisi” ve “uygulama”dan oluşan dört disiplinin uyumlu bütünlüğünü gerektirmektedir. Bu dört alan kendi içinde özel yöntemler kullanılarak öğretilmektedir (Özsoy, 2003b, 172).

2.7.2. Müzede Sanat Eğitimi

Çağdaş eğitim anlayışında, öğrenci yaşantıları merkeze alınarak ve öğrenciye zengin yaşantı imkânları sunularak, duygusal, bilişsel, kültürel ve toplumsal yönlerden yeterince donanımlı bireylerin yetişmesi hedeflenmektedir (Arı, 2010, iv). Bu hedef doğrultusunda, öğrenci merkezli eğitim anlayışına göre hazırlanmış olan yeni öğretim programlarında ders içerikleri, öğrenme alanları ve etkinlikler yeniden düzenlenmiş ve yeni öğretim programları uygulamaya konulmuştur. Bu değişime paralel olarak görsel sanatlar dersi öğretim programında da birtakım düzenlemeler yapılmış ve düzenlemeler kapsamında programa yeni öğrenme alanları eklenmiştir. Bu öğrenme alanlarından bir tanesi de “müze bilinci” öğrenme alanıdır. Özellikle görsel sanatlar dersi öğrenme alanlarından bir olan müze bilincinin gerçekleşmesinde müzeler, sergi salonları, ören yerleri ve benzeri mekânlar kaçınılmaz uygulama alanlarıdır.

Müzelerin özellikle sanat eğitimi açısından bu kadar çok önemsenmesi, sadece kültürel mirasın korunduğu ve öğretildiği yerler olarak kabul edilmesinden dolayı değildir. Eğitim alanında yapılan bilimsel araştırmalar göstermiştir ki müzeler, bilgiyi dolaysız elde edebilmeyi, öğrencilerin araştırmaya ve incelemeye yönelmelerini, bireyin öğrenme ortamına aktif katılabilmesini, yaparak-yaşayarak kalıcı öğrenmeyi gerçekleştirebilmeyi, yaratıcı gücü ve düşünceyi güdülemeyi ve özgür bir ortam hissi vererek bireyin kendisini daha iyi ifade edebilmesini sağlamaları bakımından özellikle tercih edilmektedir (Özsoy ve Mercin, 2003, 306). Müzelerin eğitim amaçlı kullanılmasının bir gereksinim olması, özellikle görsel sanat eğitiminde bedensel, bilişsel, duyuşsal ve görerek öğrenmenin gerçekleştirilebileceği bir ortamı sağlayabilmesindedir. Müzelerin eğitim açısından önemli bir kurum niteliğine sahip oluşu, sanatın vazgeçilmez gayelerinden biri olan estetik bilinci geliştiren bir mekân olmasından da kaynaklanmaktadır. Çünkü estetik kaygı kendiliğinden ortaya çıkmamakta, kendi kendine de bir yöne kanalize olmamaktadır. Bu duyguyu ancak bir estetik obje, yani bir resim, bir sanat eseri ortaya çıkartmaktadır (Erinç, 2004, 40).

Müzelerde yapılan eğitim, görsel sanatlar öğrencilerine birçok avantajlar sağlamaktadır. Bu avantajları şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Yaratıcılığı teşvik eder.
- Yaparak-yaşayarak öğrenmeyi sağlar.
- Aktif öğrenmeyi sağlar.
- Gerçek sanat eserleri ile öğrencileri buluşturur ve bu sayede eserlerin öğrenciler tarafından daha yakından incelenmesini, varsa kopyalarına dokunulmasını ve doğal olarak daha heyecanlı ve güdüleyici bir eğitim ortamının oluşmasını sağlar.
- Estetik, eleştiri, sanat tarihi ve uygulama gibi birbirini tümleyen farklı disiplinlerin tamamının gerçekleşmesini sağlar.
- İyi bir planlama ile çoklu zeka kuramına göre farklı zeka alanına sahip öğrencilerin hemen hepsine hitap edebilecek bir eğitim ortamı oluşturur.
- Öğrenmeyi daha eğlenceli hale getirir.
- Geçmiş ile gelecek arasında köprü kurar.
- Sınırlı bir eğitimi değil yaşam boyu öğrenmeyi sağlar.
- Doğal bir öğrenme atmosferi oluşturması sayesinde öğrencilerin daha özgür ve kendilerini rahat ifade edebilecekleri bir ortam oluşmasına katkıda bulunur.
- Sanata, sanatçıya ve geçmiş kültürlere değer verilmesini sağlar.
- Hem tarih hem de çağdaş sanatlar üzerine yoğunlaşma ile birlikte onu yaratan sanatçıyı anlamaya, sanat eserini algılamaya, doğayı ve insanın çevresini incelemeye doğru bir ilginin oluşmasını sağlar.
- Farklı uygarlıkların eserlerine saygıyı artırarak kültürler arası karşılıklı anlayışı geliştirir.
- Öğrencilerin estetik duyarlılığı kazanmalarını sağlar.
- Görsel okuryazarlığı geliştirir (Mercin ve Alakuş, 2005, 3-4; Mey, 2008, 105).

Andreotti'ye (1993) göre müze ziyaretlerinin dört genel amacı vardır:

1. Öğrencilerin ilgisini çekmek ve belli bir tarihsel döneme yönelik ilgilerini artırmak.
2. Öğrenciye belirli bir tarihi dönemle ilgili sınıfta temini ve ulaşılmaması mümkün olmayan materyallerin incelenmesini sağlamak.
3. Öğrencilere sınıfta işlenen belirli bir tarihi, üniteyle ilgili müzede var olan kaynakları inceleyerek müzenin bu materyalleri nasıl sergilediği ve sunduğuyla ilgili inceleme fırsatı yaratarak öğrencilerin eleştirel gücüne katkıda bulunmak.
4. Bölgedeki bir kültür merkezi olarak müzelerin değerini ve onların nasıl kullanılacağını öğrenmek (Aktaran: Aktekin, 2008, 104).

Müzelere yapılan okul ziyaretlerinin eğitsel açıdan daha başarılı ve verimli geçmesi için dikkat edilmesi gereken bazı hususlar vardır. Bu hususlar aşağıda sıralanmaktadır:

1. Okullar müze ziyaretlerini önceden çok iyi şekilde planlanmalıdır.
2. Ziyaretle ilgili gerekli düzenlemeler ve planlama için öğretmenin ilgili yeri önceden

ziyaret etmesi gerekir.

3. Ziyaretin eğitsel faydasını artırmak için sınıf içinde yeterli hazırlıklar yapılmalıdır. Öğrenciler neleri ve niçin görecekleri konusunda önceden bilgilendirilmelidir. Eğer varsa ziyaret edilecek yerle ilgili görsel malzeme ve slaytlar öğrencilere önceden gösterilmelidir. Öğrenciler ziyaret edilen yerdeki görsel malzemenin sınıfta öğrendikleriyle uygunluğu veya zıtlığını incelemeye teşvik edilmelidir (Mainstone ve Bryant, 1972; Aktaran: Aktekin, 2008, 109).

Okullar ve müzeler arasındaki yakın işbirliğinin faydalarına rağmen bazı eğitimciler bu tür ziyaretlerin faydasının abartıldığını söyleyerek müze ziyaretlerinin okul dışında zevkli bir gün geçirmeye yarayan, eğitsel faydaların sınırlı olduğu bir aktivite olduğunu savunmaktadır (Crace, 2001; Aktaran: Aktekin, 2008, 104). Oysa ayrıntılı planlanmış sınıf dışı ziyaretler bu ziyaretlerin eğitsel faydalarını artırmakla kalmaz aynı zamanda bu tür gezileri sadece zevkli bir boş zaman aktivitesi statüsünden her öğrencinin sanat tarihini öğrenmesinin gerekli bir ögesi durumuna yükseltmektedir (Anderson ve Moore, 1994; Aktaran: Aktekin, 2008, 105). Müzelere gerçekleştirilecek planlı okul ziyaretleri, müzelerin öğrencilere alternatif öğrenme yöntemleri sunarak aktif çalışma fırsatı vermekte, çocuklar için resmî sınıf ortamında pek görülmeyen yetenek ve becerilerini gösterme şansı sağlamaktadır (Özsoy ve Mercin, 2003, 304).

Adams ve Millar (1982) okulların müzeleri verimli kullanmamasıyla ilgili dört ana sebep belirtmiştir:

1. Müzedeki koleksiyonların ve sergilenen eserlerin içeriğinin öğretmen tarafından bilinmemesi;
2. Müzenin sunduğu eğitim imkânlarının öğretmenlerin ve okulunun ihtiyaçlarına cevap vermemesi;
3. Öğretmenlerin müzedeki ürünleri nasıl kullanacağını bilmemesi;
4. Müzeyi ziyaret için zaman ve para olmaması (Aktaran: Aktekin, 2008, 105).

Müze bilinci öğrenme alanına ait etkinliklerin gerçekleşmesini ve dolayısı ile istenen kazanımların oluşmasını etkileyen etkenler: (i) görsel sanatlar dersini işleyen öğretmenlerinin müze bilinci öğrenme alanına ilişkin yeterlilikleri, (ii) etkinlikleri gerçekleştirmeye ilişkin okullardaki teknolojik donanım, (iii) müzelerin kurum olarak eğitim alanındaki sorumlulukları, (iv) uygulanmakta olan öğretim programında yer alan öğrenme alanına ilişkin bilgiler, (v) okul yönetiminin bu öğrenme alanına yönelik yaklaşımları, (vi) Milli

Eğitim ve Kültür Bakanlığı gibi kurumların müze bilinci öğrenme alanına ilişkin çalışmalarıdır (Arı, 2010, 1-2).

Müzeler gelişmiş ülkelerin çoğunda; sadece koruma, sergileme, toplama ve eser onarımının yapıldığı yer olarak kullanılmamakta; bütün bu işlevlerinin yanında müzelerin formel olmayan bir eğitim kurumu gibi çok etkin biçimde kullanıldığı da bilinmektedir. Okul ve toplumda işbirliği yoluyla müzeler “duvarsız sınıfın” önemli bir parçasını oluşturmaktadır (Özsoy, 2003a, 25). Bugün gelişmiş ülkelerde okullara yönelik reform hareketlerinde öğretmenler toplumsal kaynakları kullanmaya teşvik edilirken, onların müzelerden ve sanat galerilerinden ve bu kuruluşların özellikle eğitim amaçlı programlarından yararlanmaları öngörülmektedir (Özsoy, 2002, 10).

2.8. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı

Milli Eğitim Bakanlığının 2006-2007 eğitim-öğretim yılından itibaren uygulamaya koyduğu görsel sanatlar dersi öğretim programı, öğrenciyi merkeze alan öğretmene daha çok yönlendirici rol yükleyen bir anlayışla hazırlanmıştır (MEB, 2006a, 6). Özellikle sanat eğitimi gibi bireyin sosyal ve bireysel gelişiminde önemli yer tutan bir dersin diğer derslere oranla daha fazla öğrenciye ve sürece yönelik olması gerekmektedir (Özsoy, 2003b, 2). Görsel sanatlar dersi öğretim programında ve kılavuzunda, öğretmenin sınıfta birden çok öğretim yöntemi kullanması gerektiğinin belirtmesi de anlamlıdır (MEB, 2006a, 134-140).

Görsel sanatlar dersi “görsel sanat kültürü”, “müze bilinci” ve “görsel sanatlarda biçimlendirme” olmak üzere önceki adıyla “içerik” yeni adıyla “öğrenme alanları” olarak üç dalda eğitim ve öğretim yapmayı amaçlamaktadır. Böylece görsel sanatların diğer alanlarıyla da ilgilenen ve öğrenciyi yönlendirebilecek esnekliğe sahip bir program olarak yapılandırılması amaçlanmıştır. Yeni yapılandırma ile sanat alanında çalışan bireyler sanattan zevk alan, sanatı içselleştiren, bilinçli, estetik zevke sahip ve eleştiri yapabilen nesiller yetiştirilmesi hedeflenmektedir (MEB, 2006a, 4). Görsel sanatlar dersi öğrenme alanlarından olan “müze bilinci” etkinliklerinde, sınıf içi ve sınıf dışında çeşitli sanatsal uygulamalı çalışmalarla sanata değer

verme, ondan haz alma, kendi kültürünü ve farklı kültürleri tanıma ve saygı gösterme gibi kazanımlar yer almaktadır (MEB, 2006a, 12-13).

Görsel sanatlar dersi öğretim programının öğeleri; kazanımlar, etkinlikler, öğretme-öğrenme süreci, ölçme ve değerlendirme olarak yer almaktadır. Öğretim sürecinde öğrencilerin edinecekleri bilgi, beceri ve alışkanlıkları kapsayan kazanımlar, programda öğrenci düzeyine uygun bir biçimde üç öğrenme alanına serpiştirilerek tablolştırılmıştır. Birer öneri niteliğinde olan etkinlikler, öğrencilerin derse etkin katılımını gerektiren bir biçimde hazırlanmış ve üç öğrenme alanına ilişkin örneklerle sunulmuştur. Öğretme-öğrenme süreci öğrencinin birikimini, gelişim basamaklarını ve bireysel farklılıklarını dikkate alan bir anlayış üzerine kuruludur. Öğretme-öğrenme sürecinde öğrencilerin, derse etkin bir biçimde katılarak karşılaştıkları sorunları bireysel ya da grup olarak sorgulaması, yorumlaması ve yaratıcı çözümler üretmesi bağlamında sınıf içi ve sınıf dışı uygulamalara yer verilmektedir (Türkkan, 2008, 10-11). Sınıf içi ve sınıf dışı etkinliklerle öğrencinin ilgisini çekme, güdüleme ve sanatsal çalışmalara özendirme önemlidir. Programda estetik bilincin kazandırılması, algı birikimi, el-göz ve zihin birlikteliğinin sağlanması amacıyla çeşitli yöntem ve teknikleri bilinçli bir rehberlikle uygulanması amaçlanmıştır. Ayrıca, programda sanatsal uygulamaların yanı sıra, geçmişten günümüze meydana gelmiş sanat eserlerini inceleme, anlama, görsel olarak okuma ve onlardan haz alma birikiminin kazandırılmasına yer verilmiştir. Görsel sanatlar dersi öğretim programında ölçme ve değerlendirme sürecine önceki programa göre daha kapsamlı bir yaklaşım getirildiği görülmektedir. Ayrıca, ölçme ve değerlendirme sürecinde kullanılmak üzere çok çeşitli araçlar önerilmektedir. Bu araçlar; öz değerlendirme, grup değerlendirme, öğrenci ürün dosyası, performans ve proje ödevleri, görüşme, gözlem, kontrol listeleri, derecelendirme ölçekleri ve dereceli puanlama anahtarlarıdır (MEB, 2006a, 17-39).

Görsel sanatlar dersi öğretim programının vizyonu, özellikleri, temel yaklaşımı, yapısı ve görsel sanatlar dersinde öğrenme-öğretmen süreci, ölçme-değerlendirme ve öğretim yöntem ve teknikleri hakkında bilgiler aşağıda sunulmaktadır. Bu bilgiler, görsel sanatlar dersi (1-8. sınıflar) öğretim programı ve kılavuzundan alınmıştır.

2.8.1. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının Vizyonu

Görsel sanatlar dersi programı, öğrencilerin buldukları yaş düzeyinden başlayarak bütün yaşamları boyunca temel bir kazanım olarak kendilerini ifade etme yollarını keşfetmeleri ve bunları kullanarak duygusal, bilişsel, kültürel ve toplumsal yönlerden donanımlı hale gelmeleri; sağlıklı, dengeli kimlik oluşturmaları ve nitelikli alışkanlıklar edinmeleri için hazırlanmıştır.

Geleceğin aydın kuşaklarını yetiştirmeyi hedefleyen bu programla;

- Toplamların bugününü ve geleceğini oluşturan yaşam anlayışını benimsemiş,
- Bir duyarlılık eğitimi olarak, yaşamın bütün dinamiklerine karşı duyarlılık kazanmış,
- Dünyayı algılama ve yorumlama yeteneği gelişmiş,
- Toplumdaki gelişmelere, doğaya duyarlılıkla yaklaşan,
- Günümüzde iletişim ve etkileşim ortamının ve imkânlarının, hızla değişerek bireyin ve toplumun yaşam dinamiklerine kattığı yeni etkiler ve açılımlara cevap veren,
- Sorgulama bilincine sahip,
- Bilimsel ve teknolojik değişim ve dönüşümlerin toplumlarda sebep olduğu olumsuzluklara karşı yeni çözümler üretebilen,
- Olumlu niteliklerle donanarak kendini ifade edebilen,
- Sanatın bireylere ve toplumlara onur kazandıran bir değer olduğunun farkında olabilen bireyler ve bu bireylerden oluşan bir toplum amaçlanmaktadır (MEB, 2006a, 4-5).

2.8.2. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının Özellikleri

Çağımızın yenilikçi sanat eğitimi yöntem ve aşamaları izlenerek, velilerle öğrencilerin beklentileri göz önünde bulundurularak sanat ve eğitim alanında tecrübesi olan eğitimci, akademisyen, uzman ve öğretmenlerle geliştirilen görsel sanatlar dersi öğretim programının özellikleri şunlardır:

- Görsel sanatlar alanında yapılan bütün uygulamalarda (kendini ifade etmede, bu ifade yolu ile iletişim kurmada, yaratıcı düşünmede, problem çözmede, bilgi ve malzeme seçiminde, vb.) niteliğe önem veren bir anlayış esas alınmıştır.
- Sanat eğitimi alanındaki çağdaş gelişmeler ve yaklaşımlar sonucunda öğrenciye güzellik kavramının kazandırılması, algı birikimi, el, göz ve zihin birlikteliğinin sağlanması, bu amaçla çeşitli tekniklerin bilinçli bir rehberlikle uygulanması amaçlanmıştır.
- Eğitim ortamları sınıf içi ve sınıf dışı (park, bahçe, sergi, müze, tarihi yapılar, sanatçı atölyeleri, sanat ve kültür merkezleri, vb.) olarak zenginleştirilmiştir.
- Sanatta uygulamalı çalışmalarla birlikte geçmişten günümüze meydana getirilmiş

olan sanat eserlerini anlama, onları görsel olarak okuma ve onlardan haz alma birikiminin kazandırılması ilke edinilmiştir.

- Öğrenme ve öğretme sürecinin önceliklerinin dağılımında, öğrencinin ilgi ve ihtiyaçlarının ve günün uyarıcı şartlarının göz önünde bulundurulması ile birlikte eğitime esneklik sağlayan, öğrenci merkezli bir program öngörülmüştür.
- Öğrenme ve öğretme sürecinde, öğrencinin ilgisini çekmek, motivasyonunu artırmak ve özendirmek için her sınıf düzeyinde uygun sınıf içi ve sınıf dışı sergi, gösteri, sunum, etkinlik ve oyunlaştırmalar (dramatizasyon) için açıklamalara programda yer verilmiştir.
- Görsel sanatlar eğitiminde tekniğin amaç olmadığı, bir anlatım aracı olduğunun bilinci içerisinde her yaşın gelişim düzeyine uygun, değişik uygulamalar ve teknikler önerilmiştir (MEB, 2006a, 5-6).

2.8.3. Görsel Sanatlar Dersi Programının Temel Yaklaşımı

Günümüz bilişim çağında yaratıcı, girişimci, sorun çözücü, bilgiyi yapılandırıcı ve dönüştürücü bireylere ihtiyaç duyulmaktadır. Özellikle, çoğu gelişmiş ve bazı gelişmekte olan ülkelerde “yapılandırmacılık” biçiminde tanımlanan “öğrenci merkezli” yeni bir eğitim uygulama modelinin hayata geçirildiği gözlenmektedir, bu modelinin çağın ve günün gereklerine daha uygun olduğu düşünülmektedir.

Öğrenci merkezli eğitim modelinde en önemli öge öğrencinin kendisidir. Onun ilgileri, ihtiyaçları ve beklentileri, yapılandırmacı modele uygun olarak hazırlanacak programların temel ilkelerini oluşturmaktadır. Program, her aşamasında öğrencilerin ilgi, istek, ihtiyaç ve beklentileri göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır. Bunun yanında öğretmene de esneklik sağlayan bir yaklaşıma sahiptir. Öğrenme süreci, öğrencinin etkin katılımını, öğretmenin ise rehberliğini sağlayacak bir biçimde düzenlenir.

Sanat eğitimi oyunla başlar ve öğrencinin kendi eğilimlerini, becerilerini, yeteneklerini keşfetmesine ortam hazırlar. Aynı zamanda duygu ve düşüncelerini sanat yoluyla ifade edebilme gücü kazandırmayı amaçlar. İlköğretimde sanat eğitiminin amacı sanatçı yetiştirmek değildir. Sanat eğitimi bireyin kendisinden hareket eder. Onun geçmiş yaşantıları, deneyimleri, duygu ve düşünceleri bu eğitimde başlangıç noktasıdır. Sanat eğitimi karmaşık bir ruh yapısına sahip olan insanın duygularını biçimlendirmesine katkıda bulunur. Bireyin gerçek anlamda mutlu olması için kendini gerçekleştirmesine ve özgürleşmesine imkân verir (MEB, 2006a, 6).

2.8.4. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının Yapısı

Görsel sanatlar dersi öğretim programının yapısı; dersin genel amaçları, ilkeleri, temel becerileri, öğrenme alanları, kazanımlar, etkinlikler ve açıklamalardan oluşmaktadır (MEB, 2006a, 7).

2.8.4.1. Görsel Sanatlar Dersinin Genel Amaçları

Görsel sanatlar dersinin amaçları; bireysel ve toplumsal, algısal, estetik ve teknik amaçlar olarak gruplanmıştır.

Bireysel ve toplumsal amaçlar:

- Öğrenciye yaşamı ve doğayı gözlemlene duyarlılığı kazandırmak,
- Öğrenciye seçme, ayıklama, birleştirme, yeniden organize etme becerileri kazandırmak; analiz ve sentez yeteneği ile eleştirel bakış açısını geliştirmek,
- Öğrencinin yeteneklerini fark etmesini, kendine güven duygusu kazanmasını ve kendini geliştirmesini sağlamak,
- Öğrencinin görsel biçimlendirme yolları ile kendini ifade etmesini sağlamak,
- Öğrencinin ilgisini, bu alandaki çeşitli kaynaklarla besleyebilmek (müze, galeri, tarihi eser, vb.) ve bu yolla geçmişine sahip çıkma ve geleceğini yapılandırma bilinci kazandırmak,
- Öğrencinin her alanda kullanılabilecek yaratıcı davranışlar geliştirmesini sağlamak,
- Öğrencinin ulusal ve evrensel sanat eserlerini ve sanatçıları tanımasını sağlamak,
- Ulusal ve evrensel değerleri tanıyabilme ve anlayabilme bilincini kazandırmak,
- Geçmişten günümüze miras kalan sanat eserlerinden haz alma ve onur duyma hassasiyeti kazandırmak,
- İş birliği yapma, paylaşma, sorumluluk alma, kendi işine saygı duyduğu kadar başkalarının işine de saygı duyma bilinci ve duyarlılığı kazandırmak,
- Öğrencinin ruh sağlığını koruma, iç dünyasını anlatma, duygusal tepkilerini ortaya koyma ve bedenine saygı duyma bilinci geliştirmesini sağlamak,
- Öğrenciye aklını, duygularını, zevklerini sorgulama bilinci kazandırmaktır (MEB, 2006a, 7).

Algısal amaçlar:

- Öğrencinin algı birikimini ve hayal gücünü geliştirmek,
- Öğrencinin görsel algı ve birikimlerini sanatsal anlatımlara dönüştürebilmesine imkân tanımak,

- Öğrencinin birikimlerini başka alanlarda kullanabilme becerisini geliştirmek,
- Öğrenciye bilgiyi ve birikimini sanatsal uygulamaya dönüştürme yeteneği kazandırmak,
- Öğrenciye yeni durumlar karşısında özgün çözümler geliştirme becerisi kazandırmaktır (MEB, 2006a, 8).

Estetik amaçlar:

- Öğrencinin, sanatın ve sanat eserlerinin her zaman önemsenecek birer değer olduğunu kavramasını sağlamak,
- Öğrenciye geçmişten günümüze miras kalan sanat eserlerinden ve doğadan haz alma, onlarla gurur duyma ve onları koruma bilincini kazandırmak,
- Öğrenciye görsel sanatlar sevgisi ve bu sevgiyi hayatının her alanına yansıtabilme, bunu davranış biçimi haline getirebilme yeterliliği kazandırmak,
- Öğrenciye, doğadan seçtiği veya insan eli ile üretilen nesnelere estetik birikimini kullanarak değerlendirme bilinci kazandırmak,
- Öğrenciye kendini ifade edebilmede estetik değerlerden yararlanma yeteneği kazandırmaktır (MEB, 2006a, 8).

Teknik amaçlar:

- Öğrenciye her türlü araç-gereci kullanarak görsel anlatım diline dönüştürme isteği ve kullanma becerisi kazandırarak kendini gelişmesine imkân tanımak,
- Öğrenciyi değişik tekniklerle elde edilen sonuçların etkilerini sezdirebilmek ve öğrencilerin farklılıklardan zevk alabilmelerini sağlamak,
- Öğrenciye farklı tekniklerin getireceği anlatım zenginliğinin farkına vardırabilmek,
- Öğrenciye kullandığı tekniklerin dışında yeni teknikler arama isteği ve cesareti kazandırmak,
- Öğrenciye, amacına uygun malzemeyi seçme, malzemedan anlam çıkarma becerisi kazandırmak,
- Öğrenciye kendini ifade etme sürecinde çıkacak sorunlara teknik çözümler üretebilme becerisi ve güveni kazandırmaktır (MEB, 2006a, 8-9).

2.8.4.2. Görsel Sanatlar Eğitiminin İlkeleri

İlköğretimde uygulanacak görsel sanatlar eğitiminde belirlenen amaçlara ulaşılması için bazı temel ilkelerin göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Bunlar aşağıda sunulmaktadır:

- Her çocuk yaratıcıdır.
- Her çocuk farklı algı, bilgi, sezgi ve duygu dünyası ve geçmiş hayat tecrübesine

sahiptir. Uygulamalarda bireysel farklılıklar göz önünde bulundurulur.

- Uygulamalarda, görsel sanat alanlarına yönelik iki ve üç boyutlu çalışmalar ile çoklu ortam çalışmalarına yer verilir.
- Görsel sanatlar dersi, diğer disiplinlerle birlikte eğitim amaçlardaki bütünlüğü kurmaya veya bireyin kendini gerçekleştirmesine katkıda bulunur.
- Dersin işlenişi, ilgi çekici hale getirilen öğrenme-öğretme yöntem ve teknikleriyle zenginleştirilir.
- Görsel sanatlar dersi çocuğu temel alır. Öğrenme-öğretme süreci, çocuğun kendine özgü algılama ve anlamlandırma evreni içinde, gelişim basamaklarına göre düzenlenir.
- Değerlendirmede öğretmen, her çocuğun gelişim sürecini, bireysel farklılıklarını, öğrenme-öğretme sürecine katılımını ve sınıf içi performansını göz önünde bulundurur (MEB, 2006a, 9).

2.8.4.3. Temel Beceriler

Temel beceriler, öğrencilerin öğrenme alanlarındaki gelişimleriyle bağlantılı, yatay olarak bir yılın sonunda, dikey olarak da sekizinci sınıfın sonunda kazanacakları ve hayat boyu kullanacakları temel becerilerdir. Görsel sanatlar dersi öğretim programı içerdiği kazanımlarla bu temel becerilerin gelişmesini sağlayacaktır. Programla ulaşılması beklenen temel beceriler şunlardır:

- Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma,
- Kendini ifade etme,
- Eleştirel düşünme,
- Yaratıcı düşünme,
- Sanat aracılığıyla iletişim kurma,
- Problem çözme,
- Araştırma,
- Karar verme,
- Bilgi teknolojilerini kullanma,
- Girişimcilik,
- Sorumluluk alma,
- Başladığı işi bitirme,
- Görsel okuma,
- Kişisel ve sosyal değerlere önem verme,
- Estetik bilinç kazanma,
- Estetik algının geliştirilmesi,
- Estetik yaşam kültürü edinme,
- Çevre ve doğa bilinci kazanma,

- Millî, manevi ve evrensel değerlere duyarlı olma (MEB, 2006a, 10).

2.8.4.4. Öğrenme Alanları

Görsel sanatlar dersi öğretim programı üç öğrenme alanı altında yapılandırılmıştır:

1. Görsel Sanatlarda Biçimlendirme
2. Görsel Sanat Kültürü
3. Müze Bilinci

Görsel sanatlarda biçimlendirme: Çizgi, biçim, doku, leke, yapı, mekân, renk gibi görsel sanat öğeleri ile denge, vurgu, ahenk, değişiklik, hareket, ritim, derecelendirme, oran-orantı gibi sanatsal düzenleme ilkelerinin, seçilen etkinlik, önerilen yöntem ve teknikler eşliğinde, duyuşsal ve devinimsel kazanımlara yönelik uygulamalar içinde sezdirildiği, hissettirildiği, geliştirildiği ve pekiştirildiği bir öğrenme alanıdır.

Sanatsal yaratmada görsel sanat öğeleri ve sanatsal düzenleme ilkeleri, amaç değil araç olarak işlev görmektedir. Ancak bunlar olmadan insanın duygu ve düşüncelerini dışa vurması, yansıtmayı, bunlara bir anlam yükleyerek işlevselleştirmesi ya da yepyeni bir biçim anlayışıyla ortaya koyabilmesi pek olası görülmemektedir. Bu nedenle “Görsel Sanatlarda Biçimlendirme” öğrenme alanı diğer öğrenme alanlarıyla birlikte dersin temelini teşkil etmektedir (MEB, 2006a, 11).

Görsel sanat kültürü: “Görsel Sanat Kültürü” öğrenme alanında, öğrencilerin ulaşmaları beklenen kazanımlar, “estetik”, “sanat eleştirisi”, “sanat tarihi” gibi varlığını sanattan alan diğer disiplinlerin birbiri içine geçirilerek sarmal olarak verilmesiyle oluşturulmuştur. Böylelikle sanatsal uygulamalar yapan ve sanat yapmaktan zevk alan bireylerin yetiştirilmesi hedefinin yanı sıra bir sanat eserini çözümleyebilen, sanat eseri niteliğini içerenle bu niteliği içermeyeni değerlendirebilen, sanatçı ile zanaatçı farkını algılayabilen ve her ikisinin de toplumda yerini ve önemini kavrayabilen, daha da önemlisi sanatçı ile sanatçı olmayı birbirinden ayırt edebilen çağdaş bir nesil yetiştirilmesi hedeflenmektedir. Şüphesiz görsel sanat kültürü deyince akla bu disiplinlerden başka pek çok alan gelmektedir. Ancak ders saatinin sınırlı olması sebebiyle branş ve sınıf öğretmenleri için izlenen bu yolun ilköğretim basamağı için uygun olduğu düşünülmüştür (MEB, 2006a, 11-12).

Müze bilinci: İnsanoğlunun başlangıcından günümüze kadar olan sosyal, iktisadi ve kültürel hayatındaki birikimlerini bünyesinde toplayan müzeler, onları korumakta ve sergilemektedir. Müzeler, insanlık tarihinin gelişim evrelerine tanıklık eden, bu evrelerin başlamasında ve tamamlanmasında rol oynayan en değerli örneklere sahiptir.

Aynı ya da farklı coğrafyalarda, ulusların oluşturdukları medeniyetlerin her alanda ortaya koymuş olduğu ürünleri bünyelerinde barındıran müzeler, çeşitli ulusların vatandaşları tarafından gezilmekte ve buralardaki eserler incelenmektedir. Günümüzde teknolojinin imkânlarıyla daha da kolaylaşan kültürler arası iletişim, farklı ulusların daha kısa sürede birbirini tanımasına imkân vermektedir.

Var oluşundan günümüze kadar birçok evre geçirmiş olan insanlık, geçmişini tanıma, anlama ve bilme merakı ile doludur. Ulusların geçmişlerinde yaşadıkları tecrübelerin, sosyal ve kültürel birikimlerin maddi kalıntılarını muhafaza eden müzeler, ulusal benliğin oluşmasında da etkili kurumlardır. Pek çok gelişmiş ülkede müzelerden, etkin bir eğitim ortamı olarak yararlanılmaktadır. Eğitimde aktif olma, tecrübe sahibi olma, çevre, inşa ve etkileşim kavramlarının ön plana çıkmasıyla müzeler, çocuk eğitiminde önem taşıyan kurumlar haline gelmiştir. Çünkü müzeler çocukların yaparak, yaşayarak duyuşsal, devinimsel, zihinsel, bilişsel ve sosyal gelişimine katkıda bulunabilecek uygun bir ortam sağlamaktadır. Müzeler, çeşitli kültür varlıklarını tanıtarak, çocuklara o toplumun bir bireyi olduklarını hissettirerek kişiliklerini ve özgüvenlerini geliştirmeye yardımcı olur. Çocukların sanatla bağ kurmalarına da katkıda bulunur. Küçük yaşlardan itibaren müzelerdeki nesnelere karşılaşılan ve bunlarla ilgili etkinlikler yapan bir çocuğun sanat anlayışı gelişmekte ve sanata bakış açısı farklılaşmaktadır. Bu durumdan yola çıkarak “Görsel Sanatlarda Biçimlendirme” ve “Görsel Sanat Kültürü” öğrenme alanlarının yanı sıra “Müze Bilinci” adı altında bir öğrenme alanının verilmesine gerek duyulmuştur. Bu öğrenme alanında yer alan öğrenme mekânları, müzelerle birlikte ören yerlerini, anıtları, tarihi yapıları, sanat galerilerini, vb. içine alacak şekilde geniş tutulmuştur.

“Müze Bilinci” öğrenme alanı ile öğrenciler;

- Görsel sanatların birbirinden farklı dallarında verilmiş olan, aynı zamanda birer kültür ve tarih mirası sayılan eserleri tanırlar. Bu çerçevede öğrenciler, sadece yerel olanı değil aynı zamanda evrensel olanı da gözlemleyebilirler.
- Çok çeşitli ve zengin arkeolojik katmanlardan oluşan Türkiye Cumhuriyeti topraklarını, Anadolu medeniyetlerini tanırlar ve bu değerlere sahip çıkma bilincini edinirler.
- Müzelerin eğitim yoluyla kişilere sunacağı geniş imkânlar ve tercihli bakış açılarının yanı sıra öğrencilerin yeni yaratımları ortaya çıkarması ve içinde bulunduğu toplumu, coğrafyayı ve farklı kültürleri kavraması sağlanır (MEB, 2006a, 12-13).

2.8.4.5. Kazanımlar

Kazanımlar, öğretim sürecinde öğrencilerin edinecekleri bilgi, beceri ve alışkanlıkları kapsamaktadır. Öğrencilerin görsel sanatlar dersinin amacına ulaşması her öğrenme alanının kendine özgü kazanımlarının edinilmesine bağlıdır. Kazanımlar, öğrencilerin gelişim seviyesine ve öğrenme alanının özelliğine göre birinci sınıftan sekizinci sınıfa doğru

kademeli olarak verilmiştir. Kazanımlara verilen sıra numaraları, bir önem ve öncelik sırası göstermemekte; yani birinci kazanımın, onuncu kazanımdan daha önemli ve öncelikli bir kazanım olduğu anlamına gelmemektedir (MEB, 2006a, 13) (EK 1).

2.8.4.6. Etkinlikler

Görsel sanatlar dersi öğretim programında yer alan kazanımların hayata geçirilmesi ve hedeflenen bilgi, beceri, tutum ve alışkanlıkların kazandırılması için çeşitli etkinlik örneklerine yer verilmiştir. Bu etkinlikler birer tavsiye niteliğindedir ve birden çok kazanıma yönelik kullanılabilir. Öğretmen, bu etkinlikleri olduğu gibi veya çeşitli değişiklikler yaparak uygulayabilir; aynı zamanda bir ders saatinde birden fazla etkinliğe de yer verebilir. Yeni etkinlikler hazırlanırken ve uygulanırken bunların hangi kazanımlara yönelik olduğuna dikkat edilmeli, bu yapılırken öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları da göz önünde bulundurulmalıdır. Programda yer alan etkinlikler, öğrenci seviyesine uyarlanarak farklı sınıflarda da uygulanabilir. Bu etkinlikler, uygulamada öğretmene yardımcı olmak amacıyla hazırlanmıştır.

Programdaki etkinlikler, öğrenci merkezli ve öğrenme sürecinde öğrencinin etkin bir rol üstlenmesini sağlayacak şekilde hazırlanmıştır. Öğrencilerin birbirleriyle ve öğretmenleriyle sürekli irtibat halinde olmaları ve etkinliklerin her aşamasında katılımcı olarak yer almaları programın uygulanması açısından son derece önemlidir (MEB, 2006a, 13-14) (EK 1).

2.8.4.7. Açıklamalar

İlköğretim görsel sanatlar dersi (1-8. sınıf) öğretim programı ve kılavuzunda kullanılan semboller ve anlamları aşağıda gösterilmiştir.

Önemli görülen noktalar[!] uyarı sembolü kullanılarak belirtilmiştir. Atatürkçülük ile ilgili konular, ilgili kazanımlar ve konu belirtilerek(!) sembolü ile gösterilmiştir. Öğrencinin bu derste öğrendiği ve geliştirdiği becerilerin diğer derslerde de kullanılmasını sağlamak amacıyla diğer ders ve disiplinlerle ilişkilendirmelere gidilmiştir. Diğer derslerle ilişkilendirmeler[ ] sembolü ile, ara disiplinler ile ilişkilendirmeler[ ] sembolü ile, ölçme ve değerlendirme ise[ ] sembolü ile gösterilmiştir (MEB, 2006a, 14) (EK 1).

2.8.5. Görsel Sanatlar Dersinde Öğrenme ve Öğretme Süreci

Görsel sanatlar dersi öğretim programı, öğrencinin birikimini, gelişim basamaklarını ve bireysel farklılıklarını göz önünde bulunduran ve öğrenciyi merkeze alan bir yaklaşımla hazırlanmış, bütün kazanım ve etkinlikler de bu açıdan ele alınmıştır. Bu nedenle programda, öğrenme etkinlikleri bir bütünlük içinde değerlendirilmiş ve öğrencinin katılımını gerektiren uygulamalara yer verilmiştir. Bu uygulamalar bireysel farklılıklara göre şekillendirilebilen, bağımsız ve grup içinde öğrenmeyi özendirilen, öğretim etkinliklerini okul dışına da taşıyan bir nitelik göstermektedir.

Program, öğrencilere görsel sanatlar ile ilgili bilgi ve becerileri kazandırmanın yanında, onların yeni bilgi ve çözümler üretmeyi alışkanlık haline getirmelerini de amaçlamaktadır. Bu nedenle öğrenciler bütün öğretim etkinliklerine etkin olarak katılmakta, öğretmen ise bu süreç içinde öğrenciyi yönlendiren, ona yardımcı olan ve kendini geliştirmesinde yol gösteren bir rehber konumunda bulunmaktadır. Bu çerçevede,

- Öğrenciler, karşılaştıkları sorunlara bireysel ve grup olarak yaratıcı çözümler üretir, bu bilgi ve deneyimlerini geliştirerek sosyal çevreleriyle paylaşır.
- Öğrenciler, bağımsız olarak öğrenmeyi, çeşitli araştırma teknikleriyle bilgiye ulaşmayı, değerlendirmeyi, sorgulamayı ve yorumlamayı hayatlarının bütün safhalarında bir alışkanlık haline getirir.
- Öğretmen, öğrenme sürecinde öğrencilerin karşılaştıkları zorluklarda onlara yardımcı olur ve yapıcı eleştirilerle onları yönlendirir.
- Öğretmen, öğrenme sürecinin her aşamasında öğrencilerin ürünlerini dikkate alır ve onları destekler.
- Öğretmen, öğrencilerin öğrenme etkinlikleri içindeki gelişimlerini izler, değerlendirir, onları kendilerini değerlendirmeye özendirir.
- Görsel sanatlar hayatın her alanında bir bütünlük ve devamlılık gösterdiğinden, öğretmen öğrencilerin aileleriyle iş birliği içinde olmalı, okul dışında da estetik duyarlılığın geliştirilmesini sağlamaya yönlendirmelidir.
- Öğrenme-öğretme sürecinde, öğrencilerin etkinliklere istekle katılmaları, ilgi ve dikkatlerini canlı tutmaları, kendilerini tarafsız gözle değerlendirebilmeleri amacıyla bütün öğretim süreçlerinin hayata dönük olması amaçlanmıştır (MEB, 2006a, 15-16).

2.8.6. Görsel Sanatlar Dersinde Ölçme ve Değerlendirme

Eğitim ve öğretim etkinliklerinin vazgeçilmez bir parçası, öğrencilerin değerlendirilmesidir. Öğrenci değerlendirilmesi farklı boyutları olan bir süreçtir. Öğrencilerin görsel sanatlar dersindeki eğitim-öğretim etkinlikleri; yaratıcılık, tutumlar, ilgiler ve öğrenme

şekilleri gibi duyuşsal ve devinimsel özellikleri de içerir. İyi bir ölçme-değerlendirme süreci tüm bunları içeren, öğrencinin gelişimini farklı boyutlarda ele alan bir süreçtir. Bu boyutların her biri, kendi içinde çeşitlenen ve farklı teknikleri gerektiren süreçleri kapsar.

Görsel sanatlar eğitiminde temel ilke, bireysel farklılıkların gözetilmesidir. Eğitimci, hiçbir zaman her öğrencinin aynı sonucu almasını beklememelidir. İlköğretimde sanat eğitimi oyunla başlar ve öğrencinin kendi eğilimlerini, becerilerini, yetkinliklerini keşfetmesine imkân sağlar.

Öz değerlendirme, grup değerlendirme, proje ödevleri ve ürün dosyası görsel sanatlar dersinde ölçme ve değerlendirme amacıyla kullanılacak yöntemlerdendir. Ancak görsel sanatlar dersinde, öğrenme alanına ve kazanımlara bağlı olarak açık uçlu, doğru-yanlış, eşleştirmeli, kısa cevaplı, çoktan seçmeli sorular gibi klasik ölçme-değerlendirme yöntemleri de kullanılabilir.

Ölçme-değerlendirme etkinlikleri sonucundaki not verme amaçlı değerlendirmede, dereceli puanlama anahtarları veya derecelendirme ölçekleri kullanılabilir. Öğretmenin tercihine ve amacına bağlı olarak kontrol listeleri ve gözlem formları da değerlendirmede öğretmene kaynaklık edebilir (MEB, 2006a, 17-19).

2.8.7. Görsel Sanatlarda Öğretim Yöntem ve Teknikleri

Görsel sanatlar dersi öğretim programında, ilköğretim seviyesinde çeşitli görsel sanat alanlarında kullanılacak öğretim yöntem ve tekniklerine yer verilmiştir. Bu öğretim yöntem ve teknikleri; soru-cevap, drama, tartışma, anlatım, beyin fırtınası, gezi-gözlem, grup çalışması, gösteri (demonstrasyon), araştırma, gösterip yaptırma, benzetme, eğitici oyunlar, görüşme, proje ve örnek olay incelemesi şeklindedir (MEB, 2006a, 134-140).

2.9. İlgili Araştırmalar

Bu kısımda görsel sanatlar eğitimi, resim-iş dersi programı ve görsel sanatlar dersi öğretim programı üzerine yapılan araştırmalara yer verilmektedir. Söz konusu bu araştırmalar kronolojik sıra takip edilerek aşağıda sunulmaktadır.

Dikici (1997) çalışmasında, resim öğretmenlerinin kendilerini resim dersi programları karşısında yeterli görme düzeylerini ve programları gerekli bulma durumlarını araştırmayı amaçlamıştır. Bilişsel, psikomotor ve duyuşsal davranışlara yönelik 50 maddelik anketle elde edilen veriler çerçevesinde,

öğretmenlerin resim dersi programlarını gerekli gördükleri ancak kendilerini daha yeterli gördükleri; resim öğretmenlerinin karşılaştıkları temel sorunların başında, öğrencilerin, velilerin ve okul yöneticilerinin resim dersini gereksiz gördükleri sonucuna ulaşılmıştır.

Duyar (2001), ilköğretim 2. kademe resim dersi amaçlarının gerçekleştirme dereceleri ve öğretmen profilleri konulu araştırmasında, 53 resim öğretmenine resim dersinin 17 amacının gerçekleştirme dereceleri hakkında görüşlerini sormuştur. Anketle elde edilen veriler çerçevesinde, resim dersi amaçlarının bir dereceye kadar gerçekleştirildiği ve öğretmenlerin farklı teknik ve yöntemleri yeterince kullanmadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Keskin (2002), ilköğretim 5. sınıf resim dersi programı amaçlarının gerçekleştirme düzeyini belirlemeyi amaçladığı çalışmada, Siirt il merkezindeki 45 ilköğretim okulundaki 5. sınıf öğretmenlerinin konuyla ilgili görüşlerini almıştır ve öğrenci defterlerini değerlendirmiştir. Araştırma sonuçları; ilköğretim 5. sınıf resim dersi programı amaçlarının gerçekleştirme düzeyinin, "genelde yetersiz" olduğunu ortaya koymuştur.

Kurtuluş (2002), ilköğretimde resim-iş derslerinin haftalık ders dağılımı içindeki yeri ve öğrenciler üzerindeki etkileri konulu çalışmasını, Ankara ilindeki ilköğretim okullarını tamamlayan 92 öğrenci ile gerçekleştirmiştir. Cumhuriyet tarihi içinde resim-iş eğitiminin ders saatlerinin giderek azaldığı tespit edilmiştir. Öğrenciler, ders süresinin kısalığı üzerinde durmuş ve bu durumun ders konularının ev ödevi olarak işlenmesine yol açtığını ifade etmişlerdir. Okullarda atölye olmadığı için çalışma ortamının derse elverişli olmaması, malzemelerin pahalı ve bulunmasının zor olması öğrencilerin resim iş-dersine yönelik olumsuz tutum takınmalarına neden olmuştur.

Ayaydın (2004) çalışmada, görsel sanatlar eğitiminde değerlendirme sorununu ele almıştır. Çalışmanın neticesinde, görsel sanatlar eğitiminin amaçlarının yeterince açık olmaması ve değerlendirmede standartların olmaması, görsel sanatlar eğitiminde değerlendirme işleminde sorunların yaşanmasına neden olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca, görsel sanatlar eğitiminde değerlendirme konusunda eğitimciler arasında fikir birliği olmadığı vurgulanmıştır. Bazı eğitimcilerin daha çok ürüne odaklı değerlendirmeden bahsettikleri, bazılarının ise süreci değerlendirmeye yönelik öneriler ileri sürdükleri belirtilmiştir. Bazı eğitimciler öğrencilerin temizlik, derse devamlılık

ve ilgi gibi tutumlarının da değerlendirmeye katılması gerektiğini ifade ederken, bazıları ise görsel sanatlar alanında notla değerlendirmenin yer almaması gerektiğini ileri sürmüştür.

Gökmen (2004), müzelerin öğretmenler tarafından öğretim ortamı olarak görülüp görülmediğini ve hangi derslerde müzelerden yararlanıldığını belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma verileri, Ankara ili Keçiören ilçesindeki MEB'e bağlı 4 ilköğretim okulunda görev yapan 50 öğretmene 11 sorudan oluşan bir anket uygulanarak elde edilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğu, müzeleri öğretim ortamı olarak gördüklerini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin en çok hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerinde müzelerden yararlandıkları, resim derslerinde ise müzelerden çok az yararlanıldığı tespit edilmiştir. Öğretmenler, müzelerden yararlanamama nedenlerini, öğrencileri müzelere götürmek için formalitelerin çok fazla olduğu ve gezdikleri müzelerde eğitim amaçlı bilgilendirmenin olmadığı şeklinde belirtmişlerdir.

Gürkan (2004), ilköğretim 2. kademedeki müze eğitiminin önemi konulu çalışmasında, müze eğitiminin yararını ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırma, Bursa iline bağlı merkez ilçelerdeki 6 ilköğretim okulunda gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonunda, müze eğitimi ile kalıcı ve etkili öğrenmenin gerçekleştiği, farklı bakış açısı kazanarak öğrencilerin sanata ve tarihe daha duyarlı ve bilinçli yaklaştığı sonuçları elde edilmiştir.

Mamur (2004) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, görsel sanatlar öğretmenlerinin sanatsal etkinlikleri ölçmede ve değerlendirmede istenen düzeyde olmadıkları belirlenmiştir. Görsel sanatlar öğretmenlerinin sanatsal bir etkinliğin değerlendirilmesinde sınıma, derecelendirme, öz eleştiri ve eleştiri gibi birbirini tamamlayan ve bütünleyen farklı boyutları kullanmadıkları tespit edilmiştir.

Göksu (2006), görsel sanatlar dersinin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi konulu çalışmasını, Ankara il merkezindeki ilköğretim okullarında görevli görsel sanatlar öğretmenleriyle gerçekleştirmiştir. Araştırma sonucunda; ders saati süresinin azlığı, araç-gereç yetersizliği, kısıtlı çalışma mekânları, maddi sorunlar, derse gereken önemin verilmemesi ve öğretimin yalnız yetenekli öğrencilere özgü olması gibi görsel sanatlar eğitimini olumsuz yönde etkileyen sorunların olduğu ortaya konmuştur.

Ayrıca, araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunun görsel sanatlar dersi öğretim programını kısmen yeterli bulduğu tespit edilmiştir.

Mermer (2006) çalışmasında, resim-iş öğretmenlerinin ölçme ve değerlendirmeyi nasıl yaptıklarını belirlenmeye çalışmıştır. Araştırma kapsamında, Bursa ilinde çalışan 75 resim-iş öğretmenine 45 sorudan oluşan bir anket uygulanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular, resim-iş öğretmenlerinin değerlendirmelerini ürüne dayalı yaptıklarını ve öğrencilerin tutumları ve ilgileri ile ilişkili olmadığını ortaya koymuştur. Ayrıca, sanat testleri, anket ve envanter gibi farklı ölçümleme araçlarının öğretmenler tarafından kullanım oranlarının düşük olduğu belirlenmiştir.

Tan (2006), İzmir ilinde 439 öğrenci ile yürüttüğü çalışmasında, öğrencilerinin resim dersine yönelik tutumları ile akademik başarıları arasındaki ilişkileri bağımsız değişkenler açısından incelemiştir. Araştırma sonunda, resim dersine yönelik tutum ile ekonomik düzey arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Buna karşılık; cinsiyet, sınıf düzeyi, okul öncesi eğitim durumu, anne-babanın birliktelik durumu, anne-babanın öğrenim durumu, sınıf mevcudu ve öğretmene yönelik algı değişkenleri açısından farkın anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, tutum ve akademik başarı ilişkisi açısından veriler değerlendirildiğinde, resim dersi karne notu yüksek olan öğrencilerin tutum puan ortalamasının da yüksek olduğu gözlenmiştir.

Gürdal (2007), görsel sanatlar dersinde yapılandırmacı yaklaşıma dayalı öğretim uygulamalarına ilişkin öğretmen görüşleri konulu çalışmasını, Eskişehir il merkezindeki 7 ilköğretim okulunda görevli 23 öğretmenle gerçekleştirmiştir. Araştırma sonunda, öğretmenlerin büyük çoğunluğunun görsel sanatlar dersinde yapılandırmacı yaklaşıma dayalı öğretim uygulamalarını olumlu gördükleri sonucuna ulaşılmıştır. Buna karşılık, öğretmenlerin görsel sanatlar dersini yapılandırmacı yaklaşıma dayalı olarak işlerken bazı sorunlarla karşılaştıkları tespit edilmiştir. Bu sorunlar; materyal ve atölye eksikliği, sınıfların kalabalık olması, yardımcı kaynakların olmaması ve velilerin derse olan olumsuz yaklaşımlarıdır.

Kahraman (2007), görsel sanatlar dersi öğretim programının uygulanmasında karşılaşılan sorunlara ilişkin öğretmen görüşleri konulu çalışmasını, Afyon il merkezindeki ilköğretim okullarında görevli 22 öğretmen ile gerçekleştirmiştir. Programda yer alan öğrenme alanlarının ayrıntılı ve zor

olduğu ve öğrenme alanlarının öğrencilerin seviyesine uygun biçimde düzenlenmesi gerektiği bazı öğretmenler tarafından belirtilmiştir. Buna karşılık, bazı öğretmenler programın öğrencilerde hayal gücünü geliştirmeye uygun olduğunu ve renklerle ilgili konuları öğrencilere kavratma konusunda programın yeterli olduğunu bildirmiştir.

Atan ve Dalkıran (2008), ilköğretim okullarında görsel sanatlar dersi veren öğretmenlerin yeterlilik durumlarını ve dersi verildiği eğitim ortamlarının standartlara uygunluk derecesini araştırmışlardır. Araştırma 4 ilköğretim okulu ile sınırlandırılmış ve görüşme, gözlem ve doküman incelemesi yapılmıştır. Araştırma sonucunda, görsel sanat eğitimi için ayrılmış dersliklerin olmadığı, normal dersliklerin yetersiz kaldığı ve dersliklerin malzeme giriş-çıkış kolaylığı açısından uygun yerlerde planlanmadığı tespit edilmiştir. Öğretmenlerin yeterlilik durumları açısından ise, öğretmenlerin öğrencilerinin sanatsal gelişimleri konusunda velilerle sınırlı bir diyalog içinde oldukları ve konu ile ilgili anlatımlar için gerekli olan öğretim yöntemlerini kullanmada yetersiz kaldıkları belirlenmiştir.

Daş (2008), öğrencilerin resim dersine karşı ilgi ve tutumlarını belirleyen etmenleri tespit etmeye çalışmıştır. Araştırma, Ankara il merkezindeki 4 lisede öğrenim gören öğrenciler ile gerçekleştirilmiş ve veri toplama aracı olarak 31 maddeden oluşan ilgi ve tutum ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonunda, öğrencilerin resim dersine karşı ilgi ve tutumlarının belirlenmesinde; (i) fiziki koşulların (sınıfların kalabalık olması, sıralarda iş yapma, uygun atölye, temiz bir ortam), (ii) ailenin sosyo-ekonomik düzeyinin (anne-babanın ekonomik düzeyi ve sanatsal etkinliklere karşı ilgisi), (iii) eğitimi sisteminin (resim dersine ayrılan sürenin az olması, merkezi sınavlarda resim dersinden soru çıkmaması, okul yöneticilerinin ve diğer öğretmenlerin resim dersi önemsiz görmeleri), (iv) sosyal çevrenin (öğrencinin yaptığı resim çalışmalarına çevrenin tepkisi) ve (v) öğretmenin (öğretmenin derste farklı materyal ve öğretim tekniklerini kullanması, resim dersine başka bir branş öğretmenin girmesi) etkili olduğu tespit edilmiştir.

Baş (2009), görsel sanatlar dersi öğretim programı hakkında görsel sanatlar dersi öğretmenlerinin görüşlerini tespit etmeyi amaçlamıştır. Araştırma verileri, araştırmacı tarafından geliştirilen 42 maddelik görüş anketinin Trabzon ilindeki 112 görsel sanatlar dersi öğretmenine

uygulanması ile elde edilmiştir. Araştırma sonunda; öğretmenlerin görsel sanatlar dersi öğretim programına ve öğelerine yönelik genellikle olumlu görüş bildirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenler, öğrenme alanları içerisinde müze eğitime yer verilmesinin olumlu bir yenilik olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca, öğretmenlerin programa ilişkin görüşleri arasında, meslekteki hizmet yılı ve hizmet içi eğitime katılım durumu açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın bulunmadığı tespit edilmiştir.

Tan (2009), müze bilinci öğrenme alanının materyal destekli işlenmesinin öğrencilere nasıl katkılar sağladığını ve uygulama çalışmalarına nasıl yansıdığını tespit etmeye çalışmıştır. Araştırma, Konya il merkezindeki bir ilköğretim okulunun 5. sınıflarının dört ayrı şubesinde öğrenim gören öğrencilerle gerçekleştirilmiştir. İki şube deney grubu olarak alınmış, müze gezisi yapılmış ve belirlenen eserlerin eskiz çizimleri yaptırılarak materyal destekli ders işlenmiştir. Diğer iki şube ise kontrol grubu olarak alınmış ve müze ziyareti gerçekleştirilmeden ders işlenmiştir. Araştırma sonunda; deney grubu öğrencilerinin istenilen kazanımları elde ettikleri gözlenmiş ve müze gezisinde bakmanın değil görmenin, bilgi sahibi olmanın ve tarihi eserlerin korunmasının önemine vardıkları tespit edilmiştir. Ayrıca, deney grubu öğrencilerinin müzelerin anlam ve önemini daha iyi kavradıkları ve uygulama çalışmalarında daha yüksek puanlara ulaştıkları belirlenmiştir.

Tosun (2009), müze incelemelerinin görsel sanatlar eğitimine katkısı konulu çalışmasını, Bolu il merkezindeki bir ilköğretim okulunun 7. sınıflarının iki ayrı şubesinde öğrenim gören öğrencilerle gerçekleştirmiştir. Bir şube deney grubu olarak alınmış ve öğretim programının bir kısmı Bolu Arkeoloji ve Etnografya Müzesinde uygulanmıştır. Diğer şube ise kontrol grubu olarak alınmış ve geleneksel öğretim yöntemiyle müze bilinci öğrenme alanına yönelik dersler sınıf ortamında işlenmiştir. Araştırma sonunda, deney grubunun başarısının kontrol grubunun başarısına göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Müze incelemeleri uygulamalarının görsel sanatlar dersi öğretim programı amaçlarının gerçekleştirilmesinde, öğrencilere verilmek istenen kazanımların verilebilmesinde ve öğrencilerde müzelere karşı olumlu tutumların oluşturulmasında etkili olduğu gözlenmiştir.

Arı (2010), müze bilinci öğrenme alanı etkinliklerinin gerçekleştirilebilirliğine ilişkin öğretmen görüşlerini tespit etmeyi amaçlamıştır.

Araştırma, Eskişehir il merkezindeki 6 ilköğretim okulunda görevli 18 öğretmen ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonunda; öğretmenler, müze bilinci öğrenme alanı etkinliklerinin gerçekleşmesine etki eden etmenleri; olumsuz hava koşulları, etkinlikler için uygun bir müzenin olmaması, zaman darlığı, maddi engeller, gidilecek yere ulaşım zorluğu, kalabalık sınıf mevcudu, gidilecek mekânda çocukları kontrol edememe düşüncesi, müze personel sayısının azlığı ve müze personelinin genel olarak ilgisiz kaldığı şeklinde tanımlamışlardır. Belirtilen bu nedenlerden dolayı, öğretmenlerin müze bilinci öğrenme alanı etkinliklerini sınıf dışında tam anlamıyla gerçekleştiremedikleri ortaya çıkmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örneklem, veri toplama aracı, verilerin toplanması ve verilerin analizi hakkında bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, ilköğretim 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi amacıyla yapılmıştır. Var olan bir durumu araştırmaya yönelik olması nedeniyle, bu araştırmada betimsel araştırma modellerinden tarama modeli kullanılmıştır.

Betimsel yöntemle, çok sayıda insana tek seferde, karakteristikleri, davranışları, tutum-inanç-fikirleri gibi birçok şey hakkında soru sorularak sosyal dünya hakkında nicel bilgiler üretilmekte ve böylece insanların ya da sosyal dünyanın görünümü betimlenmektedir. Betimsel araştırmalar; bir durumu aydınlatmak, standartlar doğrultusunda değerlendirmeler yapmak ve olaylar arasındaki ilişkileri ortaya çıkarmak için yürütülen çalışmalardır (Çepni, 2007, 52-59). Betimsel araştırmalar; mevcut olaylar, gruplar, obje ve özellikler üzerinde yürütülmektedir. Araştırmacı, belirlediği problemlerin cevabını mevcut zaman içinde aramakta, çözüm yollarını doğal durumları içinde betimlemeye çalışmaktadır (Kaptan, 1998, 60). Tarama modelleri ise, geçmişteki ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içerisinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılmaktadır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmemektedir. Tarama modeli, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir (Karasar, 2008, 77).

Bu araştırmada, araştırma probleminin doğası gereği, bir durum hakkında kişilerin görüşlerinin neler olduğunun ve bu görüşlerin bir takım değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğinin cevabını arayan nicel bir yaklaşım benimsenmiştir. Sowell'e (2001, 4) göre, eğitimde yaygın olarak kullanılan çalışmalar; açıklama ve tahmin etme amacına hizmet etmekle birlikte, değişkenler arasındaki ilişkilerin düzeyini tasvir etmek, belirli değişkenlerle ilgili bilgiyi ortaya çıkarmak için çoğunlukla nicel verilerin itinalı bir Şekilde toplanmasını, analiz edilmesini ve yorumlanmasını gerektirmektedir. Bu araştırmada nicel bir betimsel model olan tarama modeli kullanılmasına rağmen yalnızca nicel değil nitel verilere de yer verilmiştir. Böylece, araştırma kapsamında nicel ve nitel veriler bir arada kullanılmıştır.

3.2. Evren ve rnekleme

Bilimsel araştırmalarda bütün evrene ulaşmanın çoğunlukla mümkün olmaması nedeniyle bilim adamları evrenin tamamını çalışmak yerine, araştırma evrenini temsil etme gücüne sahip bir kısmını araştırma kapsamına almışlardır. Böylece, araştırma evrenini oluşturan birey veya olgular, örnekleme denilen küçük çalışma gruplarını oluşturmuştur. Örnekleme, araştırma evreninin bir kesitinin çalışma birimi olarak alınmasıdır (Balı, 2005, 90).

Araştırmanın evrenini, 2009-2010 eğitim-ğretim yılında Balıkesir ilindeki ilköğretim okullarında görev yapan 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretmenleri oluşturmaktadır. Balıkesir İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden alınan verilere göre 2009-2010 eğitim-ğretim yılında Balıkesir il merkezindeki ilköğretim okullarında toplam 52 görsel sanatlar ğretmeni görev yapmaktadır. Bu öğretmenlerden 10'u Balıkesir il merkezine bağlı köylerdeki ilköğretim okullarında çalışmaktadır. Köylerdeki ilköğretim okullarına ulaşma gclğnden ve anketin öğretmenlere uygulanmasındaki zaman darlığından dolayı bu 10 görsel sanatlar ğretmeni araştırmaya dahil edilememiştir. Bu nedenlerden ötürü, araştırmanın örneklemini 2009-2010 eğitim-ğretim yılında Balıkesir il merkezindeki Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı 29 resmi ilköğretim okulunda çalışan 42 görsel sanatlar ğretmeni oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini oluşturan 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretmenlerinin görev yaptıkları okullar ve öğretmen sayıları Çizelge 1'de verilmektedir.

Çizelge 1. Araştırmanın Örneklemini Oluşturan Okullar ve Öğretmen Sayıları

Sıra No	Okul Adı	Öğretmen Sayısı
1	Albay Tayyar Nuran Oğuz İlköğretim Okulu	1
2	Ali Hikmet Paşa İlköğretim Okulu	2
3	Ali Şuuri İlköğretim Okulu	1
4	Altıeylül İlköğretim Okulu	1
5	Atatürk İlköğretim Okulu	2
6	Balıkesir Karesi İlköğretim Okulu	1
7	Burhan Erdayı İlköğretim Okulu	1
8	Cumhuriyet İlköğretim Okulu	1
9	Çiğdem Batubey İlköğretim Okulu	2
10	Edip Gürcün İlköğretim Okulu	1
11	Fatih İlköğretim Okulu	1
12	Fevzi Çakmak İlköğretim Okulu	2
13	Firdevs Hattatoğlu İlköğretim Okulu	1
14	Gazi İlköğretim Okulu	2
15	General Kemal Balıkesir İlköğretim Okulu	2
16	Hatice Fahriye İlköğretim Okulu	2
17	Karahallılar İlköğretim Okulu	1
18	Kayabey İlköğretim Okulu	1
19	Kuvayı Milliye İlköğretim Okulu	1
20	Mehmet Akif Ersoy İlköğretim Okulu	1
21	Mehmet Şeref Eğinlioğlu İlköğretim Okulu	1
22	Mehmet Vehbi Bolak İlköğretim Okulu	1
23	Mehmetçik İlköğretim Okulu	3
24	Plevne İlköğretim Okulu	1
25	Sakarya İlköğretim Okulu	1
26	Sevinç Kurşun İlköğretim Okulu	3
27	Şehit Jandarma Teğmen Cengiz Evranos İlköğretim Okulu	1
28	Zağnospaşa İlköğretim Okulu	2
29	23 Nisan İlköğretim Okulu	2
	TOPLAM	42

Araştırmaya katılan görsel sanatlar dersi öğretmenlerinin 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programına ilişkin değerlendirmelerinde kişisel özelliklerinin anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin kişisel özelliklerini ortaya çıkartmak araştırma için önem arz etmektedir. Bu nedenle, araştırmaya katılan 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretmenlerine ait kişisel bilgiler (eğitim durumu, mezun olunan yüksek öğretim programı, hizmet içi eğitime katılım durumu ve meslekteki hizmet yılı) Çizelge 2'de verilmektedir.

Çizelge 2. Araştırmanın Örneklemine Oluşturan Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Kişisel Bilgileri

Özellik	Grup	N	%
<i>Eğitim Durumu</i>	Ön Lisans	-	-
	Lisans	42	100
	Yüksek Lisans	-	-
	Doktora	-	-
<i>Mezun Olunan Yüksek Öğretim Programı</i>	Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi	37	88,1
	Eğitim Enstitüsü Resim-İş Bölümü	2	4,8
	Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü	3	7,1
<i>Hizmet İçi Eğitime Katılım Durumu</i>	Evet	18	42,9
	Hayır	24	57,1
<i>Meslekteki Hizmet Yılı</i>	1-5 yıl	4	9,5
	6-10 yıl	6	14,3
	11-15 yıl	15	35,7
	16-20 yıl	6	14,3
	21 ve üzeri yıl	11	26,2

N: Araştırmaya katılan görsel sanatlar öğretmenlerinin sayısı

Çizelge 2 incelendiğinde, örnekleme yer alan öğretmenlerin tümünün lisans mezunu olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğu ise (%88,1 – 37 öğretmen) eğitim fakültesi mezunudur. Hizmet içi eğitime katılım durumu açısından örneklem incelendiğinde, öğretmenlerin yarısından fazlasının (%57,1 – 24 öğretmen) yeni görsel sanatlar dersi öğretim programı ile ilgili herhangi bir hizmet içi eğitim kursuna veya seminere katılmadığı görülmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin meslekteki hizmet yıllarının ise değişkenlik gösterdiği görülmektedir. Buna karşılık, 11-15 yıl arası hizmet yılına sahip olan öğretmenlerin (%35,7 – 15 öğretmen) diğer hizmet yıllarına sahip olan öğretmenlere göre örneklem içerisinde daha ağırlıklı olduğu görülmektedir.

Hizmet içi eğitime katılım durumu ile meslekteki hizmet yılı arasındaki ilişki açısından örneklemin durumu ise Çizelge 3'te verilmektedir.

Çizelge 3. Hizmet İçi Eğitime Katılım Durumu İle Meslekteki Hizmet Yılı Arasındaki İlişki

Hizmet İçi Eğitime Katılım Durumu	Meslekteki Hizmet Yılı					Toplam
	1-5 yıl	6-10 yıl	11-15 yıl	16-20 yıl	21 ve üzeri yıl	
Evet	2	4	4	3	5	18
Hayır	2	2	11	3	6	24
Toplam (N)	4	6	15	6	11	42
Toplam (%)	9,5	14,3	35,7	14,3	26,2	100

Hizmet içi eğitime katılım durumu ile meslekteki hizmet yılı arasındaki ilişki açısından örneklemin durumu incelendiğinde (Çizelge 3), 11-15 yıl arası hizmet yılına sahip olan öğretmenlerin yeni görsel sanatlar dersi öğretim programı ile ilgili herhangi bir hizmet içi eğitim kursuna veya seminere çoğunlukla katılmadığı görülmektedir (15 öğretmenden 11'i katılmamıştır). Buna karşılık, meslekteki diğer hizmet yılları açısından durumun farklı olduğu gözlenmekle birlikte, yeni görsel sanatlar dersi öğretim programı ile ilgili hizmet içi eğitim kursuna veya seminerine katılan öğretmen sayılarının katılmayan öğretmen sayıları ile yaklaşık aynı olduğu görülmektedir.

3.3. Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracını hazırlamak amacıyla, 2006-2007 eğitim-öğretim yılından itibaren uygulamaya konulan “İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu” (MEB, 2006a) incelenmiş ve program hakkında bilgi sahibi olunmuştur. Araştırmanın konusuyla ilgili alan yazın incelendikten sonra, araştırmanın alt problemleri çerçevesinde veri toplama aracı olarak kullanılacak ankette yer alacak sorular belirlenmiştir. Belirlenen soruları içeren taslak anket, araştırmanın amacına uygunluğu konusunda uzman görüşüne sunulmuştur. Uzman görüşüne başvurulması veri toplama aracının geçerliliğini artırıcı bir etken olarak görülmektedir (Balci, 2005). Böylece, uzman görüşleri doğrultusunda gerekli değişiklikler yapılarak ankete son şekli verilmiştir.

Anket, araştırmaya katılan görsel sanatlar öğretmenlerinin 2006-2007 eğitim-öğretim yılında uygulamaya konulan 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programına ilişkin görüşlerini belirlemeye yönelik kendi içerisinde 4 bölüm ve 61 sorudan oluşmaktadır (EK 2). Birinci bölümde, katılımcıların kişisel bilgilerini belirlemeye yönelik olarak, öğretmenlerin görev yaptıkları okul, eğitim durumu, mezun oldukları yüksek öğretim programı, görsel sanatlar dersi öğretim programı ile ilgili hizmet içi eğitim kursuna veya seminere katılım durumu ve meslekteki hizmet yılını belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır. İkinci bölümde; “Kazanımlar”, “Araç-Gereçler”, “Etkinlik Örnekleri” ve “Ölçme Araçları” olmak üzere dört boyut altında programı irdeleyen 57 madde ve öğretmenlerin programa ilişkin görüşlerini yansıtabilecekleri “Tamamen Katılıyorum”, “Katılıyorum”, “Kısmen Katılıyorum”, “Katılmıyorum” ve “Hiç Katılmıyorum” seçeneklerinden oluşan beşli Likert tipi derecelendirme ölçeği yer almaktadır. Böylece, anketin ikinci bölümünde, öğretmenlere maddelerdeki ifadelere ne derece katıldıkları sorulmaktadır. Anketin ikinci bölümündeki her bir program boyutunda yer alan maddeler ve bu maddelerin sayıları Çizelge 4’te belirtilmektedir.

Çizelge 4. Anketin İkinci Bölümündeki Her Bir Program Boyutunda Yer Alan Maddeler ve Madde Sayıları

Programın Boyutları	Maddeler	Madde Sayıları
Kazanımlar	1 – 16	16
Araç-Gereçler	17 – 22	6
Etkinlik Örnekleri	23 – 48	26
Ölçme Araçları	49 – 57	9
	Toplam	57

İlköğretim 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programına ilişkin öğretmenlerin görüşlerini yansıtabilecekleri bu 57 madde (Çizelge 4), program değerlendirmede kullanılan ölçütleri temel almıştır. Anketin üçüncü bölümünde, programın güçlü ve zayıf yanlarına ve programı uygularken karşılaşılan sorunlara ilişkin öğretmen görüşlerini belirlemek amacıyla 3 açık uçlu soru yer almaktadır. Anketin son ve dördüncü bölümünde ise, uygulamaya konulan bu yeni görsel sanatlar dersi öğretim programının ne

şekilde değiştirilmesi ve geliştirilmesi konusunda öğretmenlerin görüş ve önerilerini belirlemek amacıyla bir açık uçlu soruya yer verilmiştir. Açık uçlu sorular, hem programı genel olarak betimlemek hem de öğretmenlerin programın geliştirilmesine ilişkin önerilerini belirlemek açısından önemlidir.

3.4. Veri Toplama Süreci

Anket formunun Balıkesir il merkezindeki ilköğretim okullarında 2009-2010 eğitim-öğretim yılında uygulanabilmesi amacıyla, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü aracılığıyla Balıkesir Valiliği ve İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli resmi izin alınmıştır (EK 3). İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından onaylanan anket formu, Balıkesir il merkezindeki ilköğretim okullarında görev yapan görsel sanatlar öğretmenlerine uygulanmak üzere çoğaltılmış ve izin yazısı bütün anket formlarına eklenmiştir. 31 Mayıs – 4 Haziran 2010 tarihleri arasında onaylı anket formları araştırmacının örneklemini oluşturan 29 ilköğretim okulunda görev yapan 42 görsel sanatlar öğretmenine araştırmacı tarafından dağıtılmıştır. Anket formları dağıtılırken öğretmenlere, anket formunun nasıl doldurulması gerektiği konusunda ve özellikle anket formunun eksiksiz doldurulması konusunda gerekli açıklamalar yapılmıştır. Bu yüz yüze görüşme, anket formlarının geri dönüş oranını arttırabileceği düşüncesiyle yapılmıştır. Öğretmenlere anket formlarını yanıtlamak için gereken süre verilmiştir. Öğretmenlerin de talepleri doğrultusunda dağıtılan anket formları iki hafta sonra yine araştırmacı tarafından toplanmıştır. Toplam olarak üç hafta süren anket formlarının öğretmenlere uygulanması işleminden sonra verilerin toplanması tamamlanmıştır. Anket formlarının toplanıp incelenmesi sonucunda, açık uçlu olan 58. anket sorusuna 7 öğretmenin, 59. ve 60. anket sorularına 8 öğretmenin ve 61. anket sorusuna ise 9 öğretmenin cevap vermediği gözlenmiştir. Hâlbuki, anket formları dağıtılırken öğretmenlere anket formlarının eksiksiz doldurulması konusunda titiz davranılması gerekliliği belirtilmiştir. Buna rağmen, anketin 3. ve 4. bölümdeki toplam 4 açık uçlu soruya bazı öğretmenlerin cevap vermemesi veri kaybına neden olmuştur. Buna karşılık, araştırmaya katılan tüm öğretmenlerin anketin 1. bölümünde

yer alan kişisel bilgilerle ilgili sorulara ve anketin 2. bölümünde yer alan ve dört boyut altında programı irdeleyen 57 maddeye eksiksiz olarak cevap verdikleri gözlenmiştir. Böylece, tüm anketler analize tabi tutulmuştur.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında, örneklem grubunun tamamına anket formlarının dağıtılıp geri toplanmasıyla, örneklemin %100'üne ulaşılmıştır. Böylece, anket formları örneklemin hepsine uygulanmış ve elde edilen verilerin tamamı analiz edilmiştir. Anket formlarının öğretmenlere uygulanması ile elde edilen veriler, bilgisayar ortamına aktarılarak analiz edilmiştir. Verilerin istatistiksel olarak analizinde SPSS 12.0 (Statistical Package for Social Sciences) paket programı kullanılmıştır. Anketin ikinci bölümünde yer alan ve “kazanımlar”, “araç-gereçler”, “etkinlik örnekleri” ve “ölçme araçları” olmak üzere dört boyut altında programı irdeleyen beşli Likert tipi 57 maddeye öğretmenlerin verdiği cevaplar 1 ile 5 arasında puanlandırılmıştır. Ankette kullanılan beşli derecelendirmenin puanlaması şu şekildedir: “Tamamen Katılıyorum” seçeneği 5 puan, “Katılıyorum” seçeneği 4 puan, “Kısmen Katılıyorum” seçeneği 3 puan, “Katılmıyorum” seçeneği 2 puan ve “Hiç Katılmıyorum” seçeneği ise 1 puandır. Böylece, 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programının her bir boyutunda yer alan her bir maddeye öğretmenlerin katılım düzeyleri belirlenmiştir. 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programının her bir boyutuna (kazanımlar, araç-gereçler, etkinlik örnekleri ve ölçme araçları) ilişkin frekans (f), yüzde (%) ve aritmetik ortalama ($\bar{X}$) değerleri hesaplanarak öğretmenlerin görüşleri ortaya konulmuştur.

Anketteki maddelere öğretmenlerin verdikleri cevapların aritmetik ortalamalarının değerlendirilmesinde 1,00-1,79 puan aralığı için “hiç katılmıyorum”, 1,80-2,59 puan aralığı için “katılmıyorum”, 2,60-3,39 puan aralığı için “kısmen katılıyorum”, 3,40-4,19 puan aralığı için “katılıyorum” ve 4,20-5,00 puan aralığı için ise “tamamen katılıyorum” seçenekleri temel alınmıştır. Ankette kullanılan beşli derecelendirmenin puanlaması ve analiz

sonucu elde edilen aritmetik ortalamaların puan aralıklarına göre nitelendirilmesi Çizelge 5'te verilmektedir.

Çizelge 5. Ankette Kullanılan Derecelendirme Ölçeğinin Puanlanması ve Aritmetik Ortalamaların Puan Aralıkları

Derecelendirme	Puan	Puan Aralığı
Hiç Katılmıyorum	1	1,00-1,79
Katılmıyorum	2	1,80-2,59
Kısmen Katılıyorum	3	2,60-3,39
Katılıyorum	4	3,40-4,19
Tamamen Katılıyorum	5	4,20-5,00

Ankete katılan öğretmenlerin kişisel bilgilerinden “mezun olunan yüksek öğretim programı”, “görsel sanatlar dersi öğretim programı ile ilgili hizmet içi eğitim kursuna veya seminere katılım durumu” ve “meslekteki hizmet yılı” bilgilerinin, araştırmaya değer bir dağılım gösterdiğinden araştırma problemini etkileyen değişkenler olarak belirlenmiştir. Bu nedenle, araştırmaya katılan öğretmenlerin 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programına ilişkin görüşlerinin “mezun olunan yüksek öğretim programı” ve “hizmet içi eğitime katılım durumu” değişkenlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla t-testi uygulanmıştır. Ayrıca, araştırmaya katılan öğretmenlerinin 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programı hakkındaki görüşlerinin “meslekteki hizmet yılı” değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği belirlemek amacıyla tek faktörlü varyans analizi (One-Way Anova) yapılmıştır. SPSS paket programı kullanılarak yapılan analizlerde, anlamlılık düzeyi 0,05 olarak alınmıştır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programının güçlü ve zayıf yanları, programı uygularken karşılaştıkları sorunlar ve programın ne şekilde değiştirilmesi ve geliştirilmesi hakkındaki görüş ve önerileri, frekans (f) ve yüzde (%) değerleri ile ortaya konulmuştur. Bir başka deyişle, anketin 3. ve 4. bölümlerinde yer alan toplam 4 açık uçlu soru (58., 59., 60. ve 61. anket soruları) hakkında öğretmenlerin düşünceleri, betimsel analiz tekniği kullanılarak ortaya konulmuştur. Betimsel analiz

teknikinde, ilkönce her açık uçlu soruya verilen yanıtların dökümü yapılmakta ve araştırma sorularının ortaya koyacağı boyutlara ve tematik çerçeveye göre yanıtlar organize edilmektedir. Ardından araştırmacı ve bir uzman tarafından, soruya verilen yanıtlara göre alt temalar oluşturulmaktadır. Her alt tema için elde edilen veriler sayısallaştırılarak frekans ve yüzde hesaplamaları yapılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006, 113-127).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde, araştırmanın amacında belirtilen ve alt problemler doğrultusunda yapılan nicel ve nitel analizler sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmektedir.

4.1. Nicel Analiz Sonucunda Elde Edilen Bulgular

Araştırmaya katılan görsel sanatlar dersi öğretmenlerinin; 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programının *kazanımları*, *araç-gereçleri*, *etkinlik örnekleri* ve *ölçme araçları* hakkındaki görüşleri ile ilgili bulgular bu kısımda sunulmaktadır. Bir başka deyişle, öğretmenlerin anketin 2. bölümünde yer alan 57 madde hakkındaki görüşleri ortaya konmaktadır. Ayrıca, öğretmenlerin 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programına ilişkin görüşlerinin; *eğitim durumu*, *mezun olunan yüksek öğretim programı*, *hizmet içi eğitime katılım durumu* ve *meslekteki hizmet yılı* değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin bulgular (t-testi ve one-way anova sonuçları) da yer almaktadır.

4.1.1. Programın Kazanımları Hakkında Öğretmen Görüşleri

Görsel sanatlar dersi öğretmenlerinin 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programının *kazanımlarına* ilişkin görüşleri ile ilgili bulgular Çizelge 6'da verilmektedir:

Çizelge 6. Altıncı Sınıf Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının Kazanımları Hakkında Öğretmen Görüşleri

Kazanımlar	Tamamen Katılıyorum		Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Katılmıyorum		Hiç Katılmıyorum		$\bar{X}$	Derecelendirme
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
1. Görsel Sanatlar eğitiminin genel amaçları ile tutarlıdır.	5	11,9	24	57,1	13	31,0	0	0	0	0	3,81	Katılıyorum
2. Öğrenme alanlarının (görsel sanatlarda biçimlendirme, görsel sanat kültürü ve müze bilinci) amaçları ile tutarlıdır.	5	11,9	21	50,0	16	38,1	0	0	0	0	3,74	Katılıyorum
3. Gözlenebilir niteliktedir.	5	11,9	22	52,4	12	28,6	3	7,1	0	0	3,69	Katılıyorum
4. Ölçülebilir niteliktedir.	4	9,5	20	47,6	14	33,3	4	9,5	0	0	3,57	Katılıyorum
5. Gerçekleştirilebilir niteliktedir.	5	11,9	14	33,3	23	54,8	0	0	0	0	3,57	Katılıyorum
6. Öğrenme ürününe yöneliktir.	5	11,9	22	52,4	14	33,3	1	2,4	0	0	3,74	Katılıyorum
7. Önerilen ünite sürelerinde ulaşılabilir niteliktedir.	7	16,7	18	42,9	14	33,3	3	7,1	0	0	3,69	Katılıyorum
8. Günlük hayatta kullanılabilir niteliktedir.	5	11,9	19	45,2	15	35,7	3	7,1	0	0	3,62	Katılıyorum
9. İfade olarak açık ve anlaşılırdır.	8	19,0	23	54,8	8	19,0	3	7,1	0	0	3,86	Katılıyorum
10. Kendi içinde tutarlıdır.	4	9,5	28	66,7	9	21,4	1	2,4	0	0	3,83	Katılıyorum
11. Aşamalılık ilişkisine uygun sıralanmıştır.	7	16,7	14	33,3	19	45,2	1	2,4	1	2,4	3,60	Katılıyorum
12. Öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına uygundur.	2	4,8	16	38,1	16	38,1	8	19,0	0	0	3,29	Kısmen Katılıyorum
13. Öğrencilerin gelişim özelliklerine uygundur.	5	11,9	18	42,9	15	35,7	4	9,5	0	0	3,57	Katılıyorum
14. Bilişsel açıdan (ulusal ve evrensel tarihi yapıları, sanat eserlerini, sanatçıları ve farklı kültürleri tanıma ve kavrama; uygun malzeme seçme ve malzemeden anlam çıkarma; nesnelere estetik birikimini kullanarak değerlendirme; yeni durumlar karşısında özgün çözümler üretme) geliştirici niteliktedir.	7	16,7	19	45,2	10	23,8	6	14,3	0	0	3,64	Katılıyorum
15. Psikomotor becerileri (renkleri uygun ve etkili bir şekilde kullanabilme; ilgili araç-gereçleri etkin kullanabilme; yeni teknikleri kullanabilme; sanat aracılığıyla iç dünyasını anlatabilme; görsel biçimlendirme yolları ile kendini ifade edebilme) geliştirici niteliktedir.	7	16,7	20	47,6	13	31,0	2	4,8	0	0	3,76	Katılıyorum
16. Duyuşsal özellikleri (sanatı sevmeye; sanattan zevk alma; sanatı içselleştirme; sanat eserlerini koruma; estetik bilince, estetik algıya ve estetik yaşam kültürüne sahip olma; müze bilinci kazanma; milli, manevi ve evrensel değerlere sahip çıkma; kişisel ve sosyal değerlere önem verme; çevre ve doğaya duyarlı olma; bedenine saygı duyma; ruh sağlığını koruma; kendine güvenme; sorumluluk alma; kendi işine saygı duyma) geliştirici niteliktedir.	6	14,3	20	47,6	14	33,3	2	4,8	0	0	3,71	Katılıyorum
TOPLAM	5,4	12,9	19,9	47,4	14,0	33,3	2,6	6,2	0,1	0,2	3,66	Katılıyorum

Çizelge 6'da sunulan bulgular en düşük ve en yüksek frekans ve yüzde değerleri bakımından incelendiğinde, "Tamamen Katılıyorum" şeklinde görüş bildiren öğretmenlerin oranının %4,8 ile %19 arasında değiştiği görülmektedir. Ankete katılan öğretmenlerin %4,8'i (2 öğretmen) 12. maddeyi, %19'u (8 öğretmen) ise 9. maddeyi "Tamamen Katılıyorum" şeklinde cevaplandırmıştır. "Katılıyorum" şeklinde görüş bildiren öğretmenlerin oranı ise %33,3 ile %66,7 arasında değişmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin %33,3'ü (14 öğretmen) 5. ve 11. maddeleri, %66,7'si (28 öğretmen) ise 10. maddeyi "Katılıyorum" şeklinde cevaplandırmıştır. "Kısmen Katılıyorum" şeklinde görüş bildiren öğretmenlerin oranı da %19 ile %54,8 arasında değişmektedir. Öğretmenlerin %19'u (8 öğretmen) 9. maddeyi, %54,8'i (23 öğretmen) ise 5. maddeyi "Kısmen Katılıyorum" şeklinde cevaplandırmıştır. Kazanımlar ile ilgili 16 maddeden 13'ü araştırmaya katılan bazı öğretmenler tarafından "Katılmıyorum" şeklinde cevaplandırılırken, 3 madde (1., 2. ve 5. anket maddeleri) için bu derecelendirme hiçbir öğretmen tarafından kullanılmamıştır. "Katılmıyorum" şeklinde görüş bildiren öğretmenlerin oranı ise %2,4 ile %19 arasında değişmektedir. Öğretmenlerin %2,4'ü (1 öğretmen) 6., 10. ve 11. maddeleri, %19'u (8 öğretmen) ise 12. maddeyi "Katılmıyorum" şeklinde cevaplandırmıştır. Buna karşılık, araştırmaya katılan öğretmenlerin sadece %2,4'ü (1 öğretmen) 11. maddeyi "Hiç Katılmıyorum" şeklinde cevaplandırmıştır. Bir başka ifade ile, 11. madde dışındaki maddelerin hiçbirisi ankete katılan öğretmenler tarafından "Hiç Katılmıyorum" şeklinde cevaplandırılmamıştır.

Altıncı sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programının kazanımları ile ilgili maddelerin genel toplamında; öğretmenlerin %12,9'u "Tamamen Katılıyorum", %47,4'ü "Katılıyorum", %33,3'ü "Kısmen Katılıyorum", %6,2'si "Katılmıyorum" ve %0,2'si ise "Hiç Katılmıyorum" şeklinde görüş belirtmişlerdir. Bu durum, öğretmenlerin kazanımlar hakkındaki görüşlerinin çoğunlukla "Katılıyorum" ve "Kısmen Katılıyorum" seçenekleri üzerinde yoğunlaştığını göstermektedir. Ayrıca, kazanımlar ile ilgili maddeleri "Tamamen Katılıyorum" şeklinde cevaplayan öğretmenlerin oranının %12,9 olması, ankete katılan öğretmenlerin %87,1'inin kazanım maddelerini bu en üst derecelendirme seviyesinde tanımlamadığını göstermektedir. Bir başka

deyişle, ankete katılan öğretmenlerin büyük bir bölümünün kazanımlar yönünden programın bir takım eksikliklere sahip olduğu görüşünü ortaya koymaktadır. Kazanımların ne şekilde değiştirilmesi ve geliştirilmesini sorgulayan anketin 4. bölümündeki sorusuna (61. soruya) verilen cevapların nitel analizi ile öğretmenlerin bu konudaki düşünceleri ortaya konmuştur (Bkz. Sayfa 120).

Çizelge 6'da sunulan bulgular aritmetik ortalama değerleri bakımından incelendiğinde ise, öğretmenlerin kazanımlarla ilgili 16 maddeden sadece birisi (12. madde) dışında 15 maddenin tümü ile ilgili değerlendirmelerinin $\bar{X} = 3,40-4,19$ "Katılıyorum" cevap aralığında olduğu görülmektedir. 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programının kazanımları "öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına uygundur" şeklindeki 12. maddeye yönelik öğretmen değerlendirmeleri ise $2,60-3,39$ ($\bar{X} = 3,29$) "Kısmen Katılıyorum" cevap aralığındadır. 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programının kazanımları ile ilgili 16 maddeden katılımın en yüksek olduğu madde, kazanımlar "ifade olarak açık ve anlaşılırdır" şeklindeki 9. maddedir ($\bar{X} = 3,86$). 16 maddeden katılımın en düşük olduğu madde ise kazanımlar "öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına uygundur" şeklindeki 12. maddedir ($\bar{X} = 3,29$). Araştırmaya katılan öğretmenler, 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programının kazanımları ile ilgili maddelerin genel toplamında $3,66$ 'lık aritmetik ortalamayla "Katılıyorum" şeklinde görüş belirtmişlerdir. Genel olarak bakıldığında bu ortalama değer, araştırmaya katılan öğretmenlerin 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programının kazanımları hakkındaki görüşlerinin olumlu olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak, araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğu programın kazanımlar yönünden bir takım eksikliklere sahip olduğunu düşünmesine rağmen, genel olarak bakıldığında öğretmenlerin 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programının kazanımları hakkındaki görüşleri olumludur.

4.1.2. Programda Önerilen Araç-Gereçler Hakkında Öğretmen Görüşleri

Görsel sanatlar dersi öğretmenlerinin 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programında önerilen *araç-gereçlere* ilişkin görüşleri ile ilgili bulgular Çizelge 7’de verilmektedir:

Çizelge 7. Altıncı Sınıf Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programında Önerilen Araç-Gereçler Hakkında Öğretmen Görüşleri

Araç-Gereçler	Tamamen Katılıyorum		Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Katılmıyorum		Hiç Katılmıyorum		$\bar{X}$	Derecelendirme
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
17. Kazanımlarla tutarlıdır.	6	14,3	26	61,9	10	23,8	0	0	0	0	3,90	Katılıyorum
18. Öğrencinin derse aktif katılımını sağlamaktadır.	9	21,4	13	31,0	18	42,9	2	4,8	0	0	3,69	Katılıyorum
19. Öğrenmelerin kalıcılığını sağlayıcı niteliktedir.	9	21,4	15	35,7	17	40,5	1	2,4	0	0	3,76	Katılıyorum
20. Öğrenci düzeyine uygundur.	7	16,7	23	54,8	11	26,2	1	2,4	0	0	3,86	Katılıyorum
21. Öğretmenlere rehberlik edecek niteliktedir.	7	16,7	20	47,6	9	21,4	6	14,3	0	0	3,67	Katılıyorum
22. Ekonomiktir.	6	14,3	20	47,6	16	38,1	0	0	0	0	3,76	Katılıyorum
TOPLAM	7,3	17,4	19,5	46,4	13,5	32,1	1,7	4,1	0	0	3,77	Katılıyorum

Çizelge 7’de sunulan bulgular en düşük ve en yüksek frekans ve yüzde değerleri bakımından incelendiğinde, “Tamamen Katılıyorum” şeklinde görüş bildiren öğretmenlerin oranının %14,3 ile %21,4 arasında değiştiği görülmektedir. Ankete katılan öğretmenlerin %14,3’ü (6 öğretmen) 17. ve 22. maddeleri, %21,4’ü (9 öğretmen) ise 18. ve 19. maddeleri “Tamamen Katılıyorum” şeklinde cevaplandırmıştır. “Katılıyorum” şeklinde görüş bildiren öğretmenlerin oranı ise %31 ile %61,9 arasında değişmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin %31’i (13 öğretmen) 18. maddeyi, %61,9’u (26 öğretmen) ise 17. maddeyi “Katılıyorum” şeklinde cevaplandırmıştır. “Kısmen Katılıyorum” şeklinde görüş bildiren öğretmenlerin oranı da %21,4 ile %42,9 arasında değişmektedir. Öğretmenlerin %21,4’ü (9 öğretmen) 21. maddeyi, %42,9’u (18 öğretmen) ise 18. maddeyi “Kısmen Katılıyorum” şeklinde cevaplandırmıştır. Araç-gereçler ile ilgili 6 maddeden 4’ü araştırmaya katılan bazı öğretmenler tarafından “Katılmıyorum” şeklinde cevaplandırılırken, 2 madde (17. ve 22. anket maddeleri) için bu derecelendirme hiçbir öğretmen tarafından kullanılmamıştır. “Katılmıyorum” şeklinde görüş bildiren öğretmenlerin oranı ise %2,4 ile %14,3 arasında değişmektedir. Öğretmenlerin %2,4’ü (1 öğretmen) 19. ve 20. maddeleri, %14,3’ü (6 öğretmen) ise 21. maddeyi “Katılmıyorum” şeklinde cevaplandırmıştır. Buna karşılık, araç-gereçler ile ilgili 6 maddenin hiçbirisi ankete katılan öğretmenler tarafından “Hiç Katılmıyorum” şeklinde cevaplandırılmamıştır.

Altıncı sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programında önerilen araç-gereçler ile ilgili maddelerin genel toplamında; öğretmenlerin %17,4’ü “Tamamen Katılıyorum”, %46,4’ü “Katılıyorum”, %32,1’i “Kısmen Katılıyorum” ve %4,1’i ise “Katılmıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Bu durum, öğretmenlerin programda önerilen araç-gereçler hakkındaki görüşlerinin çoğunlukla “Katılıyorum” ve “Kısmen Katılıyorum” seçenekleri üzerinde yoğunlaştığını göstermektedir. Ayrıca, programda önerilen araç-gereçler ile ilgili maddeleri “Tamamen Katılıyorum” şeklinde cevaplayan öğretmenlerin oranının %17,4 olması, ankete katılan öğretmenlerin %82,6’sının araç-gereçler ile ilgili maddeleri bu en üst derecelendirme seviyesinde tanımlamadığını göstermektedir. Bir başka deyişle, ankete katılan öğretmenlerin büyük bir bölümünün önerilen araç-gereçler yönünden programın bir takım eksikliklere sahip olduğu görüşünü ortaya koymaktadır.

Programda önerilen araç-gereçlerin ne şekilde değiştirilmesi ve geliştirilmesini sorgulayan anketin 4. bölümündeki sorusuna (61. soruya) verilen cevapların nitel analizi ile öğretmenlerin bu konudaki düşünceleri ortaya konmuştur (Bkz. Sayfa 122).

Çizelge 7’de sunulan bulgular aritmetik ortalama değerleri bakımından incelendiğinde ise, öğretmenlerin programda önerilen araç-gereçler ile ilgili 6 maddenin tümü ile ilgili değerlendirmelerinin $\bar{X} = 3,40-4,19$ “Katılıyorum” cevap aralığında olduğu görülmektedir. 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programında önerilen araç-gereçler ile ilgili 6 maddeden katılımın en yüksek olduğu madde, programda önerilen araç-gereçler “kazanımlarla tutarlıdır” şeklindeki 17. maddedir ($\bar{X} = 3,90$). 6 maddeden katılımın en düşük olduğu madde ise, programda önerilen araç-gereçler “öğretmenlere rehberlik edecek niteliktedir” şeklindeki 21. maddedir ($\bar{X} = 3,67$). Araştırmaya katılan öğretmenler, 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programında önerilen araç-gereçler ile ilgili maddelerin genel toplamında 3,77’lik aritmetik ortalamayla “Katılıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Genel olarak bakıldığında bu ortalama değer, araştırmaya katılan öğretmenlerin 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programında önerilen araç-gereçler hakkındaki görüşlerinin olumlu olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak, araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğu programın araç-gereçler yönünden bir takım eksikliklere sahip olduğunu düşünmesine rağmen, genel olarak bakıldığında öğretmenlerin 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programında önerilen araç-gereçler hakkındaki görüşleri olumludur.

4.1.3. Programda Önerilen Etkinlik Örnekleri Hakkında Öğretmen Görüşleri

Görsel sanatlar dersi öğretmenlerinin 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programında önerilen *etkinlik örneklerine* ilişkin görüşleri ile ilgili bulgular Çizelge 8’de verilmektedir:

Çizelge 8. Altıncı Sınıf Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programında Önerilen Etkinlik Örnekleri Hakkında Öğretmen Görüşleri

Etkinlik Örnekleri	Tamamen Katılıyorum		Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Katılmıyorum		Hiç Katılmıyorum		$\bar{X}$	Derecelendirme
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
23. Öğrenme alanlarının amaçlarına ulaştırıcı niteliktedir.	4	9,5	22	52,4	16	38,1	0	0	0	0	3,71	Katılıyorum
24. Kazanımlarla tutarlıdır.	5	11,9	27	64,3	8	19,0	2	4,8	0	0	3,83	Katılıyorum
25. Kazanımlara ulaştırıcı niteliktedir.	4	9,5	25	59,5	11	26,2	2	4,8	0	0	3,74	Katılıyorum
26. Kazanımların gerçekleştirilmesine yönelik yeni etkinliklerin düzenlenmesinde rehberlik edicidir.	2	4,8	25	59,5	15	35,7	0	0	0	0	3,69	Katılıyorum
27. Öğretmenlerin etkinlikleri nasıl gerçekleştireceklerine rehberlik edecek niteliktedir.	3	7,1	26	61,9	11	26,2	2	4,8	0	0	3,71	Katılıyorum
28. Öğretmenlere rehber ve yönlendirici rol yüklemektedir.	6	14,3	28	66,7	7	16,7	1	2,4	0	0	3,93	Katılıyorum
29. Günlük yaşamla ilişkilidir.	5	11,9	19	45,2	13	31,0	5	11,9	0	0	3,57	Katılıyorum
30. Öğrencilerin gelişim özelliklerine uygundur.	5	11,9	22	52,4	14	33,3	1	2,4	0	0	3,74	Katılıyorum
31. Öğrencinin hazır bulunuşluk düzeyine, ilgisine, beklentilerine ve ihtiyaçlarına uygundur.	2	4,8	14	33,3	22	52,4	4	9,5	0	0	3,33	Kısmen Katılıyorum
32. Öğrenciler arasındaki bireysel farklılıkları dikkate almaktadır.	2	4,8	15	35,7	18	42,9	7	16,7	0	0	3,29	Kısmen Katılıyorum
33. Öğrenciye araç-gereç ve materyalleri tanıma imkânı vermektedir.	4	9,5	27	64,3	11	26,2	0	0	0	0	3,83	Katılıyorum
34. Öğrenciye araç-gereç ve materyalleri kullanma imkânı vermektedir.	4	9,5	23	54,8	15	35,7	0	0	0	0	3,74	Katılıyorum
35. Konunun öğretimi için uygundur.	2	4,8	30	71,4	9	21,4	1	2,4	0	0	3,79	Katılıyorum
36. Bilişsel açıdan geliştirici niteliktedir.	5	11,9	24	57,1	12	28,6	1	2,4	0	0	3,79	Katılıyorum
37. Psikomotor becerileri geliştirici niteliktedir.	7	16,7	22	52,4	13	31,0	0	0	0	0	3,86	Katılıyorum
38. Duyuşsal özellikleri geliştirici niteliktedir.	7	16,7	22	52,4	12	28,6	1	2,4	0	0	3,83	Katılıyorum
39. Öğrencinin eleştirel düşünme becerisini geliştirecek niteliktedir.	7	16,7	22	52,4	10	23,8	3	7,1	0	0	3,79	Katılıyorum
40. Öğrencinin yaratıcı düşünme becerisini geliştirecek niteliktedir.	9	21,4	20	47,6	9	21,4	4	9,5	0	0	3,81	Katılıyorum
41. Öğrencileri araştırmacıya yöneltmektedir.	10	23,8	21	50,0	9	21,4	2	4,8	0	0	3,93	Katılıyorum
42. Öğrencinin öğrenme sürecine aktif katılımına uygundur.	8	19,0	19	45,2	14	33,3	1	2,4	0	0	3,81	Katılıyorum
43. Öğrencilerin işbirliğine dayalı olarak çalışmalarına uygundur.	8	19,0	19	45,2	14	33,3	1	2,4	0	0	3,81	Katılıyorum
44. Bireysel yetenekleri geliştirici niteliktedir.	8	19,0	19	45,2	11	26,2	4	9,5	0	0	3,74	Katılıyorum
45. Öğrencinin bilgiyi yapılandırmasına hizmet edici niteliktedir.	6	14,3	17	40,5	15	35,7	4	9,5	0	0	3,60	Katılıyorum
46. Öğrenmeleri somutlaştırıcı niteliktedir.	7	16,7	22	52,4	9	21,4	4	9,5	0	0	3,76	Katılıyorum
47. Öğrenmelerin kalıcılığını sağlayıcı niteliktedir.	6	14,3	20	47,6	12	28,6	4	9,5	0	0	3,67	Katılıyorum
48. Programın uygulandığı çevresel koşullarda düzenlenebilir niteliktedir.	4	9,5	12	28,6	23	54,8	2	4,8	1	2,4	3,38	Kısmen Katılıyorum
TOPLAM	5,38	12,8	21,62	51,5	12,81	30,5	2,15	5,1	0,04	0,1	3,72	Katılıyorum

Çizelge 8'de sunulan bulgular en düşük ve en yüksek frekans ve yüzde değerleri bakımından incelendiğinde, "Tamamen Katılıyorum" şeklinde görüş bildiren öğretmenlerin oranının %4,8 ile %23,8 arasında değiştiği görülmektedir. Ankete katılan öğretmenlerin %4,8'i (2 öğretmen) 26., 31., 32. ve 35. maddeleri, %23,8'i (10 öğretmen) ise 41. maddeyi "Tamamen Katılıyorum" şeklinde cevaplandırmıştır. "Katılıyorum" şeklinde görüş bildiren öğretmenlerin oranı ise %28,6 ile %71,4 arasında değişmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin %28,6'sı (12 öğretmen) 48. maddeyi, %71,4'ü (30 öğretmen) ise 35. maddeyi "Katılıyorum" şeklinde cevaplandırmıştır. "Kısmen Katılıyorum" şeklinde görüş bildiren öğretmenlerin oranı da %16,7 ile %54,8 arasında değişmektedir. Öğretmenlerin %16,7'si (7 öğretmen) 28. maddeyi, %54,8'i (23 öğretmen) ise 48. maddeyi "Kısmen Katılıyorum" şeklinde cevaplandırmıştır. Etkinlik örnekleri ile ilgili 26 maddeden 21'i araştırmaya katılan bazı öğretmenler tarafından "Katılmıyorum" şeklinde cevaplandırılırken, 5 madde (23., 26., 33., 34. ve 37. anket maddeleri) için bu derecelendirme hiçbir öğretmen tarafından kullanılmamıştır. "Katılmıyorum" şeklinde görüş bildiren öğretmenlerin oranı ise %2,4 ile %16,7 arasında değişmektedir. Öğretmenlerin %2,4'ü (1 öğretmen) 28., 30., 35., 36., 38., 42. ve 43. maddeleri, %16,7'si (7 öğretmen) ise 32. maddeyi "Katılmıyorum" şeklinde cevaplandırmıştır. Buna karşılık, 48. madde dışındaki maddelerin hiçbirisi ankete katılan öğretmenler tarafından "Hiç Katılmıyorum" şeklinde cevaplandırılmamıştır.

Altıncı sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programında önerilen etkinlik örnekleri ile ilgili maddelerin genel toplamında; öğretmenlerin %12,8'i "Tamamen Katılıyorum", %51,5'i "Katılıyorum", %30,5'i "Kısmen Katılıyorum" ve %5,1'i ise "Katılmıyorum" şeklinde görüş belirtmişlerdir. Bu durum, öğretmenlerin programda önerilen etkinlik örnekleri hakkındaki görüşlerinin çoğunlukla "Katılıyorum" ve "Kısmen Katılıyorum" seçenekleri üzerinde yoğunlaştığını göstermektedir. Ayrıca, programda önerilen etkinlik örnekleri ile ilgili maddeleri "Tamamen Katılıyorum" şeklinde cevaplayan öğretmenlerin oranının %12,8 olması, ankete katılan öğretmenlerin %87,2'sinin etkinlik örnekleri ile ilgili maddeleri bu en üst derecelendirme seviyesinde tanımlamadığını göstermektedir. Bir başka deyişle, ankete katılan öğretmenlerin büyük bir bölümünün önerilen etkinlik örnekleri yönünden

programın bir takım eksikliklere sahip olduğu görüşünü ortaya koymaktadır. Programda önerilen etkinlik örneklerinin ne şekilde değiştirilmesi ve geliştirilmesini sorgulayan anketin 4. bölümündeki sorusuna (61. soruya) verilen cevapların nitel analizi ile öğretmenlerin bu konudaki düşünceleri ortaya konmuştur (Bkz. Sayfa 124).

Çizelge 8’de sunulan bulgular aritmetik ortalama değerleri bakımından incelendiğinde ise, öğretmenlerin programda önerilen etkinlik örnekleri ilgili 26 maddeden 3’ü (31., 32. ve 48. maddeler) dışında 23 maddenin tümü ile ilgili değerlendirmelerinin $\bar{X} = 3,40-4,19$ “Katılıyorum” cevap aralığında olduğu görülmektedir. 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programında önerilen etkinlik örnekleri “öğrencinin hazır bulunuşluk düzeyine, ilgisine, beklentilerine ve ihtiyaçlarına uygundur” şeklindeki 31. maddeye ($\bar{X} = 3,33$), “öğrenciler arasındaki bireysel farklılıkları dikkate almaktadır” şeklindeki 32. maddeye ($\bar{X} = 3,29$) ve “programın uygulandığı çevresel koşullarda düzenlenebilir niteliktedir” şeklindeki 48. maddeye ($\bar{X} = 3,38$) yönelik öğretmen değerlendirmeleri ise 2,60-3,39 “Kısmen Katılıyorum” cevap aralığındadır. 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programında önerilen etkinlik örnekleri ile ilgili 26 maddeden katılımın en yüksek olduğu maddeler, etkinlik örnekleri “öğretmenlere rehber ve yönlendirici rol yüklemektedir” şeklindeki 28. madde ($\bar{X} = 3,93$) ve “öğrencileri araştırıcılığa yönlendirmektedir” şeklindeki 41. maddedir ($\bar{X} = 3,93$). 26 maddeden katılımın en düşük olduğu madde ise etkinlik örnekleri “öğrenciler arasındaki bireysel farklılıkları dikkate almaktadır” şeklindeki 32. maddedir ($\bar{X} = 3,29$). Araştırmaya katılan öğretmenler, 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programında önerilen etkinlik örnekleri ile ilgili maddelerin genel toplamında 3,72’lik aritmetik ortalama ile “Katılıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Genel olarak bakıldığında bu ortalama değer, araştırmaya katılan öğretmenlerin 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programında önerilen etkinlik örnekleri hakkındaki görüşlerinin olumlu olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak, araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğu programın etkinlik örnekleri yönünden bir takım eksikliklere sahip olduğunu düşünmesine rağmen, genel olarak bakıldığında öğretmenlerin 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programında önerilen etkinlik örnekleri hakkındaki görüşleri olumludur.

4.1.4. Programda Önerilen Ölçme Araçları Hakkında Öğretmen Görüşleri

Görsel sanatlar dersi öğretmenlerinin 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programında önerilen *ölçme araçlarına* ilişkin görüşleri ile ilgili bulgular Çizelge 9'da verilmektedir:

Çizelge 9. Altıncı Sınıf Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programında Önerilen Ölçme Araçları Hakkında Öğretmen Görüşleri

Ölçme Araçları	Tamamen Katılıyorum		Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Katılmıyorum		Hiç Katılmıyorum		$\bar{X}$	Derecelendirme
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
49. Kazanımları ölçmede yeterlidir.	6	14,3	21	50,0	10	23,8	4	9,5	1	2,4	3,64	Katılıyorum
50. Açık ve anlaşılabilir özelliktedir.	8	19,0	20	47,6	10	23,8	2	4,8	2	4,8	3,71	Katılıyorum
51. Kullanışlılık (uygulanması ve puanlanmasının kolay olması) bakımından uygundur.	6	14,3	17	40,5	12	28,6	4	9,5	3	7,1	3,45	Katılıyorum
52. Geçerli ve güvenilir sonuçlar elde etmede uygundur.	5	11,9	20	47,6	14	33,3	1	2,4	2	4,8	3,60	Katılıyorum
53. Öğrencilerin bireysel farklılıklarını dikkate almaktadır.	4	9,5	20	47,6	11	26,2	5	11,9	2	4,8	3,45	Katılıyorum
54. Öğrencinin bilişsel gelişimini ölçebilecek niteliktedir.	5	11,9	20	47,6	14	33,3	1	2,4	2	4,8	3,60	Katılıyorum
55. Öğrencinin psikomotor gelişimini ölçebilecek niteliktedir.	6	14,3	18	42,9	14	33,3	2	4,8	2	4,8	3,57	Katılıyorum
56. Öğrencinin duyuşsal gelişimini ölçebilecek niteliktedir.	5	11,9	19	45,2	13	31,0	3	7,1	2	4,8	3,52	Katılıyorum
57. Öğretmenlere benzer ölçme araçlarını hazırlamada kılavuzluk edecek niteliktedir.	6	14,3	20	47,6	13	31,0	1	2,4	2	4,8	3,64	Katılıyorum
TOPLAM	5,7	13,6	19,4	46,2	12,3	29,3	2,6	6,2	2,0	4,7	3,58	Katılıyorum

Çizelge 9'da sunulan bulgular en düşük ve en yüksek frekans ve yüzde değerleri bakımından incelendiğinde, "Tamamen Katılıyorum" şeklinde görüş bildiren öğretmenlerin oranının %9,5 ile %19 arasında değiştiği görülmektedir. Ankete katılan öğretmenlerin %9,5'i (4 öğretmen) 53. maddeyi, %19'u (8 öğretmen) ise 50. maddeyi "Tamamen Katılıyorum" şeklinde cevaplandırmıştır. "Katılıyorum" şeklinde görüş bildiren öğretmenlerin oranı ise %40,5 ile %50 arasında değişmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin %40,5'i (17 öğretmen) 51. maddeyi, %50'si (21 öğretmen) ise 49. maddeyi "Katılıyorum" şeklinde cevaplandırmıştır. "Kısmen Katılıyorum" şeklinde görüş bildiren öğretmenlerin oranı da %23,8 ile %33,3 arasında değişmektedir. Öğretmenlerin %23,8'i (10 öğretmen) 49. ve 50. maddeleri, %33,3'ü (14 öğretmen) ise 52., 54. ve 55. maddeleri "Kısmen Katılıyorum" şeklinde cevaplandırmıştır. "Katılmıyorum" şeklinde görüş bildiren öğretmenlerin oranı ise %2,4 ile %11,9 arasında değişmektedir. Öğretmenlerin %2,4'ü (1 öğretmen) 52., 54. ve 57. maddeleri, %11,9'u (5 öğretmen) ise 53. maddeyi "Katılmıyorum" şeklinde cevaplandırmıştır. "Hiç Katılmıyorum" şeklinde görüş bildiren öğretmenlerin oranı da %2,4 ile %7,1 arasında değişmektedir. Öğretmenlerin %2,4'ü (1 öğretmen) 49. maddeyi, %7,1'i (3 öğretmen) ise 51. maddeyi "Hiç Katılmıyorum" şeklinde cevaplandırmıştır.

Altıncı sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programında önerilen ölçme araçları ile ilgili maddelerin genel toplamında; öğretmenlerin %13,6'sı "Tamamen Katılıyorum", %46,2'si "Katılıyorum", %29,3'ü "Kısmen Katılıyorum", %6,2'si "Katılmıyorum" ve %4,7'si ise "Hiç Katılmıyorum" şeklinde görüş belirtmişlerdir. Bu durum, öğretmenlerin programda önerilen ölçme araçları hakkındaki görüşlerinin çoğunlukla "Katılıyorum" ve "Kısmen Katılıyorum" seçenekleri üzerinde yoğunlaştığını göstermektedir. Ayrıca, programda önerilen ölçme araçları ile ilgili maddeleri "Tamamen Katılıyorum" şeklinde cevaplayan öğretmenlerin oranının %13,6 olması, ankete katılan öğretmenlerin %86,4'ünün ölçme araçları ile ilgili maddeleri bu en üst derecelendirme seviyesinde tanımlamadığını göstermektedir. Bir başka deyişle, ankete katılan öğretmenlerin büyük bir bölümünün önerilen ölçme araçları yönünden programın bir takım eksikliklere sahip olduğu görüşünü ortaya koymaktadır. Programda önerilen ölçme araçlarının ne şekilde

değiştirilmesi ve geliştirilmesini sorgulayan anketin 4. bölümündeki sorusuna (61. soruya) verilen cevapların nitel analizi ile öğretmenlerin bu konudaki düşünceleri ortaya konmuştur (Bkz. Sayfa 126).

Çizelge 9'da sunulan bulgular aritmetik ortalama değerleri bakımından incelendiğinde ise, öğretmenlerin programda önerilen ölçme araçları ile ilgili 9 maddenin tümü ile ilgili değerlendirmelerinin $\bar{X} = 3,40-4,19$ "Katılıyorum" cevap aralığında olduğu görülmektedir. 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programında önerilen ölçme araçları ile ilgili 9 maddeden katılımın en yüksek olduğu madde, programda önerilen ölçme araçları "açık ve anlaşılabilir özelliktedir" şeklindeki 50. maddedir ($\bar{X} = 3,71$). 9 maddeden katılımın en düşük olduğu maddeler ise, programda önerilen ölçme araçları "kullanılabilirlik (uygulanması ve puanlanmasının kolay olması) bakımından uygundur" şeklindeki 51. madde ($\bar{X} = 3,45$) ve "öğrencilerin bireysel farklılıklarını dikkate almaktadır" şeklindeki 53. maddedir ($\bar{X} = 3,45$). Araştırmaya katılan öğretmenler, 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programında önerilen ölçme araçları ile ilgili maddelerin genel toplamında 3,58'lik aritmetik ortalama ile "Katılıyorum" şeklinde görüş belirtmişlerdir. Genel olarak bakıldığında bu ortalama değer, araştırmaya katılan öğretmenlerin 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programında önerilen ölçme araçları hakkındaki görüşlerinin olumlu olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak, araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğu programın ölçme araçları yönünden bir takım eksikliklere sahip olduğunu düşünmesine rağmen, genel olarak bakıldığında öğretmenlerin 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programında önerilen ölçme araçları hakkındaki görüşleri olumludur.

4.1.5. Program Hakkında Öğretmen Görüşleri

Öğretmenlerin 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programının boyutları olan kazanımlar, araç-gereçler, etkinlik örnekleri ve ölçme araçlarına ilişkin görüşleri Çizelge 10'da özetlenerek verilmektedir:

Çizelge 10. Altıncı Sınıf Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı Hakkında Öğretmen Görüşleri

Programın Boyutları	Tamamen Katılıyorum		Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Katılmıyorum		Hiç Katılmıyorum		$\bar{X}$	Derecelendirme
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
Kazanımlar	5,4	12,9	19,9	47,4	14,0	33,3	2,6	6,2	0,1	0,2	3,66	Katılıyorum
Araç-Gereçler	7,3	17,4	19,5	46,4	13,5	32,1	1,7	4,1	0	0	3,77	Katılıyorum
Etkinlik Örnekleri	5,4	12,8	21,6	51,5	12,8	30,5	2,2	5,1	0,04	0,1	3,72	Katılıyorum
Ölçme Araçları	5,7	13,6	19,4	46,2	12,3	29,3	2,6	6,2	2,0	4,7	3,58	Katılıyorum
TOPLAM (PROGRAM)	6,0	14,3	20,1	47,8	13,1	31,2	2,3	5,5	0,5	1,2	3,68	Katılıyorum

Çizelge 10'da sunulan bulgular en yüksek ve en düşük yüzde değerleri bakımından incelendiğinde, ankete katılan öğretmenlerin %17,4'ünün "araç-gereçler" ile ilgili maddeleri, %12,8'inin ise "etkinlik örnekleri" ile ilgili maddeleri "Tamamen Katılıyorum" şeklinde cevapladığı görülmektedir. "Katılıyorum" şeklinde görüş bildiren öğretmenlerin oranlarına bakıldığında, öğretmenlerin %51,5'i "etkinlik örnekleri" ile ilgili maddeleri, %46,2'si ise "ölçme araçları" ile ilgili maddeleri "Katılıyorum" şeklinde cevaplandırmıştır. Buna karşılık, araştırmaya katılan öğretmenlerin %33,3'ü "kazanımlar" ile ilgili maddeleri, %29,3'ü ise "ölçme araçları" ile ilgili maddeleri "Kısmen Katılıyorum" şeklinde cevaplandırmıştır. Ayrıca, öğretmenlerin %6,2'si "kazanımlar" ve "ölçme araçları" ile ilgili maddeleri, %4,1'i ise "araç-gereçler" ile ilgili maddeleri "Katılmıyorum" şeklinde cevaplandırmıştır. Ankete katılan öğretmenlerin %4,7'si "ölçme araçları" ile ilgili maddeleri "Hiç Katılmıyorum" şeklinde cevaplarırken, buna karşılık "araç-gereçler" ile ilgili maddelerin hiçbirisi öğretmenler tarafından bu derecelendirme seviyesi kullanılarak cevaplandırılmamıştır.

Altıncı sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programı ile ilgili maddelerin genel toplamında; öğretmenlerin %14,3'ü "Tamamen Katılıyorum", %47,8'i "Katılıyorum", %31,2'si "Kısmen Katılıyorum", %5,5'i "Katılmıyorum" ve %1,2'si ise "Hiç Katılmıyorum" şeklinde görüş belirtmişlerdir. Bu durum, öğretmenlerin 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programı hakkındaki görüşlerinin çoğunlukla "Katılıyorum" ve "Kısmen Katılıyorum" seçenekleri üzerinde yoğunlaştığını göstermektedir. Ayrıca, 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programı ile ilgili maddeleri "Tamamen Katılıyorum" şeklinde cevaplayan öğretmenlerin oranının %14,3 olması, ankete katılan öğretmenlerin %85,7'sinin program ile ilgili maddeleri bu en üst derecelendirme seviyesinde tanımlamadığını göstermektedir. Bir başka deyişle, ankete katılan öğretmenlerin büyük bir bölümü programın bir takım eksikliklere sahip olduğu görüşündedir. Programın zayıf yönlerini ve programı uygularken karşılaşılan sorunları sorgulayan anketin 3. bölümündeki sorularına (59. ve 60. sorulara) ve programın ne şekilde değiştirilmesi ve geliştirilmesini sorgulayan anketin 4. bölümündeki sorusuna (61. soruya) verilen cevapların nitel analizi ile öğretmenlerin programdaki eksiklikler hakkındaki düşünceleri ortaya konmuştur (Bkz. Sayfalar 116-127).

Çizelge 10'da sunulan bulgular aritmetik ortalama değerleri bakımından incelendiğinde ise, katılımın en yüksek olduğu maddelerin programda önerilen “araç-gereçler” ile ilgili maddeler olduğu görülmektedir ($\bar{X} = 3,77$). Öğretmen katılımının en düşük olduğu maddeler ise, programda önerilen “ölçme araçları” ile ilgili maddelerdir ($\bar{X} = 3,58$). Bu durum, ankete katılan öğretmenlerin 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programında önerilen araç-gereçleri; programın kazanımlarından, programda önerilen etkinlik örneklerinden ve ölçme araçlarından daha olumlu bulunduğunu göstermektedir. Ayrıca, araştırmaya katılan öğretmenler 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programı ile ilgili maddelerin genel toplamında 3,68'lik aritmetik ortalama ile “Katılıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Genel olarak bakıldığında bu ortalama değer, araştırmaya katılan öğretmenlerin 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programı hakkındaki görüşlerinin olumlu olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak, ankete katılan öğretmenlerin çoğunluğu programın bir takım eksikliklere sahip olduğunu düşünmesine rağmen, genel olarak bakıldığında öğretmenlerin 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programı hakkındaki görüşleri olumludur.

4.1.6. Öğretmenlerin Program Hakkındaki Görüşlerinin “Eğitim Durumu” Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Bu çalışma kapsamında öğretmenlere uygulanan ankette, “eğitim durumu” değişkeni ile ilgili 4 farklı kategori yer almaktadır: (1) Ön Lisans; (2) Lisans; (3) Yüksek Lisans ve (4) Doktora. Ankete katılan 42 görsel sanatlar dersi öğretmenlerinin hepsinin (%100'ünün) “Lisans” mezunu olmasından ötürü, öğretmenlerin 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programı hakkındaki görüşlerinin “eğitim durumu” değişkenine göre karşılaştırılması mümkün olmamıştır.

4.1.7. Öğretmenlerin Program Hakkındaki Görüşlerinin “Mezun Olunan Yüksek Öğretim Programı” Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Öğretmenlerin 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programının kazanımları hakkındaki görüşlerinin mezun olunan yüksek öğretim programı değişkenine göre farklılık gösterip göstermediği ile ilgili t-testi sonuçları Çizelge 11’de verilmektedir:

Çizelge 11. Öğretmenlerin Programın Kazanımları Hakkındaki Görüşlerinin Mezun Olunan Yüksek Öğretim Programına Göre Karşılaştırılmasında T-Testi Sonuçları

Kazanımlar	Mezun Olunan Yüksek Öğretim Programı	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p																																																																																																																																																																																												
1. Görsel Sanatlar eğitiminin genel amaçları ile tutarlıdır.	Eğitim Fakültesi	37	3,84	,65	40	,784	,438																																																																																																																																																																																												
	Diğer	5	3,60	,55				2. Öğrenme alanlarının amaçları ile tutarlıdır.	Eğitim Fakültesi	37	3,78	,67	40	1,22	,230	Diğer	5	3,40	,55	3. Gözlenebilir niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,68	,82	40	,331	,743	Diğer	5	3,80	,45	4. Ölçülebilir niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,54	,84	40	,676	,503	Diğer	5	3,80	,45	5. Gerçekleştirilebilir niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,59	,73	40	,576	,568	Diğer	5	3,40	,55	6. Öğrenme ürününe yöneliktir.	Eğitim Fakültesi	37	3,78	,71	40	1,15	,255	Diğer	5	3,40	,55	7. Önerilen ünite sürelerinde ulaşılabilir niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,76	,86	40	1,41	,167	Diğer	5	3,20	,45	8. Günlük hayatta kullanılabilir niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,65	,82	40	,652	,518	Diğer	5	3,40	,55	9. İfade olarak açık ve anlaşılırdır.	Eğitim Fakültesi	37	3,86	,86	40	,165	,870	Diğer	5	3,80	,45	10. Kendi içinde tutarlıdır.	Eğitim Fakültesi	37	3,86	,63	40	,892	,378	Diğer	5	3,60	,55	11. Aşamalılık ilişkisine uygun sıralanmıştır.	Eğitim Fakültesi	37	3,65	,92	40	1,07	,293	Diğer	5	3,20	,45	12. Öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına uygundur.	Eğitim Fakültesi	37	3,30	,88	40	,395	,702	Diğer	5	3,20	,45	13. Öğrencilerin gelişim özelliklerine uygundur.	Eğitim Fakültesi	37	3,59	,87	40	,487	,629	Diğer	5	3,40	,55	14. Bilişsel açıdan geliştirici niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,65	,95	40	,108	,914	Diğer	5	3,60	,89	15. Psikomotor becerileri geliştirici niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,78	,79	40	,483	,631	Diğer	5	3,60	,89	16. Duyuşsal özellikleri geliştirici niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,70	,78	40	,261	,796	Diğer	5	3,80	,84	TOPLAM	Eğitim Fakültesi	37	3,69	,61	40	,631	,532
2. Öğrenme alanlarının amaçları ile tutarlıdır.	Eğitim Fakültesi	37	3,78	,67	40	1,22	,230																																																																																																																																																																																												
	Diğer	5	3,40	,55				3. Gözlenebilir niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,68	,82	40	,331	,743	Diğer	5	3,80	,45	4. Ölçülebilir niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,54	,84	40	,676	,503	Diğer	5	3,80	,45	5. Gerçekleştirilebilir niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,59	,73	40	,576	,568	Diğer	5	3,40	,55	6. Öğrenme ürününe yöneliktir.	Eğitim Fakültesi	37	3,78	,71	40	1,15	,255	Diğer	5	3,40	,55	7. Önerilen ünite sürelerinde ulaşılabilir niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,76	,86	40	1,41	,167	Diğer	5	3,20	,45	8. Günlük hayatta kullanılabilir niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,65	,82	40	,652	,518	Diğer	5	3,40	,55	9. İfade olarak açık ve anlaşılırdır.	Eğitim Fakültesi	37	3,86	,86	40	,165	,870	Diğer	5	3,80	,45	10. Kendi içinde tutarlıdır.	Eğitim Fakültesi	37	3,86	,63	40	,892	,378	Diğer	5	3,60	,55	11. Aşamalılık ilişkisine uygun sıralanmıştır.	Eğitim Fakültesi	37	3,65	,92	40	1,07	,293	Diğer	5	3,20	,45	12. Öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına uygundur.	Eğitim Fakültesi	37	3,30	,88	40	,395	,702	Diğer	5	3,20	,45	13. Öğrencilerin gelişim özelliklerine uygundur.	Eğitim Fakültesi	37	3,59	,87	40	,487	,629	Diğer	5	3,40	,55	14. Bilişsel açıdan geliştirici niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,65	,95	40	,108	,914	Diğer	5	3,60	,89	15. Psikomotor becerileri geliştirici niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,78	,79	40	,483	,631	Diğer	5	3,60	,89	16. Duyuşsal özellikleri geliştirici niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,70	,78	40	,261	,796	Diğer	5	3,80	,84	TOPLAM	Eğitim Fakültesi	37	3,69	,61	40	,631	,532	Diğer	5	3,51	,36								
3. Gözlenebilir niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,68	,82	40	,331	,743																																																																																																																																																																																												
	Diğer	5	3,80	,45				4. Ölçülebilir niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,54	,84	40	,676	,503	Diğer	5	3,80	,45	5. Gerçekleştirilebilir niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,59	,73	40	,576	,568	Diğer	5	3,40	,55	6. Öğrenme ürününe yöneliktir.	Eğitim Fakültesi	37	3,78	,71	40	1,15	,255	Diğer	5	3,40	,55	7. Önerilen ünite sürelerinde ulaşılabilir niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,76	,86	40	1,41	,167	Diğer	5	3,20	,45	8. Günlük hayatta kullanılabilir niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,65	,82	40	,652	,518	Diğer	5	3,40	,55	9. İfade olarak açık ve anlaşılırdır.	Eğitim Fakültesi	37	3,86	,86	40	,165	,870	Diğer	5	3,80	,45	10. Kendi içinde tutarlıdır.	Eğitim Fakültesi	37	3,86	,63	40	,892	,378	Diğer	5	3,60	,55	11. Aşamalılık ilişkisine uygun sıralanmıştır.	Eğitim Fakültesi	37	3,65	,92	40	1,07	,293	Diğer	5	3,20	,45	12. Öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına uygundur.	Eğitim Fakültesi	37	3,30	,88	40	,395	,702	Diğer	5	3,20	,45	13. Öğrencilerin gelişim özelliklerine uygundur.	Eğitim Fakültesi	37	3,59	,87	40	,487	,629	Diğer	5	3,40	,55	14. Bilişsel açıdan geliştirici niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,65	,95	40	,108	,914	Diğer	5	3,60	,89	15. Psikomotor becerileri geliştirici niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,78	,79	40	,483	,631	Diğer	5	3,60	,89	16. Duyuşsal özellikleri geliştirici niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,70	,78	40	,261	,796	Diğer	5	3,80	,84	TOPLAM	Eğitim Fakültesi	37	3,69	,61	40	,631	,532	Diğer	5	3,51	,36																				
4. Ölçülebilir niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,54	,84	40	,676	,503																																																																																																																																																																																												
	Diğer	5	3,80	,45				5. Gerçekleştirilebilir niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,59	,73	40	,576	,568	Diğer	5	3,40	,55	6. Öğrenme ürününe yöneliktir.	Eğitim Fakültesi	37	3,78	,71	40	1,15	,255	Diğer	5	3,40	,55	7. Önerilen ünite sürelerinde ulaşılabilir niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,76	,86	40	1,41	,167	Diğer	5	3,20	,45	8. Günlük hayatta kullanılabilir niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,65	,82	40	,652	,518	Diğer	5	3,40	,55	9. İfade olarak açık ve anlaşılırdır.	Eğitim Fakültesi	37	3,86	,86	40	,165	,870	Diğer	5	3,80	,45	10. Kendi içinde tutarlıdır.	Eğitim Fakültesi	37	3,86	,63	40	,892	,378	Diğer	5	3,60	,55	11. Aşamalılık ilişkisine uygun sıralanmıştır.	Eğitim Fakültesi	37	3,65	,92	40	1,07	,293	Diğer	5	3,20	,45	12. Öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına uygundur.	Eğitim Fakültesi	37	3,30	,88	40	,395	,702	Diğer	5	3,20	,45	13. Öğrencilerin gelişim özelliklerine uygundur.	Eğitim Fakültesi	37	3,59	,87	40	,487	,629	Diğer	5	3,40	,55	14. Bilişsel açıdan geliştirici niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,65	,95	40	,108	,914	Diğer	5	3,60	,89	15. Psikomotor becerileri geliştirici niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,78	,79	40	,483	,631	Diğer	5	3,60	,89	16. Duyuşsal özellikleri geliştirici niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,70	,78	40	,261	,796	Diğer	5	3,80	,84	TOPLAM	Eğitim Fakültesi	37	3,69	,61	40	,631	,532	Diğer	5	3,51	,36																																
5. Gerçekleştirilebilir niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,59	,73	40	,576	,568																																																																																																																																																																																												
	Diğer	5	3,40	,55				6. Öğrenme ürününe yöneliktir.	Eğitim Fakültesi	37	3,78	,71	40	1,15	,255	Diğer	5	3,40	,55	7. Önerilen ünite sürelerinde ulaşılabilir niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,76	,86	40	1,41	,167	Diğer	5	3,20	,45	8. Günlük hayatta kullanılabilir niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,65	,82	40	,652	,518	Diğer	5	3,40	,55	9. İfade olarak açık ve anlaşılırdır.	Eğitim Fakültesi	37	3,86	,86	40	,165	,870	Diğer	5	3,80	,45	10. Kendi içinde tutarlıdır.	Eğitim Fakültesi	37	3,86	,63	40	,892	,378	Diğer	5	3,60	,55	11. Aşamalılık ilişkisine uygun sıralanmıştır.	Eğitim Fakültesi	37	3,65	,92	40	1,07	,293	Diğer	5	3,20	,45	12. Öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına uygundur.	Eğitim Fakültesi	37	3,30	,88	40	,395	,702	Diğer	5	3,20	,45	13. Öğrencilerin gelişim özelliklerine uygundur.	Eğitim Fakültesi	37	3,59	,87	40	,487	,629	Diğer	5	3,40	,55	14. Bilişsel açıdan geliştirici niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,65	,95	40	,108	,914	Diğer	5	3,60	,89	15. Psikomotor becerileri geliştirici niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,78	,79	40	,483	,631	Diğer	5	3,60	,89	16. Duyuşsal özellikleri geliştirici niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,70	,78	40	,261	,796	Diğer	5	3,80	,84	TOPLAM	Eğitim Fakültesi	37	3,69	,61	40	,631	,532	Diğer	5	3,51	,36																																												
6. Öğrenme ürününe yöneliktir.	Eğitim Fakültesi	37	3,78	,71	40	1,15	,255																																																																																																																																																																																												
	Diğer	5	3,40	,55				7. Önerilen ünite sürelerinde ulaşılabilir niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,76	,86	40	1,41	,167	Diğer	5	3,20	,45	8. Günlük hayatta kullanılabilir niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,65	,82	40	,652	,518	Diğer	5	3,40	,55	9. İfade olarak açık ve anlaşılırdır.	Eğitim Fakültesi	37	3,86	,86	40	,165	,870	Diğer	5	3,80	,45	10. Kendi içinde tutarlıdır.	Eğitim Fakültesi	37	3,86	,63	40	,892	,378	Diğer	5	3,60	,55	11. Aşamalılık ilişkisine uygun sıralanmıştır.	Eğitim Fakültesi	37	3,65	,92	40	1,07	,293	Diğer	5	3,20	,45	12. Öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına uygundur.	Eğitim Fakültesi	37	3,30	,88	40	,395	,702	Diğer	5	3,20	,45	13. Öğrencilerin gelişim özelliklerine uygundur.	Eğitim Fakültesi	37	3,59	,87	40	,487	,629	Diğer	5	3,40	,55	14. Bilişsel açıdan geliştirici niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,65	,95	40	,108	,914	Diğer	5	3,60	,89	15. Psikomotor becerileri geliştirici niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,78	,79	40	,483	,631	Diğer	5	3,60	,89	16. Duyuşsal özellikleri geliştirici niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,70	,78	40	,261	,796	Diğer	5	3,80	,84	TOPLAM	Eğitim Fakültesi	37	3,69	,61	40	,631	,532	Diğer	5	3,51	,36																																																								
7. Önerilen ünite sürelerinde ulaşılabilir niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,76	,86	40	1,41	,167																																																																																																																																																																																												
	Diğer	5	3,20	,45				8. Günlük hayatta kullanılabilir niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,65	,82	40	,652	,518	Diğer	5	3,40	,55	9. İfade olarak açık ve anlaşılırdır.	Eğitim Fakültesi	37	3,86	,86	40	,165	,870	Diğer	5	3,80	,45	10. Kendi içinde tutarlıdır.	Eğitim Fakültesi	37	3,86	,63	40	,892	,378	Diğer	5	3,60	,55	11. Aşamalılık ilişkisine uygun sıralanmıştır.	Eğitim Fakültesi	37	3,65	,92	40	1,07	,293	Diğer	5	3,20	,45	12. Öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına uygundur.	Eğitim Fakültesi	37	3,30	,88	40	,395	,702	Diğer	5	3,20	,45	13. Öğrencilerin gelişim özelliklerine uygundur.	Eğitim Fakültesi	37	3,59	,87	40	,487	,629	Diğer	5	3,40	,55	14. Bilişsel açıdan geliştirici niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,65	,95	40	,108	,914	Diğer	5	3,60	,89	15. Psikomotor becerileri geliştirici niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,78	,79	40	,483	,631	Diğer	5	3,60	,89	16. Duyuşsal özellikleri geliştirici niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,70	,78	40	,261	,796	Diğer	5	3,80	,84	TOPLAM	Eğitim Fakültesi	37	3,69	,61	40	,631	,532	Diğer	5	3,51	,36																																																																				
8. Günlük hayatta kullanılabilir niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,65	,82	40	,652	,518																																																																																																																																																																																												
	Diğer	5	3,40	,55				9. İfade olarak açık ve anlaşılırdır.	Eğitim Fakültesi	37	3,86	,86	40	,165	,870	Diğer	5	3,80	,45	10. Kendi içinde tutarlıdır.	Eğitim Fakültesi	37	3,86	,63	40	,892	,378	Diğer	5	3,60	,55	11. Aşamalılık ilişkisine uygun sıralanmıştır.	Eğitim Fakültesi	37	3,65	,92	40	1,07	,293	Diğer	5	3,20	,45	12. Öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına uygundur.	Eğitim Fakültesi	37	3,30	,88	40	,395	,702	Diğer	5	3,20	,45	13. Öğrencilerin gelişim özelliklerine uygundur.	Eğitim Fakültesi	37	3,59	,87	40	,487	,629	Diğer	5	3,40	,55	14. Bilişsel açıdan geliştirici niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,65	,95	40	,108	,914	Diğer	5	3,60	,89	15. Psikomotor becerileri geliştirici niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,78	,79	40	,483	,631	Diğer	5	3,60	,89	16. Duyuşsal özellikleri geliştirici niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,70	,78	40	,261	,796	Diğer	5	3,80	,84	TOPLAM	Eğitim Fakültesi	37	3,69	,61	40	,631	,532	Diğer	5	3,51	,36																																																																																
9. İfade olarak açık ve anlaşılırdır.	Eğitim Fakültesi	37	3,86	,86	40	,165	,870																																																																																																																																																																																												
	Diğer	5	3,80	,45				10. Kendi içinde tutarlıdır.	Eğitim Fakültesi	37	3,86	,63	40	,892	,378	Diğer	5	3,60	,55	11. Aşamalılık ilişkisine uygun sıralanmıştır.	Eğitim Fakültesi	37	3,65	,92	40	1,07	,293	Diğer	5	3,20	,45	12. Öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına uygundur.	Eğitim Fakültesi	37	3,30	,88	40	,395	,702	Diğer	5	3,20	,45	13. Öğrencilerin gelişim özelliklerine uygundur.	Eğitim Fakültesi	37	3,59	,87	40	,487	,629	Diğer	5	3,40	,55	14. Bilişsel açıdan geliştirici niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,65	,95	40	,108	,914	Diğer	5	3,60	,89	15. Psikomotor becerileri geliştirici niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,78	,79	40	,483	,631	Diğer	5	3,60	,89	16. Duyuşsal özellikleri geliştirici niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,70	,78	40	,261	,796	Diğer	5	3,80	,84	TOPLAM	Eğitim Fakültesi	37	3,69	,61	40	,631	,532	Diğer	5	3,51	,36																																																																																												
10. Kendi içinde tutarlıdır.	Eğitim Fakültesi	37	3,86	,63	40	,892	,378																																																																																																																																																																																												
	Diğer	5	3,60	,55				11. Aşamalılık ilişkisine uygun sıralanmıştır.	Eğitim Fakültesi	37	3,65	,92	40	1,07	,293	Diğer	5	3,20	,45	12. Öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına uygundur.	Eğitim Fakültesi	37	3,30	,88	40	,395	,702	Diğer	5	3,20	,45	13. Öğrencilerin gelişim özelliklerine uygundur.	Eğitim Fakültesi	37	3,59	,87	40	,487	,629	Diğer	5	3,40	,55	14. Bilişsel açıdan geliştirici niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,65	,95	40	,108	,914	Diğer	5	3,60	,89	15. Psikomotor becerileri geliştirici niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,78	,79	40	,483	,631	Diğer	5	3,60	,89	16. Duyuşsal özellikleri geliştirici niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,70	,78	40	,261	,796	Diğer	5	3,80	,84	TOPLAM	Eğitim Fakültesi	37	3,69	,61	40	,631	,532	Diğer	5	3,51	,36																																																																																																								
11. Aşamalılık ilişkisine uygun sıralanmıştır.	Eğitim Fakültesi	37	3,65	,92	40	1,07	,293																																																																																																																																																																																												
	Diğer	5	3,20	,45				12. Öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına uygundur.	Eğitim Fakültesi	37	3,30	,88	40	,395	,702	Diğer	5	3,20	,45	13. Öğrencilerin gelişim özelliklerine uygundur.	Eğitim Fakültesi	37	3,59	,87	40	,487	,629	Diğer	5	3,40	,55	14. Bilişsel açıdan geliştirici niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,65	,95	40	,108	,914	Diğer	5	3,60	,89	15. Psikomotor becerileri geliştirici niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,78	,79	40	,483	,631	Diğer	5	3,60	,89	16. Duyuşsal özellikleri geliştirici niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,70	,78	40	,261	,796	Diğer	5	3,80	,84	TOPLAM	Eğitim Fakültesi	37	3,69	,61	40	,631	,532	Diğer	5	3,51	,36																																																																																																																				
12. Öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına uygundur.	Eğitim Fakültesi	37	3,30	,88	40	,395	,702																																																																																																																																																																																												
	Diğer	5	3,20	,45				13. Öğrencilerin gelişim özelliklerine uygundur.	Eğitim Fakültesi	37	3,59	,87	40	,487	,629	Diğer	5	3,40	,55	14. Bilişsel açıdan geliştirici niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,65	,95	40	,108	,914	Diğer	5	3,60	,89	15. Psikomotor becerileri geliştirici niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,78	,79	40	,483	,631	Diğer	5	3,60	,89	16. Duyuşsal özellikleri geliştirici niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,70	,78	40	,261	,796	Diğer	5	3,80	,84	TOPLAM	Eğitim Fakültesi	37	3,69	,61	40	,631	,532	Diğer	5	3,51	,36																																																																																																																																
13. Öğrencilerin gelişim özelliklerine uygundur.	Eğitim Fakültesi	37	3,59	,87	40	,487	,629																																																																																																																																																																																												
	Diğer	5	3,40	,55				14. Bilişsel açıdan geliştirici niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,65	,95	40	,108	,914	Diğer	5	3,60	,89	15. Psikomotor becerileri geliştirici niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,78	,79	40	,483	,631	Diğer	5	3,60	,89	16. Duyuşsal özellikleri geliştirici niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,70	,78	40	,261	,796	Diğer	5	3,80	,84	TOPLAM	Eğitim Fakültesi	37	3,69	,61	40	,631	,532	Diğer	5	3,51	,36																																																																																																																																												
14. Bilişsel açıdan geliştirici niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,65	,95	40	,108	,914																																																																																																																																																																																												
	Diğer	5	3,60	,89				15. Psikomotor becerileri geliştirici niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,78	,79	40	,483	,631	Diğer	5	3,60	,89	16. Duyuşsal özellikleri geliştirici niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,70	,78	40	,261	,796	Diğer	5	3,80	,84	TOPLAM	Eğitim Fakültesi	37	3,69	,61	40	,631	,532	Diğer	5	3,51	,36																																																																																																																																																								
15. Psikomotor becerileri geliştirici niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,78	,79	40	,483	,631																																																																																																																																																																																												
	Diğer	5	3,60	,89				16. Duyuşsal özellikleri geliştirici niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,70	,78	40	,261	,796	Diğer	5	3,80	,84	TOPLAM	Eğitim Fakültesi	37	3,69	,61	40	,631	,532	Diğer	5	3,51	,36																																																																																																																																																																				
16. Duyuşsal özellikleri geliştirici niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,70	,78	40	,261	,796																																																																																																																																																																																												
	Diğer	5	3,80	,84				TOPLAM	Eğitim Fakültesi	37	3,69	,61	40	,631	,532	Diğer	5	3,51	,36																																																																																																																																																																																
TOPLAM	Eğitim Fakültesi	37	3,69	,61	40	,631	,532																																																																																																																																																																																												
	Diğer	5	3,51	,36																																																																																																																																																																																															

Çizelge 11’de sunulan bulgular p değerleri bakımından incelendiğinde, kazanımlarla ilgili 16 maddenin tümünde $p > .05$ olduğundan gruplar arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Bir başka deyişle, öğretmenlerin 6. sınıf görsel

sanatlar dersi öğretim programının kazanımları hakkındaki görüşleri arasında mezun olunan yüksek öğretim programı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Ayrıca, programın kazanımları ile ilgili maddelerin genel toplamında da $p > .05$ [$t(40) = 0,631$, $p = 0,532$] olduğundan, öğretmenlerin programın kazanımları hakkındaki genel görüşleri arasında mezun olunan yüksek öğretim programı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Çizelge 11’de sunulan bulgular aritmetik ortalama değerleri bakımından incelendiğinde ise, 3., 4. ve 16. maddeler dışındaki diğer 13 maddedeki ifadelerle eğitim fakültesinden mezun olan öğretmenlerin diğer fakültelerden mezun olan öğretmenlere göre daha çok katıldığı görülmektedir. Ayrıca, programın kazanımları ile ilgili maddelerin genel toplamında; eğitim fakültesinden mezun olan öğretmenlerle ilgili $\bar{X} = 3,69$ ve diğer fakültelerden mezun olan öğretmenlerle ilgili $\bar{X} = 3,51$ olduğu görülmektedir. Bu durumda, eğitim fakültesinden mezun olan öğretmenlerin programın kazanımları hakkındaki görüşlerinin diğer fakültelerden mezun olan öğretmenlerin görüşlerine göre daha olumlu olduğu söylenebilmekle beraber, bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Öğretmenlerin 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programında önerilen araç-gereçler hakkındaki görüşlerinin mezun olunan yüksek öğretim programı değişkenine göre farklılık gösterip göstermediği ile ilgili t-testi sonuçları Çizelge 12’de verilmektedir:

Çizelge 12. Öğretmenlerin Programda Önerilen Araç-Gereçler Hakkındaki Görüşlerinin Mezun Olunan Yüksek Öğretim Programına Göre Karşılaştırılmasında T-Testi Sonuçları

Araç-Gereçler	Mezun Olunan Yüksek Öğretim Programı	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
17. Kazanımlarla tutarlıdır.	Eğitim Fakültesi	37	3,95	,62	40	1,18	,244
	Diğer	5	3,60	,55			
18. Öğrencinin derse aktif katılımını sağlamaktadır.	Eğitim Fakültesi	37	3,73	,90	40	,793	,433
	Diğer	5	3,40	,55			
19. Öğrenmelerin kalıcılığını sağlayıcı niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,81	,85	40	1,05	,299
	Diğer	5	3,40	,55			
20. Öğrenci düzeyine uygundur.	Eğitim Fakültesi	37	3,89	,74	40	,850	,400
	Diğer	5	3,60	,55			
21. Öğretmenlere rehberlik edecek niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,68	,97	40	,169	,867
	Diğer	5	3,60	,55			
22. Ekonomiktir.	Eğitim Fakültesi	37	3,78	,71	40	,553	,583
	Diğer	5	3,60	,55			
TOPLAM	Eğitim Fakültesi	37	3,81	,64	40	,912	,367
	Diğer	5	3,53	,51			

Çizelge 12’de sunulan bulgular p değerleri bakımından incelendiğinde, programda önerilen araç-gereçler ile ilgili 6 maddenin tümünde $p > .05$ olduğundan gruplar arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Bir başka deyişle, öğretmenlerin 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programında önerilen araç-gereçler hakkındaki görüşleri arasında mezun olunan yüksek öğretim programı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Ayrıca, programda önerilen araç-gereçler ile ilgili maddelerin genel toplamında da $p > .05$ [$t(40) = 0,912$, $p = 0,367$] olduğundan, öğretmenlerin programda önerilen araç-gereçler hakkındaki genel görüşleri arasında mezun olunan yüksek öğretim programı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Çizelge 12’de sunulan bulgular aritmetik ortalama değerleri bakımından incelendiğinde ise, programda önerilen araç-gereçler ile ilgili 6 maddenin tümündeki ifadeler eğitim fakültesinden mezun olan öğretmenlerin diğer fakültelerden mezun olan öğretmenlere göre daha çok katıldığı görülmektedir. Ayrıca, programda önerilen araç-gereçler ile ilgili maddelerin genel toplamında; eğitim fakültesinden mezun olan öğretmenlerle ilgili $\bar{X} = 3,81$ ve diğer fakültelerden mezun olan öğretmenlerle ilgili $\bar{X} = 3,53$ olduğu görülmektedir. Bu durumda, eğitim fakültesinden mezun olan öğretmenlerin programda önerilen araç-gereçler hakkındaki görüşlerinin diğer

fakültelerden mezun olan öğretmenlerin görüşlerine göre daha olumlu olduğu söylenebilmekle beraber, bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Öğretmenlerin 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programında önerilen etkinlik örnekleri hakkındaki görüşlerinin mezun olunan yüksek öğretim programı değişkenine göre farklılık gösterip göstermediği ile ilgili t-testi sonuçları Çizelge 13'te verilmektedir:

Çizelge 13. Öğretmenlerin Programda Önerilen Etkinlik Örnekleri Hakkındaki Görüşlerinin Mezun Olunan Yüksek Öğretim Programına Göre Karşılaştırılmasında T-Testi Sonuçları

Etkinlik Örnekleri	Mezun Olunan Yüksek Öğretim Programı	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
23. Öğrenme alanlarının amaçlarına ulaştırıcı niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,70	,66	40	,318	,752
	Diğer	5	3,80	,45			
24. Kazanımlarla tutarlıdır.	Eğitim Fakültesi	37	3,81	,70	40	,566	,574
	Diğer	5	4,00	,71			
25. Kazanımlara ulaştırıcı niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,70	,70	40	,888	,380
	Diğer	5	4,00	,71			
26. Kazanımların gerçekleştirilmesine yönelik yeni etkinliklerin düzenlenmesinde rehberlik edicidir.	Eğitim Fakültesi	37	3,70	,57	40	,379	,707
	Diğer	5	3,60	,55			
27. Öğretmenlerin etkinlikleri nasıl gerçekleştireceklerine rehberlik edecek niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,70	,70	40	,300	,766
	Diğer	5	3,80	,45			
28. Öğretmenlere rehber ve yönlendirici rol yüklemektedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,92	,64	40	,263	,794
	Diğer	5	4,00	,71			
29. Günlük yaşamla ilişkilidir.	Eğitim Fakültesi	37	3,57	,87	40	,078	,938
	Diğer	5	3,60	,89			
30. Öğrencilerin gelişim özelliklerine uygundur.	Eğitim Fakültesi	37	3,78	,71	40	1,15	,255
	Diğer	5	3,40	,55			
31. Öğrencinin hazır bulunuşluk düzeyine, ilgisine, beklentilerine ve ihtiyaçlarına uygundur.	Eğitim Fakültesi	37	3,32	,75	40	,218	,829
	Diğer	5	3,40	,55			
32. Öğrenciler arasındaki bireysel farklılıkları dikkate almaktadır.	Eğitim Fakültesi	37	3,22	,82	40	1,55	,130
	Diğer	5	3,80	,45			
33. Öğrenciye araç-gereç ve materyalleri tanıma imkânı vermektedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,84	,60	40	,135	,893
	Diğer	5	3,80	,45			
34. Öğrenciye araç-gereç ve materyalleri kullanma imkânı vermektedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,76	,64	40	,520	,606
	Diğer	5	3,60	,55			
35. Konunun öğretimi için uygundur.	Eğitim Fakültesi	37	3,81	,57	40	,780	,440
	Diğer	5	3,60	,55			
36. Bilişsel açıdan geliştirici niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,81	,66	40	,644	,523
	Diğer	5	3,60	,89			
37. Psikomotor becerileri geliştirici niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,89	,66	40	,894	,376
	Diğer	5	3,60	,89			
38. Duyuşsal özellikleri geliştirici niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,84	,73	40	,108	,915
	Diğer	5	3,80	,84			
39. Öğrencinin eleştirel düşünme becerisini geliştirecek niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,78	,82	40	,041	,967
	Diğer	5	3,80	,84			
40. Öğrencinin yaratıcı düşünme becerisini geliştirecek niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,78	,92	40	,505	,616
	Diğer	5	4,00	,71			

Çizelge 13 – devam

Etkinlik Örnekleri	Mezun Olunan Yüksek Öğretim Programı	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p																																																																																												
41. Öğrencileri araştırıcılığa yöneltmektedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,95	,82	40	,375	,710																																																																																												
	Diğer	5	3,80	,84				42. Öğrencinin öğrenme sürecine aktif katılımına uygundur.	Eğitim Fakültesi	37	3,78	,79	40	,583	,563	Diğer	5	4,00	,71	43. Öğrencilerin işbirliğine dayalı olarak çalışmalarına uygundur.	Eğitim Fakültesi	37	3,84	,80	40	,641	,525	Diğer	5	3,60	,55	44. Bireysel yetenekleri geliştirici niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,73	,90	40	,165	,870	Diğer	5	3,80	,84	45. Öğrencinin bilgiyi yapılandırmasına hizmet edici niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,57	,87	40	,564	,576	Diğer	5	3,80	,84	46. Öğrenmeleri somutlaştırıcı niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,76	,90	40	,105	,917	Diğer	5	3,80	,45	47. Öğrenmelerin kalıcılığını sağlayıcı niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,68	,88	40	,186	,854	Diğer	5	3,60	,55	48. Programın uygulandığı çevresel koşullarda düzenlenebilir niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,41	,87	40	,518	,607	Diğer	5	3,20	,45	TOPLAM	Eğitim Fakültesi	37	3,72	,56	40	,022	,982
42. Öğrencinin öğrenme sürecine aktif katılımına uygundur.	Eğitim Fakültesi	37	3,78	,79	40	,583	,563																																																																																												
	Diğer	5	4,00	,71				43. Öğrencilerin işbirliğine dayalı olarak çalışmalarına uygundur.	Eğitim Fakültesi	37	3,84	,80	40	,641	,525	Diğer	5	3,60	,55	44. Bireysel yetenekleri geliştirici niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,73	,90	40	,165	,870	Diğer	5	3,80	,84	45. Öğrencinin bilgiyi yapılandırmasına hizmet edici niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,57	,87	40	,564	,576	Diğer	5	3,80	,84	46. Öğrenmeleri somutlaştırıcı niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,76	,90	40	,105	,917	Diğer	5	3,80	,45	47. Öğrenmelerin kalıcılığını sağlayıcı niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,68	,88	40	,186	,854	Diğer	5	3,60	,55	48. Programın uygulandığı çevresel koşullarda düzenlenebilir niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,41	,87	40	,518	,607	Diğer	5	3,20	,45	TOPLAM	Eğitim Fakültesi	37	3,72	,56	40	,022	,982	Diğer	5	3,72	,48								
43. Öğrencilerin işbirliğine dayalı olarak çalışmalarına uygundur.	Eğitim Fakültesi	37	3,84	,80	40	,641	,525																																																																																												
	Diğer	5	3,60	,55				44. Bireysel yetenekleri geliştirici niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,73	,90	40	,165	,870	Diğer	5	3,80	,84	45. Öğrencinin bilgiyi yapılandırmasına hizmet edici niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,57	,87	40	,564	,576	Diğer	5	3,80	,84	46. Öğrenmeleri somutlaştırıcı niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,76	,90	40	,105	,917	Diğer	5	3,80	,45	47. Öğrenmelerin kalıcılığını sağlayıcı niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,68	,88	40	,186	,854	Diğer	5	3,60	,55	48. Programın uygulandığı çevresel koşullarda düzenlenebilir niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,41	,87	40	,518	,607	Diğer	5	3,20	,45	TOPLAM	Eğitim Fakültesi	37	3,72	,56	40	,022	,982	Diğer	5	3,72	,48																				
44. Bireysel yetenekleri geliştirici niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,73	,90	40	,165	,870																																																																																												
	Diğer	5	3,80	,84				45. Öğrencinin bilgiyi yapılandırmasına hizmet edici niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,57	,87	40	,564	,576	Diğer	5	3,80	,84	46. Öğrenmeleri somutlaştırıcı niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,76	,90	40	,105	,917	Diğer	5	3,80	,45	47. Öğrenmelerin kalıcılığını sağlayıcı niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,68	,88	40	,186	,854	Diğer	5	3,60	,55	48. Programın uygulandığı çevresel koşullarda düzenlenebilir niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,41	,87	40	,518	,607	Diğer	5	3,20	,45	TOPLAM	Eğitim Fakültesi	37	3,72	,56	40	,022	,982	Diğer	5	3,72	,48																																
45. Öğrencinin bilgiyi yapılandırmasına hizmet edici niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,57	,87	40	,564	,576																																																																																												
	Diğer	5	3,80	,84				46. Öğrenmeleri somutlaştırıcı niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,76	,90	40	,105	,917	Diğer	5	3,80	,45	47. Öğrenmelerin kalıcılığını sağlayıcı niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,68	,88	40	,186	,854	Diğer	5	3,60	,55	48. Programın uygulandığı çevresel koşullarda düzenlenebilir niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,41	,87	40	,518	,607	Diğer	5	3,20	,45	TOPLAM	Eğitim Fakültesi	37	3,72	,56	40	,022	,982	Diğer	5	3,72	,48																																												
46. Öğrenmeleri somutlaştırıcı niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,76	,90	40	,105	,917																																																																																												
	Diğer	5	3,80	,45				47. Öğrenmelerin kalıcılığını sağlayıcı niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,68	,88	40	,186	,854	Diğer	5	3,60	,55	48. Programın uygulandığı çevresel koşullarda düzenlenebilir niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,41	,87	40	,518	,607	Diğer	5	3,20	,45	TOPLAM	Eğitim Fakültesi	37	3,72	,56	40	,022	,982	Diğer	5	3,72	,48																																																								
47. Öğrenmelerin kalıcılığını sağlayıcı niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,68	,88	40	,186	,854																																																																																												
	Diğer	5	3,60	,55				48. Programın uygulandığı çevresel koşullarda düzenlenebilir niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,41	,87	40	,518	,607	Diğer	5	3,20	,45	TOPLAM	Eğitim Fakültesi	37	3,72	,56	40	,022	,982	Diğer	5	3,72	,48																																																																				
48. Programın uygulandığı çevresel koşullarda düzenlenebilir niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,41	,87	40	,518	,607																																																																																												
	Diğer	5	3,20	,45				TOPLAM	Eğitim Fakültesi	37	3,72	,56	40	,022	,982	Diğer	5	3,72	,48																																																																																
TOPLAM	Eğitim Fakültesi	37	3,72	,56	40	,022	,982																																																																																												
	Diğer	5	3,72	,48																																																																																															

Çizelge 13'te sunulan bulgular p değerleri bakımından incelendiğinde, programda önerilen etkinlik örnekleri ile ilgili 26 maddenin tümünde $p > .05$ olduğundan gruplar arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Bir başka deyişle, öğretmenlerin 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programında önerilen etkinlik örnekleri hakkındaki görüşleri arasında mezun olunan yüksek öğretim programı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Ayrıca, programda önerilen etkinlik örnekleri ile ilgili maddelerin genel toplamında da $p > .05$ [$t(40) = 0,022$, $p = 0,982$] olduğundan, öğretmenlerin programda önerilen etkinlik örnekleri hakkındaki genel görüşleri arasında mezun olunan yüksek öğretim programı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Çizelge 13'te sunulan bulgular aritmetik ortalama değerleri bakımından incelendiğinde ise, programda önerilen etkinlik örnekleri ile ilgili 26 maddeden 12 tanesindeki (26., 30., 33., 34., 35., 36., 37., 38., 41., 43., 47. ve 48. maddelerdeki) ifadeler eğitim fakültesinden mezun olan öğretmenlerin diğer fakültelerden mezun olan öğretmenlere göre daha çok katıldığı görülmektedir. Buna karşılık, 26 maddeden 14 tanesindeki (23., 24., 25., 27., 28., 29., 31., 32., 39., 40., 42., 44., 45. ve 46. maddelerdeki) ifadeler diğer fakültelerden mezun olan öğretmenler, eğitim fakültesinden mezun olan

öğretmenlere göre daha çok katılmıştır. Diğer taraftan, programda önerilen etkinlik örnekleri ile ilgili maddelerin genel toplamında; eğitim fakültesinden mezun olan öğretmenlerle ilgili $\bar{X} = 3,72$ ve diğer fakültelerden mezun olan öğretmenlerle ilgili $\bar{X} = 3,72$ olduğu görülmektedir. Bu durumda, eğitim fakültesinden mezun olan öğretmenlerin programda önerilen etkinlik örnekleri hakkındaki görüşlerinin diğer fakültelerden mezun olan öğretmenlerin görüşleri ile aynı derece olumlu olduğu söylenebilir. Her iki farklı grupta yer alan öğretmenleri etkinlik örnekleri ile ilgili maddelerin genel toplamında aynı derecede katılmaları, öğretmenlerin programda önerilen etkinlik örnekleri hakkındaki genel görüşleri arasında mezun olunan yüksek öğretim programı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın bulunmamasına neden olmuştur.

Öğretmenlerin 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programında önerilen ölçme araçları hakkındaki görüşlerinin mezun olunan yüksek öğretim programı değişkenine göre farklılık gösterip göstermediği ile ilgili t-testi sonuçları Çizelge 14'te verilmektedir:

Çizelge 14. Öğretmenlerin Programda Önerilen Ölçme Araçları Hakkındaki Görüşlerinin Mezun Olunan Yüksek Öğretim Programına Göre Karşılaştırılmasında T-Testi Sonuçları

Ölçme Araçları	Mezun Olunan Yüksek Öğretim Programı	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p																																																																																																								
49. Kazanımları ölçmede yeterlidir.	Eğitim Fakültesi	37	3,65	,86	40	,108	,914																																																																																																								
	Diğer	5	3,60	1,52				50. Açık ve anlaşılabilir özelliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,73	,93	40	,271	,788	Diğer	5	3,60	1,52	51. Kullanılabilirlik (uygulanması ve puanlanmasının kolay olması) bakımından uygundur.	Eğitim Fakültesi	37	3,49	1,07	40	,549	,586	Diğer	5	3,20	1,30	52. Geçerli ve güvenilir sonuçlar elde etmede uygundur.	Eğitim Fakültesi	37	3,62	,83	40	,505	,616	Diğer	5	3,40	1,52	53. Öğrencilerin bireysel farklılıklarını dikkate almaktadır.	Eğitim Fakültesi	37	3,49	,96	40	,601	,551	Diğer	5	3,20	1,30	54. Öğrencinin bilişsel gelişimini ölçebilecek niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,68	,85	40	1,58	,121	Diğer	5	3,00	1,23	55. Öğrencinin psikomotor gelişimini ölçebilecek niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,59	,90	40	,418	,678	Diğer	5	3,40	1,52	56. Öğrencinin duyuşsal gelişimini ölçebilecek niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,57	,93	40	,793	,433	Diğer	5	3,20	1,30	57. Öğretmenlere benzer ölçme araçlarını hazırlamada kılavuzluk edecek niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,68	,88	40	,616	,542	Diğer	5	3,40	1,34	TOPLAM	Eğitim Fakültesi	37	3,61	,82	40	,656	,516
50. Açık ve anlaşılabilir özelliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,73	,93	40	,271	,788																																																																																																								
	Diğer	5	3,60	1,52				51. Kullanılabilirlik (uygulanması ve puanlanmasının kolay olması) bakımından uygundur.	Eğitim Fakültesi	37	3,49	1,07	40	,549	,586	Diğer	5	3,20	1,30	52. Geçerli ve güvenilir sonuçlar elde etmede uygundur.	Eğitim Fakültesi	37	3,62	,83	40	,505	,616	Diğer	5	3,40	1,52	53. Öğrencilerin bireysel farklılıklarını dikkate almaktadır.	Eğitim Fakültesi	37	3,49	,96	40	,601	,551	Diğer	5	3,20	1,30	54. Öğrencinin bilişsel gelişimini ölçebilecek niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,68	,85	40	1,58	,121	Diğer	5	3,00	1,23	55. Öğrencinin psikomotor gelişimini ölçebilecek niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,59	,90	40	,418	,678	Diğer	5	3,40	1,52	56. Öğrencinin duyuşsal gelişimini ölçebilecek niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,57	,93	40	,793	,433	Diğer	5	3,20	1,30	57. Öğretmenlere benzer ölçme araçlarını hazırlamada kılavuzluk edecek niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,68	,88	40	,616	,542	Diğer	5	3,40	1,34	TOPLAM	Eğitim Fakültesi	37	3,61	,82	40	,656	,516	Diğer	5	3,33	1,34								
51. Kullanılabilirlik (uygulanması ve puanlanmasının kolay olması) bakımından uygundur.	Eğitim Fakültesi	37	3,49	1,07	40	,549	,586																																																																																																								
	Diğer	5	3,20	1,30				52. Geçerli ve güvenilir sonuçlar elde etmede uygundur.	Eğitim Fakültesi	37	3,62	,83	40	,505	,616	Diğer	5	3,40	1,52	53. Öğrencilerin bireysel farklılıklarını dikkate almaktadır.	Eğitim Fakültesi	37	3,49	,96	40	,601	,551	Diğer	5	3,20	1,30	54. Öğrencinin bilişsel gelişimini ölçebilecek niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,68	,85	40	1,58	,121	Diğer	5	3,00	1,23	55. Öğrencinin psikomotor gelişimini ölçebilecek niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,59	,90	40	,418	,678	Diğer	5	3,40	1,52	56. Öğrencinin duyuşsal gelişimini ölçebilecek niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,57	,93	40	,793	,433	Diğer	5	3,20	1,30	57. Öğretmenlere benzer ölçme araçlarını hazırlamada kılavuzluk edecek niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,68	,88	40	,616	,542	Diğer	5	3,40	1,34	TOPLAM	Eğitim Fakültesi	37	3,61	,82	40	,656	,516	Diğer	5	3,33	1,34																				
52. Geçerli ve güvenilir sonuçlar elde etmede uygundur.	Eğitim Fakültesi	37	3,62	,83	40	,505	,616																																																																																																								
	Diğer	5	3,40	1,52				53. Öğrencilerin bireysel farklılıklarını dikkate almaktadır.	Eğitim Fakültesi	37	3,49	,96	40	,601	,551	Diğer	5	3,20	1,30	54. Öğrencinin bilişsel gelişimini ölçebilecek niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,68	,85	40	1,58	,121	Diğer	5	3,00	1,23	55. Öğrencinin psikomotor gelişimini ölçebilecek niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,59	,90	40	,418	,678	Diğer	5	3,40	1,52	56. Öğrencinin duyuşsal gelişimini ölçebilecek niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,57	,93	40	,793	,433	Diğer	5	3,20	1,30	57. Öğretmenlere benzer ölçme araçlarını hazırlamada kılavuzluk edecek niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,68	,88	40	,616	,542	Diğer	5	3,40	1,34	TOPLAM	Eğitim Fakültesi	37	3,61	,82	40	,656	,516	Diğer	5	3,33	1,34																																
53. Öğrencilerin bireysel farklılıklarını dikkate almaktadır.	Eğitim Fakültesi	37	3,49	,96	40	,601	,551																																																																																																								
	Diğer	5	3,20	1,30				54. Öğrencinin bilişsel gelişimini ölçebilecek niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,68	,85	40	1,58	,121	Diğer	5	3,00	1,23	55. Öğrencinin psikomotor gelişimini ölçebilecek niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,59	,90	40	,418	,678	Diğer	5	3,40	1,52	56. Öğrencinin duyuşsal gelişimini ölçebilecek niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,57	,93	40	,793	,433	Diğer	5	3,20	1,30	57. Öğretmenlere benzer ölçme araçlarını hazırlamada kılavuzluk edecek niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,68	,88	40	,616	,542	Diğer	5	3,40	1,34	TOPLAM	Eğitim Fakültesi	37	3,61	,82	40	,656	,516	Diğer	5	3,33	1,34																																												
54. Öğrencinin bilişsel gelişimini ölçebilecek niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,68	,85	40	1,58	,121																																																																																																								
	Diğer	5	3,00	1,23				55. Öğrencinin psikomotor gelişimini ölçebilecek niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,59	,90	40	,418	,678	Diğer	5	3,40	1,52	56. Öğrencinin duyuşsal gelişimini ölçebilecek niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,57	,93	40	,793	,433	Diğer	5	3,20	1,30	57. Öğretmenlere benzer ölçme araçlarını hazırlamada kılavuzluk edecek niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,68	,88	40	,616	,542	Diğer	5	3,40	1,34	TOPLAM	Eğitim Fakültesi	37	3,61	,82	40	,656	,516	Diğer	5	3,33	1,34																																																								
55. Öğrencinin psikomotor gelişimini ölçebilecek niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,59	,90	40	,418	,678																																																																																																								
	Diğer	5	3,40	1,52				56. Öğrencinin duyuşsal gelişimini ölçebilecek niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,57	,93	40	,793	,433	Diğer	5	3,20	1,30	57. Öğretmenlere benzer ölçme araçlarını hazırlamada kılavuzluk edecek niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,68	,88	40	,616	,542	Diğer	5	3,40	1,34	TOPLAM	Eğitim Fakültesi	37	3,61	,82	40	,656	,516	Diğer	5	3,33	1,34																																																																				
56. Öğrencinin duyuşsal gelişimini ölçebilecek niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,57	,93	40	,793	,433																																																																																																								
	Diğer	5	3,20	1,30				57. Öğretmenlere benzer ölçme araçlarını hazırlamada kılavuzluk edecek niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,68	,88	40	,616	,542	Diğer	5	3,40	1,34	TOPLAM	Eğitim Fakültesi	37	3,61	,82	40	,656	,516	Diğer	5	3,33	1,34																																																																																
57. Öğretmenlere benzer ölçme araçlarını hazırlamada kılavuzluk edecek niteliktedir.	Eğitim Fakültesi	37	3,68	,88	40	,616	,542																																																																																																								
	Diğer	5	3,40	1,34				TOPLAM	Eğitim Fakültesi	37	3,61	,82	40	,656	,516	Diğer	5	3,33	1,34																																																																																												
TOPLAM	Eğitim Fakültesi	37	3,61	,82	40	,656	,516																																																																																																								
	Diğer	5	3,33	1,34																																																																																																											

Çizelge 14'te sunulan bulgular p değerleri bakımından incelendiğinde, programda önerilen ölçme araçları ile ilgili 9 maddenin tümünde $p > .05$ olduğundan gruplar arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Bir başka deyişle, öğretmenlerin 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programında önerilen ölçme araçları hakkındaki görüşleri arasında mezun olunan yüksek öğretim programı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Ayrıca, programda önerilen ölçme araçları ile ilgili maddelerin genel toplamında da $p > .05$ [$t(40) = 0,656$, $p = 0,516$] olduğundan, öğretmenlerin programda önerilen ölçme araçları hakkındaki genel görüşleri arasında mezun olunan yüksek öğretim programı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Çizelge 14'te sunulan bulgular aritmetik ortalama değerleri bakımından incelendiğinde ise, programda önerilen ölçme araçları ile ilgili 9 maddenin tümündeki ifadeler eğitim fakültesinden mezun olan öğretmenlerin diğer fakültelerden mezun olan öğretmenlere göre daha çok katıldığı görülmektedir. Ayrıca, programda önerilen ölçme araçları ile ilgili maddelerin genel toplamında; eğitim fakültesinden mezun olan öğretmenlerle ilgili $\bar{X} = 3,61$ ve diğer fakültelerden mezun olan öğretmenlerle ilgili $\bar{X} = 3,33$ olduğu görülmektedir. Bu durumda, eğitim fakültesinden mezun olan öğretmenlerin programda önerilen ölçme araçları hakkındaki görüşlerinin diğer fakültelerden mezun olan öğretmenlerin görüşlerine göre daha olumlu olduğu söylenebilmekle beraber, bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Öğretmenlerin 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programının boyutları olan kazanımlar, araç-gereçler, etkinlik örnekleri ve ölçme araçlarına ilişkin görüşlerinin mezun olunan yüksek öğretim programı değişkenine göre karşılaştırması sonucunda elde edilen t-testi sonuçları özet olarak Çizelge 15'te verilmektedir:

**Çizelge 15. Öğretmenlerin Program Hakkındaki Görüşlerinin
Mezun Olunan Yüksek Öğretim Programına Göre
Karşılaştırılmasında T-Testi Sonuçları**

Programın Boyutları	Mezun Olunan Yüksek Öğretim Programı	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Kazanımlar	Eğitim Fakültesi	37	3,69	,61	40	,631	,532
	Diğer	5	3,51	,36			
Araç-Gereçler	Eğitim Fakültesi	37	3,81	,64	40	,912	,367
	Diğer	5	3,53	,51			
Etkinlik Örnekleri	Eğitim Fakültesi	37	3,72	,56	40	,022	,982
	Diğer	5	3,72	,48			
Ölçme Araçları	Eğitim Fakültesi	37	3,61	,82	40	,656	,516
	Diğer	5	3,33	1,34			
TOPLAM (PROGRAM)	Eğitim Fakültesi	37	3,71	,59	40	,632	,531
	Diğer	5	3,52	,63			

Çizelge 15'te sunulan bulgular p değerleri bakımından incelendiğinde, programla ilgili maddelerin genel toplamında $p > .05$ [$t(40) = 0,632$, $p = 0,531$] olduğundan gruplar arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Bir başka deyişle, öğretmenlerin 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programı hakkındaki genel görüşleri arasında mezun olunan yüksek öğretim programı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Çizelge 15'te sunulan bulgular aritmetik ortalama değerleri bakımından incelendiğinde ise, 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programı ile ilgili maddelerin genel toplamında; eğitim fakültesinden mezun olan öğretmenlerle ilgili $\bar{X} = 3,71$ ve diğer fakültelerden mezun olan öğretmenlerle ilgili $\bar{X} = 3,52$ olduğu görülmektedir. Bu durumda, eğitim fakültesinden mezun olan öğretmenlerin 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programı hakkındaki genel görüşlerinin diğer fakültelerden mezun olan öğretmenlerin görüşlerine göre daha olumlu olduğu söylenebilmekle beraber, bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir.

4.1.8. Öğretmenlerin Program Hakkındaki Görüşlerinin “Hizmet İçi Eğitime Katılım Durumu” Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Öğretmenlerin 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programının kazanımları hakkındaki görüşlerinin hizmet içi eğitime katılım durumu değişkenine göre farklılık gösterip göstermediği ile ilgili t-testi sonuçları Çizelge 16'da verilmektedir:

Çizelge 16. Öğretmenlerin Programın Kazanımları Hakkındaki Görüşlerinin Hizmet İçi Eğitime Katılım Durumuna Göre Karşılaştırılmasında T-Testi Sonuçları

Kazanımlar	Hizmet İçi Eğitime Katılım Durumu	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
1. Görsel Sanatlar eğitiminin genel amaçları ile tutarlıdır.	Evet	18	3,78	,65	40	,278	,783
	Hayır	24	3,83	,64			
2. Öğrenme alanlarının amaçları ile tutarlıdır.	Evet	18	3,72	,67	40	,132	,895
	Hayır	24	3,75	,68			
3. Gözlenebilir niteliktedir.	Evet	18	3,50	,79	40	1,39	,174
	Hayır	24	3,83	,76			
4. Ölçülebilir niteliktedir.	Evet	18	3,39	,78	40	1,29	,205
	Hayır	24	3,71	,81			
5. Gerçekleştirilebilir niteliktedir.	Evet	18	3,56	,71	40	,125	,901
	Hayır	24	3,58	,72			
6. Öğrenme ürününe yöneliktir.	Evet	18	3,67	,69	40	,568	,574
	Hayır	24	3,79	,72			
7. Önerilen ünite sürelerinde ulaşılabilir niteliktedir.	Evet	18	3,67	,91	40	,157	,876
	Hayır	24	3,71	,81			
8. Günlük hayatta kullanılabilir niteliktedir.	Evet	18	3,83	,79	40	1,54	,132
	Hayır	24	3,46	,78			
9. İfade olarak açık ve anlaşılırdır.	Evet	18	3,83	,99	40	,162	,872
	Hayır	24	3,88	,68			
10. Kendi içinde tutarlıdır.	Evet	18	3,78	,65	40	,497	,622
	Hayır	24	3,88	,61			
11. Aşamalılık ilişkisine uygun sıralanmıştır.	Evet	18	3,67	,91	40	,449	,656
	Hayır	24	3,54	,88			
12. Öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına uygundur.	Evet	18	3,22	,88	40	,423	,675
	Hayır	24	3,33	,82			
13. Öğrencilerin gelişim özelliklerine uygundur.	Evet	18	3,67	,84	40	,639	,527
	Hayır	24	3,50	,83			
14. Bilişsel açıdan geliştirici niteliktedir.	Evet	18	3,44	,98	40	1,20	,237
	Hayır	24	3,79	,88			
15. Psikomotor becerileri geliştirici niteliktedir.	Evet	18	3,72	,67	40	,279	,782
	Hayır	24	3,79	,88			
16. Duyuşsal özellikleri geliştirici niteliktedir.	Evet	18	3,67	,84	40	,341	,735
	Hayır	24	3,75	,74			
TOPLAM	Evet	18	3,63	,60	40	,345	,732
	Hayır	24	3,70	,58			

Çizelge 16'da sunulan bulgular p değerleri bakımından incelendiğinde, kazanımlarla ilgili 16 maddenin tümünde $p > .05$ olduğundan gruplar arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Bir başka deyişle, öğretmenlerin 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programının kazanımları hakkındaki görüşleri arasında hizmet içi eğitime katılım durumu açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Ayrıca, programın kazanımları ile ilgili maddelerin genel toplamında da $p > .05$ [$t(40) = 0,345$, $p = 0,732$] olduğundan, öğretmenlerin programın kazanımları hakkındaki genel görüşleri arasında hizmet içi eğitime katılım durumu açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Çizelge 16'da sunulan bulgular aritmetik ortalama değerleri bakımından incelendiğinde ise, 8., 11. ve 13. maddeler dışındaki diğer 13 maddedeki ifadelerle hizmet içi eğitime katılmayan öğretmenlerin hizmet içi eğitime katılan öğretmenlere göre daha çok katıldığı görülmektedir. Ayrıca, programın kazanımları ile ilgili maddelerin genel toplamında; hizmet içi eğitime katılan öğretmenlerle ilgili $\bar{X} = 3,63$ ve hizmet içi eğitime katılmayan öğretmenlerle ilgili $\bar{X} = 3,70$ olduğu görülmektedir. Bu durumda, hizmet içi eğitime katılmayan öğretmenlerin programın kazanımları hakkındaki görüşlerinin hizmet içi eğitime katılan öğretmenlerin görüşlerine göre daha olumlu olduğu söylenebilmekle beraber, bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Öğretmenlerin 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programında önerilen araç-gereçler hakkındaki görüşlerinin hizmet içi eğitime katılım durumu değişkenine göre farklılık gösterip göstermediği ile ilgili t-testi sonuçları Çizelge 17'de verilmektedir:

Çizelge 17. Öğretmenlerin Programda Önerilen Araç-Gereçler Hakkındaki Görüşlerinin Hizmet İçi Eğitime Katılım Durumuna Göre Karşılaştırılmasında T-Testi Sonuçları

Araç-Gereçler	Hizmet İçi Eğitime Katılım Durumu	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p																																																																				
17. Kazanımlarla tutarlıdır.	Evet	18	3,83	,71	40	,645	,523																																																																				
	Hayır	24	3,96	,55				18. Öğrencinin derse aktif katılımını sağlamaktadır.	Evet	18	3,78	,81	40	,559	,579	Hayır	24	3,63	,92	19. Öğrenmelerin kalıcılığını sağlayıcı niteliktedir.	Evet	18	3,72	,90	40	,268	,790	Hayır	24	3,79	,78	20. Öğrenci düzeyine uygundur.	Evet	18	3,89	,76	40	,245	,808	Hayır	24	3,83	,70	21. Öğretmenlere rehberlik edecek niteliktedir.	Evet	18	3,61	1,09	40	,332	,741	Hayır	24	3,71	,81	22. Ekonomiktir.	Evet	18	3,67	,77	40	,769	,446	Hayır	24	3,83	,64	TOPLAM	Evet	18	3,75	,69	40	,211	,834
18. Öğrencinin derse aktif katılımını sağlamaktadır.	Evet	18	3,78	,81	40	,559	,579																																																																				
	Hayır	24	3,63	,92				19. Öğrenmelerin kalıcılığını sağlayıcı niteliktedir.	Evet	18	3,72	,90	40	,268	,790	Hayır	24	3,79	,78	20. Öğrenci düzeyine uygundur.	Evet	18	3,89	,76	40	,245	,808	Hayır	24	3,83	,70	21. Öğretmenlere rehberlik edecek niteliktedir.	Evet	18	3,61	1,09	40	,332	,741	Hayır	24	3,71	,81	22. Ekonomiktir.	Evet	18	3,67	,77	40	,769	,446	Hayır	24	3,83	,64	TOPLAM	Evet	18	3,75	,69	40	,211	,834	Hayır	24	3,79	,59								
19. Öğrenmelerin kalıcılığını sağlayıcı niteliktedir.	Evet	18	3,72	,90	40	,268	,790																																																																				
	Hayır	24	3,79	,78				20. Öğrenci düzeyine uygundur.	Evet	18	3,89	,76	40	,245	,808	Hayır	24	3,83	,70	21. Öğretmenlere rehberlik edecek niteliktedir.	Evet	18	3,61	1,09	40	,332	,741	Hayır	24	3,71	,81	22. Ekonomiktir.	Evet	18	3,67	,77	40	,769	,446	Hayır	24	3,83	,64	TOPLAM	Evet	18	3,75	,69	40	,211	,834	Hayır	24	3,79	,59																				
20. Öğrenci düzeyine uygundur.	Evet	18	3,89	,76	40	,245	,808																																																																				
	Hayır	24	3,83	,70				21. Öğretmenlere rehberlik edecek niteliktedir.	Evet	18	3,61	1,09	40	,332	,741	Hayır	24	3,71	,81	22. Ekonomiktir.	Evet	18	3,67	,77	40	,769	,446	Hayır	24	3,83	,64	TOPLAM	Evet	18	3,75	,69	40	,211	,834	Hayır	24	3,79	,59																																
21. Öğretmenlere rehberlik edecek niteliktedir.	Evet	18	3,61	1,09	40	,332	,741																																																																				
	Hayır	24	3,71	,81				22. Ekonomiktir.	Evet	18	3,67	,77	40	,769	,446	Hayır	24	3,83	,64	TOPLAM	Evet	18	3,75	,69	40	,211	,834	Hayır	24	3,79	,59																																												
22. Ekonomiktir.	Evet	18	3,67	,77	40	,769	,446																																																																				
	Hayır	24	3,83	,64				TOPLAM	Evet	18	3,75	,69	40	,211	,834	Hayır	24	3,79	,59																																																								
TOPLAM	Evet	18	3,75	,69	40	,211	,834																																																																				
	Hayır	24	3,79	,59																																																																							

Çizelge 17'de sunulan bulgular p değerleri bakımından incelendiğinde, programda önerilen araç-gereçler ile ilgili 6 maddenin tümünde $p > .05$ olduğundan gruplar arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Bir başka deyişle, öğretmenlerin 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programında önerilen araç-gereçler hakkındaki görüşleri arasında hizmet içi eğitime katılım durumu açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Ayrıca,

programda önerilen araç-gereçler ile ilgili maddelerin genel toplamında da $p > .05$ [$t(40) = 0,211$, $p = 0,834$] olduğundan, öğretmenlerin programda önerilen araç-gereçler hakkındaki genel görüşleri arasında hizmet içi eğitime katılım durumu açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Çizelge 17’de sunulan bulgular aritmetik ortalama değerleri bakımından incelendiğinde ise, 18. ve 20. maddeler dışındaki diğer 4 maddedeki (17., 19., 21. ve 22. maddelerdeki) ifadelerle hizmet içi eğitime katılmayan öğretmenlerin hizmet içi eğitime katılan öğretmenlere göre daha çok katıldığı görülmektedir. Ayrıca, programda önerilen araç-gereçler ile ilgili maddelerin genel toplamında; hizmet içi eğitime katılan öğretmenlerle ilgili $\bar{X} = 3,75$ ve hizmet içi eğitime katılmayan öğretmenlerle ilgili $\bar{X} = 3,79$ olduğu görülmektedir. Bu durumda, hizmet içi eğitime katılmayan öğretmenlerin programda önerilen araç-gereçler hakkındaki görüşlerinin hizmet içi eğitime katılan öğretmenlerin görüşlerine göre az bir farkla daha olumlu olduğu söylenebilmekle beraber, bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Öğretmenlerin 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programında önerilen etkinlik örnekleri hakkındaki görüşlerinin hizmet içi eğitime katılım durumu değişkenine göre farklılık gösterip göstermediği ile ilgili t-testi sonuçları Çizelge 18’de verilmektedir:

Çizelge 18. Öğretmenlerin Programda Önerilen Etkinlik Örnekleri Hakkındaki Görüşlerinin Hizmet İçi Eğitime Katılım Durumuna Göre Karşılaştırılmasında T-Testi Sonuçları

Etkinlik Örnekleri	Hizmet İçi Eğitime Katılım Durumu	N	$\bar{X}$	S	sd	T	p																																																								
23. Öğrenme alanlarının amaçlarına ulaştırıcı niteliktedir.	Evet	18	3,61	,70	40	,909	,369																																																								
	Hayır	24	3,79	,59				24. Kazanımlarla tutarlıdır.	Evet	18	3,72	,75	40	,894	,376	Hayır	24	3,92	,65	25. Kazanımlara ulaştırıcı niteliktedir.	Evet	18	3,56	,78	40	1,48	,146	Hayır	24	3,88	,61	26. Kazanımların gerçekleştirilmesine yönelik yeni etkinliklerin düzenlenmesinde rehberlik edicidir.	Evet	18	3,67	,59	40	,235	,816	Hayır	24	3,71	,55	27. Öğretmenlerin etkinlikleri nasıl gerçekleştireceklerine rehberlik edecek niteliktedir.	Evet	18	3,56	,62	40	1,34	,189	Hayır	24	3,83	,70	28. Öğretmenlere rehber ve yönlendirici rol yüklemektedir.	Evet	18	3,94	,42	40	,149	,882
24. Kazanımlarla tutarlıdır.	Evet	18	3,72	,75	40	,894	,376																																																								
	Hayır	24	3,92	,65				25. Kazanımlara ulaştırıcı niteliktedir.	Evet	18	3,56	,78	40	1,48	,146	Hayır	24	3,88	,61	26. Kazanımların gerçekleştirilmesine yönelik yeni etkinliklerin düzenlenmesinde rehberlik edicidir.	Evet	18	3,67	,59	40	,235	,816	Hayır	24	3,71	,55	27. Öğretmenlerin etkinlikleri nasıl gerçekleştireceklerine rehberlik edecek niteliktedir.	Evet	18	3,56	,62	40	1,34	,189	Hayır	24	3,83	,70	28. Öğretmenlere rehber ve yönlendirici rol yüklemektedir.	Evet	18	3,94	,42	40	,149	,882	Hayır	24	3,92	,78								
25. Kazanımlara ulaştırıcı niteliktedir.	Evet	18	3,56	,78	40	1,48	,146																																																								
	Hayır	24	3,88	,61				26. Kazanımların gerçekleştirilmesine yönelik yeni etkinliklerin düzenlenmesinde rehberlik edicidir.	Evet	18	3,67	,59	40	,235	,816	Hayır	24	3,71	,55	27. Öğretmenlerin etkinlikleri nasıl gerçekleştireceklerine rehberlik edecek niteliktedir.	Evet	18	3,56	,62	40	1,34	,189	Hayır	24	3,83	,70	28. Öğretmenlere rehber ve yönlendirici rol yüklemektedir.	Evet	18	3,94	,42	40	,149	,882	Hayır	24	3,92	,78																				
26. Kazanımların gerçekleştirilmesine yönelik yeni etkinliklerin düzenlenmesinde rehberlik edicidir.	Evet	18	3,67	,59	40	,235	,816																																																								
	Hayır	24	3,71	,55				27. Öğretmenlerin etkinlikleri nasıl gerçekleştireceklerine rehberlik edecek niteliktedir.	Evet	18	3,56	,62	40	1,34	,189	Hayır	24	3,83	,70	28. Öğretmenlere rehber ve yönlendirici rol yüklemektedir.	Evet	18	3,94	,42	40	,149	,882	Hayır	24	3,92	,78																																
27. Öğretmenlerin etkinlikleri nasıl gerçekleştireceklerine rehberlik edecek niteliktedir.	Evet	18	3,56	,62	40	1,34	,189																																																								
	Hayır	24	3,83	,70				28. Öğretmenlere rehber ve yönlendirici rol yüklemektedir.	Evet	18	3,94	,42	40	,149	,882	Hayır	24	3,92	,78																																												
28. Öğretmenlere rehber ve yönlendirici rol yüklemektedir.	Evet	18	3,94	,42	40	,149	,882																																																								
	Hayır	24	3,92	,78																																																											

Çizelge 18 – devam

Etkinlik Örnekleri	Hizmet İçi Eğitime Katılım Durumu	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
29. Günlük yaşamla ilişkilidir.	Evet	18	3,72	,58	40	1,06	,295
	Hayır	24	3,46	1,02			
30. Öğrencilerin gelişim özelliklerine uygundur.	Evet	18	3,67	,59	40	,568	,574
	Hayır	24	3,79	,78			
31. Öğrencinin hazır bulunuşluk düzeyine, ilgisine, beklentilerine ve ihtiyaçlarına uygundur.	Evet	18	3,39	,70	40	,428	,671
	Hayır	24	3,29	,75			
32. Öğrenciler arasındaki bireysel farklılıkları dikkate almaktadır.	Evet	18	3,33	,77	40	,328	,744
	Hayır	24	3,25	,85			
33. Öğrenciye araç-gereç ve materyalleri tanıma imkânı vermektedir.	Evet	18	3,89	,58	40	,532	,598
	Hayır	24	3,79	,59			
34. Öğrenciye araç-gereç ve materyalleri kullanma imkânı vermektedir.	Evet	18	3,72	,67	40	,140	,889
	Hayır	24	3,75	,61			
35. Konunun öğretimi için uygundur.	Evet	18	3,83	,51	40	,469	,642
	Hayır	24	3,75	,61			
36. Bilişsel açıdan geliştirici niteliktedir.	Evet	18	3,72	,58	40	,518	,607
	Hayır	24	3,83	,76			
37. Psikomotor becerileri geliştirici niteliktedir.	Evet	18	3,83	,79	40	,193	,848
	Hayır	24	3,88	,61			
38. Duyuşsal özellikleri geliştirici niteliktedir.	Evet	18	3,83	,79	40	,000	1,000
	Hayır	24	3,83	,70			
39. Öğrencinin eleştirel düşünme becerisini geliştirecek niteliktedir.	Evet	18	3,61	,78	40	1,21	,232
	Hayır	24	3,92	,83			
40. Öğrencinin yaratıcı düşünme becerisini geliştirecek niteliktedir.	Evet	18	3,83	,86	40	,148	,883
	Hayır	24	3,79	,93			
41. Öğrencileri araştırıcılığa yönleltmektedir.	Evet	18	3,89	,83	40	,272	,787
	Hayır	24	3,96	,81			
42. Öğrencinin öğrenme sürecine aktif katılımına uygundur.	Evet	18	3,78	,73	40	,228	,821
	Hayır	24	3,83	,82			
43. Öğrencilerin işbirliğine dayalı olarak çalışmalarına uygundur.	Evet	18	3,94	,73	40	,980	,333
	Hayır	24	3,71	,81			
44. Bireysel yetenekleri geliştirici niteliktedir.	Evet	18	4,00	,84	40	1,70	,097
	Hayır	24	3,54	,88			
45. Öğrencinin bilgiyi yapılandırmasına hizmet edici niteliktedir.	Evet	18	3,61	,85	40	,103	,919
	Hayır	24	3,58	,88			
46. Öğrenmeleri somutlaştırıcı niteliktedir.	Evet	18	4,00	,84	40	1,60	,117
	Hayır	24	3,58	,83			
47. Öğrenmelerin kalıcılığını sağlayıcı niteliktedir.	Evet	18	3,72	,83	40	,365	,717
	Hayır	24	3,63	,88			
48. Programın uygulandığı çevresel koşullarda düzenlenebilir niteliktedir.	Evet	18	3,56	,86	40	1,19	,240
	Hayır	24	3,25	,79			
TOPLAM	Evet	18	3,73	,51	40	,109	,914
	Hayır	24	3,71	,58			

Çizelge 18’de sunulan bulgular p değerleri bakımından incelendiğinde, programda önerilen etkinlik örnekleri ile ilgili 26 maddenin tümünde $p > .05$ olduğundan gruplar arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Bir başka deyişle, öğretmenlerin 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programında önerilen etkinlik örnekleri hakkındaki görüşleri arasında hizmet içi eğitime katılım

durumu açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Ayrıca, programda önerilen etkinlik örnekleri ile ilgili maddelerin genel toplamında da $p > .05$ [$t(40) = 0,109$, $p = 0,914$] olduğundan, öğretmenlerin programda önerilen etkinlik örnekleri hakkındaki genel görüşleri arasında hizmet içi eğitime katılım durumu açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Çizelge 18’de sunulan bulgular aritmetik ortalama değerleri bakımından incelendiğinde ise, programda önerilen etkinlik örnekleri ile ilgili 26 maddeden 13 tanesindeki (28., 29., 31., 32., 33., 35., 40., 43., 44., 45., 46., 47. ve 48. maddelerdeki) ifadelerle hizmet içi eğitime katılan öğretmenlerin hizmet içi eğitime katılmayan öğretmenlere göre daha çok katıldığı görülmektedir. Buna karşılık, 26 maddeden 12 tanesindeki (23., 24., 25., 26., 27., 30., 34., 36., 37., 39., 41. ve 42. maddelerdeki) ifadelerle ise hizmet içi eğitime katılmayan öğretmenlerin hizmet içi eğitime katılan öğretmenlere göre daha çok katıldığı gözlenmiştir. Ayrıca, programda önerilen etkinlik örnekleri “duyuşsal özellikleri geliştirici niteliktedir” şeklindeki 38. maddedeki ifadeye hizmet içi eğitime katılan ve katılmayan öğretmenler aynı derece katılım göstermiştir ($\bar{X} = 3,83$). Diğer taraftan, programda önerilen etkinlik örnekleri ile ilgili maddelerin genel toplamında; hizmet içi eğitime katılan öğretmenlerle ilgili $\bar{X} = 3,73$ ve hizmet içi eğitime katılmayan öğretmenlerle ilgili $\bar{X} = 3,71$ olduğu görülmektedir. Bu durumda, hizmet içi eğitime katılan öğretmenlerin programda önerilen etkinlik örnekleri hakkındaki görüşlerinin hizmet içi eğitime katılmayan öğretmenlerin görüşlerine göre az bir farkla daha olumlu olduğu söylenebilmekle beraber, bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Öğretmenlerin 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programında önerilen ölçme araçları hakkındaki görüşlerinin hizmet içi eğitime katılım durumu değişkenine göre farklılık gösterip göstermediği ile ilgili t-testi sonuçları Çizelge 19’da verilmektedir:

Çizelge 19. Öğretmenlerin Programda Önerilen Ölçme Araçları Hakkındaki Görüşlerinin Hizmet İçi Eğitime Katılım Durumuna Göre Karşılaştırılmasında T-Testi Sonuçları

Ölçme Araçları	Hizmet İçi Eğitime Katılım Durumu	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
49. Kazanımları ölçmede yeterlidir.	Evet	18	3,39	1,09	40	1,56	,128
	Hayır	24	3,83	,76			
50. Açık ve anlaşılabilir özelliktedir.	Evet	18	3,44	1,04	40	1,55	,129
	Hayır	24	3,92	,93			
51. Kullanılabilirlik (uygulanması ve puanlanmasının kolay olması) bakımından uygundur.	Evet	18	3,17	1,04	40	1,50	,142
	Hayır	24	3,67	1,09			
52. Geçerli ve güvenilir sonuçlar elde etmede uygundur.	Evet	18	3,44	,92	40	,926	,360
	Hayır	24	3,71	,91			
53. Öğrencilerin bireysel farklılıklarını dikkate almaktadır.	Evet	18	3,39	1,09	40	,355	,724
	Hayır	24	3,50	,93			
54. Öğrencinin bilişsel gelişimini ölçebilecek niteliktedir.	Evet	18	3,44	,92	40	,926	,360
	Hayır	24	3,71	,91			
55. Öğrencinin psikomotor gelişimini ölçebilecek niteliktedir.	Evet	18	3,28	1,02	40	1,75	,088
	Hayır	24	3,79	,88			
56. Öğrencinin duyuşsal gelişimini ölçebilecek niteliktedir.	Evet	18	3,33	1,03	40	1,11	,275
	Hayır	24	3,67	,92			
57. Öğretmenlere benzer ölçme araçlarını hazırlamada kılavuzluk edecek niteliktedir.	Evet	18	3,56	,98	40	,521	,605
	Hayır	24	3,71	,91			
TOPLAM	Evet	18	3,38	,94	40	1,25	,219
	Hayır	24	3,72	,82			

Çizelge 19'da sunulan bulgular p değerleri bakımından incelendiğinde, programda önerilen ölçme araçları ile ilgili 9 maddenin tümünde $p > .05$ olduğundan gruplar arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Bir başka deyişle, öğretmenlerin 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programında önerilen ölçme araçları hakkındaki görüşleri arasında hizmet içi eğitime katılım durumu açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Ayrıca, programda önerilen ölçme araçları ile ilgili maddelerin genel toplamında da $p > .05$ [$t(40) = 1,25$, $p = 0,219$] olduğundan, öğretmenlerin programda önerilen ölçme araçları hakkındaki genel görüşleri arasında hizmet içi eğitime katılım durumu açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Çizelge 19'da sunulan bulgular aritmetik ortalama değerleri bakımından incelendiğinde ise, programda önerilen ölçme araçları ile ilgili 9 maddenin tümündeki ifadelerle hizmet içi eğitime katılmayan öğretmenlerin hizmet içi eğitime katılan öğretmenlere göre daha çok katıldığı görülmektedir. Ayrıca, programda önerilen ölçme araçları ile ilgili maddelerin genel toplamında; hizmet içi eğitime katılan öğretmenlerle ilgili $\bar{X} = 3,38$ ve hizmet

içi eğitime katılmayan öğretmenlerle ilgili $\bar{X} = 3,72$ olduğu görülmektedir. Bu durumda, hizmet içi eğitime katılmayan öğretmenlerin programda önerilen ölçme araçları hakkındaki görüşlerinin hizmet içi eğitime katılan öğretmenlerin görüşlerine göre daha olumlu olduğu söylenebilmekle beraber, bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Öğretmenlerin 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programının boyutları olan kazanımlar, araç-gereçler, etkinlik örnekleri ve ölçme araçlarına ilişkin görüşlerinin hizmet içi eğitime katılım durumu değişkenine göre karşılaştırması sonucunda elde edilen t-testi sonuçları özet olarak Çizelge 20’de verilmektedir:

Çizelge 20. Öğretmenlerin Program Hakkındaki Görüşlerinin Hizmet İçi Eğitime Katılım Durumuna Göre Karşılaştırılmasında T-Testi Sonuçları

Programın Boyutları	Hizmet İçi Eğitime Katılım Durumu	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Kazanımlar	Evet	18	3,63	,60	40	,345	,732
	Hayır	24	3,70	,58			
Araç-Gereçler	Evet	18	3,75	,69	40	,211	,834
	Hayır	24	3,79	,59			
Etkinlik Örnekleri	Evet	18	3,73	,51	40	,109	,914
	Hayır	24	3,71	,58			
Ölçme Araçları	Evet	18	3,38	,94	40	1,25	,219
	Hayır	24	3,72	,82			
TOPLAM (PROGRAM)	Evet	18	3,62	,61	40	,571	,571
	Hayır	24	3,73	,59			

Çizelge 20’de sunulan bulgular p değerleri bakımından incelendiğinde, programla ilgili maddelerin genel toplamında $p > .05$ [$t(40) = 0,571$, $p = 0,571$] olduğundan gruplar arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Bir başka deyişle, öğretmenlerin 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programı hakkındaki genel görüşleri arasında hizmet içi eğitime katılım durumu açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Çizelge 20’de sunulan bulgular aritmetik ortalama değerleri bakımından incelendiğinde ise, 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programı ile ilgili maddelerin genel toplamında; hizmet içi eğitime katılan öğretmenlerle ilgili $\bar{X} = 3,62$ ve hizmet içi eğitime katılmayan öğretmenlerle ilgili $\bar{X} = 3,73$ olduğu görülmektedir. Bu durumda, hizmet içi eğitime katılmayan öğretmenlerin 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programı hakkındaki genel görüşlerinin hizmet içi eğitime katılan öğretmenlerin görüşlerine göre

daha olumlu olduğu söylenebilmekle beraber, bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir.

4.1.9. Öğretmenlerin Program Hakkındaki Görüşlerinin “Meslekteki Hizmet Yılı” Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Öğretmenlerin 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programının kazanımları hakkındaki görüşlerinin meslekteki hizmet yılı değişkenine göre farklılık gösterip göstermediği ile ilgili one-way anova sonuçları Çizelge 21’de verilmektedir:

Çizelge 21. Öğretmenlerin Programın Kazanımları Hakkındaki Görüşlerinin Meslekteki Hizmet Yılına Göre Karşılaştırılmasında One-Way Anova Sonuçları

Kazanımlar	Meslekteki Hizmet Yılı	N	$\bar{X}$	S	sd	F	p
1. Görsel Sanatlar eğitiminin genel amaçları ile tutarlıdır.	1-5 yıl	4	3,50	,58	4	4,50	,005
	6-10 yıl	6	3,17	,41			
	11-15 yıl	15	3,87	,35	37		
	16-20 yıl	6	3,67	,82			
	21 ve üzeri yıl	11	4,27	,65			
2. Öğrenme alanlarının amaçları ile tutarlıdır.	1-5 yıl	4	3,25	,50	4	2,73	,043
	6-10 yıl	6	3,33	,52			
	11-15 yıl	15	3,73	,59	37		
	16-20 yıl	6	3,67	,52			
	21 ve üzeri yıl	11	4,18	,75			
3. Gözlenebilir niteliktedir.	1-5 yıl	4	2,50	1,00	4	6,64	,000
	6-10 yıl	6	3,17	,41			
	11-15 yıl	15	3,87	,64	37		
	16-20 yıl	6	3,67	,52			
	21 ve üzeri yıl	11	4,18	,60			
4. Ölçülebilir niteliktedir.	1-5 yıl	4	3,00	,82	4	7,39	,000
	6-10 yıl	6	2,67	,52			
	11-15 yıl	15	3,60	,63	37		
	16-20 yıl	6	3,50	,84			
	21 ve üzeri yıl	11	4,27	,47			
5. Gerçekleştirilebilir niteliktedir.	1-5 yıl	4	3,00	,00	4	5,55	,001
	6-10 yıl	6	3,00	,00			
	11-15 yıl	15	3,73	,80	37		
	16-20 yıl	6	3,17	,41			
	21 ve üzeri yıl	11	4,09	,54			
6. Öğrenme ürününe yöneliktir.	1-5 yıl	4	3,00	,00	4	2,68	,047
	6-10 yıl	6	3,33	,52			
	11-15 yıl	15	3,93	,70	37		
	16-20 yıl	6	3,67	,52			
	21 ve üzeri yıl	11	4,00	,78			
7. Önerilen ünite sürelerinde ulaşılabilir niteliktedir.	1-5 yıl	4	3,00	,82	4	3,86	,010
	6-10 yıl	6	3,00	,63			
	11-15 yıl	15	3,73	,70	37		
	16-20 yıl	6	3,67	1,03			
	21 ve üzeri yıl	11	4,27	,65			

Çizelge 21 – devam

Kazanımlar	Meslekteki Hizmet Yılı	N	$\bar{X}$	S	sd	F	p
8. Günlük hayatta kullanılabilir niteliktedir.	1-5 yıl	4	3,00	1,16	4	2,99	,031
	6-10 yıl	6	3,17	,41			
	11-15 yıl	15	3,60	,63	37		
	16-20 yıl	6	3,50	1,05			
	21 ve üzeri yıl	11	4,18	,60			
9. İfade olarak açık ve anlaşılırdır.	1-5 yıl	4	3,50	1,00	4	3,97	,009
	6-10 yıl	6	3,17	,75			
	11-15 yıl	15	3,93	,70	37		
	16-20 yıl	6	3,50	,84			
	21 ve üzeri yıl	11	4,45	,52			
10. Kendi içinde tutarlıdır.	1-5 yıl	4	3,50	1,00	4	5,23	,002
	6-10 yıl	6	3,33	,52			
	11-15 yıl	15	3,87	,35	37		
	16-20 yıl	6	3,50	,55			
	21 ve üzeri yıl	11	4,36	,51			
11. Aşamalılık ilişkisine uygun sıralanmıştır.	1-5 yıl	4	2,50	1,00	4	5,90	,001
	6-10 yıl	6	3,17	,41			
	11-15 yıl	15	3,53	,64	37		
	16-20 yıl	6	3,50	1,05			
	21 ve üzeri yıl	11	4,36	,67			
12. Öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına uygundur.	1-5 yıl	4	2,75	,50	4	5,92	,001
	6-10 yıl	6	2,33	,52			
	11-15 yıl	15	3,27	,59	37		
	16-20 yıl	6	3,50	,84			
	21 ve üzeri yıl	11	3,91	,83			
13. Öğrencilerin gelişim özelliklerine uygundur.	1-5 yıl	4	3,50	,58	4	3,11	,026
	6-10 yıl	6	2,67	,52			
	11-15 yıl	15	3,67	,72	37		
	16-20 yıl	6	3,50	,84			
	21 ve üzeri yıl	11	4,00	,89			
14. Bilişsel açıdan geliştirici niteliktedir.	1-5 yıl	4	2,25	,50	4	11,16	,000
	6-10 yıl	6	2,67	,82			
	11-15 yıl	15	4,07	,59	37		
	16-20 yıl	6	3,50	,55			
	21 ve üzeri yıl	11	4,18	,75			
15. Psikomotor becerileri geliştirici niteliktedir.	1-5 yıl	4	3,25	,96	4	3,38	,019
	6-10 yıl	6	3,17	,41			
	11-15 yıl	15	4,07	,70	37		
	16-20 yıl	6	3,33	,82			
	21 ve üzeri yıl	11	4,09	,70			
16. Duyuşsal özellikleri geliştirici niteliktedir.	1-5 yıl	4	3,00	,00	4	11,20	,000
	6-10 yıl	6	2,67	,52			
	11-15 yıl	15	3,80	,41	37		
	16-20 yıl	6	3,83	,75			
	21 ve üzeri yıl	11	4,36	,67			
TOPLAM	1-5 yıl	4	3,03	,36	4	11,19	,000
	6-10 yıl	6	3,00	,27			
	11-15 yıl	15	3,77	,33	37		
	16-20 yıl	6	3,54	,56			
	21 ve üzeri yıl	11	4,20	,50			

Çizelge 21’de sunulan bulgular p değerleri bakımından incelendiğinde, kazanımlarla ilgili 16 maddenin tümünde $p < .05$ olduğundan gruplar arasında anlamlı bir farklılık vardır. Bir başka deyişle, öğretmenlerin 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programının kazanımları hakkındaki görüşleri

meslekteki hizmet yılına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Ayrıca, programın kazanımları ile ilgili maddelerin genel toplamında da $p < .05$ [$F(4,37) = 11,19$, $p = 0,000$] olduğundan, öğretmenlerin programın kazanımları hakkındaki genel görüşleri arasında meslekteki hizmet yılı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

Çizelge 21’de sunulan bulgular aritmetik ortalama değerleri bakımından incelendiğinde ise, kazanımlarla ilgili 16 maddenin tümündeki ifadelerle, meslekte 21 ve üzeri hizmet yılına sahip olan öğretmenlerin diğer hizmet yılı gruplarında (1-5 yıl, 6-10 yıl, 11-15 yıl ve 16-20 yıl) yer alan öğretmenlere göre daha çok katıldığı görülmektedir. Ayrıca, programın kazanımları ile ilgili maddelerin genel toplamında; 1-5 arasında hizmet yılına sahip olan öğretmenler “Kısmen Katılıyorum” ($\bar{X} = 3,03$), 6-10 arasında hizmet yılına sahip olan öğretmenler “Kısmen Katılıyorum” ($\bar{X} = 3,00$), 11-15 arasında hizmet yılına sahip olan öğretmenler “Katılıyorum” ($\bar{X} = 3,77$), 16-20 arasında hizmet yılına sahip olan öğretmenler “Katılıyorum” ($\bar{X} = 3,54$) ve 21 ve üzeri hizmet yılına sahip olan öğretmenler ise “Tamamen Katılıyorum” ($\bar{X} = 4,20$) şeklinde görüş belirtmişlerdir. Bu durumda, meslekte 21 ve üzeri hizmet yılına sahip olan öğretmenlerin programın kazanımları hakkındaki genel görüşleri diğer hizmet yılı gruplarında (1-5 yıl, 6-10 yıl, 11-15 yıl ve 16-20 yıl) yer alan öğretmenlerin görüşlerine göre daha yüksek değerde olumlu olduğu söylenebilir. Ayrıca, meslekteki hizmet yılı arttıkça öğretmenlerin programın kazanımları hakkındaki genel görüşleri de daha olumlu bir şekilde (“Kısmen Katılıyorum” → “Katılıyorum” → “Tamamen Katılıyorum” şeklinde) artmaktadır.

Öğretmenlerin 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programında önerilen araç-gereçler hakkındaki görüşlerinin meslekteki hizmet yılı değişkenine göre farklılık gösterip göstermediği ile ilgili one-way anova sonuçları Çizelge 22’de verilmektedir:

Çizelge 22. Öğretmenlerin Programda Önerilen Araç-Gereçler Hakkındaki Görüşlerinin Meslekteki Hizmet Yılına Göre Karşılaştırılmasında One-Way Anova Sonuçları

Araç-Gereçler	Meslekteki Hizmet Yılı	N	$\bar{X}$	S	sd	F	p
17. Kazanımlarla tutarlıdır.	1-5 yıl	4	3,25	,50	4	5,15	,002
	6-10 yıl	6	3,33	,52			
	11-15 yıl	15	4,07	,46			
	16-20 yıl	6	3,83	,41			
	21 ve üzeri yıl	11	4,27	,65	37		
18. Öğrencinin derse aktif katılımını sağlamaktadır.	1-5 yıl	4	3,00	,00	4	2,94	,033
	6-10 yıl	6	3,00	,63			
	11-15 yıl	15	4,00	,76			
	16-20 yıl	6	3,50	,84			
	21 ve üzeri yıl	11	4,00	1,00	37		
19. Öğrenmelerin kalıcılığını sağlayıcı niteliktedir.	1-5 yıl	4	3,50	,58	4	5,15	,002
	6-10 yıl	6	2,83	,41			
	11-15 yıl	15	4,07	,70			
	16-20 yıl	6	3,33	,82			
	21 ve üzeri yıl	11	4,18	,75	37		
20. Öğrenci düzeyine uygundur.	1-5 yıl	4	3,50	,58	4	2,05	,107
	6-10 yıl	6	3,33	1,03			
	11-15 yıl	15	4,00	,54			
	16-20 yıl	6	3,67	,52			
	21 ve üzeri yıl	11	4,18	,75	37		
21. Öğretmenlere rehberlik edecek niteliktedir.	1-5 yıl	4	3,50	1,00	4	2,88	,036
	6-10 yıl	6	3,00	1,10			
	11-15 yıl	15	3,73	,70			
	16-20 yıl	6	3,17	,98			
	21 ve üzeri yıl	11	4,27	,79	37		
22. Ekonomiktir.	1-5 yıl	4	3,25	,50	4	2,89	,036
	6-10 yıl	6	3,33	,52			
	11-15 yıl	15	3,87	,64			
	16-20 yıl	6	3,50	,55			
	21 ve üzeri yıl	11	4,18	,75	37		
TOPLAM	1-5 yıl	4	3,33	,19	4	5,45	,001
	6-10 yıl	6	3,14	,48			
	11-15 yıl	15	3,96	,39			
	16-20 yıl	6	3,50	,54			
	21 ve üzeri yıl	11	4,18	,73	37		

Çizelge 22’de sunulan bulgular p değerleri bakımından incelendiğinde, programda önerilen araç-gereçler ile ilgili 6 maddenin 5 tanesinde (20. madde dışında) $p < .05$ olduğundan gruplar arasında anlamlı bir farklılık vardır. Bir başka deyişle, 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programında önerilen araç-gereçler ile ilgili 6 maddeden 5 tanesi hakkındaki öğretmen görüşleri, meslekteki hizmet yılına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Buna karşılık, programda önerilen araç-gereçler “öğrenci düzeyine uygundur” şeklindeki 20. madde için $p > .05$ [$F(4,37) = 2,05$, $p = 0,107$] olduğundan, bu madde ile ilgili öğretmenlerin görüşleri meslekteki hizmet yılına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Diğer taraftan, programda önerilen araç-gereçler ile ilgili maddelerin genel

toplamında $p < .05$ [$F(4,37) = 5,45$, $p = 0,001$] olduğundan, öğretmenlerin programda önerilen araç-gereçler hakkındaki genel görüşleri arasında meslekteki hizmet yılı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

Çizelge 22’de sunulan bulgular aritmetik ortalama değerleri bakımından incelendiğinde ise, programda önerilen araç-gereçler ile ilgili 6 maddeden 5 tanesindeki ifadelerle, meslekte 21 ve üzeri hizmet yılına sahip olan öğretmenlerin diğer hizmet yılı gruplarında (1-5 yıl, 6-10 yıl, 11-15 yıl ve 16-20 yıl) yer alan öğretmenlere göre daha çok katıldığı görülmektedir. Diğer taraftan, programda önerilen araç-gereçler “öğrencinin derse aktif katılımını sağlamaktadır” şeklindeki 18. madde ile ilgili değerlendirmelerde, 11-15 arasında hizmet yılına sahip olan öğretmenlerin görüşleri ($\bar{X} = 4,00$) ile 21 ve üzeri hizmet yılına sahip olan öğretmenlerin görüşleri ($\bar{X} = 4,00$) aynı derecede olumlu olduğunu söylemekle beraber, 18. madde ile ilgili bu iki hizmet yılı gruplarında yer alan öğretmenlerin görüşleri diğer hizmet yılı gruplarında (1-5 yıl, 6-10 yıl ve 16-20 yıl) yer alan öğretmenlerin görüşlerine göre daha yüksek değerde olumludur. Ayrıca, programda önerilen araç-gereçler ile ilgili maddelerin genel toplamında; 1-5 arasında hizmet yılına sahip olan öğretmenler “Kısmen Katılıyorum” ($\bar{X} = 3,33$), 6-10 arasında hizmet yılına sahip olan öğretmenler “Kısmen Katılıyorum” ($\bar{X} = 3,14$), 11-15 arasında hizmet yılına sahip olan öğretmenler “Katılıyorum” ($\bar{X} = 3,96$), 16-20 arasında hizmet yılına sahip olan öğretmenler “Katılıyorum” ($\bar{X} = 3,50$) ve 21 ve üzeri hizmet yılına sahip olan öğretmenler ise “Katılıyorum” ($\bar{X} = 4,18$) şeklinde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin programda önerilen araç-gereçler ile ilgili 6 maddenin tümü ile ilgili genel değerlendirmelerine bakıldığında, meslekte 21 ve üzeri hizmet yılına sahip olan öğretmenlerin programda önerilen araç-gereçler hakkındaki genel görüşleri ($\bar{X} = 4,18$) diğer hizmet yılı gruplarında (1-5 yıl, 6-10 yıl, 11-15 yıl ve 16-20 yıl) yer alan öğretmenlerin görüşlerine göre daha yüksek değerde olumlu olduğu görülmektedir.

Öğretmenlerin 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programında önerilen etkinlik örnekleri hakkındaki görüşlerinin meslekteki hizmet yılı değişkenine göre farklılık gösterip göstermediği ile ilgili one-way anova sonuçları Çizelge 23’te verilmektedir:

Çizelge 23. Öğretmenlerin Programda Önerilen Etkinlik Örnekleri Hakkındaki Görüşlerinin Meslekteki Hizmet Yılına Göre Karşılaştırılmasında One-Way Anova Sonuçları

Etkinlik Örnekleri	Meslekteki Hizmet Yılı	N	$\bar{X}$	S	sd	F	p
23. Öğrenme alanlarının amaçlarına ulaştırıcı niteliktedir.	1-5 yıl	4	3,00	,00	4	9,72	,000
	6-10 yıl	6	3,17	,41			
	11-15 yıl	15	3,87	,35			
	16-20 yıl	6	3,33	,52			
	21 ve üzeri yıl	11	4,27	,65	37		
24. Kazanımlarla tutarlıdır.	1-5 yıl	4	3,25	,96	4	5,98	,001
	6-10 yıl	6	3,33	,82			
	11-15 yıl	15	3,87	,35			
	16-20 yıl	6	3,50	,55			
	21 ve üzeri yıl	11	4,45	,52	37		
25. Kazanımlara ulaştırıcı niteliktedir.	1-5 yıl	4	3,50	,58	4	8,85	,000
	6-10 yıl	6	2,83	,75			
	11-15 yıl	15	3,93	,46			
	16-20 yıl	6	3,33	,52			
	21 ve üzeri yıl	11	4,27	,47	37		
26. Kazanımların gerçekleştirilmesine yönelik yeni etkinliklerin düzenlenmesinde rehberlik edicidir.	1-5 yıl	4	3,50	,58	4	2,63	,049
	6-10 yıl	6	3,17	,41			
	11-15 yıl	15	3,73	,46			
	16-20 yıl	6	3,67	,52			
	21 ve üzeri yıl	11	4,00	,63	37		
27. Öğretmenlerin etkinlikleri nasıl gerçekleştireceklerine rehberlik edecek niteliktedir.	1-5 yıl	4	3,50	1,00	4	,869	,491
	6-10 yıl	6	3,33	,52			
	11-15 yıl	15	3,80	,41			
	16-20 yıl	6	3,67	,82			
	21 ve üzeri yıl	11	3,91	,83	37		
28. Öğretmenlere rehber ve yönlendirici rol yüklemektedir.	1-5 yıl	4	3,50	1,00	4	1,17	,340
	6-10 yıl	6	3,67	,82			
	11-15 yıl	15	3,93	,59			
	16-20 yıl	6	4,00	,63			
	21 ve üzeri yıl	11	4,18	,41	37		
29. Günlük yaşamla ilişkilidir.	1-5 yıl	4	3,00	1,16	4	3,44	,017
	6-10 yıl	6	3,17	,75			
	11-15 yıl	15	3,47	,64			
	16-20 yıl	6	3,33	1,03			
	21 ve üzeri yıl	11	4,27	,65	37		
30. Öğrencilerin gelişim özelliklerine uygundur.	1-5 yıl	4	3,25	,96	4	3,83	,011
	6-10 yıl	6	3,00	,00			
	11-15 yıl	15	3,87	,52			
	16-20 yıl	6	3,83	,75			
	21 ve üzeri yıl	11	4,09	,70	37		
31. Öğrencinin hazır bulunuşluk düzeyine, ilgisine, beklentilerine ve ihtiyaçlarına uygundur.	1-5 yıl	4	2,75	,50	4	4,21	,007
	6-10 yıl	6	2,83	,75			
	11-15 yıl	15	3,33	,49			
	16-20 yıl	6	3,17	,75			
	21 ve üzeri yıl	11	3,91	,70	37		
32. Öğrenciler arasındaki bireysel farklılıkları dikkate almaktadır.	1-5 yıl	4	2,50	,58	4	4,35	,006
	6-10 yıl	6	2,83	,75			
	11-15 yıl	15	3,33	,62			
	16-20 yıl	6	3,00	,63			
	21 ve üzeri yıl	11	3,91	,83	37		
33. Öğrenciye araç-gereç ve materyalleri tanıma imkânı vermektedir.	1-5 yıl	4	4,00	,00	4	3,40	,018
	6-10 yıl	6	3,50	,84			
	11-15 yıl	15	3,73	,46			
	16-20 yıl	6	3,50	,55			
	21 ve üzeri yıl	11	4,27	,47	37		

Çizelge 23 – devam

Etkinlik Örnekleri	Meslekteki Hizmet Yılı	N	$\bar{X}$	S	sd	F	p
34. Öğrenciye araç-gereç ve materyalleri kullanma imkânı vermektedir.	1-5 yıl	4	4,00	,00	4	3,94	,009
	6-10 yıl	6	3,50	,84			
	11-15 yıl	15	3,67	,49	37		
	16-20 yıl	6	3,17	,41			
	21 ve üzeri yıl	11	4,18	,60			
35. Konunun öğretimi için uygundur.	1-5 yıl	4	3,50	1,00	4	1,84	,141
	6-10 yıl	6	3,33	,52			
	11-15 yıl	15	3,87	,35	37		
	16-20 yıl	6	3,83	,41			
	21 ve üzeri yıl	11	4,00	,63			
36. Bilişsel açıdan geliştirici niteliktedir.	1-5 yıl	4	3,25	,96	4	2,19	,089
	6-10 yıl	6	3,33	,52			
	11-15 yıl	15	4,00	,54	37		
	16-20 yıl	6	3,67	,52			
	21 ve üzeri yıl	11	4,00	,78			
37. Psikomotor becerileri geliştirici niteliktedir.	1-5 yıl	4	3,50	,58	4	1,65	,183
	6-10 yıl	6	3,67	,82			
	11-15 yıl	15	3,80	,56	37		
	16-20 yıl	6	3,67	,52			
	21 ve üzeri yıl	11	4,27	,79			
38. Duyuşsal özellikleri geliştirici niteliktedir.	1-5 yıl	4	3,00	,82	4	2,93	,034
	6-10 yıl	6	3,67	,82			
	11-15 yıl	15	3,87	,52	37		
	16-20 yıl	6	3,67	,52			
	21 ve üzeri yıl	11	4,27	,79			
39. Öğrencinin eleştirel düşünme becerisini geliştirecek niteliktedir.	1-5 yıl	4	3,75	1,26	4	6,25	,001
	6-10 yıl	6	2,67	,52			
	11-15 yıl	15	4,07	,46	37		
	16-20 yıl	6	3,50	,55			
	21 ve üzeri yıl	11	4,18	,75			
40. Öğrencinin yaratıcı düşünme becerisini geliştirecek niteliktedir.	1-5 yıl	4	3,75	1,26	4	4,01	,008
	6-10 yıl	6	2,67	,52			
	11-15 yıl	15	3,93	,59	37		
	16-20 yıl	6	4,00	,89			
	21 ve üzeri yıl	11	4,18	,87			
41. Öğrencileri araştırıcılığa yöneltmektedir.	1-5 yıl	4	4,00	,00	4	5,20	,002
	6-10 yıl	6	2,83	,75			
	11-15 yıl	15	4,07	,59	37		
	16-20 yıl	6	3,83	,98			
	21 ve üzeri yıl	11	4,36	,67			
42. Öğrencinin öğrenme sürecine aktif katılımına uygundur.	1-5 yıl	4	3,25	,50	4	3,92	,009
	6-10 yıl	6	3,17	,75			
	11-15 yıl	15	3,87	,52	37		
	16-20 yıl	6	3,67	1,03			
	21 ve üzeri yıl	11	4,36	,67			
43. Öğrencilerin işbirliğine dayalı olarak çalışmalarına uygundur.	1-5 yıl	4	3,25	,50	4	1,96	,121
	6-10 yıl	6	3,50	1,05			
	11-15 yıl	15	3,73	,59	37		
	16-20 yıl	6	3,83	,98			
	21 ve üzeri yıl	11	4,27	,65			
44. Bireysel yetenekleri geliştirici niteliktedir.	1-5 yıl	4	3,50	,58	4	,852	,501
	6-10 yıl	6	3,33	1,21			
	11-15 yıl	15	3,67	,62	37		
	16-20 yıl	6	3,83	1,17			
	21 ve üzeri yıl	11	4,09	,94			

Çizelge 23 – devam

Etkinlik Örnekleri	Meslekteki Hizmet Yılı	N	$\bar{X}$	S	sd	F	p
45. Öğrencinin bilgiyi yapılandırmasına hizmet edici niteliktedir.	1-5 yıl	4	2,75	,50	4	4,93	,003
	6-10 yıl	6	2,83	,75			
	11-15 yıl	15	3,73	,59			
	16-20 yıl	6	3,50	,55			
	21 ve üzeri yıl	11	4,18	,98			
46. Öğrenmeleri somutlaştırıcı niteliktedir.	1-5 yıl	4	3,50	1,00	4	3,75	,012
	6-10 yıl	6	2,83	,75			
	11-15 yıl	15	3,87	,52			
	16-20 yıl	6	3,67	,82			
	21 ve üzeri yıl	11	4,27	,91			
47. Öğrenmelerin kalıcılığını sağlayıcı niteliktedir.	1-5 yıl	4	3,25	,96	4	3,02	,030
	6-10 yıl	6	3,00	,89			
	11-15 yıl	15	3,80	,56			
	16-20 yıl	6	3,33	,52			
	21 ve üzeri yıl	11	4,18	,98			
48. Programın uygulandığı çevresel koşullarda düzenlenebilir niteliktedir.	1-5 yıl	4	2,50	1,00	4	6,42	,001
	6-10 yıl	6	2,83	,41			
	11-15 yıl	15	3,47	,52			
	16-20 yıl	6	3,00	,63			
	21 ve üzeri yıl	11	4,09	,83			
TOPLAM	1-5 yıl	4	3,33	,49	4	6,47	,000
	6-10 yıl	6	3,15	,44			
	11-15 yıl	15	3,78	,20			
	16-20 yıl	6	3,56	,52			
	21 ve üzeri yıl	11	4,17	,59			

Çizelge 23'te sunulan bulgular p değerleri bakımından incelendiğinde, programda önerilen etkinlik örnekleri ile ilgili 26 maddenin 19 tanesinde (27., 28., 35., 36., 37., 43. ve 44. maddeler dışında) $p < .05$ olduğundan gruplar arasında anlamlı bir farklılık vardır. Bir başka deyişle, 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programında önerilen etkinlik örnekleri ile ilgili 26 maddeden 19 tanesi hakkındaki öğretmen görüşleri, meslekteki hizmet yılına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Buna karşılık, programda önerilen etkinlik örnekleri “öğretmenlerin etkinlikleri nasıl gerçekleştireceklerine rehberlik edecek niteliktedir” şeklindeki 27. madde [$F(4,37) = 0,869$, $p = 0,491$], “öğretmenlere rehber ve yönlendirici rol yüklemektedir” şeklindeki 28. madde [$F(4,37) = 1,17$, $p = 0,340$], “konunun öğretimi için uygundur” şeklindeki 35. madde [$F(4,37) = 1,84$, $p = 0,141$], “bilişsel açıdan geliştirici niteliktedir” şeklindeki 36. madde [$F(4,37) = 2,19$, $p = 0,089$], “psikomotor becerileri geliştirici niteliktedir” şeklindeki 37. madde [$F(4,37) = 1,65$, $p = 0,183$], “öğrencilerin işbirliğine dayalı olarak çalışmalarına uygundur” şeklindeki 43. madde [$F(4,37) = 1,96$, $p = 0,121$] ve “bireysel yetenekleri geliştirici niteliktedir” şeklindeki 44. madde [$F(4,37) =$

0,852, $p = 0,501$] için $p > .05$ olduğundan, bu maddeler ile ilgili öğretmenlerin görüşleri meslekteki hizmet yılına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Diğer taraftan, programda önerilen etkinlik örnekleri ile ilgili maddelerin genel toplamında $p < .05$ [$F(4,37) = 6,47$, $p = 0,000$] olduğundan, öğretmenlerin programda önerilen etkinlik örnekleri hakkındaki genel görüşleri arasında meslekteki hizmet yılı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

Çizelge 23'te sunulan bulgular aritmetik ortalama değerleri bakımından incelendiğinde ise, programda önerilen etkinlik örnekleri ile ilgili 26 maddeden 25 tanesindeki ifadelerle, meslekte 21 ve üzeri hizmet yılına sahip olan öğretmenlerin diğer hizmet yılı gruplarında (1-5 yıl, 6-10 yıl, 11-15 yıl ve 16-20 yıl) yer alan öğretmenlere göre daha çok katıldığı görülmektedir. Diğer taraftan, programda önerilen etkinlik örnekleri "bilişsel açıdan geliştirici niteliktedir" şeklindeki 36. madde ile ilgili değerlendirmelerde, 11-15 arasında hizmet yılına sahip olan öğretmenlerin görüşleri ($\bar{X} = 4,00$) ile 21 ve üzeri hizmet yılına sahip olan öğretmenlerin görüşleri ($\bar{X} = 4,00$) aynı derecede olumlu olduğunu söylemekle beraber, 36. madde ile ilgili bu iki hizmet yılı gruplarında yer alan öğretmenlerin görüşleri diğer hizmet yılı gruplarında (1-5 yıl, 6-10 yıl ve 16-20 yıl) yer alan öğretmenlerin görüşlerine göre daha olumludur. Ayrıca, programda önerilen etkinlik örnekleri ile ilgili maddelerin genel toplamında; 1-5 arasında hizmet yılına sahip olan öğretmenler "Kısmen Katılıyorum" ($\bar{X} = 3,33$), 6-10 arasında hizmet yılına sahip olan öğretmenler "Kısmen Katılıyorum" ($\bar{X} = 3,15$), 11-15 arasında hizmet yılına sahip olan öğretmenler "Katılıyorum" ($\bar{X} = 3,78$), 16-20 arasında hizmet yılına sahip olan öğretmenler "Katılıyorum" ($\bar{X} = 3,56$) ve 21 ve üzeri hizmet yılına sahip olan öğretmenler ise "Katılıyorum" ($\bar{X} = 4,17$) şeklinde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin programda önerilen etkinlik örnekleri ile ilgili 26 maddenin tümü ile ilgili genel değerlendirmelerine bakıldığında, meslekte 21 ve üzeri hizmet yılına sahip olan öğretmenlerin programda önerilen etkinlik örnekleri hakkındaki genel görüşleri ($\bar{X} = 4,17$) diğer hizmet yılı gruplarında (1-5 yıl, 6-10 yıl, 11-15 yıl ve 16-20 yıl) yer alan öğretmenlerin görüşlerine göre daha yüksek değerde olumlu olduğu görülmektedir.

Öğretmenlerin 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programında önerilen ölçme araçları hakkındaki görüşlerinin meslekteki hizmet yılı

değişkenine göre farklılık gösterip göstermediği ile ilgili one-way anova sonuçları Çizelge 24'te verilmektedir:

Çizelge 24. Öğretmenlerin Programda Önerilen Ölçme Araçları Hakkındaki Görüşlerinin Meslekteki Hizmet Yılına Göre Karşılaştırılmasında One-Way Anova Sonuçları

Ölçme Araçları	Meslekteki Hizmet Yılı	N	$\bar{X}$	S	sd	F	p
49. Kazanımları ölçmede yeterlidir.	1-5 yıl	4	2,00	,00	4	13,46	,000
	6-10 yıl	6	2,83	,98			
	11-15 yıl	15	4,00	,54	37		
	16-20 yıl	6	3,50	,55			
	21 ve üzeri yıl	11	4,27	,65			
50. Açık ve anlaşılabilir özelliktedir.	1-5 yıl	4	2,25	,96	4	9,69	,000
	6-10 yıl	6	2,83	1,17			
	11-15 yıl	15	4,00	,54	37		
	16-20 yıl	6	3,50	,55			
	21 ve üzeri yıl	11	4,45	,69			
51. Kullanışlılık (uygulanması ve puanlanmasının kolay olması) bakımından uygundur.	1-5 yıl	4	2,00	1,16	4	4,85	,003
	6-10 yıl	6	2,67	1,21			
	11-15 yıl	15	3,73	,59	37		
	16-20 yıl	6	3,50	1,05			
	21 ve üzeri yıl	11	4,00	1,00			
52. Geçerli ve güvenilir sonuçlar elde etmede uygundur.	1-5 yıl	4	2,50	1,00	4	6,18	,001
	6-10 yıl	6	2,83	1,17			
	11-15 yıl	15	3,73	,59	37		
	16-20 yıl	6	3,50	,55			
	21 ve üzeri yıl	11	4,27	,65			
53. Öğrencilerin bireysel farklılıklarını dikkate almaktadır.	1-5 yıl	4	1,75	,50	4	12,82	,000
	6-10 yıl	6	2,67	1,21			
	11-15 yıl	15	3,67	,62	37		
	16-20 yıl	6	3,33	,52			
	21 ve üzeri yıl	11	4,27	,47			
54. Öğrencinin bilişsel gelişimini ölçebilecek niteliktedir.	1-5 yıl	4	2,50	1,00	4	6,79	,000
	6-10 yıl	6	2,67	1,03			
	11-15 yıl	15	3,93	,46	37		
	16-20 yıl	6	3,50	,55			
	21 ve üzeri yıl	11	4,09	,83			
55. Öğrencinin psikomotor gelişimini ölçebilecek niteliktedir.	1-5 yıl	4	2,00	,82	4	9,65	,000
	6-10 yıl	6	2,83	,98			
	11-15 yıl	15	3,93	,59	37		
	16-20 yıl	6	3,33	,52			
	21 ve üzeri yıl	11	4,18	,75			
56. Öğrencinin duyuşsal gelişimini ölçebilecek niteliktedir.	1-5 yıl	4	2,00	,82	4	10,48	,000
	6-10 yıl	6	2,67	1,03			
	11-15 yıl	15	3,87	,52	37		
	16-20 yıl	6	3,33	,52			
	21 ve üzeri yıl	11	4,18	,75			
57. Öğretmenlere benzer ölçme araçlarını hazırlamada kılavuzluk edecek niteliktedir.	1-5 yıl	4	2,75	1,26	4	7,49	,000
	6-10 yıl	6	2,67	1,03			
	11-15 yıl	15	3,87	,52	37		
	16-20 yıl	6	3,33	,52			
	21 ve üzeri yıl	11	4,36	,67			
TOPLAM	1-5 yıl	4	2,19	,72	4	12,09	,000
	6-10 yıl	6	2,74	,96			
	11-15 yıl	15	3,86	,42	37		
	16-20 yıl	6	3,43	,49			
	21 ve üzeri yıl	11	4,23	,62			

Çizelge 24'te sunulan bulgular p değerleri bakımından incelendiğinde, programda önerilen ölçme araçları ilgili 9 maddenin tümünde $p < .05$ olduğundan gruplar arasında anlamlı bir farklılık vardır. Bir başka deyişle, öğretmenlerin 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programında önerilen ölçme araçları hakkındaki görüşleri, meslekteki hizmet yılına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Ayrıca, programda önerilen ölçme araçları ile ilgili maddelerin genel toplamında da $p < .05$ [$F(4,37) = 12,09$, $p = 0,000$] olduğundan, öğretmenlerin programda önerilen ölçme araçları hakkındaki genel görüşleri arasında meslekteki hizmet yılı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

Çizelge 24'te sunulan bulgular aritmetik ortalama değerleri bakımından incelendiğinde ise, programda önerilen ölçme araçları ilgili 9 maddenin tümündeki ifadelerle, meslekte 21 ve üzeri hizmet yılına sahip olan öğretmenlerin diğer hizmet yılı gruplarında (1-5 yıl, 6-10 yıl, 11-15 yıl ve 16-20 yıl) yer alan öğretmenlere göre daha çok katıldığı görülmektedir. Ayrıca, programda önerilen ölçme araçları ile ilgili maddelerin genel toplamında; 1-5 arasında hizmet yılına sahip olan öğretmenler "Katılmıyorum" ($\bar{X} = 2,19$), 6-10 arasında hizmet yılına sahip olan öğretmenler "Kısmen Katılıyorum" ($\bar{X} = 2,74$), 11-15 arasında hizmet yılına sahip olan öğretmenler "Katılıyorum" ($\bar{X} = 3,86$), 16-20 arasında hizmet yılına sahip olan öğretmenler "Katılıyorum" ($\bar{X} = 3,43$) ve 21 ve üzeri hizmet yılına sahip olan öğretmenler ise "Tamamen Katılıyorum" ($\bar{X} = 4,23$) şeklinde görüş belirtmişlerdir. Bu durumda, meslekte 21 ve üzeri hizmet yılına sahip olan öğretmenlerin programda önerilen ölçme araçları hakkındaki genel görüşleri diğer hizmet yılı gruplarında (1-5 yıl, 6-10 yıl, 11-15 yıl ve 16-20 yıl) yer alan öğretmenlerin görüşlerine göre daha yüksek değerde olumlu olduğu söylenebilir. Ayrıca, meslekteki hizmet yılı arttıkça öğretmenlerin programda önerilen ölçme araçları hakkındaki genel görüşleri de daha olumlu bir şekilde ("Katılmıyorum" → "Kısmen Katılıyorum" → "Katılıyorum" → "Tamamen Katılıyorum" şeklinde) artmaktadır.

Öğretmenlerin 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programının boyutları olan kazanımlar, araç-gereçler, etkinlik örnekleri ve ölçme araçlarına ilişkin görüşlerinin meslekteki hizmet yılı değişkenine göre karşılaştırması sonucunda elde edilen one-way anova sonuçları özet olarak Çizelge 25'te verilmektedir:

Çizelge 25. Öğretmenlerin Program Hakkındaki Görüşlerinin Meslekteki Hizmet Yılına Göre Karşılaştırılmasında One-Way Anova Sonuçları

Programın Boyutları	Meslekteki Hizmet Yılı	N	$\bar{X}$	S	sd	F	p
Kazanımlar	1-5 yıl	4	3,03	,36	4	11,19	,000
	6-10 yıl	6	3,00	,27			
	11-15 yıl	15	3,77	,33			
	16-20 yıl	6	3,54	,56			
	21 ve üzeri yıl	11	4,20	,50	37		
Araç-Gereçler	1-5 yıl	4	3,33	,19	4	5,45	,001
	6-10 yıl	6	3,14	,48			
	11-15 yıl	15	3,96	,39			
	16-20 yıl	6	3,50	,54			
	21 ve üzeri yıl	11	4,18	,73	37		
Etkinlik Örnekleri	1-5 yıl	4	3,33	,49	4	6,47	,000
	6-10 yıl	6	3,15	,44			
	11-15 yıl	15	3,78	,20			
	16-20 yıl	6	3,56	,52			
	21 ve üzeri yıl	11	4,17	,59	37		
Ölçme Araçları	1-5 yıl	4	2,19	,72	4	12,09	,000
	6-10 yıl	6	2,74	,96			
	11-15 yıl	15	3,86	,42			
	16-20 yıl	6	3,43	,49			
	21 ve üzeri yıl	11	4,23	,62	37		
TOPLAM (PROGRAM)	1-5 yıl	4	2,97	,32	4	12,23	,000
	6-10 yıl	6	3,01	,41			
	11-15 yıl	15	3,84	,27			
	16-20 yıl	6	3,51	,38			
	21 ve üzeri yıl	11	4,20	,58	37		

Çizelge 25'te sunulan bulgular p değerleri bakımından incelendiğinde, programla ilgili maddelerin genel toplamında $p < .05$ [$F(4,37) = 12,23$, $p = 0,000$] olduğundan gruplar arasında anlamlı bir farklılık vardır. Bir başka deyişle, öğretmenlerin 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programı hakkındaki genel görüşleri arasında meslekteki hizmet yılı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

Çizelge 25'te sunulan bulgular aritmetik ortalama değerleri bakımından incelendiğinde ise, 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programı ile ilgili maddelerin tümündeki ifadelerle, meslekte 21 ve üzeri hizmet yılına sahip olan öğretmenlerin diğer hizmet yılı gruplarında (1-5 yıl, 6-10 yıl, 11-15 yıl ve 16-20 yıl) yer alan öğretmenlere göre daha çok katıldığı görülmektedir. Ayrıca, program ile ilgili maddelerin genel toplamında; 1-5 arasında hizmet yılına sahip olan öğretmenler "Kısmen Katılıyorum" ($\bar{X} = 2,97$), 6-10 arasında hizmet yılına sahip olan öğretmenler "Kısmen Katılıyorum" ($\bar{X} = 3,01$), 11-15 arasında hizmet yılına sahip olan öğretmenler "Katılıyorum" ($\bar{X} = 3,84$), 16-20 arasında hizmet yılına sahip olan öğretmenler "Katılıyorum" ($\bar{X} = 3,51$) ve 21 ve üzeri hizmet yılına sahip olan öğretmenler ise "Tamamen Katılıyorum" ($\bar{X} =$

4,20) şeklinde görüş belirtmişlerdir. Bu durumda, meslekte 21 ve üzeri hizmet yılına sahip olan öğretmenlerin program hakkındaki genel görüşleri diğer hizmet yılı gruplarında (1-5 yıl, 6-10 yıl, 11-15 yıl ve 16-20 yıl) yer alan öğretmenlerin görüşlerine göre daha yüksek değerde olumlu olduğu söylenebilir. Ayrıca, meslekteki hizmet yılı arttıkça öğretmenlerin program hakkındaki genel görüşleri de daha olumlu bir şekilde (“Kısmen Katılıyorum” → “Katılıyorum” → “Tamamen Katılıyorum” şeklinde) artmaktadır.

4.2. Nitel Analiz Sonucunda Elde Edilen Bulgular

Araştırmaya katılan görsel sanatlar dersi öğretmenlerinin; 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programının güçlü ve zayıf yanları, programı uygularken karşılaştıkları sorunlar ve programın ne şekilde değiştirilmesi ve geliştirilmesi hakkındaki görüşleri ile ilgili bulgular bu kısımda sunulmaktadır. Bir başka deyişle, öğretmenlerin anketin 3. ve 4. bölümlerinde yer alan toplam 4 açık uçlu soru (58., 59., 60. ve 61. sorular) hakkındaki düşünceleri ortaya konmaktadır.

4.2.1. Programın Güçlü Yanları Hakkında Öğretmen Görüşleri

Görsel sanatlar dersi öğretmenlerinin 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programının *güçlü yanları* hakkındaki görüşleri Çizelge 26’da verilmektedir:

Çizelge 26. Altıncı Sınıf Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının Güçlü Yanları Hakkında Öğretmen Görüşleri

Programın Güçlü Yanları Hakkında Öğretmen Görüşleri	f	%
Uygulama kolaylığı	6	10,7
Anlaşılabilir olması	2	3,6
Öğrenci merkezli oluşu	7	12,5
Bireysel farklılıkları dikkate alması	1	1,8
Öğrenci seviyesine uygun olması	3	5,4
Öğrenciyi bilişsel yönden geliştirmesi	7	12,5
Öğrencinin psikomotor becerilerini geliştirmesi	13	23,2
Öğrencinin duyuşsal özelliklerini geliştirmesi	10	17,8
Cevapsız	7	12,5
Toplam	56	100

Öğretmenlere yöneltilen “*size göre programın güçlü yanları nelerdir?*” şeklindeki anketin 58. sorusuna, 35 öğretmen cevap verirken 7 öğretmen ise bu soruya cevap vermemiştir. Soruya cevap veren öğretmenlerden bazıları ise programın güçlü yanları hakkında birden fazla görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin programın güçlü yanları hakkındaki görüşleri ağırlıklı olarak, “programın öğrencinin psikomotor becerilerini geliştirmesi” (%23,2 – 13 öğretmen) ve “programın öğrencinin duyuşsal özelliklerini geliştirmesi” (%17,8 – 10 öğretmen) ile ilgilidir. Programın öğrencilerin psikomotor becerilerini geliştirdiğini düşünen öğretmenler; program “*öğrencilerde bireysel yetenekleri geliştirmektedir*”, “*öğrencinin yaratıcılığını geliştirmektedir*”, “*öğrencinin araştırmacılığını geliştirmektedir*”, “*öğrencinin kompozisyon yeteneğini geliştirmektedir*” şeklinde soruya cevap vermişlerdir. Programın öğrencilerin duyuşsal özelliklerini geliştirdiği görüşüne sahip olan öğretmenler ise; program “*öğrencilerde müze bilinci kazandırmaktadır*”, “*öğrencilere görsel sanatlar dersini sevdirmektedir*” şekilde soruya cevap vermişlerdir. Ayrıca, azımsanmayacak sayıda öğretmen ise; “programın öğrenciyi bilişsel yönden geliştirdiği” (%12,5 – 7 öğretmen), “programın öğrenci merkezli olması” (%12,5 – 7 öğretmen) ve “programın uygulanmasının kolay olduğu” (%10,7 – 6 öğretmen) görüşlerine sahiptir. Programın öğrencileri bilişsel yönden geliştirdiğini düşünen öğretmenler ise; program “*öğrencilere ulusal kültürümüzü tanıtmaktadır*”, “*öğrencilere sanat tarihini öğretmektedir*”, “*öğrencilere renk bilgisini kazandırmaktadır*” şeklinde soruya cevap vermişlerdir. Buna karşılık, programın güçlü yanları hakkında az sayıda öğretmen tarafından dile getirilen görüşler ise; “program öğrencinin seviyesine uygundur” (%5,4 – 3 öğretmen), “program anlaşılırdır” (%3,6 – 2 öğretmen) ve “program bireysel farklılıkları dikkate almaktadır” (%1,8 – 1 öğretmen) şeklindedir.

4.2.2. Programın Zayıf Yanları Hakkında Öğretmen Görüşleri

Görsel sanatlar dersi öğretmenlerinin 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programının *zayıf yanları* hakkındaki görüşleri Çizelge 27’de verilmektedir:

Çizelge 27. Altıncı Sınıf Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının Zayıf Yanları Hakkında Öğretmen Görüşleri

Programın Zayıf Yanları Hakkında Öğretmen Görüşleri	f	%
Bireysel farklılıkları dikkate almaması	4	7,7
Öğrenci ilgi ve ihtiyaçlarına uygun olmaması	1	1,9
Öğrenci seviyesine uygun olmaması	1	1,9
Konuların uzun olması	3	5,8
Konu tekrarlarına yer verilmesi	1	1,9
Etkinlik örneklerinin azlığı	4	7,7
Ölçme araçlarının yetersizliği	5	9,6
Uygulama güçlüğü	15	28,9
Ders saatinin yetersizliği	10	19,2
Cevapsız	8	15,4
Toplam	52	100

Öğretmenlere yöneltilen “*size göre programın zayıf yanları nelerdir?*” şeklindeki anketin 59. sorusuna, 34 öğretmen cevap verirken 8 öğretmen ise bu soruya cevap vermemiştir. Soruya cevap veren öğretmenlerden bazıları ise programın zayıf yanları hakkında birden fazla görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin programın zayıf yanları hakkındaki görüşleri ağırlıklı olarak, “programın uygulanma güçlüğü” (%28,9 – 15 öğretmen) ile ilgilidir. Programın uygulanmasında güçlük yaşandığını düşünen öğretmenler; “*gezilecek yeteri kadar müze bulunmamaktadır*” şeklinde soruya cevap vermişlerdir. Ayrıca, öğretmenler programın uygulanmasındaki diğer bir güçlük olarak, “*okullarda araç-gereç ve materyal sıkıntısı var*” ve “*çoğu okulun atölyesi yok*” şekilde görüşlerini ifade etmişlerdir. Programda belirtildiği şekliyle görsel sanatlar dersinin uygulanmadığı görüşünü paylaşan öğretmenler, böylece, görsel sanatlar dersi ile ilgili uygulama alanlarının azlığını ve görsel sanatlar dersinin uygulanmasında okullardaki fiziki şartların yetersizliğini dile getirmişlerdir. Öğretmenler tarafından programın zayıf yanları hakkında ağırlıklı olarak paylaşılan diğer bir görüş ise, “ders saatinin yetersizliğidir” (%19,2 – 10 öğretmen). Bu konuda öğretmenler, “*görsel sanatlar dersinin haftada 1 saat olması programın tam olarak uygulanmasını güçleştiriyor*” şeklinde soruya cevap vermişlerdir. Buna karşılık, programın zayıf yanları hakkında az sayıda öğretmen tarafından belirtilen görüşler ise; “programda önerilen ölçme araçları yetersizdir” (%9,6 – 5 öğretmen), “programda önerilen etkinlik örnekleri azdır” (%7,7 – 4 öğretmen), “program bireysel farklılıkları dikkate almamaktadır” (%7,7 – 4 öğretmen) ve “konular uzundur” (%5,8 – 3 öğretmen) şeklindedir. Ayrıca, programın zayıf yanları hakkında ortaya

koyulan diğer öğretmen görüşleri ise; “program öğrencinin ilgi ve ihtiyaçlarını karşılamamaktadır” (%1,9 – 1 öğretmen), “program öğrencinin seviyesine uygun değildir” (%1,9 – 1 öğretmen) ve “programda konu tekrarları mevcuttur” (%1,9 – 1 öğretmen) şeklindedir. Programın öğrencinin seviyesine uygun olmadığı görüşüne sahip olan bir öğretmen ise; “*öğrenciler bazı konuları öğrenirken zorlanıyor*” şeklinde soruya cevap vermiştir.

Programın zayıf yanları hakkında ifade edilen bu görüşler, programı “Tamamen Katılıyorum” şeklindeki en üst derecelendirme seviyesi ile değerlendiren öğretmenlerin oranının azlığı (%14,3) ile paralellik göstermektedir (Bkz. Çizelge 10). Öğretmenlerin %85,7’sinin program ile ilgili maddeleri bu en üst derecelendirme seviyesinde tanımlamaması, 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programının Çizelge 27’de belirtilen eksikliklere sahip olduğunu ortaya koymuştur.

4.2.3. Programı Uygularken Karşılaşılan Sorunlar Hakkında Öğretmen Görüşleri

Görsel sanatlar dersi öğretmenlerinin 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programını uygularken karşılaştıkları sorunlar hakkındaki görüşleri Çizelge 28’de verilmektedir:

Çizelge 28. Altıncı Sınıf Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programını Uygularken Karşılaşılan Sorunlar Hakkında Öğretmen Görüşleri

Programı Uygularken Karşılaşılan Sorunlar Hakkında Öğretmen Görüşleri	f	%
Ders saatinin yeterli olmaması	16	20,5
Sınıfların kalabalık olması	7	9
İlgi ve motivasyon eksikliği	6	7,7
Öğrenme güçlüğü	5	6,4
Etkinlikleri gerçekleştirme zorluğu	4	5,1
Etkinlik örneklerinin azlığı	1	1,3
Malzeme temini	3	3,9
Atölye eksikliği	5	6,4
Araç-gereç eksikliği	10	12,8
Materyal eksikliği	6	7,7
Doküman yetersizliği	1	1,3
Servis ve araç yetersizliği	1	1,3
Uygulama alanlarının azlığı	5	6,4
Cevapsız	8	10,2
Toplam	78	100

Öğretmenlere yöneltilen “*programı uygularken ne gibi sorunlarla karşılaşmaktasınız?*” şeklindeki anketin 60. sorusuna, 34 öğretmen cevap verirken 8 öğretmen ise bu soruya cevap vermemiştir. Soruya cevap veren öğretmenlerden bazıları ise programı uygularken karşılaştıkları sorunlar hakkında birden fazla görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin programı uygularken karşılaştıkları sorunlar hakkındaki görüşleri ağırlıklı olarak, “ders saatinin yeterli olmaması” (%20,5 – 16 öğretmen) ve “araç-gereç eksikliği” (%12,8 – 10 öğretmen) ile ilgilidir. Ayrıca, programı uygularken karşılaşılan sorunlar hakkında bazı öğretmenler tarafından dile getirilen görüşler ise; “sınıfların kalabalık olması” (“*program az öğrenci ile daha kolay uygulanabilir*”) (%9 – 7 öğretmen), “ilgi ve motivasyon eksikliği” (“*öğrenciler ve veliler dersi gereksiz görüyor*”) (%7,7 – 6 öğretmen), “materyal eksikliği” (%7,7 – 6 öğretmen), “öğrenme güçlüğü” (“*soyut kavramların fazla olmasından dolayı bazı konuların öğrenilmesinde öğrenciler zorluk çekiyor*”) (%6,4 – 5 öğretmen), “atölye eksikliği” (%6,4 – 5 öğretmen), “uygulama alanlarının azlığı” (“*Balıkesir’de yeterli sayıda müze yok*”) (%6,4 – 5 öğretmen) ve “etkinlikleri gerçekleştirme zorluğu” (“*bazı etkinlikler öğrencinin seviyesine uygun değil*”) (%5,1 – 4 öğretmen) şeklindedir. Buna karşılık, programı uygularken karşılaşılan sorunlar hakkında çok az sayıda öğretmen tarafından ortaya koyulan görüşler ise; “malzeme temini” (“*fiyatların pahalı olmasından ötürü öğrenciler malzeme temin ederken problem yaşıyor*”) (%3,9 – 3 öğretmen), “servis ve araç yetersizliği” (“*müze gezilerinde ulaşım sıkıntısı çekiyoruz*”) (%1,3 – 1 öğretmen), “etkinlik örneklerinin azlığı” (%1,3 – 1 öğretmen) ve “doküman yetersizliği” (%1,3 – 1 öğretmen) şeklindedir. Öğretmenler tarafından ifade edilen bu görüşler, 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programını uygularken öğretmenlerin birçok problemle karşı karşıya kaldığını ortaya koymaktadır.

Programın zayıf yanları ve programı uygularken karşılaşılan sorunlar hakkında öğretmenlerin sahip oldukları görüşler (Çizelgeler 27 ve 28), 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programı hakkında öğretmen görüşlerinin çoğunlukla “Katılıyorum (%47,8)” ve “Kısmen Katılıyorum (%31,2)” seçenekleri üzerinde yoğunlaşmasına ve öğretmenlerin büyük bir bölümünün (%85,7’sinin) program ile ilgili maddeleri “Tamamen Katılıyorum” dışındaki

diğer derecelendirme seviyeleri ile tanımlamasına neden olmuştur (Bkz. Çizelge 10).

4.2.4. Programın Geliştirilmesi Hakkında Öğretmen Görüşleri

Araştırmaya katılan görsel sanatlar dersi öğretmenlerinden, 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programının ne şekilde değiştirilmesi ve geliştirilmesi hakkında görüşlerini belirtmeleri istenmiştir. 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programının geliştirilmesine ilişkin olarak; programın kazanımları, programda önerilen araç-gereçler, etkinlik örnekleri ve ölçme araçları hakkında öğretmen görüşleri bu kısımda sunulmaktadır. Ayrıca, 6. sınıf görsel sanatlar dersi hakkında öğretmenler tarafından belirtilen önerilere de bu kısımda yer verilmektedir.

4.2.4.1. Programın Kazanımlarının Geliştirilmesi Hakkında Öğretmen Görüşleri

Öğretmenlerin 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programının kazanımlarının geliştirilmesine ilişkin görüşleri Çizelge 29'da verilmektedir:

Çizelge 29. Altıncı Sınıf Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının Kazanımlarının Geliştirilmesi Hakkında Öğretmen Görüşleri

Kazanımların Geliştirilmesi Hakkında Öğretmen Görüşleri	f	%
Sayısı azaltılmalı	9	18,4
Daha somut olmalı	3	6,1
Günlük hayatla daha çok ilişkilendirilmeli	2	4,1
Temel bilgilerin (renk bilgisi, perspektif bilgisi, kompozisyon bilgisi) kazandırılması öncelikli olmalı	1	2
Öğrencinin üst düzey becerilerini geliştirmeli	1	2
Öğrencinin ilgi ve ihtiyaçlarına uygun olmalı	14	28,7
Öğrencinin gelişim özelliklerini dikkate almalı	1	2
Öğrencinin kültürel çevresini temel almalı	1	2
Yöresel özellikleri (kültür, malzeme) ön planda tutmalı	1	2
Evrensel ve yöresel sentezi sağlıklı yapmalı	1	2
Yeterli buluyorum	6	12,3
Cevapsız	9	18,4
Toplam	49	100

Öğretmenlere yöneltilen “*programın kazanımlarının ne şekilde değiştirilmesi ve geliştirilmesi gerektiğini düşünüyorsunuz?*” şeklindeki anketin 61. sorusuna, 33 öğretmen cevap verirken 9 öğretmen ise bu soruya cevap vermemiştir. Soruya cevap veren öğretmenlerden 6’sı kazanımlar açısından programın yeterli olduğu görüşüne sahipken, 27 öğretmen ise kazanımlar yönünden programın yetersiz olduğu görüşünü paylaşmaktadır. Kazanımlar yönünden programı yetersiz bulan öğretmenlerden bazıları ise, kazanımların geliştirilmesine ilişkin birden fazla görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin kazanımlarının geliştirilmesine ilişkin görüşleri ağırlıklı olarak, “kazanımlar öğrencinin ilgi ve ihtiyaçlarına uygun olmalıdır” (%28,7 – 14 öğretmen) şeklindedir. Kazanımlar yönünden programın öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına uygun olmadığını düşünen öğretmenler; “*görsel sanat kültürü ve müze bilinci öğrenme alanları sıkıcı geldiğinden öğrenciler isteksiz görünmektedir*” şeklinde soruya cevap vermişlerdir. Kazanımlar yönünden programın öğrencinin ilgi ve ihtiyaçlarına uygun olacak şekilde geliştirilmesi gerekliliği öğretmenler tarafından dile getirilmektedir. Ayrıca, öğretmenler tarafından ağırlıklı olarak belirtilen diğer bir görüş ise, “kazanımların sayısı azaltılmalıdır” (%18,4 – 9 öğretmen) şeklindedir. Kazanımların sayısının azaltılması gerekliliğini düşünen öğretmenler, “*programda çok fazla kazanıma yer verildiğinden hepsine ulaşmak mümkün değil*” şeklinde soruya cevap vermişlerdir. Buna karşılık, kazanımlarının geliştirilmesine ilişkin çok az sayıda öğretmen tarafından ortaya koyulan görüşler ise; “kazanımlar daha somut olmalı” (“*bazı kazanımlar gerçekleştirilebilir nitelikte değil*”) (%6,1 – 3 öğretmen), “kazanımlar günlük hayatla daha çok ilişkilendirilmeli” (%4,1 – 2 öğretmen), “temel bilgilerin (renk bilgisi, perspektif bilgisi, kompozisyon bilgisi) kazandırılması öncelikli olmalı” (%2 – 1 öğretmen), “öğrencinin üst düzey becerilerini geliştirmeli” (“*öğrenciler atık malzemeleri kullanarak iki ve üç boyutlu tasarım yapabilmelidir. Örneğin, heykel yapımı gibi*”) (%2 – 1 öğretmen), “öğrencinin gelişim özelliklerini dikkate almalı” (%2 – 1 öğretmen), “öğrencinin kültürel çevresini temel almalı” (%2 – 1 öğretmen), “yöresel özellikleri (kültür, malzeme) ön planda tutmalı” (%2 – 1 öğretmen) ve “evrensel ve yöresel sentezi sağlıklı yapmalı” (%2 – 1 öğretmen) şeklindedir. Öğretmenler tarafından ifade edilen bu görüşler, kazanımlar yönünden programın bir takım eksikliklere sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Ankete

katılan çok sayıda öğretmen, 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programının kazanımlar yönünden geliştirilmesi gerektiği görüşünü paylaşmaktadır.

Programın kazanımlar yönünden geliştirilmesine ilişkin öğretmenlerin sahip oldukları görüşler (Çizelge 29), 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programının kazanımları hakkında öğretmen görüşlerinin çoğunlukla “Katılıyorum (%47,4)” ve “Kısmen Katılıyorum (%33,3)” seçenekleri üzerinde yoğunlaşmasına ve öğretmenlerin büyük bir bölümünün (%87,1’inin) kazanım maddelerini “Tamamen Katılıyorum” dışındaki diğer derecelendirme seviyeleri ile tanımlamasına neden olmuştur (Bkz. Çizelge 6).

4.2.4.2. Programda Önerilen Araç-Gereçlerin Geliştirilmesi Hakkında Öğretmen Görüşleri

Öğretmenlerin 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programında önerilen *araç-gereçlerin geliştirilmesine* ilişkin görüşleri Çizelge 30’da verilmektedir:

Çizelge 30. Altıncı Sınıf Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programında Önerilen Araç-Gereçlerin Geliştirilmesi Hakkında Öğretmen Görüşleri

Araç-Gereçlerin Geliştirilmesi Hakkında Öğretmen Görüşleri	f	%
Daha çok çeşitlendirilmeli	3	6,2
Çevre şartlarına uygun olmalı	3	6,2
Kolay ulaşılabilir olmalı	6	12,5
Ekonomik olmalı	8	16,7
Seçimi öğrenciye bırakılmalı	2	4,2
Öğrencilere maddi destek sağlanmalı	3	6,2
Okullara destek olunmalı	6	12,5
Yeterli buluyorum	8	16,7
Cevapsız	9	18,8
Toplam	48	100

Öğretmenlere yöneltilen “*programda önerilen araç-gereçlerin ne şekilde değiştirilmesi ve geliştirilmesi gerektiğini düşünüyorsunuz?*” şeklindeki anketin 61. sorusuna, 33 öğretmen cevap verirken 9 öğretmen ise bu soruya cevap vermemiştir. Soruya cevap veren öğretmenlerden 8’i önerilen araç-gereçler açısından programın yeterli olduğu görüşüne sahipken, 25 öğretmen ise önerilen araç-gereçler yönünden programın yetersiz olduğu görüşünü

paylaşmaktadır. Araç-gereçler yönünden programı yetersiz bulan öğretmenlerden bazıları ise, araç-gereçlerin geliştirilmesine ilişkin birden fazla görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin araç-gereçlerin geliştirilmesine ilişkin görüşleri ağırlıklı olarak, “araç-gereçler ekonomik olmalı” (%16,7 – 8 öğretmen) şeklindedir. Programda önerilen araç-gereçlerin yeterince ekonomik olmadığını düşünen öğretmenler; “*öğrenciye fazla maddi yük getirmeyen araç-gereçlere yer verilmelidir*” şeklinde soruya cevap vermişlerdir. Programda önerilen araç-gereçlerin öğrencilere fazla maddi yük getirmeyecek şekilde geliştirilmesi gerekliliği öğretmenler tarafından dile getirilmektedir. Ayrıca, öğretmenler tarafından belirtilen diğer görüşler ise, “araç-gereçlere kolay ulaşılabilir” (“*bazı araç-gereçlere ulaşma zorluğu söz konusu*”) (%12,5 – 6 öğretmen) ve “araç-gereçler konusunda okullara destek olunmalı” (“*okullarda araç-gereç sıkıntısı mevcut*”) (%12,5 – 6 öğretmen) şeklindedir. Diğer taraftan, programda önerilen araç-gereçlerin geliştirilmesine ilişkin çok az sayıda öğretmen tarafından ortaya koyulan görüşler ise; “araç-gereçler daha çok çeşitlendirilmeli” (%6,2 – 3 öğretmen), “araç-gereçler çevre şartlarına uygun olmalı” (%6,2 – 3 öğretmen), “araç-gereçler konusunda öğrencilere maddi destek sağlanmalı” (%6,2 – 3 öğretmen) ve “araç-gereçlerin seçimi öğrenciye bırakılmalı” (“*her öğrenci istediği araç-gereci okula getirebilmeli ve onunla çalışabilmeli*”) (%4,2 – 2 öğretmen) şeklindedir. Öğretmenler tarafından ifade edilen bu görüşler, önerilen araç-gereçler yönünden programın bir takım eksikliklere sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Ankete katılan çok sayıda öğretmen, 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programında önerilen araç-gereçlerin geliştirilmesi gerektiği görüşünü paylaşmaktadır.

Programın araç-gereçler yönünden geliştirilmesine ilişkin öğretmenlerin sahip oldukları görüşler (Çizelge 30), 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programında önerilen araç-gereçler hakkında öğretmen görüşlerinin çoğunlukla “Katılıyorum (%46,4)” ve “Kısmen Katılıyorum (%32,1)” seçenekleri üzerinde yoğunlaşmasına ve öğretmenlerin büyük bir bölümünün (%82,6’sının) araç-gereçler ile ilgili maddeleri “Tamamen Katılıyorum” dışındaki diğer derecelendirme seviyeleri ile tanımlamasına neden olmuştur (Bkz. Çizelge 7).

4.2.4.3. Programda Önerilen Etkinlik Örneklerinin Geliştirilmesi Hakkında Öğretmen Görüşleri

Öğretmenlerin 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programında önerilen *etkinlik örneklerinin geliştirilmesine* ilişkin görüşleri Çizelge 31’de verilmektedir:

Çizelge 31. Altıncı Sınıf Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programında Önerilen Etkinlik Örneklerinin Geliştirilmesi Hakkında Öğretmen Görüşleri

Etkinlik Örneklerinin Geliştirilmesi Hakkında Öğretmen Görüşleri	f	%
Daha açıklayıcı olmalı	1	1,9
Daha basit olmalı	1	1,9
Daha ekonomik olmalı	6	11,5
Günlük yaşamla daha fazla ilişkili olmalı	1	1,9
Daha çok çeşitlendirilmeli	3	5,9
Sayısı arttırılmalı	16	30,8
Esnek olmalı	1	1,9
Sınırlayıcı olmamalı	1	1,9
Öğrenci seviyesine uygun olmalı	6	11,5
Bireysel farklılıkları dikkate almalı	1	1,9
Öğrencinin öğrenme sürecine aktif katılımını desteklemeli	1	1,9
Yeterli ve rehberlik edici niteliktedir	7	13,5
Cevapsız	7	13,5
Toplam	52	100

Öğretmenlere yöneltilen “*programda önerilen etkinlik örneklerinin ne şekilde değiştirilmesi ve geliştirilmesi gerektiğini düşünüyorsunuz?*” şeklindeki anketin 61. sorusuna, 35 öğretmen cevap verirken 7 öğretmen ise bu soruya cevap vermemiştir. Soruya cevap veren öğretmenlerden 7’si programda önerilen etkinlik örneklerinin yeterli ve rehberlik edici nitelikte olduğunu düşünürken, 28 öğretmen ise önerilen etkinlik örnekleri yönünden programın yetersiz olduğu görüşünü paylaşmaktadır. Etkinlik örnekleri yönünden programı yetersiz bulan öğretmenlerden bazıları ise, etkinlik örneklerinin geliştirilmesine ilişkin birden fazla görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin görüşleri ağırlıklı olarak, “etkinlik örneklerinin sayısı arttırılmalı” (%30,8 – 16 öğretmen) şeklindedir. Programda önerilen etkinlik örneklerinin yeterli sayıda olmadığını düşünen öğretmenler; “*sanatsal uygulamalara ilişkin etkinlik örnekleri çoğaltılmalıdır*” şeklinde soruya cevap vermişlerdir. Önerilen etkinlik örneklerinin sayısının artırılması şeklinde programın geliştirilmesi gerekliliği

öğretmenler tarafından dile getirilmektedir. Ayrıca, etkinlik örneklerinin geliştirilmesine ilişkin öğretmenler tarafından belirtilen diğer görüşler ise, “etkinlik örnekleri daha ekonomik olmalı” (“*bazı etkinlikler çok zaman aldığından, etkinliklerin tümünün sınıfta yapılması mümkün olmuyor*”) (%11,5 – 6 öğretmen) ve “etkinlik örnekleri öğrenci seviyesine uygun olmalı” (“*görsel sanat kültürü ve müze bilinci öğrenme alanlarına ait bazı etkinlikler çok havada kalıyor*”) (%11,5 – 6 öğretmen) şeklindedir. Diğer taraftan, programda önerilen etkinlik örneklerinin geliştirilmesine ilişkin çok az sayıda öğretmen tarafından ortaya koyulan görüşler ise; “etkinlik örnekleri daha çok çeşitlendirilmeli” (“*sokak ressamlığı, duvar resimleri gibi etkinlik örneklerine programda yer verilmelidir*”) (%5,9 – 3 öğretmen), “etkinlik örnekleri bireysel farklılıkları dikkate almalı” (“*programda belirtilen etkinlikler tüm öğrencilere hitap etmiyor*”) (%1,9 – 1 öğretmen), “etkinlik örnekleri daha açıklayıcı olmalı” (%1,9 – 1 öğretmen), “etkinlik örnekleri daha basit olmalı” (%1,9 – 1 öğretmen), “etkinlik örnekleri esnek olmalı” (%1,9 – 1 öğretmen), “etkinlik örnekleri sınırlayıcı olmamalı” (%1,9 – 1 öğretmen), “etkinlik örnekleri günlük yaşamla daha fazla ilişkili olmalı” (%1,9 – 1 öğretmen) ve “etkinlik örnekleri öğrencinin öğrenme sürecine aktif katılımını desteklemeli” (%1,9 – 1 öğretmen) şeklindedir. Öğretmenler tarafından ifade edilen bu görüşler, önerilen etkinlik örnekleri yönünden programın bir takım eksikliklere sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Ankete katılan çok sayıda öğretmen, 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programında önerilen etkinlik örneklerinin geliştirilmesi gerektiği görüşünü paylaşmaktadır.

Programın etkinlik örnekleri yönünden geliştirilmesine ilişkin öğretmenlerin sahip oldukları görüşler (Çizelge 31), 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programında önerilen etkinlik örnekleri hakkında öğretmen görüşlerinin çoğunlukla “Katılıyorum (%51,5)” ve “Kısmen Katılıyorum (%30,5)” seçenekleri üzerinde yoğunlaşmasına ve öğretmenlerin büyük bir bölümünün (%87,2’sinin) etkinlik örnekleri ile ilgili maddeleri “Tamamen Katılıyorum” dışındaki diğer derecelendirme seviyeleri ile tanımlamasına neden olmuştur (Bkz. Çizelge 8).

4.2.4.4. Programda Önerilen Ölçme Araçlarının Geliştirilmesi Hakkında Öğretmen Görüşleri

Öğretmenlerin 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programında önerilen ölçme araçlarının geliştirilmesine ilişkin görüşleri Çizelge 32’de verilmektedir:

Çizelge 32. Altıncı Sınıf Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programında Önerilen Ölçme Araçlarının Geliştirilmesi Hakkında Öğretmen Görüşleri

Ölçme Araçlarının Geliştirilmesi Hakkında Öğretmen Görüşleri	f	%
Daha anlaşılır olmalı	2	4
Daha somut olmalı	2	4
Daha basit olmalı	8	16
Bireysel farklılıkları dikkate almalı	7	14
Öğrencinin tüm gelişim özelliklerini ölçmeye yönelik olmalı	11	22
Notla değerlendirme kalkmalı	6	12
Kazanımları ölçmede yeterlidir	6	12
Cevapsız	8	16
Toplam	50	100

Öğretmenlere yöneltilen “*programda önerilen ölçme araçlarının ne şekilde değiştirilmesi ve geliştirilmesi gerektiğini düşünüyorsunuz?*” şeklindeki anketin 61. sorusuna, 34 öğretmen cevap verirken 8 öğretmen ise bu soruya cevap vermemiştir. Soruya cevap veren öğretmenlerden 6’sı programda önerilen ölçme araçlarının kazanımları ölçmede yeterli olduğunu düşünürken, 28 öğretmen ise ölçme araçları yönünden programın yetersiz olduğu görüşünü paylaşmaktadır. Ölçme araçları yönünden programı yetersiz bulan öğretmenlerden bazıları ise, ölçme araçlarının geliştirilmesine ilişkin birden fazla görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin görüşleri ağırlıklı olarak, “ölçme araçları öğrencinin tüm gelişim özelliklerini ölçmeye yönelik olmalı” (%22 – 11 öğretmen) şeklindedir. Programda önerilen ölçme araçlarının yeterli olmadığını düşünen öğretmenler; “*Öğrencinin duyuşsal gelişimi ve yeteneklerini ölçmede yeterli değil. Gerçek anlamda ölçmeyi sağlayacak araçlar geliştirilmelidir*” şeklinde soruya cevap vermişlerdir. Programda önerilen ölçme araçlarının öğrencilerin duyuşsal gelişimini ve yeteneklerini ölçebilecek şekilde geliştirilmesi gerekliliği öğretmenler tarafından dile getirilmektedir. Ayrıca, ölçme araçlarının geliştirilmesine ilişkin öğretmenler tarafından belirtilen diğer görüşler ise, “ölçme araçları daha basit olmalı”

(“Programda belirtilen ölçme araçları gereksiz ayrıntılar içerdiğinden kullanımı çok zaman alıcı ve zor. Biraz daha sadeleştirilmelidir”) (%16 – 8 öğretmen), “ölçme araçları bireysel farklılıkları dikkate almalı” (“Her öğrenciyi aynı şekilde ölçmek mümkün değil. Her öğrenci kendi içinde ve kendi çizgisinde ölçülmelidir. Yetenekleri doğrultusunda her öğrenci için ayrı ölçme araçları hazırlanmalıdır”) (%14 – 7 öğretmen) ve “notla değerlendirme kalkmalı” (“Not sistemi yerine teşvik ödülleri getirilmelidir. Örneğin 100 alan öğrenciler güzel sanatlar tatil kampına veya sinema-tiyatroya veya maçlara götürülebilir”) (%12 – 6 öğretmen) şeklindedir. Diğer taraftan, programda önerilen ölçme araçlarının geliştirilmesine ilişkin çok az sayıda öğretmen tarafından ortaya koyulan görüşler ise; “ölçme araçları daha anlaşılır olmalı” (%4 – 2 öğretmen) ve “ölçme araçları daha somut olmalı” (%4 – 2 öğretmen) şeklindedir. Öğretmenler tarafından ifade edilen bu görüşler, önerilen ölçme araçları yönünden programın bir takım eksikliklere sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Ankete katılan çok sayıda öğretmen, 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programında önerilen ölçme araçlarının geliştirilmesi gerektiği görüşünü paylaşmaktadır.

Programın ölçme araçları yönünden geliştirilmesine ilişkin öğretmenlerin sahip oldukları görüşler (Çizelge 32), 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programında önerilen ölçme araçları hakkında öğretmen görüşlerinin çoğunlukla “Katılıyorum (%46,2)” ve “Kısmen Katılıyorum (%29,3)” seçenekleri üzerinde yoğunlaşmasına ve öğretmenlerin büyük bir bölümünün (%86,4’ünün) ölçme araçları ile ilgili maddeleri “Tamamen Katılıyorum” dışındaki diğer derecelendirme seviyeleri ile tanımlamasına neden olmuştur (Bkz. Çizelge 9).

4.2.4.5. Görsel Sanatlar Dersi Hakkında Öğretmenlerin Önerileri

Görsel sanatlar dersi öğretmenlerinin 6. sınıf görsel sanatlar dersine ilişkin önerileri Çizelge 33’te verilmektedir:

Çizelge 33. Altıncı Sınıf Görsel Sanatlar Dersi Hakkında Öğretmenlerin Önerileri

Görsel Sanatlar Dersi Hakkında Öğretmenlerin Önerileri	f	%
1. Görsel sanatlar dersi seçmeli olmalı	3	8,5
2. Ders saati arttırılmalı	9	25,7
3. Öğrenci sayısı azaltılmalı	2	5,7
4. Notla değerlendirme kalkmalı	4	11,4
5. Sınıf ortamına uygun konular seçilmeli	1	2,9
6. Daha az yoğun bir program uygulanmalı	3	8,5
7. Uygulama alanları daha çok genişletilmeli	1	2,9
8. Öğrencilerin el becerilerini geliştirecek farklı alanlarda etkinlikler yapılmalı	1	2,9
9. Öğrencilerin daha özgün çalışma yapmasına imkân verilmeli	1	2,9
10. Öğrencilerin çalışmaları halkla paylaşılmalı	2	5,7
11. Devlet kabiliyetli öğrencilere destek olmalı	1	2,9
12. Araç-gereç konusunda MEB okullara destek vermeli	3	8,5
13. Görsel materyal ihtiyacı karşılanmalı	1	2,9
14. Öğretmenlere yardımcı olacak kılavuz kitap yazılmalı	1	2,9
15. Etkinlik örnekleri kitabına ihtiyaç duyulmakta	2	5,7
Toplam	35	100

Görsel sanatlar dersi öğretmenleri, 6. sınıf görsel sanatlar dersine ilişkin 15 farklı öneride bulunmuşlardır. Öğretmenler tarafından yapılan en fazla öneri ise, “ders saatinin arttırılması” (%25,7 – 9 öğretmen) ile ilgilidir. Ders saatinin yeterli olmadığını düşünen öğretmenler, “*Ders saati haftada 2 saate çıkarılmalıdır*” şeklinde öneride bulunmuşlardır. 6. sınıf görsel sanatlar dersine ilişkin öğretmen tarafından ortaya koyulan öneriler ise; “notla değerlendirme kalkmalı” (“*Görsel sanatlar dersinde öğrenci başarısını puanla ölçmek doğru değil. Etkin ve özgün olan sanat etkinlikleri okullarda ödüllendirilmelidir*”) (%11,4 – 4 öğretmen), “daha az yoğun bir program uygulanmalı” (“*Görsel sanat kültürü ve müze bilinci konuları sadece 8. sınıfta işlenmelidir*”) (%8,5 – 3 öğretmen), “araç-gereç konusunda MEB okullara destek vermeli” (%8,5 – 3 öğretmen), “görsel sanatlar dersi seçmeli olmalı” (%8,5 – 3 öğretmen), “öğrencilerin çalışmaları halkla paylaşılmalı” (“*Mahallelerde, kahvehanelerde, sağlık ocaklarında hatta camilerde sergiler açılmalı, okullar mobil sergiler düzenlemelidir*”) (%5,7 – 2 öğretmen), “öğrenci sayısı azaltılmalı” (“*Kalabalık sınıflarda sanat eğitimi amacına ulaşmıyor, sınıf ikiye bölünebilir*”) (%5,7 – 2 öğretmen) ve “etkinlik örnekleri kitabına ihtiyaç duyulmakta” (“*Etkinlik örnekleri okullardan toplanıp, kitap haline getirilmeli ve bu kitap okullara dağılmalıdır*”) (%5,7 – 2 öğretmen) şeklindedir. 6. sınıf görsel sanatlar dersine ilişkin öğretmenler tarafından belirtilen diğer öneriler

ise; “uygulama alanları daha çok genişletilmeli” (“*Özel atölyelere, zanaat atölyelerine, antik kentlere, arkeoloji müzelerine geziler düzenlenmelidir*”) (%2,9 – 1 öğretmen), “öğrencilerin el becerilerini geliştirecek farklı alanlarda etkinlikler yapılmalı” (“*Seramik çalışmaları, üç boyutlu ahşap işleri, metal işleri, mozaik işleri gibi farklı alanlarda öğrencilere etkinlikler yaptırılmalıdır*”) (%2,9 – 1 öğretmen), “sınıf ortamına uygun konular seçilmeli” (%2,9 – 1 öğretmen), “öğrencilerin daha özgün çalışma yapmasına imkân verilmeli” (%2,9 – 1 öğretmen), “devlet kabiliyetli öğrencilere destek olmalı” (%2,9 – 1 öğretmen), “görsel materyal ihtiyacı karşılanmalı” (%2,9 – 1 öğretmen) ve “öğretmenlere yardımcı olacak kılavuz kitap yazılmalı” (%2,9 – 1 öğretmen) şeklindedir. Öğretmenler tarafından ifade edilen bu öneriler, 6. sınıf görsel sanatlar dersine ilişkin bir takım problemlerin olduğunu ortaya koymaktadır. Ankete katılan çok sayıda öğretmen, ilköğretim seviyesinde kaliteli bir sanat eğitimi için, 6. sınıf görsel sanatlar dersi ile ilgili bu problemlerin çözülmesi gerektiği görüşünü paylaşmaktadır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmanın bulgularına dayalı olarak ulaşılan sonuçlara ve bu sonuçlar doğrultusunda geliştirilen önerilere yer verilmektedir.

5.1. Sonuçlar

İlköğretimde 2006-2007 eğitim-öğretim yılında uygulamaya konulan 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programının Balıkesir il merkezindeki ilköğretim okullarında görevli görsel sanatlar dersi öğretmenlerinin görüşlerine göre değerlendirilmesini amaçlayan bu çalışmada, öğretmenlere uygulanan anket formu aracılığı ile elde edilen bulgular doğrultusunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır. Elde edilen sonuçlar, araştırmanın alt problemleri çerçevesinde sunulmuştur.

- Öğretmenlerin programın kazanımları hakkındaki görüşleri genel olarak olumlu olmakla birlikte ($\bar{X} = 3,66$), öğretmenlerin büyük bir bölümünün (%87,1'inin) kazanımlar ile ilgili maddeleri "Tamamen Katılıyorum" dışındaki diğer derecelendirme seviyeleri ile tanımlamaları kazanımlar yönünden 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programının bir takım eksiklikler içerdiğini göstermektedir. Elde edilen bu sonuçlar, gerek yeni görsel sanatlar dersi öğretim programının kazanımları (Baş, 2009; Göksu, 2006) gerekse yapılandırmacı yaklaşıma göre hazırlanmış diğer yeni öğretim programlarının kazanımları (Dilmaç, 2008; Meşin, 2008; Şahan, 2007) hakkında öğretmen görüşlerini konu alan çalışmaların sonuçları ile benzerlik göstermektedir.

- Öğretmenlerin programda önerilen araç-gereçler hakkındaki görüşleri genel olarak olumlu olmakla birlikte ($\bar{X} = 3,77$), öğretmenlerin büyük bir bölümünün (%82,6'sının) araç-gereçler ile ilgili maddeleri "Tamamen Katılıyorum" dışındaki diğer derecelendirme seviyeleri ile tanımlamaları araç-gereçler yönünden 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programının bir takım

eksiklikler içerdiğini göstermektedir. Elde edilen bu sonuçlar, gerek yeni görsel sanatlar dersi öğretim programında önerilen araç-gereçler (Göksu, 2006) gerekse yapılandırmacı yaklaşıma göre hazırlanmış diğer yeni öğretim programlarında önerilen araç-gereçler (Dilmaç, 2008; Meşin, 2008; Şahan, 2007) hakkında öğretmen görüşlerini konu alan çalışmaların sonuçları ile benzerlik göstermektedir.

- Öğretmenlerin programda önerilen etkinlik örnekleri hakkındaki görüşleri genel olarak olumlu olmakla birlikte ($\bar{X} = 3,72$), öğretmenlerin büyük bir bölümünün (%87,2'sinin) etkinlik örnekleri ile ilgili maddeleri "Tamamen Katılıyorum" dışındaki diğer derecelendirme seviyeleri ile tanımlamaları etkinlik örnekleri yönünden 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programının bir takım eksiklikler içerdiğini göstermektedir. Elde edilen bu sonuçlar, gerek yeni görsel sanatlar dersi öğretim programında önerilen etkinlik örnekleri (Göksu, 2006) gerekse yapılandırmacı yaklaşıma göre hazırlanmış diğer yeni öğretim programlarında önerilen etkinlik örnekleri (Dilmaç, 2008; Meşin, 2008; Şahan, 2007) hakkında öğretmen görüşlerini konu alan çalışmaların sonuçları ile benzerlik göstermektedir.

- Öğretmenlerin programda önerilen ölçme araçları hakkındaki görüşleri genel olarak olumlu olmakla birlikte ($\bar{X} = 3,58$), öğretmenlerin büyük bir bölümünün (%86,4'ünün) ölçme araçları ile ilgili maddeleri "Tamamen Katılıyorum" dışındaki diğer derecelendirme seviyeleri ile tanımlamaları ölçme araçları yönünden 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programının bir takım eksiklikler içerdiğini göstermektedir. Elde edilen bu sonuçlar, gerek yeni görsel sanatlar dersi öğretim programında önerilen ölçme araçları (Göksu, 2006) gerekse yapılandırmacı yaklaşıma göre hazırlanmış diğer yeni öğretim programlarında önerilen ölçme araçları (Dilmaç, 2008; Meşin, 2008; Şahan, 2007) hakkında öğretmen görüşlerini konu alan çalışmaların sonuçları ile benzerlik göstermektedir.

- Öğretmenlerin programın kazanımları, araç-gereçleri, etkinlik örnekleri ve ölçme araçları boyutlarına yönelik görüşleri arasında mezun olunan yüksek öğretim programı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır [$t(40) = 0,632$, $p = 0,531$; $p > .05$]. Eğitim fakültesinden mezun olan öğretmenlerin programın kazanımları, araç-gereçleri, etkinlik örnekleri ve ölçme araçları hakkındaki görüşlerinin ($\bar{X} = 3,71$) diğer

fakültelerden mezun olan öğretmenlerin görüşlerine ($\bar{X} = 3,52$) göre daha olumlu olduğu gözlenmekle birlikte, bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir. Diğer bir ifade ile, öğretmenlerin programın kazanımları, araç-gereçleri, etkinlik örnekleri ve ölçme araçlarına ilişkin görüşlerine mezun olunan yüksek öğretim programı değişkeni istatistiksel olarak anlamlı bir etki etmemiştir. Elde edilen bu sonuç, yapılandırmacı yaklaşıma göre hazırlanmış diğer yeni öğretim programları hakkında öğretmen görüşlerini mezun olunan yüksek öğretim programı değişkenine göre inceleyen çalışmaların sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir (Akkuş, 2008; Kaya, 2008; Meşin, 2008; Şahan, 2007).

- Öğretmenlerin programın kazanımları, araç-gereçleri, etkinlik örnekleri ve ölçme araçları boyutlarına yönelik görüşleri arasında hizmet içi eğitime katılım durumu açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır [$t(40) = 0,571$, $p = 0,571$; $p > .05$]. Diğer bir ifade ile, öğretmenlerin programın kazanımları, araç-gereçleri, etkinlik örnekleri ve ölçme araçlarına ilişkin görüşlerine hizmet içi eğitime katılım durumu istatistiksel olarak anlamlı bir etki etmemiştir. Elde edilen bu sonuç, öğretmenlerin yeni görsel sanatlar dersi öğretim programının öğeleri hakkındaki görüşlerini hizmet içi eğitime katılım durumu değişkenine göre inceleyen çalışmaların sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir (Baş, 2009). Ayrıca, hizmet içi eğitime katılmayan öğretmenlerin program hakkındaki görüşlerinin ($\bar{X} = 3,73$) hizmet içi eğitime katılan öğretmenlerin görüşlerine ($\bar{X} = 3,62$) göre daha olumlu olduğu gözlenmiştir. Hizmet içi eğitim ile öğretmenlerin yapılandırmacı yaklaşıma göre hazırlanmış yeni görsel sanatlar dersi öğretim programını tanıma ve inceleme imkânı bulmuşlardır. Hizmet içi eğitim ile teorik düzeyde yapılandırmacı kuram hakkında ve yeni görsel sanatlar dersi öğretim programının felsefesi üzerine edinilen bilgiler, öğretmenlerin öğretim programını biraz daha detaylı kritik ederek değerlendirme yapma imkânı sağlamış olabilir. Bu durum, hizmet içi eğitime katılan öğretmenlerin katılmayan öğretmenlere göre öğretim programını biraz daha az olumlu tanımlamasına yol açmış olabilir.

- Öğretmenlerin programın kazanımları, araç-gereçleri, etkinlik örnekleri ve ölçme araçları boyutlarına yönelik görüşleri arasında meslekteki hizmet yılı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur

[$F(4,37) = 12,23$, $p = 0,000$; $p < .05$]. Elde edilen bu sonuç, yapılandırmacı yaklaşıma göre hazırlanmış diğer yeni öğretim programları hakkında öğretmen görüşlerini meslekteki hizmet yılı değişkenine göre inceleyen bazı çalışmaların sonuçlarıyla farklılık (Baş, 2009; Kaya, 2008; Meşin, 2008), bazı çalışmaların sonuçları ile ise benzerlik göstermektedir (Şahan, 2007). Ayrıca, meslekte 21 ve üzeri hizmet yılına sahip olan öğretmenlerin program hakkındaki görüşlerinin; 1-5, 6-10, 11-15 ve 16-20 arasında hizmet yılına sahip olan öğretmenlerin görüşlerine göre daha olumlu olduğu gözlenmiştir. Meslekteki hizmet yılı arttıkça öğretmenlerin program hakkındaki görüşlerinin de daha olumlu bir şekilde arttığı tespit edilmiştir. Elde edilen bu sonuç, meslekteki hizmet yılı ile öğretmen görüşleri arasındaki ilişkiyi konu alan çalışmaların sonuçlarından (Dilmaç, 2008; Kaya, 2008) farklılık göstermektedir. Bu durum, yapılandırmacı kuramı tanıyan ve ülkemizde bu yeni öğretim anlayışına göre yetişmiş meslekte daha az tecrübeye sahip öğretmenlerin geleneksel öğretim anlayışını uzun yıllar benimsemiş meslekte çok fazla tecrübeye sahip öğretmenlere göre yapılandırmacı felsefeye dayandırılarak hazırlanmış bir öğretim programını daha detaylı ve bilerek kritik etmesi ile açıklanabilir.

- Öğretmenler, 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programının güçlü yanları hakkındaki düşüncelerini; programın uygulanmasının kolay olduğu, öğrencileri bilişsel, psikomotor ve duyuşsal yönden geliştirdiği ve öğrenci merkezli olarak hazırlandığı şeklinde belirtmişlerdir.

- Öğretmenler, 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programının zayıf yanları hakkındaki düşüncelerini; programın uygulanmasının zor olduğu, programdaki ders saatlerinin yetersizliği, programda önerilen etkinlik örneklerinin ve ölçme araçlarının yetersizliği, konuların uzun olduğu ve programın yeterince bireysel farklılıkları dikkate almayarak hazırlandığı şeklinde ifade etmişlerdir. Programın güçlü yanları hakkında bazı öğretmenlerin programın uygulanmasının kolaylığını dile getirmeleri, programın zayıf yanları hakkında ise bazı öğretmenlerin programın uygulanmasının zorluğundan bahsetmeleri, aynı konuya ilişkin öğretmen görüşleri arasındaki kayda değer bir farklılığı ortaya koymaktadır. Bu farklılık, bazı okulların öğretim programını uygulayabilmek için yeterli donanıma ve fiziksel şartlara sahip olması ile açıklanabilir. Buna karşılık, programın

uygulanması hakkında öğretmen görüşleri arasındaki bu tezatlık, 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programının tüm ilköğretim okullarında programın amaçları doğrultusunda verimli olarak uygulanmadığını göstermektedir.

• Öğretmenler, 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programını uygularken karşılaştıkları sorunları; programdaki ders saatlerinin yetersizliği, sınıfların kalabalık oluşu, atölye, araç-gereç ve materyal eksikliği, malzeme temin etme problemi, uygulama alanlarının azlığı, servis/araç yetersizliği, programda önerilen etkinlikleri gerçekleştirme zorluğu, ilgi ve motivasyon eksikliği ve öğrenme güçlüğü şeklinde ifade etmişlerdir. Bazı konuların soyut kavramlar içermesinden dolayı öğrencilerin öğrenme güçlüğü çekmeleri ve programda önerilen bazı etkinliklerin öğrencinin seviyesine uygun olmamasından ötürü öğrenciler bu etkinlikleri gerçekleştirirken zorlandıkları öğretmenlerin belirttikleri sorunlar arasında yer almaktadır. Ayrıca, gezilecek yeteri kadar müzenin olmayışı ve servis/araç yetersizliğinden dolayı müzeye ulaşım sıkıntısı çekilmesi öğretmenler tarafından ifade edilen diğer sorunlardır. Müze gezileri hakkında öğretmenlerin ifade ettikleri bu görüşler, literatürde rastlanan görüşler ile benzerlik göstermektedir. Literatürde belirtilen, müze gezileri ile ilgili öğretmenlerin yaşadıkları sorunlar; (i) etkinlikleri gerçekleştirmek için uygun bir müzenin olmadığı, (ii) gidilecek müzelere ulaşım zorluğu, (iii) maddi engeller, (iv) zaman darlığı, (v) kalabalık sınıf mevcudu, (vi) öğrencileri müzelere götürmek için formalitelerin çok fazla olduğu, (vii) gidilecek mekânda öğrencileri kontrol edememe düşüncesi, (viii) müze personeli sayısının azlığı ve (ix) müze personelinin genel olarak ilgisiz kaldığı şeklindedir (Arı, 2010, 109-112; Gökmen, 2004, 40-41; Mercin, 2002, 135-136; Süzen, 2005, 72-75). Belirtilen bu sorunlardan dolayı, öğretmenlerin müze bilinci öğrenme alanı etkinliklerini müzelerde tam anlamıyla gerçekleştiremedikleri ve bu yüzden öğrencilerini yeteri kadar müzelere götürmedikleri önceki çalışmalarda tespit edilmiştir (Gökmen, 2004; Gürkan 2004; Mercin, 2002; Varol, 2001). Yapılan araştırmalarda, öğretmelerin müzeleri sanat (resim) eğitimi amaçlı kullanımını uygun buldukları belirlenmiş ve müzelerde yapılan görsel sanatlar eğitiminin öğrencilere birçok fayda sağladığı ifade edilmiştir (Daş, 2008; Gökmen, 2004; Mercin, 2002; Mercin ve Alakuş, 2005; Mey, 2008; Özsoy, 2002; Özsoy, 2003a; Özsoy ve Mercin,

2003; Utku, 2008; Tosun, 2009). Bu durum, öğretmenlerin teorik olarak müze eğitimi kavramını bildiklerini, fakat müze ortamını eğitim ortamı olarak yeteri kadar kullanmadıklarını ortaya koymuştur (Gökmen, 2004, 40-41). Ayrıca, öğretmenlerin yeni görsel sanatlar dersi öğretim programına “Müze Bilinci” öğrenme alanının eklenmesini olumlu bir yenilik olarak karşıladıkları önceki çalışmalarda tespit edilmiştir (Arı, 2010; Baş, 2009).

Öğretmenlerin programı uygularken karşılaştıkları diğer sorunları; fiziksel koşullar, ekonomik şartlar, çevrenin genel yargısı ve ders saati süresinin yetersizliği başlıkları altında toplamak mümkündür. Bu dört başlık altında gruplandırılan sorunlar, literatürdeki mevcut çalışmaların ortaya koyduğu sorunlarla benzerlik göstermektedir. Yapılan önceki çalışmalarda, öğretmenler yapılandırmacı eğitim yaklaşımı hakkında genel olarak olumlu görüş bildirmelerine rağmen, yeni öğretim programlarının önündeki en önemli engel olarak okullardaki altyapı eksiklikleri olduğunu ifade etmişlerdir (Çınar, Teyfur ve Teyfur, 2006, 63). Görsel sanatlar eğitimi için okullardaki fiziksel koşulların yetersizliği çoğu öğretmenin yakındığı önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Atölye, eğitsel ve sanatsal materyaller (sanat yayınları, slaytlar, filmler, vs.), rehber kitaplar, araç-gereçler gibi fiziksel faktörler sanat eğitimini etkilediği bir gerçektir (Halıçınarlı, 1998, 13-15). Çoğu okulda görsel sanatlar dersi için ayrılan özel bir mekânın olmayışı ve sınıfların çok fazla kalabalık olması sanat çalışmaları yapılmasını engellemektedir (Uysal, 2005, 43). Öğrenci çalışmalarının sergilenmesine olanak verecek sergi salonlarının olmayışı öğrenci motivasyonu açısından olumsuzluklar yaratabilir. Sınıflar bazı sanatsal çalışmalar için uygun olmadığından, bu çalışmalar öğretim programında yer almasına rağmen bazı öğretmenler tarafından gerçekleştirilemediği de rapor edilmiştir (Daş, 2008; Kırıçoğlu, 2002).

Ekonomik şartlar açısından programın uygulamasında karşılaşılan sorunlar irdelendiğinde, fiyatların pahalı olmasından ötürü bazı öğrencilerin malzeme temin etmede problem yaşadıkları araştırmaya katılan öğretmenler tarafından ifade edilmiştir. Görsel sanatlar derslerinde kullanılan malzemelerin çeşitliliği ve maliyeti, maddi durumu iyi olmayan öğrencilerin derse malzemesiz gelmesine neden olduğu üzücü bir gerçektir. Bu durum dersin işlenişini ve dersin amacına ulaşmasını engelleyebilir. Ayrıca, derste

kullanılan malzemelerin pahalı olması görsel sanatlar dersine karşı öğrencilerin tutumlarını olumsuz yönde etkilemektedir (Bülbül, 2003).

Çevrenin genel yargısı açısından programın uygulamasında karşılaşılan sorunlar irdelendiğinde ise, öğrencilerin ve velilerin görsel sanatlar dersini gereksiz görmesinden dolayı öğrencilerin görsel sanatlar dersine karşı ilgisiz kaldığını ve öğrenci motivasyonlarının yeterliği olmadığını ortaya koyan öğretmen görüşleri literatürdeki görüşlerle paralellik göstermektedir. Velilerin, öğrencilerin, okul yöneticilerinin ve hatta diğer öğretmenlerin sanat eğitimi derslerinin önemine ve gerekliliğine yeterince inanmadıkları ve bu konuyla ilgili faaliyetlere duyarlılık göstermedikleri araştırmalarda belirlenmiştir (Balcı, 1990; Bayram, 1993; Gel, 1990; Kırıçoğlu, 2002; San, 2004; Uysal, 2005; Yoleri, 2006).

Programda belirtilen haftalık ders saatinin yetersizliği ise uygulamada karşılaşılan diğer bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışma kapsamında ankete katılan öğretmenler, görsel sanatlar dersinin haftada 1 ders saati olmasından ötürü öğretim programının önerdiği etkinliklerin her birini gerçekleştiremediklerini belirtmişlerdir. Konu ile ilgili literatürde ortaya konulan diğer önemli tespitler ise şöyledir: (i) öğretmenler haftalık 40 dakikalık bir ders saati içerisinde malzeme hazırlığı ve teknik uygulama gerektiren çalışmaların yapılmasının zor, hatta olanaksız olduğunu; (ii) ders süresinin kısalığından dolayı bazı konuların ev ödevi olarak işlendiğini (Kurtuluş, 2002, 3) ve (iii) ders süresinin azlığının öğrencilerin derse olan ilgisini kesinlikle olumsuz yönde etkilediğini ifade etmişlerdir (Daş, 2008, 65). İfade edilen bu görüşler, programda haftada 40 dakika ile sınırlandırılmış bir görsel sanatlar dersinin uygulamada birçok problemi beraberinde getirdiğini ortaya koyması açısından önemlidir. Ayrıca, haftalık 40 dakikalık bir derste neyin, ne kadar öğretildiğinin tespit edilmesi her zaman mümkün görünmemektedir (Güçlü, 2002, 57).

Sonuç olarak; 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programı uygulanırken öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlar; sınıfların kalabalık olması, ders saati süresinin azlığı, atölye, araç-gereç ve materyal eksikliği, servis/araç yetersizliği, malzemelerin pahalı oluşu, malzemeleri tedarik etme zorluğu ve derse gereken önemin verilmemesi şeklindedir.

- Öğretmenler, programın kazanımlarının geliştirilmesine yönelik düşüncelerini; kazanımlar öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına daha uygun hale getirilmeli, günlük hayatla daha çok ilişkilendirilmeli, öğrencilerin üst düzey becerilerini geliştirmeli, sayısı azaltılmalı ve daha somut olmalı şeklinde belirtmişlerdir. Görsel sanat kültürü ve müze bilinci öğrenme alanlarının öğrencilere sıkıcı gelmesinden dolayı öğrencilerin derste isteksiz görüldüğü, programda çok fazla kazanıma yer verildiğinden hepsine ulaşmanın mümkün olmadığı, bazı kazanımların gerçekleştirilebilir nitelikte olmadığı ve atık malzemeleri kullanarak öğrencilerin heykel gibi iki ve üç boyutlu tasarımlar yaparak üst düzey beceriler kazanması gerektiği ankete katılan öğretmenler tarafından dile getirilmiştir. Çizelge 6 incelendiğinde, öğretmenlerin geliştirilmesini istedikleri bu noktaların eksik olarak belirtildiği görülmektedir. Bu sonuç, program kazanımlarının bu konularda geliştirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

- Öğretmenler, programda önerilen araç-gereçlerin geliştirilmesi ilişkin düşüncelerini; araç-gereç konusunda okullara destek olunmalı, daha ekonomik araç-gereçlere yer verilmeli, kolay ulaşılabilir araç-gereçler tercih edilmeli, araç-gereçler daha çok çeşitlendirilmeli, araç-gereçler çevre şartlarına uygun olmalı ve araç-gereç seçimi öğrenciye bırakılmalı şeklinde belirtmişlerdir. Araç-gereç konusunda okullarda sıkıntıların olduğu, programda önerilen bazı araç-gereçlere ulaşmanın zor olduğu, öğrencilere fazla maddi yük getirmeyen araç-gereçlere yer verilmesi gerektiği ve her öğrencinin istediği araç-gereci okula getirerek onunla çalışabilmesine imkân verilmesi gerektiği ankete katılan öğretmenler tarafından ifade edilmiştir. Çizelge 7 incelendiğinde, öğretmenlerin geliştirilmesini istedikleri bu noktaların eksik olarak belirtildiği görülmektedir. Bu sonuç, programda önerilen araç-gereçlerin bu konularda geliştirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

- Öğretmenler, programda önerilen etkinlik örneklerinin geliştirilmesine ilişkin düşüncelerini; etkinlik örneklerinin sayısı arttırılmalı, daha ekonomik olmalı, daha çok çeşitlendirilmeli, sınırlayıcı olmamalı, öğrencilerin seviyesine uygun olmalı ve bireysel farklılıkları dikkate almalı şeklinde belirtmişlerdir. Sanatsal uygulamalara ilişkin etkinlik örneklerinin azlığı, bazı etkinliklerin çok zaman aldığından dolayı etkinliklerin tümünün sınıfta yapılamadığı, görsel

sanat kültürü ve müze bilinci öğrenme alanlarına ait bazı etkinliklerin öğrencilerin seviyesine uygun olmadığı, programda önerilen etkinliklerin tüm öğrencilere hitap etmediği ve sokak ressamlığı, duvar ressamlığı gibi çalışmalarla etkinliklerin çeşitlendirilmesi gerektiği ankete katılan öğretmenler tarafından ifade edilmiştir. Çizelge 8 incelendiğinde, öğretmenlerin geliştirilmesini istedikleri bu noktaların eksik olarak belirtildiği görülmektedir. Bu sonuç, programda önerilen etkinlik örneklerinin bu konularda geliştirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Yeni öğretim programlarında yer alan etkinliklerin uygulanmasının çok fazla zaman aldığı ve bu yüzden öğretmenlerin sıkıntı yaşadıkları önceki çalışmalarda da ortaya konmuştur (Meşin, 2008, 95-100).

• Öğretmenler, programda önerilen ölçme araçlarının geliştirilmesine ilişkin düşüncelerini; ölçme araçları daha basit, daha anlaşılır ve daha somut olmalı, bireysel farklılıkları dikkate almalı, öğrencilerin tüm gelişim özelliklerini ölçmeye yönelik olmalı ve notla değerlendirme kalkmalı şeklinde belirtmişlerdir. Programda önerilen ölçme araçlarının gereksiz ayrıntılar içerdiği ve kullanımının zor ve zaman aldığı, her öğrencinin kendi içinde ve kendi çizgisinde ölçülmesi gerektiği, öğrencilerin yeteneklerini ve duyuşsal gelişimlerini ölçmeyi sağlayacak araçların geliştirilmesi gerektiği ve notla değerlendirmenin kaldırılıp yerine güzel sanatlar tatil kampına öğrencilerin götürülmesi gibi farklı teşvik ödülllerinin getirilmesi gerektiği ankete katılan öğretmenler tarafından dile getirilmiştir. Çizelge 9 incelendiğinde, öğretmenlerin geliştirilmesini istedikleri bu noktaların eksik olarak belirtildiği görülmektedir. Bu sonuç, programda önerilen ölçme araçlarının bu konularda geliştirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Mamur (2009), görsel sanatlar dersi öğretim programının önerdiği ölçme ve değerlendirme araçlarının öğrenciyi gerçekçi olarak izlemede ve değerlendirmede yetersiz kaldığını bildirmiştir. Programın önerdiği ölçme ve değerlendirme araçlarının uygulanabilirliği konusunda bazı öğretmenlerin olumsuz düşündükleri ortaya konmuştur. Ayrıca, görsel sanatlar öğretmenlerinin öğrencilerin sanatsal çalışmalarını değerlendirirken sanat testleri, derecelendirme ölçekleri (anket, envanter), öz eleştiri, öğrenci ürün dosyası gibi birbirini tamamlayan ve bütünleyen farklı ölçme-değerlendirme araçlarını yeterince kullanmadıkları belirlenmiştir (Mamur, 2004; Mermer,

2006; Meşin, 2008). Öğretmenlerin yeni öğretim programlarının önerdiği alternatif ölçme değerlendirme araçlarını yeteri kadar kullanmamasının sebepleri olarak; (i) sınıfların kalabalık olması, (ii) ölçme değerlendirme araçlarının çok fazla olması, (iii) ölçme değerlendirme araçlarının birlikte kullanılmasının çok zaman alıyor olması, (iv) bazı ölçme değerlendirme araçlarının mevcut koşullara uygun olmaması, (v) öğretmenlerin ölçme değerlendirme konusunda yeterli bilgiye sahip olmaması ve (vi) öğretmenlerin eski öğretim programından gelen alışkanlıklarının devam etmesi şeklinde belirtilmiştir (Algan, 2008; Aykaç ve Başar, 2005; Dilmaç, 2008; Kaya, 2008; Korkmaz, 2006; Mamur, 2004; Meşin, 2008; Özden, 2005).

Sınıftaki öğretimin iyi yürütülebilmesi için öğrenci başarılarının ölçülüp değerlendirilmesi gerekmektedir. Öğretmenler ölçme ve değerlendirme araçlarını yerinde, kuralına uygun olarak objektif ve güvenilir bir şekilde kullanabilmeleri için, ölçme değerlendirme konusunda yeterli bilgiye sahip olmaları ve bu bilgileri etkin bir şekilde kullanabilmeleri gerekmektedir (Erdemir, 2007, 12). Ölçme değerlendirme işlemi görsel sanatlar eğitiminde önemli bir süreçtir. Çünkü öğrenme ve öğretme sürecinin çok önemli bir bileşeni olan ölçme ve değerlendirme doğru yapıldığında öğrenmenin kalitesi artmaktadır (Ayaydın, 2010, 240). Öğrencilerin entelektüel gelişmelerini ölçecek testlerin kullanımının yanı sıra gözlem, performans görevleri, görüşme, öz değerlendirme vb. ölçme araçlarının birlikte kullanılması daha isabetli bir karar verilmesinde etkili olacaktır (Tekindal, 2005, 549). Buna karşılık, görsel sanatlar eğitimi alanında ölçme ve değerlendirme sürecine en doğru yaklaşımı bulma çabaları hala devam etmektedir. Görsel sanatlar eğitiminde ölçme ve değerlendirme konusunda eğitimciler arasında fikir birliği olmadığı gözlenmiştir. Bazı eğitimcilerin daha çok ürüne odaklı değerlendirmeden bahsettikleri, bazılarının ise süreci değerlendirmeye yönelik öneriler ileri sürmüşlerdir. Bazı eğitimciler öğrencilerin temizlik, derse devamlılık ve ilgi gibi tutumlarının da değerlendirmeye katılması gerektiğini ifade ederken, bazıları ise görsel sanatlar alanında notla değerlendirmenin yer almaması gerektiğini belirtmişlerdir (Ayaydın, 2010, 247). Ölçme ve değerlendirme süreci görsel sanatlar eğitiminde alana özgün bazı özelliklere sahip olduğu bir gerçektir. Duygusal ve devinimsel özellikli davranışların

görsel sanatlar eğitiminde daha yoğun olduğu söylenebilir (Ayaydın, 2010, 242). Türkdoğan'a (1984, 102) göre; (i) her öğrenci kendi özellikleri ve yetenekleri ölçüsünde değerlendirilmelidir; (ii) öğrencilerin sanatsal bir çalışmasına bakarak değil, belirli bir süre içinde yaptığı tüm çalışmalar görülerek değerlendirme yapılmalıdır ve (iii) öğrencinin çabası, iyi niyeti, verileni ne denli başarabildiği gözlemlenerek nota yansıtılmalıdır. Tuna'ya (2009, 137) göre ise, gözlem görsel sanatlar dersi için önemli bir yöntemdir ve gözlem yaparak öğrenci hakkında hızlı ve doğru bilgilere ulaşılmaktadır. Sanat eğitiminde, öğrencinin gözlemlenerek her davranışının değerlendirilmesi gerekmektedir (Şişginoğlu, 2007, 19).

- Öğretmenler görsel sanatlar dersine yönelik olarak; ders seçmeli olmalı, ders saati arttırılmalı, öğrenci sayısı azaltılmalı, notla değerlendirme kalkmalı, sınıf ortamına uygun konular seçilmeli, daha az yoğun bir program uygulanmalı, uygulama alanları daha çok genişletilmeli, öğrencilerin sanatsal çalışmaları halkla paylaşılmalı, devlet kabiliyetli öğrencilere destek olmalı, araç-gereç ve görsel materyal konusunda okulların ihtiyaçları karşılanmalı ve etkinlik örnekleri kitabı yazılmalı şeklinde önerilerde bulunmuşlardır. Görsel sanatlar dersinde öğrenci başarısının puanla ölçülmesinin doğru olmadığı, sanat kültürü ve müze bilincinin sadece 8. sınıfta işlenmesi gerektiği, seramik çalışmaları, üç boyutlu ahşap işleri, metal ve mozaik işleri gibi farklı alanlarda öğrencilere etkinlikler yaptırılması gerektiği, ders saatinin haftada 2 saate çıkarılması gerektiği ve kalabalık sınıflarda sanat eğitiminin amacına ulaşmasının pek mümkün olmadığından sınıf ikiye bölünerek ders işlenmesi veya dersin seçmeli olması gerektiği ankete katılan öğretmenler tarafından ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; programın kazanımları, araç-gereçleri, etkinlik örnekleri ve ölçme araçları hakkında öğretmen görüşleri genel olarak olumlu olmakla birlikte, programın zayıf yanları ve uygulanmasında karşılaşılan sorunlara ilişkin öğretmen görüşleri programın bir takım eksiklikler içerdiğini ortaya koymaktadır.

5.2. Öneriler

Araştırmanın sonuçları doğrultusunda geliştirilen öneriler, *uygulamaya ve ileriki araştırmalara* yönelik öneriler olmak üzere iki başlık altında ele alınmıştır.

5.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler

- Görsel sanatlar dersi öğretim programının kazanımları öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına daha uygun hale getirilmeli ve günlük hayatla daha çok ilişkilendirilmiş kazanımlara programda yer verilmelidir. Örneğin, atık malzemeleri kullanarak öğrencilerin maket ev, kukla, heykel gibi iki ve üç boyutlu tasarımlar yaparak üst düzey beceriler kazanması amaçlanmalıdır.

- Daha az yoğun bir program uygulanmalıdır. Öğrencilerin seviyesine uygun etkinlik örneklerine programda yer verilmelidir. Ayrıca, pahalı olmayan ve temini zor olmayan malzemelerin kullanımına programda yer verilmelidir. Şayet, pahalı malzemelerin kullanımı gerekli ise bu malzemeler okul tarafından karşılanmalıdır.

- Görsel sanatlar dersi öğretim programının etkin ve verimli uygulanabilmesi için okullar atölye, araç-gereç, malzeme, materyal, sanatsal içerikli yayınlar, kitaplar, filmler, diğer sanatsal kaynaklar, bilgisayar, internet ve kütüphane yönünden desteklenmelidir.

- Gerek sınıf içi ve gerekse sınıf dışı etkinliklerin 40 dakikalık bir ders süresine sığdırılması mümkün olmadığında, görsel sanatlar dersinin haftalık ders saati artırılmalıdır.

- Milli Eğitim Bakanlığı sınıf mevcutlarını azaltıcı çalışmalar yapmalıdır. Çünkü kalabalık sınıflarda etkinliklerin gerçekleştirilmesinde ve alternatif ölçme ve değerlendirme araçlarının tam olarak uygulayabilmesinde sorunlar yaşanmaktadır.

- Görsel sanatlar öğretmenlerine yönelik alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem, teknik ve araçları ve etkinlikler örnekleri tasarlanması konularında hizmet içi eğitim kursları düzenlenmelidir.

- Okullarda eğitim-öğretim gören genç neslin sanat ve müze ile erken yaşta buluşmasını sağlamak amacıyla okul-müze işbirliği etkin hale getirilmeli ve gezi izin işlemlerinde ve araç tedarik işlemlerinde öğretmenlere kolaylık sağlanmalıdır.

- Görsel sanatlar dersi sadece müze ve ören yerleri gezileri ile sınırlandırmamalıdır. Sanatçı atölyelerine, sergi salonlarına öğrenciler götürülerek çağdaş sanatın öğretimi de amaçlanmalıdır. Öğrencilerin sanatı ve sanatçıyı daha yakından tanınmasına imkân verecek etkinlikler ile aktüel sanat olaylarını takip eden bireylerin yetişmesi mümkün olacaktır. Ayrıca, okullar sanatçılar ile ortak çalışmalar/projeler düzenlenmelidir.

- Velilere görsel sanatlar dersinin öneminin, gerekliliğinin ve faydasının kavratılması amacıyla hizmet içi eğitim kursları düzenlenmelidir. Ayrıca, sanat eğitiminin gerekliliği konusunda toplumun bilinçlendirilmesi amacıyla radyo, televizyon ve basılı yayınlarda sanat eğitimi ile ilgili programlara ve konulara sık sık yer verilmelidir.

5.2.2. İleriki Araştırmalara Yönelik Öneriler

- Bu çalışmada, 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programı hakkında öğretmen görüşlerine anket yardımı ile ulaşılmıştır. Mülakat ve gözlem gibi nitel veri toplama teknikleri ile öğretmen görüşleri daha derinlemesine ele alınmalıdır.

- Bu çalışma, Balıkesir il merkezindeki ilköğretim okullarında görev yapan görsel sanatlar dersi öğretmenleri ile sınırlıdır. İleriki çalışmalarda, ülkenin genelini temsil edecek örnekleme daha geniş bir çerçevede durum tespiti yapılmalıdır.

- 6. sınıf görsel sanatlar öğrencilerinin, eğitim fakültesinin son sınıflarında öğrenim gören görsel sanatlar öğretmen adaylarının ve üniversite öğretim elemanlarının 6. sınıf görsel sanat dersi öğretim programına ilişkin görüşleri de alınmalıdır.

- Ülkemizde uygulanan ilköğretim görsel sanatlar dersi öğretim programı ile gelişmiş ülkelerde uygulanan ilköğretim görsel sanatlar dersi öğretim programı arasındaki benzerlikler ve farklılıklar araştırılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Açıköz, K. Ü. (2003). *Aktif Öğrenme*. (5. Baskı). İzmir: Eğitim Dünyası Yayınları.
- Akkuş, Murat. (2008). *Coğrafya Dersi Öğretim Programının (2005) Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aktekin, S. (2008). Müze Uzmanlarının Okulların Eğitim Amaçlı Müze Ziyaretlerine İlişkin Görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9 (2), 103-111.
- Alakuş, Ali Osman. (2002). *İlköğretim Okulları 6. Sınıf Resim-İş Dersi Öğretim Programındaki Grafik Tasarımı Konularının Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yöntemiyle ve Bu Yönteme Uygun Düzenlenmiş Ortamda Uygulanması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Alaylıoğlu, R., ve Oğuzkan, A. F. (1976). *Ansiklopedik Eğitim Sözlüğü*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Algan, Serkan. (2008). *İlköğretim 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Ölçme ve Değerlendirme Ögesinin Öğretmen Görüşleri Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Arı, Çağnur. (2010). *Müze Bilinci Öğrenme Alanı Etkinliklerinin Gerçekleşebilirliğine İlişkin Öğretmen Görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Arslan, M. (2000). Cumhuriyet Dönemi İlköğretim Programları ve Belli Başlı Özellikleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 146. <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/146/aslan.htm> adresinden 6 Aralık 2010 tarihinde erişilmiştir.
- Arslan, M. M., ve Eraslan, L. (2003). Yeni Eğitim Paradigması ve Türk Eğitim Sisteminde Dönüşüm Gerekliliği. *Milli Eğitim Dergisi*, 160, 89-106.
- Artut, K. (2006). *Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri*. (5. Basım). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Aşkar, P., Paykoç, F., Korkut, F., Olkun, S., Yangın, B., ve Çakıroğlu, J. (2010). *Yeni Öğretim Programlarını İnceleme ve Değerlendirme Raporu*. <http://www.erg.sabanciuniv.edu> adresinden 12 Aralık 2010 tarihinde erişilmiştir.

- Atan, U., ve Dalkıran, A. (2008). İlköğretim Okullarındaki Görsel Sanatlar Dersi Öğretmenleri ve Fiziki Altyapı Standartlarına Yönelik Bir Durum Değerlendirmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5 (10), 161-184.
- Ayaydın, A. (2010). Görsel Sanatlar Eğitiminde Ölçme ve Değerlendirme Süreci Üzerine. *Milli Eğitim Dergisi*, 187, 240-250.
- Ayaydın, A. (2004). İlköğretim Görsel Sanatlar (Resim-İş) Eğitiminde Değerlendirme Sorunu. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4 (7), 27-39.
- Aydın, Seçkin. (2008). *Görsel Sanatlar Dersinin İşbirlikli Öğrenmeyle İşlenmesinin Öğrencinin Başarısına, Derse Yönelik Tutumlarına ve Öğrenilenlerin Kalıcılığına Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.
- Aydın, S., ve Alakuş, A. O. (2009). İşbirlikli Öğrenmeyle Görsel Sanatlar Dersini İşlemenin Öğrencilerin Başarısına ve Öğrenilenlerin Kalıcılığına Etkisi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13, 63-77.
- Aykaç, N., ve Başar, E. (14-15 Kasım 2005). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Eğitim Programının Değerlendirilmesi*. Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu (ss.343-361). Ankara: Sim Matbaası.
- Aykut, A. (2006). Günümüzde Görsel Sanatlar Eğitiminde Kullanılan Yöntemler. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2 (21), 33-42.
- Aytaç, Ç. (1981). *Sanat ve Uygarlık*. Ankara: Bizim Büro Basımevi.
- Ayten, Pervin. (2006). *İlköğretim Okullarında Sosyal Bilgiler Dersini Yürüten 4. ve 5. Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programına İlişkin Görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Balcı, A. (2005). *Sosyal Bilimlerde Araştırma: Yöntem, Teknik ve İlkeler*. (5. Baskı) Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Balcı, Y. B. (2005). *Estetik*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Balcı, Yusuf Baytekin. (1990). *Liselerde, Resim Dersi Öğretmenlerinin Karşılaştığı Problemler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Balcı, Y. B., ve Say, N. (2003). *Temel Sanat Eğitimi*. (2. Baskı). İstanbul: Yapa Yayın Pazarlama.
- Balcı, E. ve Tekkaya, C. (2000). Ölçme ve Değerlendirme Tekniklerine Yönelik Bir Ölçeğin Geliştirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 42-50.

- Baş, Şenay. (2009). *Yeni Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Tespit Edilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Bayram, Aylın. (1993). *Ortaokul Çağı (12-15 Yaş) Çocuğu'nun Resim-İş Dersine Bakış Açısını Belirleyen Etkenler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bigalı, Ş. (1999). *Resim Sanatı*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Boydaş, N. (2004). *Sanat Eleştirisine Giriş*. Ankara: Gündüz Eğitimi ve Yayıncılık.
- Buyurgan, S., ve Buyurgan, U. (2007). *Sanat Eğitimi ve Öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Buyurgan, S., ve Mercin, L. (2005). *Görsel Sanatlar Eğitiminde Müze Eğitimi ve Uygulamaları*. Ankara: Görsel Sanatlar Eğitimi Derneği Yayınları.
- Bülbül, Handan. (2003). *Sınıf Öğretmenlerinin Resim-İş Dersine Yaklaşımlarının İncelenmesine Dayalı Bir Çalışma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Büyükkaragöz, S., ve Çivi, C. (1999). *Genel Öğretim Metotları*. (9. Baskı). İstanbul: Öz Eğitim Yayınları.
- Çepni, S. (2007). *Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş*. (3. Baskı). Trabzon: Celepler Matbaacılık.
- Çınar, O., Teyfur, E., ve Teyfur, M. (2006). İlköğretim Okulu Öğretmen ve Yöneticilerinin Yapılandırmacı Eğitim Yaklaşımı ve Program Hakkındaki Görüşleri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7 (11), 47-64.
- Daş, Kevser. (2008). *Ortaöğretim Kurumlarında Öğrenim Gören Öğrencilerin Resim Dersine Karşı İlgi ve Tutumlarını Belirleyen Etkenler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Demirel, Ö. (2008). *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme*. (11. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Demirel, Ö. (2004). *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme*. (7. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Deryakulu, D. (2001). Yapıcı Öğrenme. A. Şimşek (Editör). *Sınıfta Demokrasi*. Ankara: Eğitim Sen Yayınları.
- Dickinson, D. (2011). *Why Are the Arts Important*. http://www.marthalakecov.org/~building/strategies/arts/dickinson_why_arts.htm adresinden 11 Ocak 2011 tarihinde erişilmiştir.

- Dikici, Ayhan. (1997). *Resim-İş Öğretmenlerinin Resim-İş Programlarına İlişkin Görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Dılmaç, Yüksel. (2008). *Yeni İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Uygulanabilirliği Hakkında Öğretmen Görüşleri (İstanbul Avrupa Yakası Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Doğan, İ. (2004). *Toplum ve Öğrenme Sorunları Üzerinde Felsefi ve Sosyolojik Tahliller*. Ankara: Pagem A Yayıncılık.
- Duyar, Derya. (2001). *İlköğretim 2. Kademe Resim-İş Dersi Amaçlarının Gerçekleşme Derecesi ve Öğretmen Profili*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Eğri, G. (2006). *Coğrafya Öğretmenlerinin Ölçme Değerlendirme Yapabilme Yeterliliği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Erbay, M. (2000). *Plastik Sanatlar Eğitiminin Gelişimi*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Erdemir, Z. A. (2007). *İlköğretim İkinci Kademe Öğretmenlerinin Ölçme-Değerlendirme Tekniklerini Etkin Kullanabilme Yeterliklerinin Araştırılması (Kahramanmaraş Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Erden, M. (1998). *Eğitimde Program Değerlendirme*. (3. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Eriñç, S. M. (2004). *Kültür Sanat - Sanat Kültür*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Ertürk, S. (1998). *Eğitimde Program Geliştirme*. (10. Baskı). Ankara: Meteksan Yayınları.
- Etike, S., ve Kurtuluş, Y. (2002). *Sanat Eğitimi*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Fidan, N. (1985). *Okulda Öğrenme ve Öğretme*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Fidan, N., ve Erden, M. (2001). *Eğitime Giriş*. Ankara: Alkım Yayınevi.
- Gamble, H. (2001). Celebrating the Familiar. *Arts & Activities*, 129 (4), 22-26.
- Gel, H. Yücel (1993). *Bireyin Gelişim Süreci İçin En Etkili Yol "Sanat Eğitimi" ve Çalışma Alanları*. Ankara: H.Ü. Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları.
- Gel, H. Y. (24-28 Aralık 1990). *Türkiye'de Güzel Sanatlar Eğitimi'nin Resim-İş Olarak Anılan Disiplinlerinin İlk ve Ortaöğretim Düzeyindeki Sorunları*.

I. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Ankara.

Gençaydın, Z. (1993). *Sanat Eğitimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.

Gökaydın, N. (2002). *Temel Sanat Eğitimi: Öğretim Sistemi ve Bilgi Kapsamı*. Ankara: MEB Yayınları.

Gökaydın, N. (1998). *Eğitimde Tasarım ve Görsel Algı*. İstanbul: MEB Yayınları.

Gökmen, Cihan Orhan. (2004). *İlköğretim 1. Kademedeki Müzelerin Öğretim Ortamı Olarak Yeri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Göksu, Erhan. (2006). *İlköğretim Okulu Görsel Sanatlar Dersi Öğretmenlerinin Görsel Sanatlar Dersini Değerlendirmeye Yönelik Görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Grigg, C. (2004). Art Education and Art Museum. In R. Hickman (Ed.), *Art Education* (p.11-18).

Güçlü, M. (2002). İlköğretimde Kalabalık Sınıflar Sorunu ve Çözüm Önerileri. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 9, 52-58.

Güneş, A. (2007). *Sınıf Öğretmenlerinin Kendi Algılarına Göre Ölçme ve Değerlendirme Yeterlikleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Gürdal, Arzu. (2007). *Görsel Sanatlar Dersinde Yapılandırmacı Yaklaşımın Dayalı Öğretim Uygulamalarına İlişkin Öğretmen Görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Gürkan, Tuğba. (2004). *İlköğretim II. Kademedeki Müze Eğitiminin Önemi Üzerine Bir Araştırma (Bursa Örneğinde)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

Halıçınarlı, Emine. (1998). *Özel Öğretim Yöntemleri İçinde Sanat Eğitiminin Problematikliği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Hesapçioğlu, M. (1994). *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. İstanbul: Beta Basın Yayın Dağıtım.

İlhan, A. Ç. (23-24 Ekim 1999). *İlköğretimde Değişen Yapı ve Sanat Eğitimi*. III. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu (ss.346-351). Tarsus: Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Kocaoluk Basım ve Yayınevi.

- Kagan, M. (1993). *Estetik ve Sanat Dersleri*. (2. Basım). Ankara: İmge Kitabevi.
- Kahraman, Derya. (2007). *Sınıf Öğretmenlerinin Görsel Sanatlar Dersi Programının Uygulanmasında Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Görüşleri ve Çözüm Önerileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Kaptan, S. (1998). *Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri*. (11. Baskı). Ankara: Tekişik Web Ofset Tesisleri.
- Karabulut, E. (2002). *İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumlarında Coğrafya Öğretim Programları*. Coğrafya Kurultayı (ss.39-43). Ankara.
- Karasar, N. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. (18. Basım). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaya, Özgül. (2008). *Temel Eğitimde Uygulanan Teknoloji ve Tasarım Dersi Öğretim Programı ve 7. Sınıf Öğretim Programı Uygulamalarının Öğretmen Görüşleriyle Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Keser, N. (2005). *Sanat Sözlüğü*. (1. Basım). Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Keskin, Muhammed. (2002). *İlköğretim 5. Sınıf Resim-İş Dersi Programı Amaçlarının Gerçekleşme Düzeyinin Belirlenmesi (Siirt Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.
- Kırıçoğlu, O. T. (2002). *Sanatta Eğitim Görmek Öğrenmek Yaratmak*. (2. Basım). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Kırıçoğlu, O. (1992). *Sanatsal Zeka ve Sanat Eğitimi*. Ankara: H.Ü. Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları.
- Koç, G., ve Demirel, Ö. (2004). Davranışçılıktan Yapılandırmacılığa: Eğitimde Yeni Bir Paradigma. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, 174-180.
- Korkmaz, İ. (14-16 Nisan 2006). *Yeni İlköğretim Programının Öğretmenler Tarafından Değerlendirmesi*. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Kongresi (ss.249-259). Ankara: Kök Yayıncılık.
- Korkmaz, İ. (2006). Eğitim Programı, Tasarımı ve Geliştirilmesi. A. Doğanay ve E. Karip (Editörler), *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme*. Ankara: Pegem A Yayıncılık, ss.3-30.
- Korkmaz, İ. (14-16 Kasım 2005). *Yeni İlköğretim Birinci Sınıf Programının Öğretmenler Tarafından Değerlendirilmesi*. VIII. Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu (ss.419-431). Ankara: Sim Matbaası.

- Kurtuluş, Y. (2002). İlköğretimde Resim-İş Derslerinin Haftalık Ders Dağıtımı İçindeki Yeri ve Öğrenciler Üzerindeki Etkileri. *Milli Eğitim Dergisi*, 153-154, 1-4.
- Kutlu, Ö. (14-16 Kasım 2005). *Yeni İlköğretim Programlarının Öğrenci Başarısındaki Gelişimi Değerlendirme Boyutu Açısından İncelenmesi*. VIII. Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu (ss.64-71). Ankara: Sim Matbaası.
- Küçükahmet, L. (2001). *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Mamur, Nuray. (2009). *Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Resim Bölümü Öğrencilerinin Sanatsal Yeterliliğini Ölçme ve Değerlendirmede Eğitsel Gelişim Dosyasının (Portfolyo) Rolü*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Mamur, N. (2004). Çok Alanlı Sanat Eğitiminde Ölçümleme ve Değerlendirme Yaklaşımları: Bolu İli Örneği. *İlköğretim Online*, 3 (2), 1-18.
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı) (2006a). *Görsel Sanatlar Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basım Evi.
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı) (2006b). *Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi*. Cilt 69, Sayı 2589, Ekim 2006, Ankara.
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı) (2005). *İlköğretim 1-5. Sınıf Programları Tanıtım El Kitabı*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basım Evi.
- Mercin, Levent. (2002). *Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinde Müzelerin Sanat (Resim) Eğitimi Amaçlı Kullanılmasına İlişkin Yönetici ve Öğretmenlerin Görüşlerinin Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Mercin, L., ve Alakuş, A. O. (2007). Birey ve Toplum İçin Sanat Eğitiminin Gerekliliği. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9, 14-20.
- Mercin, L., ve Alakuş, A. O. (2005). Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri Programlarının "Müze Eğitimi ve Uygulamaları" Dersi Açısından Değerlendirilmesi. *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi*, 8, 1-10.
- Mermer, C. Ö. (2006). *İlköğretim II. Kademe Resim-İş (Sanat) Eğitimi Derslerinde Sınama, Ölçümleme ve Değerlendirme Yöntemlerinin Kullanımı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Mersinligil, G. (2002). *İlköğretim Dört ve Beşinci Sınıflarda Uygulanan İngilizce Dersi Öğretim Programının Değerlendirilmesi (Adana İli*

Örneği). Yayınlanmamış Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.

Meşin, Deniz. (2008). *Yenilenen Altıncı Sınıf Matematik Öğretim Programının Uygulanması Sürecinde Öğretmenlerin Karşılaştıkları Sorunlar*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Metan, A. Ebru. (2007). *İlköğretim Okullarının Birinci Kademesinde Görevli Sınıf Öğretmenlerinin Müzeleri Görsel Sanatlar Eğitimi Dersinde Kullanmalarına Yönelik Görüşleri (Ankara İli Çankaya İlçesi Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Mey, W. (2008). Sessizce Dinle Evresinden Gör ve Kendin Yap Evresine Almanya'daki Müze Eğitim Biliminin Gelişimi Hakkında. *Eğitim ve Müze*. (1. Basım). Ankara: Kök Yayıncılık, ss.93-107.

Oktay, A. (1995). *Sanat Eğitiminin Önemi ve Sanatın Geleceği*. Ankara: Mert Matbaası.

Ornstein, A. C., and Hunkins, F. B. (1998). *Curriculum: Foundations, Principles, and Issues*. Boston: Allyn and Bacon.

Özçelik, D. A. (1998). *Ölçme ve Değerlendirme*. Ankara: ÖSYM Yayınları.

Özçelik, D. A. (1987). *Eğitim Programları ve Öğretim, Genel Öğretim Yöntemi*. Ankara: ÖSYM Yayınları.

Özden, Y. (14-16 Kasım 2005). *Sosyal Bilgiler Programı ve Öğretimi*. VIII. Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu (ss.441-445). Ankara: Sim Matbaası.

Özsoy, V. (2003a). İlk ve Ortaöğretim Sanat (Resim) Eğitiminde Müzelerden ve Sanat Galerilerinden Yararlanma. *Milli Eğitim Dergisi*, 158, 25-34.

Özsoy, V. (2003b). *Görsel Sanatlar Eğitimi*. (1. Basım). Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

Özsoy, V. (2002). Sanat (Resim) Eğitiminde Müze ve Okul İşbirliği ve Müzeye Dayalı Bazı Öğretim Yöntemleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 153-154, 5-17.

Özsoy, V., ve Mercin, L. (2003). Sanat (Resim) Eğitiminde Müzelerin Kullanılmasında İlgili Kurum ve Kuruluşların Karşılıklı Görev ve Yükümlülükleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1 (3), 303-315.

Öztürk, Başak Karakoç. (2008). *İlköğretim Altıncı Sınıf Türkçe Dersi Öğretim Programı Okuma Alanının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

- Öztürk, H. (2011). *Yeni Programda Ölçme Değerlendirme*. <http://www.nuveforum.net/148-ilkogretim-1-kademe/85590-yeni-programda-olcme-degerlendirme/> adresinden 26 Mart 2011 tarihinde erişilmiştir.
- San, İ. (2004). *Sanat ve Eğitim*. Ankara: Ütopya Yayınları.
- San, İ. (1987). *Güzel Sanatlar Eğitimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- San, İ. (1984). Çağdaş Sanat Eğitimi. *Öğretmen Dünyası Dergisi*, 49, 6-9.
- Savage, T. V. (2003). Assessment and Quality Social Studies. *The Social Studies*, 94 (5), 201-206.
- Saylan, N. (1996). *Program Teorileri*. Ders Notları. Balıkesir.
- Saylan, N. (1995). *Eğitimde Program Tasarısı. Temeller, Prensipler, Kriterler*. Balıkesir: İnci Ofset.
- Schoemaker, M. K. (1998). Art is a Wonderfull ESL Students as Pleace to Be: Museum Learners. *Art Education*, 51, 40-45.
- Selçuk, Z., Kayıtlı, H., ve Okut, L. (2002). *Çoklu Zeka Uygulamaları*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Selvi, K. (12-15 Eylül 2006). *İlköğretim Programlarının Sınıf Öğretmeni Görüşlerine Dayalı Olarak Değerlendirmesi*. XV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi. Muğla Üniversitesi, Muğla.
- Senemoğlu, N. (2005). *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim*. (11. Baskı). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Sezer, H. (2001). *İlköğretimde Resim-İş Eğitimi*. Ankara: MEB Yayınları.
- Sezgin, İ. (2000). *Mesleki ve Teknik Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Sowell, E. J. (2001). *Educational Research An Integrative Introduction*. New York: McGraw-Hill.
- Sönmez, V. (2005). *Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı*. (12. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sönmez, V. (1999). *Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu*. İstanbul: MEB Yayınları.
- Sözen, M. (2005). *Sanat Kavramları ve Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Stokrocki, M., ve Kırıçoğlu, O. T. (1996). *Ortaöğretim Sanat Öğretimi*. Ankara: YÖK Dünya Bankası Yayınları.

- Süzen, Hatice Nilüfer. (2005). *İlköğretim Okullarındaki Görevli Yöneticilerin ve Resim-İş Öğretmenlerinin Müze ve Sanat Galerilerinin Görsel Sanatlar Eğitimi Amaçlı Kullanılmasına İlişkin Görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şahan, Hasan Hüseyin. (2007). *İlköğretim 3. Sınıf Matematik Dersi Öğretim Programının Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Şen, Ü. S. (2005). Sanat Eğitiminde Bilimsel Araştırma Yöntemlerinin Kullanılması. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5 (1), 343-360.
- Şişginoğlu, F. (2007). *Çok Alanlı Sanat Eğitiminde Ölçme ve Değerlendirme*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tan, Zülfü. (2009). *İlköğretim Birinci Kademe Görsel Sanatlar Eğitimi Müze Bilinci Öğrenme Alanında Materyal Kullanımının Etkisi ve Uygulanması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Tansuğ, S. (1982). *İnsan ve Sanat*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- TDK (Türk Dil Kurumu) (2005). *Türkçe Sözlük*. (10. Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tekişik, H. H. (2005). Yeni İlköğretim Programlarının Uygulanmasında Öğretmenlerin Hazırlanması. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 322, 1-5.
- Tekindal, S. (2005). Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Derslerinde Ölçme ve Değerlendirme. C. Öztürk ve D. Dilek (Editörler), *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık, ss.480-551.
- Tosun, Oya Sarkan. (2009). *Müze İncelemelerinin İlköğretim Okullarındaki Görsel Sanatlar Eğitimine Katkısı (Bolu İli Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Tuna, S. (2009). Sanat Eserini Değerlendirme. A. O. Aydın ve L. Mercin (Editörler), *Sanat Eğitimi ve Görsel Sanatlar Öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayınları.
- Türkdoğan, G. (1984). *Sanat Eğitimi Yöntemleri (Resim-İş Öğretimi)*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Türkkan, Burçin. (2008). *İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Bağlamında Görsel Kültür Çalışmaları: Bir Eylem Araştırması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

- Uçan, A. (8-10 Mayıs 2002). *Türkiye’de Çağdaş Sanat Eğitiminde Öğretmen Yetiştirme Süreci ve Başlıca Yapılanmalar*. Sanat Eğitimi Sempozyumu. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi, Ankara.
- Uçan, A. (1997). *Müzik Kültürü*. Ankara: Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Utku, Çiğdem. (2008). *İlköğretim 5. Sınıf Düzeyi Sanat Eğitiminde, Müze Eğitiminin Öğrencilerin Tutumlarına Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Uysal, A. (2005). İlköğretimde Verilen Sanat Eğitimi Derslerinin Yaratıcılığa Etkileri. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi*, 6 (1), 41-47.
- Ünver, E. (2005). *Sanat Eğitimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Ünver, E. (28-30 Nisan 2004). *Eğitim Fakülteleri Resim-İş Öğretmenliği Programında Yeni Yapılanma*. II. Sanat Eğitimi Sempozyumu. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi, Ankara.
- Variş, F. (2005). *Eğitimde Program Geliştirme Teori ve Teknikler*. Ankara: Alkım Yayınları.
- Varol, Fatih. (2001). *İlköğretim Okulları İkinci Kademe Programı Resim-İş Dersinde Müze Eğitiminin Yeri ve Önemi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yıldırım, A. (1999). Program Geliştirme Sürecinin Temel Boyutu Olarak Program Deneme: Bir Model Önerisi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2 (17), 58-59.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (5. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yolcu, E. (2004). *Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yoleri, Ayşe Aslı. (2006). *Ortaöğretimde Sanat Eğitiminin Gerekliliği Konusunda Resim Öğretmenleri, Okul İdarecileri, Diğer Branş Öğretmenleri ve Öğrenci Velilerinin Görüşleri (Afyonkarahisar İli Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yüksel, Sedat. (2000). *Milli Eğitim Bakanlığındaki Program Geliştirme Çalışmalarının Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

EKLER

EK 1. İlköğretim 6. Sınıf Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı

EK 2. Anket Formu (İlköğretim 6. Sınıf Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programını Değerlendirme Anketi)

EK 3. Anket Uygulama İzin Belgesi

GÖRSEL SANATLAR DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI 6. SINIF KAZANIM TABLOSU ÖĞRENME ALANI: GÖRSEL SANATLARDA BİÇİMLENDİRME	
KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ
1. Nokta ve çizgi etkisini üç boyutlu çalışmalarında kullanır. 2. Yüzey üzerinde hareket ve üç boyutluluk etkisi yaratmada çizgileri kullanır. 3. Sanatçıların, mekânı belirtmek için ışık ve gölgeyi nasıl kullandığını tartışır. 4. Kompozisyonlarında üç boyutluluk etkisi yaratmada ışık ve gölgeyi kullanır. 5. Sanat eserlerindeki denge unsurunu tartışır. 6. Renklerin, duyu ve ruh hallerini yansıttığını fark eder. 7. İki ve üç boyutlu çalışmalarında benzerlik, zıtlık ve tekrarları kullanır. 8. Her rengin bir leke değeri olduğunu fark ederek renklerin açık-orta- koyu değerleri ile kompozisyonlar yapar. 9. Çalışmalarında diğer alanların müzik, şiir, öykü, masal, anı, efsane gibi ürünlerinden esinlenir.	3. Mekkân (Boşluk, Espas): Sanatta mekân iki ya da üç boyutlu olabilir. Fon ile objeler ve figürler arasındaki her türlü ilişki olarak değerlendirilebilir. 6. Çizim: psikolojik süreçlerin aşımaları için kullanılır. [P] ar, tercih edilen ipulmalardır. Tert aracı olarak kullanılır. Tert aracı olarak kullanılır. Tert aracı olarak kullanılır. 4. "Etit Çalışması" Öğrencilerden, okul bahçesi ve yakın çevreden topladıkları doğal (bitki, ağaç kabuğu, ot, sap vb.) ve yapay (naylon parçaları, karton kutular, şişeler vb.) materyallerini sınıfa getirmelerini ister. Getirilen materyallerin bir kısmı ya da tamamı, kâğıt üzerine kurşun kalemle ayrıntılı olarak betimlenir. Çalışmalarda ışıklı-gölgeli bölümler, sık ve seyrek çizgiler ve lekelerle hissettirmeye çalışılır. Ayrıca benzer çalışmalar renkli olarak da yapılabilir. 6. "Mutluluk, Korku, Hüzün, Hastalık" Renklerin psikolojik etkilerini kavratma amaçlı araştırma ödevi verilir. Önceki hafta öğrencilerden, derse sevdikleri rengi ve bu rengin en çok nerelerde kullandığını düşünerek gelmeleri istenir. Ardından renklerin psikolojik anlamlarına, tartışarak ulaşmaları sağlanır. Öğrenciler, renklerin psikolojik anlamlarını göz önünde bulundurarak görsel tasarımlar yapabilirler. 6. "Yıldızlı Gece" Van Gogh'un "Yıldızlı Gece" tablosu incelenerek kullanılan renklerle duyu ve ruh halleri arasında ilişki kurulabilir. 8. "Bir Rengin Hikâyesi" Öğretmen sınıfa renkli bir röprodüksiyon ve siyah beyaz fotokopisini getirir. Röprodüksiyonda belirlenen renkleri siyah beyaz fotokopide siyah, gri ve beyaz (açık-orta-koyu) olarak götürür. Böylece, örneğin tam değerindeki morun koyu leke değerine, sarının ise açık leke değerine sahip olduğunu kavrayabilirler. Daha sonra, her rengin kendi içerisinde de farklı leke değerlerine sahip olabileceğini "İlmi" çalışması ile kavrarlar. 9. "Gülpeembe" Barış Manço'nun şarkıları sınıfa söylenir. Öğrenciler seçtikleri Barış Manço şarkılarından birini görsel biçimlendirme yolu ile ifade ederler.
	AÇIKLAMALAR 3. Mekkân (Boşluk, Espas): Sanatta mekân iki ya da üç boyutlu olabilir. Fon ile objeler ve figürler arasındaki her türlü ilişki olarak değerlendirilebilir. 6. Çizim: psikolojik süreçlerin aşımaları için kullanılır. [P] ar, tercih edilen ipulmalardır. Tert aracı olarak kullanılır. Tert aracı olarak kullanılır. 4. "Etit Çalışması" Öğrencilerden, okul bahçesi ve yakın çevreden topladıkları doğal (bitki, ağaç kabuğu, ot, sap vb.) ve yapay (naylon parçaları, karton kutular, şişeler vb.) materyallerini sınıfa getirmelerini ister. Getirilen materyallerin bir kısmı ya da tamamı, kâğıt üzerine kurşun kalemle ayrıntılı olarak betimlenir. Çalışmalarda ışıklı-gölgeli bölümler, sık ve seyrek çizgiler ve lekelerle hissettirmeye çalışılır. Ayrıca benzer çalışmalar renkli olarak da yapılabilir. 6. "Mutluluk, Korku, Hüzün, Hastalık" Renklerin psikolojik etkilerini kavratma amaçlı araştırma ödevi verilir. Önceki hafta öğrencilerden, derse sevdikleri rengi ve bu rengin en çok nerelerde kullandığını düşünerek gelmeleri istenir. Ardından renklerin psikolojik anlamlarına, tartışarak ulaşmaları sağlanır. Öğrenciler, renklerin psikolojik anlamlarını göz önünde bulundurarak görsel tasarımlar yapabilirler. 6. "Yıldızlı Gece" Van Gogh'un "Yıldızlı Gece" tablosu incelenerek kullanılan renklerle duyu ve ruh halleri arasında ilişki kurulabilir. 8. "Bir Rengin Hikâyesi" Öğretmen sınıfa renkli bir röprodüksiyon ve siyah beyaz fotokopisini getirir. Röprodüksiyonda belirlenen renkleri siyah beyaz fotokopide siyah, gri ve beyaz (açık-orta-koyu) olarak götürür. Böylece, örneğin tam değerindeki morun koyu leke değerine, sarının ise açık leke değerine sahip olduğunu kavrayabilirler. Daha sonra, her rengin kendi içerisinde de farklı leke değerlerine sahip olabileceğini "İlmi" çalışması ile kavrarlar. 9. "Gülpeembe" Barış Manço'nun şarkıları sınıfa söylenir. Öğrenciler seçtikleri Barış Manço şarkılarından birini görsel biçimlendirme yolu ile ifade ederler.

ÖĞRENME ALANI: GÖRSEL SANAT KÜLTÜRÜ		ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
KAZANIMLAR	1. Sanat eserlerini ve endüstri ürünlerini örneklerle açıklar. 2. Sanat eserleri ile endüstri ürünlerini karşılaştırır. 3. Ulusal kültür mirasımızdan örnekler verir. 4. Ulusların tanınmasında güzel sanatların önemini tartışır. 5. Ulusal kültürü yansıtan ve tanıtan görsel çalışmalar yapar. 6. Gösterilen sanat eserinde anlatılan ve anlatılması mümkün olan fikirler ve duyguları tahmin eder. 7. Gösterilen sanat eserlerinden edindiği izlenimlerden yola çıkarak görsel tasarım yapar. 8. Sanattaki niteliği insan eli ve duyarlığının belirlediğini fark eder. 9. Doğadaki güzellik ile sanattaki güzelliği karşılaştırır.	3, 7. “Suda Yüzen Renkler” Öğrenciler, geleneksel sanatlarımızdan “ebru sanatı ve sanatçıları” hakkında bilgi edinir. Sınıf getirilen ebru çalışmalarını inceler. Daha sonra bir leğen içerisine doldurulan su, birkaç fiske tuz atılarak yoğunlaştırılır. Aynı bardaklarda birkaç damla kokusuz terebentinle ezilerek sıvı hale getirilen değişik renklerdeki yağlıboya, fırçalar yardımıyla su üzerine damlatılır. Su yüzeyinde renk karışımının oluştuğu görülecektir. Su yüzeyinde oluşan görüntünün üzerine resim kâğıtları kapatılıp kaldırılarak baskısı alınır. Bu işlem yüzeyde değişik dağınıklar oluşturularak tekrarlanabilir. Kirlenen su yüzeyi gazete kâğıtlarına emdirilerek temizlendikten sonra çalışmaya devam edilebilir. 3,5. “Güzel Ülkem” Öğrencilerden, dersten bir hafta önce sınıfa, ülkemizin tarihi güzelliklerini tanıtan ve açıklayan yazılar, kartlar, broşürler vb. malzemeler getirmeleri istenir. Getirilen malzemeler, daha sonra öğretmen rehberliğinde, büyük bir mukavvaya, kartona ya da sınıf-okul panosuna estetik kaygı gözeterek ve görsel düzenleme ilkelerine göre yerleştirilebilir veya istek doğrultusunda grup çalışması ile tek afişlere de dönüştürülebilir. 3,7. “Şeffaf Renkler” Öğrenciler, geleneksel vitray ve cam boyama sanatlarımız hakkında bilgi edinirler. Sınıfa getirilen röprodüksiyonlar incelenir. Daha sonra, kalın tablalı uçla (tercihen beş nolu) ya da kalın keçe ucu kalemle resim kâğıdı üstüne bağlantılı çizgilerle detaysız bir kompozisyon çizerler. Kağıdın beyaz kısımları kesilerek çıkarılır. Çizgilerden ibaret kalan iskeletin arkasından renkli jelatin kâğıtları yapıştırmak çalışmaya tamamlanır. Ortaya çıkan çalışmalar pencerele yapıştırdığında ışığı geçiren renkli görüntüler ortaya çıkar.	2. Sanat eseri: Yüksek sanatsal nitelikteki resim, heykel, grafik, mimari vb. eserler. Endüstri ürünü: Günlük kullanım amaçlı üretilen, çoğaltılabilen ürünler. (1) Atatürkçülük İle İlgili Konular (3. Kazanım, 8. Konu) (1) Atatürkçülük İle İlgili Konular (4-5. Kazanımlar, 9. Konu) 3. İnsan Hakları ve Vatandaşlık, “6. Yakın çevresindeki ortak miras ürünleri hakkında bilgi toplar.” 3. Sosyal Bilgiler dersi, “Kültür ve Miras” öğrenme alanı, “İpek Yolunda Türkler” ünitesi “Orta Asya ilk Türk devletleri ve Türk-İslam devletlerinin Türk kültür, sanat ve estetik anlayışına katkılarını kanıtlar gösterir.” 4. Sosyal Bilgiler dersi “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanı, “Ülkemiz ve Dünya” ünitesi, “Uluslararası kültür, sanat, fuar ve spor etkinliklerinin toplumlar arası etkileşimdeki rolünü değerlendirir.”

☞:Sınıf-okul içi etkinlik ☞:Okul dışı etkinlik ☞:Uyan ☞:Ders içi ilişkilendirme ☞:Diğer derslerle ilişkilendirme ☞:Ölçme ve Değerlendirme ☞:Ara disiplinlerle ilişkilendirme(1) 67

Atatürkçülük İle İlgili Konular

KAZANIMLAR	ÖĞRENME ALANI: GÖRSEL SANAT KÜLTÜRÜ	AÇIKLAMALAR
	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ 🏠 5. “Güzel Sanatlar ve Ülkemiz” Ülkemizin tarihî özellikleri ile ülkemizin tanınmasında rol oynayan sanat eserlerine ait belgeler sınıfa getirilerek sanat eserlerinin ağırlıkta olduğu bir “Türkiye Tanıtım Afışı” tasarlanır. Bu etkinlik bireysel ya da grup çalışması biçiminde yapılabilir. 🏠 1,2,3,4,5. “Ulusal Kültür Ürünlerimiz” Minyatür, Hat Sanatı, Çini, Seramik, Halı-Kilim, Yazmacılık vb. ulusal kültür eserlerimizden yola çıkarak çeşitli uygulamalarla görsel tasarımlar yapılabilir. 🏠: 7, 8, 9. “Doğadan İzlenimler” Bk. Etkinlik örnekleri, s. 107.	🏠 Bütün öğrenme alanlarında açık uçlu sorular, derecelendirme ölçekleri, kontrol listeleri, öz değerlendirme, grup değerlendirme, gözlem formları, performans ve proje ödevleri, öğrenci ürün dosyaları vb. kullnilarak değerlendirme yapılabilir.

OGRENME ALANI: MÜZE BİLİNCİ		ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
KAZANIMLAR	1. Müzedeki eserlerle, bu eserlerin ait oldukları dönemler arasında ilişki kurar. 2. Değişik kültürlerle saygı duyar. 3. Eserler aracılığıyla Anadolu uygarlıklarını tanıır. 4. Görsel tasarımlarında Anadolu uygarlıklarına ait eserlerden yararlanır. 5. Müzedeki eserlerden yola çıkarak çeşitli görsel tasarımlar yapmanın kendi kültür birikimine katkısını tartışır. 6. Yaptığı görsel tasarımlarını sergilemenin kıvançını yaşar. 7. Ülkemizin müze, ören yeri, tarihî eser, anıt vb. zenginliklere sahip olmasından gurur duyar.	1. “Bu Eser Hangi Kültüre Ait?” Müze ziyareti sonrası sınıfta çeşitli kültürlere ait eserlerin fotoğrafları gösterilir ve öğrencilerden eserlerin ait olduğu kültürleri tahmin etmeleri istenir. Örneğin, Lidyalılara ait sikke, Hititlere ait “Güneş Kursu” gibi belirgin özellikleri olan eserler gösterilir. 2. “Eser Bulmacası” Öğrenciler sınıf içinde, müzelerden alınma eser fotoğrafları, kartpostalları, afişleri vb. ile eserlerin hangi kültürlere ait olduğunu bulma amaçlı bulmaca oyunu oynayabilirler. 3, 4, 5, 6. “Anadolu” Anadolu uygarlıklarına ait eserlerden (ikiz idol, güneş kursu vb.) yararlanarak yoğurma malzemeleri (kil, oyun hamuru vb.) ile üç boyutlu çalışmalar yapılabilir veya bir yüzey üzerine çizip renklendirerek iki boyutlu çalışmalar oluşturabilirler. 4, 5. “Sikke Basiyorum” Öğrencilerin, müzelerden ya da fotoğraflardan çeşitli sikke örnekleri görmeleri ve konu hakkında genel bilgi edinmeleri sağlanır. Gördükleri örneklerden esinlenerek ya da tamamen kendi tasarladıkları sikkeleri, yoğurma maddelerinden yaptıkları paralar üzerine baskılar yaparak oluşturmaları istenir. 5. “Maske Yapıyorum” Öğrenciler, Anadolu uygarlıklarına, Afrika yerlilerine, Kızılderililere vb. ait maske örneklerinin fotoğraflarına ulaşarak maskelerin ne amaçla kullanıldığı, ait olduğu kültürle ilgili özellikleri vb. konularda bir araştırma yaparlar. 2,5 litrelik meşrubat şişesi, bir naylonla kaplandıktan sonra kağıt hamuru yoğrulur. Naylon kaplı şişenin bir yarısı yüz yuvarlağı oluşturacak şekilde yarım santimetre kalınlığında parmakla yayılarak kaplanır. Bir bardak içerisindeki suya batırılan parmak, yayılan zemin üzerinde gezdirilerek kaynaştırma ve düzeltmeler yapılır. Hamurla yüz unsurları oluşturulduktan sonra, ilgili yerlere tutkal sürülerek eklenir. Daha sonra suluboya, tükallı boya, guaj boya ya da akrilik gibi akışkan boyalarla renklendirme yapılır. Yaşken kıvrılmaları engellemek için, maskeler on gün sonra şişeden çıkarılır. Yaptıkları maskelerle canlandırma yapılabilirler.	

EK 2. Anket Formu

(İlköğretim 6. Sınıf Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programını Değerlendirme Anketi)

ANKET FORMU

... / ... / 2010

Değerli Öğretmenim;

“İlköğretim 6. Sınıf Görsel Sanatlar Dersi Programının Değerlendirilmesi” konulu yüksek lisans tezi hazırlamaktayım. Programın değerlendirilmesinde uygulayıcı olan sizlerin görüşleri son derece önemlidir. Görsel Sanatlar dersi öğretim programının uygulama sürecinde karşılaşılan sorunları tespit edebilmek ve bu konuda çözüm önerileri ileri sürebilmek için bu anket hazırlanmıştır. Anketten elde edilecek bilgiler, uygulanmakta olan 6. sınıf Görsel Sanatlar dersi öğretim programının geliştirilmesine katkıda bulunacaktır.

Anket, dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kişisel bilgilere ilişkin sorular yer almaktadır. İkinci bölümde, Görsel Sanatlar dersi öğretim programını “kazanımlar”, “araç-gereçler”, “etkinlik örnekleri” ve “ölçme araçları” başlıkları altında irdeleyen maddeler bulunmaktadır. Maddelere ne derece katıldığınızı belirtmek için “Tamamen Katılıyorum”, “Katılıyorum”, “Kısmen Katılıyorum”, “Katılmıyorum”, “Hiç Katılmıyorum” seçeneklerinden birine (X) işareti koymanız, görüşünüzü belirtmeniz için yeterli olacaktır. Üçüncü ve dördüncü bölümde yer alan açık uçlu sorulara ilişkin görüş ve önerilerinizi bırakılan boşluklara yazmanız yeterli olacaktır. Lütfen cevaplanmayan soru bırakmayınız.

Anketten elde edilecek veriler bilimsel amaçlar için kullanılacağından, adınızı ve soyadınızı yazmanıza gerek görülmemektedir. Sorulara vereceğiniz cevaplar bu araştırma dışında kullanılmayacaktır. Vereceğiniz cevapların samimi olması, anketin amacına ulaşmasında önemli ve olumlu bir katkı sağlayacaktır.

Anketin doldurulmasında göstereceğiniz duyarlılık ve ayıracağınız zaman için teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Prof. Dr. Nevin SAYLAN & Yük. Lis. Öğr. Gül Nihal PEKDAĞ
Bahkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Eğitim Bilimleri A.B.D.

I. BÖLÜM – KİŞİSEL BİLGİLER

Görev yaptığınız okulun adı:.....

Eğitim durumunuz: ( ) Ön Lisans ( ) Lisans ( ) Yüksek Lisans ( ) Doktora

Mezun olduğunuz yüksek öğretim programı:

( ) Eğitim Fakültesi

( ) Diğer (Lütfen yazınız) .....

Görsel Sanatlar dersi öğretim programı ile ilgili hizmet içi eğitim kursuna veya seminere katıldınız mı? ( ) Evet ( ) Hayır

Öğretmenlik mesleğindeki hizmet yılınız:

( ) 1-5 yıl ( ) 6-10 yıl ( ) 11-15 yıl ( ) 16-20 yıl ( ) 21 ve üzeri yıl

EK 2 – devam

II. BÖLÜM

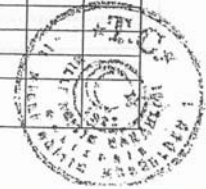
6. SINIF GÖRSEL SANATLAR DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ
“KAZANIMLAR”, “ARAÇ-GEREÇLER”, “ETKİNLİK ÖRNEKLERİ” VE
“ÖLÇME ARAÇLARI” AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

KAZANIMLAR		Tamamen Katlıyorum	Katlıyorum	Kısmen Katlıyorum	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
1	Görsel Sanatlar eğitiminin genel amaçları ile tutarlıdır.					
2	Öğrenme alanlarının (görsel sanatlarda biçimlendirme, görsel sanat kültürü ve müze bilinci) amaçları ile tutarlıdır.					
3	Gözlenebilir niteliktedir.					
4	Ölçülebilir niteliktedir.					
5	Gerçekleştirilebilir niteliktedir.					
6	Öğrenme ürününe yöneliktir.					
7	Önerilen ünite sürelerinde ulaşılabilir niteliktedir.					
8	Günlük hayatta kullanılabilir niteliktedir.					
9	İfade olarak açık ve anlaşılırdır.					
10	Kendi içinde tutarlıdır.					
11	Aşamalılık ilişkisine uygun sıralanmıştır.					
12	Öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına uygundur.					
13	Öğrencilerin gelişim özelliklerine uygundur.					
14	Bilişsel açıdan (ulusal ve evrensel tarihi yapıları, sanat eserlerini, sanatçıları ve farklı kültürleri tanıma ve kavrama; uygun malzeme seçme ve malzemeden anlam çıkarma; nesnelere estetik birikimini kullanarak değerlendirme; yeni durumlar karşısında özgün çözümler üretme) geliştirici niteliktedir.					
15	Psikomotor becerileri (renkleri uygun ve etkili bir şekilde kullanabilme; ilgili araç-gereçleri etkin kullanabilme; yeni teknikleri kullanabilme; sanat aracılığıyla iç dünyasını anlatabilme; görsel biçimlendirme yolları ile kendini ifade edebilme) geliştirici niteliktedir.					
16	Duyusal özellikleri (sanatı sevmeye; sanattan zevk alma; sanatı içselleştirme; sanat eserlerini koruma; estetik bilince, estetik algıya ve estetik yaşam kültürüne sahip olma; müze bilinci kazanma; milli, manevi ve evrensel değerlere sahip çıkma; kişisel ve sosyal değerlere önem verme; çevre ve doğaya duyarlı olma; bedenine saygı duyma; ruh sağlığını koruma; kendine güvenme; sorumluluk alma; kendi işine saygı duyma) geliştirici niteliktedir.					

EK 2 – devam

<i>PROGRAMDA ÖNERİLEN ARAÇ-GEREÇLER</i>		Tamamen Katılıyor	Katılıyor	Kısmen Katılıyor	Katılmıyor	Hiç Katılmıyor
17	Kazanımlarla tutarlıdır.					
18	Öğrencinin derse aktif katılımını sağlamaktadır.					
19	Öğrenmelerin kalıcılığını sağlayıcı niteliktedir.					
20	Öğrenci düzeyine uygundur.					
21	Öğretmenlere rehberlik edecek niteliktedir.					
22	Ekonomiktir.					

<i>PROGRAMDA ÖNERİLEN ETKİNLİK ÖRNEKLERİ</i>		Tamamen Katılıyor	Katılıyor	Kısmen Katılıyor	Katılmıyor	Hiç Katılmıyor
23	Öğrenme alanlarının amaçlarına ulaştırıcı niteliktedir.					
24	Kazanımlarla tutarlıdır.					
25	Kazanımlara ulaştırıcı niteliktedir.					
26	Kazanımların gerçekleştirilmesine yönelik yeni etkinliklerin düzenlenmesinde rehberlik edicidir.					
27	Öğretmenlerin etkinlikleri nasıl gerçekleştireceklerine rehberlik edecek niteliktedir.					
28	Öğretmenlere rehber ve yönlendirici rol yüklemektedir.					
29	Günlük yaşamla ilişkilidir.					
30	Öğrencilerin gelişim özelliklerine uygundur.					
31	Öğrencinin hazır bulunuşluk düzeyine, ilgisine, beklentilerine ve ihtiyaçlarına uygundur.					
32	Öğrenciler arasındaki bireysel farklılıkları dikkate almaktadır.					
33	Öğrenciye araç-gereç ve materyalleri tanıma imkânı vermektedir.					
34	Öğrenciye araç-gereç ve materyalleri kullanma imkânı vermektedir.					
35	Konunun öğretimi için uygundur.					
36	Bilişsel açıdan geliştirici niteliktedir.					
37	Psikomotor becerileri geliştirici niteliktedir.					
38	Duyuşsal özellikleri geliştirici niteliktedir.					
39	Öğrencinin eleştirel düşünme becerisini geliştirecek niteliktedir.					
40	Öğrencinin yaratıcı düşünme becerisini geliştirecek niteliktedir.					
41	Öğrencileri araştırmacıya yönlendirmektedir.					
42	Öğrencinin öğrenme sürecine aktif katılımına uygundur.					
43	Öğrencilerin işbirliğine dayalı çalışmalarına uygundur.					
44	Bireysel yetenekleri geliştirici niteliktedir.					
45	Öğrencinin bilgiyi yapılandırmasına hizmet edici niteliktedir.					
46	Öğrenmeleri somutlaştırıcı niteliktedir.					
47	Öğrenmelerin kalıcılığını sağlayıcı niteliktedir.					
48	Programın uygulandığı çevresel koşullarda düzenlenebilir niteliktedir.					

EK 2 – devam

PROGRAMDA ÖNERİLEN ÖLÇME ARAÇLARI		Tamamen Katılıyor	Katılıyor	Kısmen Katılıyor	Katılmıyor	Hiç Katılmıyor
49	Kazanımları ölçmede yeterlidir.					
50	Açık ve anlaşılabilir özelliktedir.					
51	Kullanışlılık (uygulanması ve puanlanmasının kolay olması) bakımından uygundur.					
52	Geçerli ve güvenilir sonuçlar elde etmede uygundur.					
53	Öğrencilerin bireysel farklılıklarını dikkate almaktadır.					
54	Öğrencinin bilişsel gelişimini ölçebilecek niteliktedir.					
55	Öğrencinin psikomotor gelişimini ölçebilecek niteliktedir.					
56	Öğrencinin duyuşsal gelişimini ölçebilecek niteliktedir.					
57	Öğretmenlere benzer ölçme araçlarını hazırlamada kılavuzluk edecek niteliktedir.					

III. BÖLÜM

58. Size göre programın güçlü yanları nelerdir? (Lütfen yazınız).....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

59. Size göre programın zayıf yanları nelerdir? (Lütfen yazınız).....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

60. Programı uygularken ne gibi sorunlarla karşılaşmaktasınız? (Lütfen yazınız).....

.....

.....

.....

.....

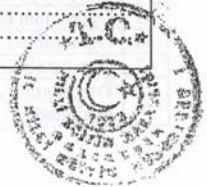
.....

.....

.....

.....

.....

EK 2 – devam

IV. BÖLÜM

61. Programın hangi yönlerinin ne şekilde değiştirilmesi ve geliştirilmesi gerektiğini düşünüyorsunuz?
(Lütfen yazınız)

(I) Kazanımlar.....

(II) Araç-Gereçler.....

(III) Etkinlik Örnekleri.....

(IV) Ölçme Araçları.....

(V) Başka (Varsa Lütfen Yazınız).....

Katılımınız ve katkılarınızdan dolayı tekrar teşekkür ederiz.

EK 3. Anket Uygulama İzin Belgesi

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ

Sayı : B.30.2.BAÜ.0.00.00.01-300-1277/4599
Konu :

26/05/2010

VALİLİK MAKAMINA
(İl Millî Eğitim Müdürlüğü)
BALIKESİR

Üniversitemize bağlı Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Gül Nihal PEKDAĞ'ın "İlköğretim 6. Sınıf Görsel Sanatlar Dersi programının Değerlendirilmesi" başlıklı yüksek lisans tezi ile ilgili ekte sunulan anket çalışmasını Balıkesir Merkez İlköğretim Okullarında uygulaması gerekmektedir.

Anılan anket çalışmasının uygulanabilmesi için gerekli izin verilmesi hususunu bilgilerinize arz ederim

Prof. Dr. Şerif SAYLAN
Rektör

EK 3 – devam

T.C.
BALIKESİR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı :B.08.4.MEM.4.10.00.11/311
Konu : Anket İzni

0* 13733

VALİLİK MAKAMINA
BALIKESİR

İlgi : Balıkesir Üniversitesi Rektörlüğü'nün 26/05/2010 tarih ve 1277/4599 sayılı yazısı.

Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Gül Nihal PEKDAĞ'ın "İlköğretim 6.sınıf Görsel Sanatlar Dersi programının değerlendirilmesi " konulu tez çalışması kapsamında, ilimiz ilköğretim ve liselerinde , ilişikte sunulan çalışma takvimi doğrultusunda, Veri Toplama Anketi uygulayabilmesine ilişkin Araştırma Değerlendirme Formu yazımız ekinde sunulmuş olup; Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca uygun görüldüğü takdirde, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans programı Öğrencisi Gül Nihal PEKDAĞ'ın "İlköğretim 6.sınıf Görsel Sanatlar Dersi programının değerlendirilmesi " konulu Yüksek Lisans tez çalışması kapsamında, ilimiz ilköğretim ve liselerinde, ilişikte sunulan çalışma takvimi doğrultusunda, Veri Toplama Anketi uygulayabilmesini;

OLUR'larınıza arz ederim.

Abdurrahim KÖKSAL
İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR
26/05/2010
Ali Osman İŞSEN
Vali a.
Vali Yardımcısı

EK:Değerlendirme Formu (2 adet)
Anket Formu (3 Sayfa)
Çalışma Takvimi(1 Sayfa)

Kasaplar Mah. Eski Sındırgı Cad.No:1- 10100 BALIKESİR Tel :0 266 239 62 73 Fax :0 266 239 62 74 e-posta :balikesirmcm@mcb.gov.tr İnt. Adr. :http://balikesir.meb.gov.tr	DANISMA 444 0 632 H A T T I	EĞİTİM %100 DESTEK	EĞİTİMDE REFORM Bütünleşik yeterli